

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

A M. T. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

A FŐTITKÁR.

---

HUSZONHARMADIK ÉVFOLYAM (1889)

---

BUDAPEST,

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1890.

LEGGYAKOCSY FERENC ÉRTEKELÉSE

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA  
É R T E S Í T Ő J E.

---

## ELSŐ AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály első ülése

*1889. január 7-ikén.*

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

1. Heinrich Gusztáv l. t. felolvassa «Argirus» című értekezését.
2. Vikár Béla mint vendég «Gáti István stenographiájáról» értekezik, s ajánlja az akadémia könyvtára számára Gáti Istvánnak ma már igen ritkává vált «A stenographia I-ső könyve; A Tachygraphia vagy szapora írás módja» című 1820-ban megjelent füzetkáját, egyszersmind indítványozza e füzetkének mint a magyar műveltségtörténet egy érdekes adalékának új kiadását.

Az értekezés bírálatra adatik, az indítvány pedig az osztályértekezlethez utasíttatik.

## MÁSODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály első ülése

*1889. január 14-én.*

PULSZKY FERENCZ t. t., osztályelnök elnöklése alatt.

4. Medveczky Frigyes l. t. olvassa következő című székfoglalóját: «A normatív elvek jelentősége az etikában».  
Tudomásul vétetik.
5. Tóth Lőrincz r. t. olvassa: «A visszaesés óvszerei» című értekezését.  
Tudomásul vétetik.

## HARMADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály első ülése.

1889. január 21-ikén.

HOLLÁN ERNŐ t. t. helyettes elnöklése alatt.

7. Dr. Than Károly osztályelnök akadályozva lévén megjelenni, osztálytitkár Hollán Ernő tiszteleti tagot kéri fel az elnöki szék elfoglalására.

8. Rónai Horváth Jenő l. t. székfoglalója: «Dr. Zrinyi Miklós (a költő és hadvezér) hadtudományi elvei.»

9. Ónodi Adolf egyetemi m. tanár részéről: «Adatok a gége élettanához és kórtanához», beterjeszti Thanhoffer Lajos l. t. helyett az osztálytitkár.

10. Högyes Ferencz részéről: «Új eljárás a vörös vérsejtek szöveti szerkezetének feltüntetésére», bemutatja Thanhoffer Lajos l. t. helyett az osztálytitkár.

## NEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### Rendkívüli összes ülés.

1889. január 24-ikén.

STOCZEK JÓZSEF akad. másodelnök úr elnöklése alatt.

12. Bemutatatik az Akadémia 1889-ik évi költségvetésének tervezete, a mint az egy részében az Igazgató Tanács pénzügyi bizottsága, másik részében az Akadémia elnökeinek és titkárainak értekezletében megállapítottak.

A bemutatott tervet tárgyalás alá vétetvén, a személyes járandóságok rovatánál Beöthy Zsolt rendes tag kiemelvén dr. Borovszky Samu irattárnok állásának fontosságát és betöltésében tanusított buzgóságát, valamint magasabb (középiskolai tanári) qualificatióját, indítványozza, hogy 1000 forintnyi fizetése a középiskolai tanárok fizetésének magasságára emeltessek, vagy legalább 300 forinttal szaporítsassék.

Pauler Gyula r. t. fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy a személyes járandóságok és egyéb administrationális költségek az Akadémia jövedelmeinek felét veszik igénybe, és fölkéri az Akadémiának az Igazgató Tanács körében levő tagjait, hogy azon költségek leszállítására hassanak.

Az összes ülés elhatározza, hogy az Igazgató Tanács elé azon óhaját fogja terjeszteni, hogy dr. Borovszky Samu irattárnok fizetése 300 forinttal emeltessek.

13. A személyes járandóságok további tételei, az általános kiadások, az osztályok és bizottságok munkálataira, a könyvkiadó vállalatokra, gróf Széchenyi István munkáira és a jutalmakra előirányzott tételek.

Észrevétel nélkül elfogadtatnak.

14. A Budapesti Szemle segélyezésére előirányzott 2800 forintnyi tételnél Thaly Kálmán r. t. indítványt tesz, hogy ezen összeg szállítsassék le, és a szerkesztő politikai irányzatú cikkek kiadásának mellőzésére kéressék föl.

Fölvastatván Gyulai Pál r. tagnak, mint szerkesztőnek jelentése a folyóirat állásáról. Beöthy Zsolt r. t. indítványozza, hogy az Akadémia «méltányolván azon érdemeket, melyeket a Budapesti Szemle a magyar közművelődés terén fennállása óta szerzett, az előirányzott dotációt változatlanul szavazza meg».

Az összes ülés Beöthy Zsolt r. t. indítványát elfogadja.

15. Az előirányzat összes további tételei  
Észrevétel nélkül elfogadtnak.

## I. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. január 27.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

1. Az Akadémia másodelnöke bemutatja az Akadémiának a Magyar Földhitelintézet által 1888. december 31-én lezárt vagyonmérlegét, nyereség- és veszteségszámla-kivonatait, továbbá az Akadémia értékpapirjai, alapítványai, bevételei, kiadásai s a befolyt alapítványok és hagyományok felől a Magyar Földhitelintézet által készített kimutatásokat.

A számadások megvizsgálására Stoczek József másodelnök, gróf Széchenyi Béla és Zichy Antal igazgató tagok kéretnek föl.

2. Az Akadémia másodelnöke bemutatja jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, valamint 1888. évi bevételeiről s kiadásairól.

### I.

A Magyar Földhitelintézet által 1888. december 31-én lezárt vagyonmérleg az Akadémia vagyonának jelentékeny gyarapodását tünteti föl.

I. A vagyonmérleg activum része a következő főtételekből áll:

1. Az Akadémia épületei és felszerelése	1.000,000	frt — kr.
2. Az Akadémia egyéb ingatlanai (Nógrád-, Bereg-, Bács- és Zemplénmegyékben)	80,425	» 44 »
3. Az Akadémia kívülfekvő alapítványai	244,547	» 33 »
4. Az Akadémia különféle követelése	88,551	» 03 »
5. Az Akadémia értékpapirjai	964,325	» 45 »
6. Hátralékos kamatok és házbérek, előlegek és előre kifizetett illetmények	9,130	» 05 »

II. A vagyonmérleg passivum része a következő főtételekből áll:

1. Az Akadémia kezelése alatt álló alapok	110,652	» 09 »
2. Különféle tartozások és előrefizetett házbér, mely az 1889. évet illeti	14,039	» 88 »
3. Az Akadémia vagyona 1888. január 1-én	2,212,249	» 56 »
4. Az 1888. évi szaporodás	50,037	» 77 »
III. E szerint az Akadémia vagyona 1889. január 1-én	2,262,287	» 33 »

IV. Az 1888-ban befizetett új hagyományok és adományok:

1. Néhai Szőnyi Pál akad. tag alapítványa	12,500	» — »
---	--------	-------

2. Néhai özvegy Bezerédj Istvánné. szül. Bezerédj Etelka hagyománya. néhai Bezerédj István emlékére tett alapítványa 2000 darab cs. és kir. arany. (Befizettetett természetben, és $63\frac{66}{100}$ cs. és kir. aranynyal kamat címén).	
3. Néhai Röck Szilárd alapítványa 10.000 forint 4%-os magyar földhitelintézeti záloglevelekben.	
4. Kisteleki Léway Henrik alapítványa 10.000 forint magyar papír-járadék kötvényekben.	
5. Néhai Bukovinszky József alapítványa	5,155 forint 87 kr.
6. Néhai Soltész Nagy János hagyománya	1.600 » — »
7. Néhai Danielik János akad. tag hagyománya	1.000 » — »
8. Dr. Brencsán Sándor alapítványa, néhai szüléi emlékére (magyar papír-járad. kötv.)	1.000 » — »
9. Néhai Kiszely Imre hagyománya	832 » 92 »
10. Fraknói Vilmos akad. tag adománya	100 cs. és k. a.
11. Néhai Halász Géza akad. tag hagyománya	500 forint — kr.
12. Néhai Nánásy Lajos hagyománya	400 » — »
13. Néhai Thanhoffer Pál hagyománya	400 » — »
14. Néhai Kovacsóczy Mihály hagyománya	200 » — »
15. Néhai Goldberger Adolf hagyománya	100 » — »
16. Néhai Koszgleba László hagyománya	100 » — »
17. Néhai Tóth Pál hagyománya	100 » — »
18. Néhai Hanzély Ignác hagyománya	50 » — »
19. Néhai Heidrich Antalné hagyománya	50 » — »
20. Néhai Kovács Pál hagyománya	25 » — »

V. Bejelentettek a következő hagyományok :

1. Néhai Szelényi Lajos hagyománya	5.000 » — »
2. Néhai Thanhoffer Pál alapítványa	4.000 » — »
3. Néhai Schneider József hagyománya	500 » — »
4. Néhai Sinkay Teréz hagyománya	200 » — »
5. Néhai Tamásy József hagyománya	100 » — »

II.

Az Akadémia rendes bevételei 1888-ban.

Elő volt irányozva . . . . . 135,500 forint — kr.

Befolyt . . . . . 144,723 » 63 »

	Előirányzat	Befolyt
Alapítványok kámatái . . . . .	10,000 forint	11,084 forint 42 kr.
Követelések » . . . . .	3,000 »	3,387 » 37 »
Értékpapírok » . . . . .	46,200 »	56,405 » 68 »
Házbér . . . . .	40,000 »	39,639 » 10 »
Egyéb ingatlanokból . . . . .	1,500 »	1,050 » — »
Könyvek eladásából . . . . .	3,300 »	2,657 » 06 »
Országos dotáció . . . . .	31,500 »	<u>30,500 » — »</u>

III.

Az Akadémia rendes kiadásai 1888-ban.

Elő volt irányozva . . . . . 134,000 forint — kr.

Tényleg kiadatott . . . . . 132,767 » 44 »

	Előirányzat	Kiadás
I. Személyi járandóságok .....	25.600 frt	25.394 frt 54 kr.
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach .....	2.000 >	2.173 > 98 >
III. I. Osztály és bizottságai .....	15.000 >	15.000 > — >
IV. II. > > > .....	28.150 >	28.150 > — >
V. III. > > > .....	14.950 >	14.950 > — >
VI. Az akadémiai, természettudományi és orvosi könyvkiadó-vállalatok segélye.	5.000 >	5.000 > — >
VII. Gróf Széchenyi István munkái kiadásá- hoz járulék .....	800 >	691 > 67 >
VIII. Jutalmakra .....	5.000 >	3.704 > 70 >
IX. Budapesti Szemle segélye .....	2.800 >	2.800 > — >
X. Előfizetés az Ung. Revue példányaira.	1.500 >	1.500 > — >
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Be- richte példányaira .....	1.500 >	1.500 > — >
XII. A könyv- és kéziratára .....	7.200 >	7.376 > 56 >
XIII. Az Akadémia épületeinek főtartására rendes kiadások .....	5.000	5.000 > — >
XIV. Vegyes kiadásokra (Akad. kiadványok expeditiója, Földhitelintézeti főkönyv- vivő tiszteletdíja, Biztosítási illeték, b. Trefort temetése alkalmazásával oszlop- csarnok díszítése, b. Ipolyi arcképe, ügyvédi, irodai költségek) .....	4.000 >	4.286 > 78 >
XV. Adó .....	11.500 >	11.689 > 60 >
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után .....	4.000 >	3.549 > 61 >

Az osztályok és bizottságok a részökre megállapított dotációt nem használták föl teljesen. 4545 forinttal kevesebbet adtak ki, mint a mennyi rendelkezésre állott.

Az Akadémia könyvkiadó vállalatának a tagilletményekből és kiadványai elárusításából 13.595 frt 75 kr. volt a jövedelme, mihez az Akadémia dotációjából 2000 frt járul. Kiadásai 12.583 frt 19 kr. tettek. A felesleg (3012 frt 56 kr.) a múlt évekből fennmaradt tartozás törlesztésére fordítottat.

Az Akadémia épületeinek főtartására az 5000 frtnyi rendes kiadáson felül a rendkívüli kiadások (a csatorna-rendszer átalakítása, a palotaelőtti ültetvények vasrácsozata, a tetőn eszközölt munkálatok, a bérházban több lakás rendbehozása) 11,076 frt 59 krt tettek, mely kiadások nem terhelhetvén a folyó bevételeket, az Igazgató-Tanács határozata értelmében az Akadémia vagyonából fedeztettek.

Az akadémiai nagyterem díszítése teljesen fölemesztette az e célra tett adományokból létrejött alapot. Sőt 2.738 frt túlkiadás mutatkozott. Ez az Igazgató-Tanács határozata értelmében az 1889. és 1890. években törlesztetik.

Az Akadémia által kezelt többi alapokból:

a) A Kazinczy-alapból, a Mausoleumra és Kazinczy levelezéseinek sajtó alá készítésére kiadatott 1.734 frt.

b) Az Arany-szobor alapból kiadatott 15.200 frt.

**Az Akadémia 1888-ban kiadott :**

Irói tiszteletdíjakra .....	20.211	frtot
Jutalmakra .....	5.300	»
Tud. búvárlatok és utazások segélyezésére.....	4.150	»
Tud. folyóiratok és egyéb irod. vállalatok segélyezésére	18.110	»
Nyomatásra .....	33.221	»
Műmellékletek készítésére .....	2.186	»

Az Akadémiával közöltetik és az Értesítőben közzététetik.

3. Bemutattatik az Akadémia 1889-ik évi költségvetésének tervezete, mely a pénzügyi bizottság s az akadémiai elnökök és titkárok értekezletében megállapítván, az Akadémia zárt összes ülésében tárgyalatott, s azon óhajtás kifejezése mellett, hogy dr. Borovszky Samu irattárnok fizetése 300 forinttal emeltessék, elfogadtatott.

Az Igazgató-Tanács az Akadémia óhajtásának megfelelővén, az irattárnok részére 300 frtnyi, továbbá a pénzügyi bizottság javaslatára Szentes Károly irodatisztnak 100 forintnyi személyes pótlékot szavaz meg; ellenben az Akadémia épületeire, rendkívüli kiadások címén, a tervezetbe felvett 2000 frtnyi törlesztési tételt 1700 frtra szállítja le.

Egyúttal azonban elhatározza, hogy a jövő évtől kezdve az Akadémia épületeire igényelt rendkívüli kiadások egész összege a költségvetésben fogja fedezetét találni; és felhívja a pénzügyi bizottságot, hogy a költségvetés tervezetét oly módon készítse el, hogy a kiadások a bevételeket egészen föl ne emésztszék.

Ezek után az 1889-ik évi költségvetés következőképen állapítatik meg :

**Bevételek :**

I. Alapítványok kamatai .....	10.000	frt	
II. Követelések kamatai.....	2.500	»	
III. Értékpapírok » .....	46.400	»	
IV. Egyéb ingatlanokból .....	1.000	»	
V. Házbér .....	39.500	»	
VI. Könyvek eladásából .....	3.000	»	
VII. Országos dotáció :			
a) Történelmi és irodalomtörténeti czélokra	15.000	»	
b) Műemlékek közzétételére.....	5.000	»	
c) Természettud. kutatásokra .....	5.000	»	
d) Classica-philologiai czélokra.....	1.500	»	
e) Könyvtarra .....	5.000	»	
f) Az Akadémia szabad rendelkezésére (kárpótlás a házbéradóért).....	8.500	»	40.000
			<hr/> 142.000

**Kiadások :**

I. Személyes járandóságok .....		25.800	frt
II. Általános kiadások :			
a) Évkönyv .....	400	frt	
b) Értesítő .....	700	»	
c) Almanach .....	800	»	
d) Akad. kiadványok jegyzéke .....	500	»	
e) Helyesírósi szabályok .....	100	»	2.500



III. Az I. osztály és bizottságai.....		16.830	frt <sup>1)</sup>
IV. A II.     >     >     > .....		29.990	> <sup>2)</sup>
V. A III.     >     >     > .....		16.780	> <sup>3)</sup>
VI. Könyvkiadó vállalatok segélyezésére:			
a) Az Akadémia vállalata részére .....	2.000		frt
b) A Természettudományi Társulat részére..	2.000		>
c) Az orvosi vállalat részére (Dr. Kajdacsy alapítványából) .....	1.000		> 5.000
VII. Gróf Széchenyi István levelezésének kiadására járulék ..		500	frt
VIII. Jutalmak .....		4.000	> <sup>4)</sup>
IX. Budapesti Szemle segélye .....		2.800	>
X. Előfizetés az Ungarische Revue példányaira .....		1.500	>
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira..		1.500	>
XII. Könyvtárra:			
a) Vásárlásokra .....	3.510		frt
b) Könyvkötésre .....	1.300		>
c) Szekrények készítésére .....	640		>
d) Cédula-catalogus készítésére .....	1.000		>
e) Kisebb kiadások .....	150		>
f) A kéziratár rendezéséért .....	400		>
g) A Szilágyi Dániel-féle kéziratgyűjtemény megvásárlásáért törlesztési részlet .....	1.000		> 8.000
XIII. Az Akadémia épületeire rendes kiadások:			
a) Fűtés .....		2.400	>
b) Világítás .....			
c) Vízfogyasztás .....		670	>
d) Kéményseprés, bádogsmunkák, mester- emberek .....	1.400		>
e) Tisztítás és apróbb kiadások .....	530		>
f) Rendkívüli kiadásokra <sup>5)</sup> .....	1.700		> 6.700
XIV. Vegyes kiadásokra:			
a) Akad. kiadványok expedíciója .....	900		>
b) A földhitelint. főkönyvvivőjének tiszteletdíja	600		>
c) Ügyvédi költségek .....	800		>
d) Kisebb nyomtatványok .....	700		>
e) Irodai kiadások .....	850		>
f) Biztosítási díj .....	350		>
g) Trefort Á. arczképe .....	300		> 4.500
XV. Adó .....		11.500	>
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után .....		3.000	>
XVII. A nagyterem díszítésére tett túlkiadások törlesztésére..		1.500	>
		<hr/> 142.400	
		frt	

<sup>1)</sup> Ezenfelül a m. évről fenmaradt 1824 frt 24 kr. és a Kazinczy-alaphól 1000 frt.

<sup>2)</sup> Ezenfelül a múlt évről fenmaradt 762 frt 43 kr.

<sup>3)</sup> Ezenfelül a múlt évről fenmaradt 1958 frt 45 kr.

<sup>4)</sup> Ezenfelül külön alapokból 1200 frt.

<sup>5)</sup> A 3673 frtra előirányzott rendkívüli kiadások törlesztésére.

4. Bemutattatik az építési bizottság jelentése, mely szerint az 1889. évre rendkívüli kiadások czímén 2233 frt 56 kr. a múlt évben teljesített munkákra esik; 1439 frt 43 kr. pedig a jelen évben foganatosítandó új munkálatokra. Úgy mint:

a) Az országos képtár rézmetszet és kézrajzgyűjteménye számára bérelt helyiségek helyreállítására . . . . .	348 frt 33 kr.
b) A palota földszintjén 23 drb ablakküszöbnek hádoggal befödése és az udvarbeli ereszcsonornak lefolyóihoz öntött vascsövek alkalmazása . . . . .	85 „ 10 „
c) A palotai talapzat és a bérházbeli folyosók illesztékeinek kőpéppel bepépezése . . . . .	100 „ — „
d) A képesterem redőnyeinek újjakkal kicserélése . . . . .	30 „ — „
e) Az Akadémia-útczai főkapu küszöbfájának újjal kicserélése kövező munkával együtt . . . . .	35 „ — „
f) A bérház fölépcsőházának, folyosók, mennyezet, kapualj falszínezési munkái . . . . .	350 „ — „
g) A bérház III. emeletén 21. sz. a. üresen álló lakás helyreállítása: . . . . .	256 „ — „
h) A bérház kiöntőhelyei és closetjeinek a fagy behatása ellen megvédése végett felülvilágító ajtók alkalmazása . . . . .	235 „ — „
	<hr/>
	1.439 frt 43 kr.

Tudomásúl vétetik.

5. Zichy Antal ig. tag jelenti, hogy az Akadémia ügyészenek 1888. május—októberi költségjegyzékében (262 frt 2 kr.) semmi kifogás alá eshetőt nem talált, és azt teljes méltánylásának kifejezése mellett kiutalványozásra ajánlja.

A felszámított költségek kiutalványozása elrendeltetik.

6. Akadémiai másodelnök bemutatja jelentését az akadémiai gondnoknak 1888. évi ápril—deczemberi számadásairól, melyekre nézve a fölmentés megadását ajánlja.

A fölmentés megadatik.

7. Dr. Chyzer Kornél akad. l. t. bemutatja számadásait a széphalmi birtok 1888. évi bevételei s kiadásairól. A bevétel 2092 frt 96 krban, a kiadás 1792 frt 1 krban van feltüntetve; a 300 frt 95 kr. maradvány a sátoralja-újhelyi takarékpénztárban van elhelyezve.

A számadások megvizsgálására az Akadémia másodelnöke kéri föl.

8. Dr. Chyzer Kornél előterjeszti Gluck Adolf fakereskedő ajánlatát a széphalmi birtokhoz tartozó 107 hold erdő megvásárlása iránt, mely szerint a nevezett erdőbirtokért 7000 forintot ajánl, melyet három éven át hét részletben fizetne le.

Az Igazgató Tanács az ajánlott összeget és a fizetési módokat kielégítőnek nem találván, az ajánlatot el nem fogadja.

9. Bemutattatik néhai Hertelendy Gyula bocsári nagybirtokos végrendelete, melyben b. atyja Hertelendy Miksa emlékére, az Akadémia által legjobbnak ítélendő eredeti magyar dráma megjutalmazására Hertelendy Miksa-díj czímen 500 frtot hagyományoz.

Az Akadémia ügyésze ezen hagyomány behajtására fölhivatik.

10. Bemutattatik néhai Grechenek Lajos békés-csabai lakos végrendelete, melyben az Akadémiának 100 frtot hagyományoz.

Az Akadémia ügyésze ezen hagyomány behajtására fölhivatik.

11. Bemutattatik Schickedanz Albert műépítész tervezete az Akadémia palotájának oszlopcsarnokában alkalmazandó márványtáblákra, melyekre az Akadémia nagyobb alapítóinak névsora lesz bevésendő.

Az építési bizottsághoz tétetik át.

12. Berecz Károly akad. javítnok folyamodik régibb előlegéből fenmaradt 100 frt tartozásának elengedéséért.

A 100 frt tartozás elengedtetik.

## ÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Összes ülés.

1889. január 28-án.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

17. Bánóczy József l. t. felolvassa emlékbeszédét Greguss Ágost 1882. decz. 13-án elhunyt igazgató és rendes tag felett.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

18. Főtitkár bejelenti Zsigmondy Vilmos l. tagnak 1888. december 21-én és Ökröss Bálint l. tagnak 1889. január 4-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalommal részvételt veszi tudomásul ezen újabb veszteségeket, és felhívja a III., illetőleg a II. osztályt, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodják.

19. Főtitkár bemutatja az Akadémia másodelnökének az Igazgató Tanács elé terjesztett jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, 1888. évi bevételeiről és kiadásairól.

Tudomásul vétetik.

20. Főtitkár bemutatja az Igazgató Tanács január 27-én tartott ülésében megállapított 1889. évi akadémiai költségvetést.

Az osztályokkal közöltetik.

21. Főtitkár következő indítványt terjeszti elő: «Hatalmazza fel az összes ülés az Akadémia elnökségét, hogy az akadémiai palota oszlopcsarnokában alkalmazandó, a nagyobb alapítók névsorának befogadására hivatott emléktáblák költségeinek fedezésére az Akadémia tagjai között gyűjtést rendezhessen».

Az indítvány elfogadtatik.

22. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter átirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy a Fekesházy-alapítvány azon ügyeinek elintézésére, melyek ez ideig az Akadémia által láttatnak el, az országos közoktatási tanácsot hivatottnak nem tekintheti s ennél fogva kívánatosnak tartja, hogy az említett alapítványnál, az alapító-level értelmében, az Akadémiát megillető összes jogok továbbra is az Akadémia által gyakoroltassanak. Fölkéri tehát az Akadémiát, hogy a tárgyalt alapítvány említett ügyeire vonatkozó határozatát újlag megfontolni s az eredményt vele közölni sziveskedjék.

Az I. osztályhoz tétetik át véleményadás végett.

23. Bemutattatik néhai Rökk Szilárd 1862-ben alkotott végrendelete, melyben az Akadémiának 10.000 forintot hagyományozva, alapítványáról következőképen intézkedik: «Óhajtanám, hogy ezen tőkének kamatai a magyar nyelvtan és történelem tárgyában kiírandó pályázatok és pályaművek jutalmazására fordíttassanak, az illető szakosztályokra bízván a szükséges intézkedést.»

Az I. és II. osztály fölkéretik, hogy elegendő bizottságot alakítván, az alapítvány kamatainak felhasználása iránt, az alapító óhajtságának tekintetbe vételével, szabályzatot dolgozzon ki.

24. A II. osztály jelenti, hogy az Archaeologiai bizottság Hampel József I. tagot előadójává megválasztotta.

Tudomásul vétetik.

25. A II. osztály jelenti, hogy az Archaeologiai bizottság Szendrei Jánost az országos régészeti társulat titkárát és Fröhlich Róbert gymnasiumi tanárt külső tagjaivá megválasztotta.

Az Akadémia ezen választásokat helybenhagyja.

26. Olvassatik a III. osztály előterjesztése a meteorologiai és földmágnességi m. kir. központi intézet ügyében. Ezen intézet a III. osztály körében keletkezvén, annak indítványozására vált ki az Akadémia kötelékéből mint országos intézet, de azután is befolyást gyakorolt az Akadémia az Igazgató kinevezésére. Ezen viszony némileg kötelességet hártván az Akadémiára, indítványozza, tegyen az Akadémia lépést a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternél, hogy a nevezett intézetnél a hosszabb idő óta üresedésben levő igazgatói állás betöltessék.

Az indítvány elfogadtatik s ennek értelmében a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez fölterjesztés fog intézteni.

27. Bemutattatik a Fáy-alapítványból kihirdetett nemzetgazdasági nyílt pályázatra beérkezett három tervrajz.

A II. osztályhoz tételnek át.

28. A III. osztály átteszi megőrzés végett Antolik Károly aradi gymn. tanár zárt levelét, melyben a prioritás megóvása czéljából a kísérleti természettan körébe vágó fölfedezéséről előleges jelentést tesz.

Az Akadémia levéltárában helyeztetik el.

29. Bemutattatik az orientalisták f. é. szeptember elején Stockholm- és Christianiában tartandó nemzetközi congressusa előkészítő bizottságának meghívó irata.

Az I. osztályhoz tételik át, oly kéréssel, hogy azon tagokat, kik az Akadémiát a congressuson képviselni lesznek hivatva, jelölje ki.

30. Főtitkár jelenti, hogy az Akadémia másodelnöke a jelen évi akad. nagygyűlést ápril 30. — május 5. napjaira tűzte ki.

Tudomásul vétetik.

31. Bemutattatnak a múlt összes ülés óta beérkezett nyomtatványok s akad. kiadványok ily renddel:

### I. Testületektől.

*Amsterdam.* Kön. Akademie van Wetenschappen. — a) Jaarboek. 1886. 1887; b) Verhandelingen. Afdeling Letterkunde. XVII. Deel.; c) Verh. Natuunkunde. XXVI. D.; d) Verslagen en Mededeelingen. Afd.

- Letterk. 3 Rks. IV. D; e) Versl. en Mededeel. Afd. Natuurk. 3. R. III. IV. D; f) Prijsvers. Matris Quaerela et Esther; g) Prijsv. Susanna.
- Berlin.* Kön. Akademie der Wissenschaften. — Corpus Inscriptionum Atticarum. Vol. II. P. 3.  
 » Gesellschaft für Erdkunde. — a) Verhandlungen. XV. No. 10; b) Zeitschrift. XXIII. 6. H.
- Brucelles.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1889. 1 L.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — a) Bibliotheca Indica. New Ser. No. 657—684; b) Proceedings. 1888: No. 4—8; c) Journal. No. 283—286.
- Cambridge.* (Massachusetts). — Museum of Comparative Zoölogy. — a) Annual Report, 1887 $\frac{7}{8}$ ; b) Bulletin. Vol. XVI. No. 2. és Cziml. a XIII. kötethez.
- Catania.* Accademia gioenia di scienze naturali. — Bulletino. 1888. Fasc. 1. 2.
- Firenze.* Accademia della Crusca. — Vocabolario. Vol. VI. Fasc. 2.
- Frankfurt a.M.* Physikalischer Verein. — Jahresbericht für 1886 $\frac{7}{7}$ .
- Greenwich.* Royal Observatory. — a) Annals of the Cape Observatory. Vol. II. P. 2; b) Observations. 1886; c) Results of Meridian Observations 1882—1885. febr.
- Harlem.* Musée Teyler. — a) Catalogue de la Bibliothèque, 5 & 6. L. b) Archiv. Ser. II. Vol. 3. Prem. P.
- Helsingfors.* Societas pro fauna et flora fennica. — a) Acta Societatis. Vol. III. IV.. b) Meddelanden. 14. H.
- Kopenhága.* Académie R. Danoise des Sciences et des Lettres. — a) Oversigt. 1888. No. 2; b) Mémoires. 6. Ser. Cl. d. Lettres. Vol. II. No. 2. 3.
- » Société R. des Antiquaires du Nord-Aarboget. 1888. III. Bd. 3. H.
- Leipzig.* Kön. Sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — Abhandlungen der mathemat. physischen Classe. Bd. XIV. No. 10—13.
- London.* Angol kormány. — Statistical Abstract. No. 25.  
 » Royal Society. — Proceedings. Vol. XLIV. No. 272. Vol. XLV. 273.  
 » Society of Antiquaires. — Miscellaneous Tracts. Vol. LI.  
 » R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. No. 1.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science. V. III. No. 4.  
 » Royal Society of Canada. — Proceedings. 1887. Vol. V.
- Moszkva.* Société Impériale des Naturalistes. — a) Bulletin. 1888. No. 3; b) Meteorologische Beobachtungen. 1888. Erste Helfte.
- München.* Kön. B. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte. 1888. Bd. II. H. 2; b) Abhandlungen d. math. physikal. Cl. XVI. 3. Abth; c) Abhandl. d. histor. Cl. XVIII. Bd. 2. Abth; d) Joseph von Traunhofers Schriften.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVII. No. 217.
- New-York.* American Geographical Society. — a) Bulletin. Vol. XX. No. 4; b) Journal. Vol. I. No. 2—10. Vol. III.
- Róma.* Olasz kormány. — a) Statistica del debiti comunali e provinciali. Introduzione; b) Statistica delle opere pie 1880.

- St. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Sbornik. XL., XLI.  
 Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen 1887. I. Th.  
*Tiflis.* Physikalisches Observatorium. — Magnetische Beobachtungen.  
 1886—1887.  
*Tokyo.* Imperial University of Japan. — Journal of the college of  
 Science. H. 4. P.

K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — *a)* Archiv für österreichische Geschichte. LXXI. Bd. 1. 2. H. LXXII. Bd. 1 H; *b)* Almanach. 1887; *c)* Sitzungsberichte. Philos. histor. Cl. CXIV. Bd. 2. H. CXV. Bd.; *d)* Sitzungb. Mathemat naturwiss. Cl. I. Abth. XCV. Bd.  $\frac{1}{5}$ . II. XCVI. Bd.  $\frac{1}{5}$ . H. — II. Abth. XCV. Bd. 3.  $\frac{4}{5}$ . H. XCVI. Bd. 1—5. H. — III. Abth. XCV. Bd.  $\frac{1}{5}$ . II. XCVI. Bd.  $\frac{1}{5}$ . H; *e)* Denkschriften. Philos. histor. Cl. XXXVI. Bd; *f)* Denkschrift. Mathem. naturwiss. Cl. LIII. Bd; *g)* Anzeiger 1888. No. 25., 26., 27.

K. K. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. III. No. 4.

K. K. Kriegs-Archiv. Bécs. — Mittheilungen. Neu Folge. III. Bd.

K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik Bd. XX. H. 3. Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1888: No. 11., 12.

K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXVII. Bd. 4. Quart. Anthropologische Gesellschaft. Bécs. — Mittheilungen. 1888. No. 8.

Landes-Ausschuss der Markgrafschaft Mähren. Brünn. — Mährens allgemeine Geschichte. Bd. XII.

Starinarska Kninska Družtva Knin. — Izvješće.

Ossoliński intézet. Lemberg. — Sprawozdanie. 1888.

Naturhistorischer Verein Lotos. Prága. — Jahrbuch. Neue Folge. IX. Bd.

Landesausschuss des Königreiches Böhmen. Prága. — Archiv Česky. Dilu. VIII.

K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Anno. XI. No. 12.

Főtitkári hivatal. Budapest. — Actes de Congrès pénitentiaire internationale de Rome. III. 1. 2. P.

M. kir. igazságügyminiszter. Budapest. — *a)* Indokolás a magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslatához; *b)* A magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslata.

A vallás és közoktatási m. k. miniszter útján: a francia közoktatás és szépművészetek miniszterétől. — Inventaire général des Richesses d'Art de la France. II. T.

Képviselőház. Budapest. — *a)* Jegyzőkönyvek. 1887<sup>192</sup>. II.  $\frac{5}{13}$  ív; *b)* Napló. 1887<sup>192</sup>. VI. köt.  $\frac{1}{22}$  ív; *c)* Irományok. 1887<sup>192</sup>. IX. köt.

Országos m. kir. Statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyar statist. Évkönyv XVI. 8; *b)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 9. füz; *c)* Közgazdasági és statisztikai Évkönyv. II. évf. (Két péld.)

Magyar Földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XVI.  $\frac{9}{10}$ . füz.

Magyar Jogászegylet. Budapest. Értekezések. 40., 41., 42. füz.

Magyar orvosi könyvkiadó-társulat. Budapest. — *a)* A legnevezetesebb ehető, gyanús és mérges gombák; *b)* Az emberéletten alapvonalai. I. II; *c)* Az élet- és körvegytani elemzés kézikönyve; *d)* A bűnügyi lélektan alapvonalai; *e)* A győri kolera-járvány 1886-ban; *f)* A magyar orvosi könyvkiadó-társulat jelentése 1887-ről; *g)* A bakteriologia rövid tankönyve; *h)* Az általános betegségek viszonya a látószerv betegségeihez; *i)* A női ivarszervek betegségei; *k)* Balassa János összegyűjtött kisebb művei; *l)* A húgyszervi bántalmaknak kór- és gyógytana; *m)* Az emberéletten tankönyve. I. II; *n)* Kórboncztatani jelzéstán; *o)* A gyakorlati szemészet tankönyve; *p)* Kórodai jegyzetek; *r)* Az orvosi jogtudomány elvei és gyakorlata. I—III. köt.; *s)* A gyakorlati egészségstan kézikönyve. I; *t)* Gyakorlati kórtan; *u)* Előadások az idegrendszer betegségeiről. II. köt.; *v)* A gerinczvelő-bántalmak; *x)* Az ideges gyomorbántalmak; *y)* A massage.

Országos magyar iskolaegyesület. Budapest. — Bizottsági jelentés 1888-ról.

Kisfaludy-társaság. Budapest. — *a)* Letopis. 121—131. 133—150; *b)* Glasnik. 55. 60—64; *c)* Kanteletar; *d)* Kalevala; *e)* Suomi 16—20; *f)* Lexikon fennic. — latin; *g)* Svenskt-finsk Lexikon. I., II; *h)* Shakespear Dramoja. 2. 4—8; *i)* Kansansatuja. I; *k)* Littérature finnoise. II; *l)* Luettelo kirj. Saatav; *m)* Svensk-finsk terminologie; *n)* Fischer. Hunnok; *o)* Kuller von Runot; *p)* Kölesey egyf. Évkönyv. III. 1. 2; *r)* Békésmegyei társ. Évk. 1874<sup>1</sup>/<sub>5</sub>; *s)* Kolozsv. főgymm. Emlékkönyv; *t)* Szász költeményei; *u)* Rákosi. Versfűzér; *v)* Muotalainen; *x)* Horatius epistolái; *y)* Csalódások; *z)* Magyar Songs; *aa)* Próza és vers; *bb)* Hungarian Market; *cc)* Báthory árnya; *dd)* Emlék a győri Arany-ünnepről. (2 péld.); *ee)* Énekek; *ff)* Világostól-Világosig. II. köt.; *gg)* Tövisék; *hh)* Igazházi; *ii)* Ósrégi történeti-tüinkhöz; *kk)* Zbožné Zvuky; *ll)* Magyar daltár. 1—3. füz; *mm)* Mesterséges ravaszság; *nn)* Hogyan házasodott Pál úr?; *oo)* Régi dalaimból; *pp)* II. József öröme; *rr)* Staren Svet; *ss)* Idézetek tára. I; *tt)* Otma Mura grava; *uu)* Zelina; *v)* Antologie romana; *xx)* Ungar. Volkslieder; *yy)* A vidéki sajtó; *zz)* Magyar Dal-album. I. II.; *a)* Emlékbeszéd Deák fölött.

A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének központi választmányára Budapest. — A XXIV. vándorgyűlés történeti vázlatára és munkálataira.

Haynald Observatorium Kalocsa. — Közlemények. 1888. 4. füz.

M. kir. Tudomány egyetem. Kolozsvár. — *a)* I. Ferencz-József a kolozsvári egyetemen 1887-ben; *b)* Almanach és tanrend 1888<sup>o</sup>, második felére.

Siebenbürg. Verein für Naturwissenschaften. Nagy-Szeben. — Verhandlungen und Mittheilungen. XXXVIII. Jahrg.

Délmagyarországi történelmi Társulat. Temesvár. — *a)* Történelmi és régészeti Értesítő. IV. évf. 3. 4. (2. péld.) VI. 4. VII. 1. 3. 4. VIII. 1—4. IX. 1—3. X. 1. 3. 4; *b)* Régészeti és történelmi Értesítő. I. évf. 1—4. füz. II. 1—4.

A keszthelyi m. k. gazdasági tanintézet Évkönyve 1888-ra.

- A dunamelléki ev. ref. egyházkerület 1883-iki rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve. (két péld.)  
Magyar Philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — M. phil. szemle. 1888. 5., 6. füzet.

## II. Magánosoktól.

- Dr. C. Leemans. Leiden. — Aegyptische Monumenten.  
Pawinski Adolf. Varsó. — Dzieje Ziemi Kujawskéj. T. I—V.  
Ebuzzia Tewfik Bey. Konstantinápoly. — Szene Komrieszine meszadif.  
Bárá Ferd. von Mueller. Melbourne. — Select Extra-tropical Plants.  
Bárá Schlechta — Wssehrd Ottokar. Bécs. — Jussuf und Suleicha.  
M. D. Zotosz Molosszosz. Athén. — Épeirótikai Melétai. 1873. 1878. 1882. 1887.  
Lelékosz Mihály. Athén. — Epidorpión. 1. 2.  
A nagyenyedi theolog. Akadémia igazgatója. — Babiloniai Ézsaiás universalismusa.  
Kúnos Ignác. Konstantinápoly. — Orta Ojunu.  
Gyulai Pál. Budapest. — Gulisztán.  
Bedő Albert. Budapest. — Erdő-őr. V. kiadás.  
Hörk József. Eperjes. — Az evang. Tisza-kerület püspökei.  
Szenes Zsigmond. Budapest. — *a*) Az otitis media metastaticus szövödményeiről;  
*b*) Két fülési tévedés; *c*) Ueber zwei otiatrische Missgriffe; *d*) Ueber metastatische Prozesse in Folge der Otitis media.  
Dr. Istvánffy Gyula. Kolozsvár. — Untersuchungen aus dem Gesamtgebiete der Mykologie.  
Dr. Major Antal. Budapest. — Az aldunai csángótelepek egészségügye.  
Füzesséry Bertalan. Kassa. — A nagy francia forradalom. (Két példány.)  
Benke István. Sepsiszentgyörgy. — Isten országa. I. II.  
Dr. Nagel Emil. Budapest. — A csonttörések kórboneztani, kórtörténelmi és gyógy-eljárási tekintetben.  
Mariotti Ferencz. Pisa. — Donatello in Pisa, & L'opera di Santa Maria del fiore.

## III. Nyomdaktól.

- Alexi. Brassó. — *a*) Isten országa; *b*) Jahres Rechnung.  
Kammerer. Brassó. — Die Bewegung der Bevölkerung im Kronstädter Komitat.  
Bróza Ottó. Budapest. — *a*) Magyar Szesztermelők lapja. 1888: 1. 2. sz.; *b*) Budapesti Ankündigungsbllatt. VI. Jahrg. 133—135; *c*) Budapesti Lloyd. IX. 150—152; *d*) Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. XXIV. Jahrg. No. 48—52.  
M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a*) Szabályzat; *b*) Néptanítók Lapja. XXI. évf. 97—104. sz.; *c*) A vall. és közokt. m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló tizenhetedik jelentése. II. köt.  
Franklin részvény-társulat. Budapest. — *a*) Monumenta Vaticana Hungariae. I. oszt. 3. köt.; *b*) Utazás egy sírdomb körül; *c*) Jelentés a m. k. technologiai iparmuzeum 1887/8. évi működéséről; *d*) Az emberi akarat szabadságáról; *e*) Die Theissregulirung; *f*) Egyházjogtan kézikönyve; *g*) A tanítás művészete; *h*) A helyeg és illetékügyi törvények; *i*) A magyar magánjog;



*k)* A fogászat; *l)* Schematismus Cleri; *m)* Földrajz; *n)* Dolgozatok; *o)* Vegytan, ásványtan és földtan; *p)* Az inyesmesterség könyve; *r)* A húgyszervi bántalmaknak gyógytana; *s)* Dr Holzweiszig Frigyes latin gyakorlókönyve; *t)* Deák Ferencz beszédei. III. köt.; *u)* Házi titkár; *v)* Haza Franciaországba; *x)* Egy sorsjegy; *y)* Éjszak a Dél ellen; *z)* Magyar gazdák Évkönyve 1888-ra; *aa)* Tennyson Király-idylljei; *bb)* Worse kapitány; *cc)* A régi magyar nemes; *dd)* Magyar kereskedők Évkönyve 1888-ra; *ee)* Faust első része; *ff)* Kishirtokosok Kátéja; *gg)* Gróf Benyovszky élete; *hh)* Mese a varrógépről; *ii)* Arnold; *kk)* Az ezredik novella; *ll)* Költemények; *mm)* India; *nn)* Német nyelvképző iskola; *oo)* Gyermekek; *pp)* Ünnepnapok; *rr)* Turul. V. 1—3; *ss)* Művészi ipar. III. évf. 3—6. sz.; *tt)* A magyarországi cladocecrák; *uu)* Az electrodynamometer általános elmélete; *vv)* Gyümölcsészeti füzetek. IX. évf. 4—12. füz.; *xx)* Természettudományi füzetek. XI.  $\frac{3}{4}$ . füz.; *yy)* Földtani Közlöny. XVIII. 5—12. füz.; *zz)* Egészség. 1888: 1.  $\frac{3}{4}$ . 5. 6.; *a)* Leányvilág. VI. évf. 1. 2. sz.; *β)* Magyar jogászegyleti Értekezések. XXXVIII—XLII; *γ)* Döntvénytár. Új folyam. XIX. XX. köt.; *δ)* Kisfaludy-Társaság Évlapjai. Új folyam. XXI. XXII. köt.; *ε)* Irodalmi tanulmányok. I. II. *ζ)* Olcsó könyvtár. 236—249. füz.; *θ)* Jeles írók iskolai tára; *ι)* Magyar történeti Életrajzok. IV. évf. 3—5. füz.; *κ)* Állategészségügyi Évkönyv. 188 $\frac{9}{10}$ .; *λ)* A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. vándorgyűlésének vázlata; *μ)* A Riolitos kőzetek; *ν)* Thukidides magyar fordítása; *ξ)* Thukidides görögül és magyarul; *ο)* Ipolyi A. kisebb munkái. V. köt.; *π)* Természettudományi könyvkiadó vállalat XXXII—XXXV. köt.; *ρ)* Thurán Anna; *σ)* Magyar Salon. V. évf. január és július—december; *τ)* Nőnevelés. IX. évf. 6—10. füz.; *υ)* Hunyadmegyei történ. társaság Évkönyve. IV. köt.; *φ)* Összhangzattani gyakorlókönyv. 2. füz.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* Cienik; *b)* Ötven év a zárdában; *c)* Az orsz. középisk. tanáregyesület alapszabályai; *d)* Bel- és külföldi folyóiratok árjegyzéke 1889-ik évre; *e)* A szervesetlen vegytan; *f)* Dunamelléki ev. ref. egyházkerület 1888. rendk. közgyűlési jegyzőkönyve; *g)* Névsora a budai ev. ref. egyháztagoknak 1888-ban; *h)* Welche Mahnung ríchtet das Reformationsfest; *i)* Zpráva; *k)* Népoktatási törvények és rendeletek gyűjteménye; *l)* Szabadkőművesi reformok; *m)* A súlyedő társadalom; *n)* Posta- és távirtdanaptár 1889-re; *o)* Az uzsai gyöngy; *p)* Méhészeti lapok. IX. évf. 12. sz.; *r)* Közlekedés 1889. 1. sz.; *s)* Orsz. középisk. tanáregyesületi Közlöny. XXII. évf. 5. sz. *t)* Felső nép- és polgáriskolai Közlöny. V. évf. 10. sz.; *u)* Keresztény népharát. IV. évf. 1. sz.; *v)* Jelentés a m. kir. postatakarékpénztár 1887-i működéséről; *x)* A magyar állam jelentékenyebb folyóiban észlelt vizállások. I. kötet; *y)* Kerékpár-Sport. I. évf. 1. 2. sz.; *z)* M. kir. postatakarékpénztári közlöny. 1889. 1. sz.; *aa)* Részlet a közmunka- és közlekedésügyi m. k. miniszternek 1887. évi működéséről; *bb)* Téli Ujság. X. évf. 3—6. sz.; *cc)* Községi közlöny. X. évf. 51—53. XI. évf. Mutatványszám és 1. 2. sz.; *dd)* Slovenské Noviny. Roč. III. Č. 147—153. IV. 1—7; *ee)* Posta- és távirtda rendeletek tára, 1888; 67. 68. 1889; 1—4. sz.; *ff)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven.

1888: 61–67.; *ggg*) Az Akadémia tekintélye; *hh*) 13 drb különféle apróbb nyomtatvány

Város könyvnyomdája. Debreczen. — *a*) Népiskolai szervezet a tiszántúli ev. ref. egyházkerületben; *b*) Debreczen sz. k. város költség-előirányzata 1889-ik évre; *c*) Halotti beszédek és imák; *d*) A debreczeni ref. főgymn. Értesítője 1887<sup>7/8</sup>; *e*) Ábc; *f*) Természettan; *g*) Névjegyzék; *h*) Fechtübungen; *i*) Az ev. ref. egyház dallamai; *k*) A tékozló; *l*) Urszág-e?; *m*) Röpirat; *n*) Magyarország vázlatos története; *o*) A gazda helyzetének javítására vonatkozó intézetek; *p*) Tizedes időszámítás; *r*) A debreczeni keresk. Akadémia Értesítője 1887<sup>7/8</sup>; *s*) A francia középoktatás; *t*) A debreczeni dalegylet története; *u*) Debreczen sz. k. város polgármesterének jelentése 1887-ről; *v*) Debreczen főreáliskolájának Értesítője 1887<sup>7/8</sup>; *x*) A debreczeni kalmár-társulat a múlt században; *y*) Általános vegytan; *z*) A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület Évkönyve 1888<sup>8/9</sup>-re; *aa*) A debreczeni ref. ev. főiskola Évkönyve 1887<sup>7/8</sup>-ra; *bb*) A Margitta városi ipartanonc-iskola Értesítője 1887<sup>7/8</sup>-re; *cc*) A debreczeni tanítóképzede Értesítője 1887<sup>7/8</sup>; *dd*) Népszerű tapasztalati lélektan; *ee*) 16 különféle alapszabály; *ff*) 11 különféle jegyzőkönyv; *ggg*) 25 különféle apróbb nyomtatvány.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a*) Statuten; *b*) A rába-lapincsvölgyi takarékpénztár alapszabályai. 1888.

Holmeyer Ferencz. Kalocsa. — *a*) Új és gyakorlati elmékedések; *b*) A keresztény ifjúság példányképe és pártfogója.

Ziegler Károly. Komárom. — Miért él az ember a világon?

Imreh Sándor. Maros Vásárhely. — Székely naptár 1889.

Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. — Beniczkyné-Bajza Lenke munkái. VII. VIII. köt.

Krafft W. Nagy-Szeben. — Das Gewerbemuseum.

Stampfel és társai. Pozsony. — *a*) Tanári zsebkönyv. 1888/9; *b*) Zsebnaptár tanítók számára 1888/9; *c*) Paedagogiai Zsebnaptár 1888/9; *d*) Jegyzéknaptár tanítónők számára 1888/9-re; *e*) Keresk. tanulók naptára 1888/9-re; *f*) Tanulók naptára 1888/9-re; *g*) Jegyzőkönyvecske tanulók számára 1888; *h*) Lányok naptára 1888/9-re; *i*) A magyar ifjúság könyvesháza. XXIII–XXVI; *k*) Tréfás szavalmányok gyűjteménye; *l*) Abendandacht; *m*) Tanulók könyvtára. 46–48. füz.; *n*) Gebete der Israeliten; *o*) Ifjúsági színház 7. füz.; *p*) Válasz Masznyik Endre urnak Luther élete cz. munkájára. 6–12. füz.; *r*) Die Heiligkeit des Hauses Gottes; *s*) Főbb héber imák. I. és III. rész; *t*) Kereskedelmi számtan. II. rész; *u*) Latin stílusgyakorlatok. II. rész.; *v*) Leányvilág. V. évf. 14–24. sz. *x*) A pozsony-megyei Gazdasági Egyesület Értesítője. 1888. 6–9. sz.; *y*) 16 drb különféle apróbb nyomtatvány.

Wigand F. K. Pozsony. — *a*) Héber olvasókönyv; *b*) Trencsénmegye földrajza; *c*) Schematismus; *d*) Zemepis; *e*) Nápoly, Pompéji, Flórencz; *f*) Vallás-tan; *g*) A nemzetállam tankönyve; *h*) A pozsonyi hajósegylet története 1862–1887-ig; *i*) Egyházjogtan; *k*) Tanév-megnyitó beszéd; *l*) Dritter Jahresbericht der Handels-Akademie; *m*) A magyarhoni ev. ref. egyház theol. Akadémiájának Értesítője 1887<sup>7/8</sup>; *n*) Tanév-megnyitó beszéd; *o*) Montagspost. 1888. 1–4. sz.; *p*) Evang. egyház és iskola. VI. évf.

27–53. sz.; r) Gondolat. IX. évf. 17/18. X. évf. 1–5. sz.; s) Pozsony-  
megyei Közlöny. I. évf. 27–66.

Skarnitzel F. Szakoleza. — a) Kazateľňa. Roč. IX. Číslo. 3; b) Zapisnica pred-  
dunajského distriktuálneho konventu.

Bittermann. Zombor. — a) A gombos-vajszka ármentesítő társulat alapszabályai;  
b) A zombori önszegélyző-egylet alapszabályai.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák.

Almanach 1889-re.

Értesítő. XXII. évf. (1888.) 6. sz.

Emlékbeszédek. V. k. 5. sz.

Dr. Finály Henrik. Hogy is mondják ezt magyarul?

Nyelvtudományi Közlemények. XXI. köt. 1. füz.

Történettudományi Értekezések. XIII. köt. 12. sz., XIV. köt. 1. sz. és Czímlap a XIII.  
kötethez.

Beke Antal és Barabás Samu. I. Rákóczy György és a porta. Levelek és okiratok.

Archaeologiai Értesítő. Új folyam. VIII. köt. 5. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VII. k. 1. füz.

A könyvtárban helyeztetnek el.



A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

## É R T E S Í T Ő J E.

## RENDKIVÜLI ELEGYES ÜLÉS.

1889. február 1.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

33. Az akadémiai másodelnök úr a megilletődés hangján bejelenti az Akadémia tiszteleti tagjának, Rudolf trónörökös ő fenségének, január 30-án bekövetkezett gyászos elhúnytát, a következő szavakkal:

Mélyen tisztelt Akadémia!

A végzetes csapás, mely derült égből lecsapó villámként, alapjaiban rendíté meg a királyi házat; az iszonyú veszteség, mely az egész osztrák-magyar monarchiát mély gyászba borítja, és úgy a paloták, mint a kunyhók lakóit zokogó fájdalommal tölti el; az a nagy szerencsétlenség, melyet ő császári és királyi fenségének, Rudolf trónörökösnek, Akadémiánk tiszteleti tagjának váratlan gyászos halála okozott: késztetett bennünket ez alkalommal e rendkívüli összejövetelre, hogy testületileg adjunk kifejezést a pótolhatatlan nagy veszteség feletti mély fájdalomunknak; és testületileg tegyünk tanúságot kegyeletteljes részvétünk és hódolatteljes érzelmeinkről, melyekkel ő Felsegeik és a felséges uralkodó ház iránt viseltetni soha meg nem szününk.

Ily érzelmeiktől vezéreltetve, szabadságot veszek magamnak a mélyen tisztelt Akadémia elé javaslataimat terjeszteni.

Az Akadémia mély fájdalommal veszi tudomásul a gyászos jelentést, és bár a veszteség megrendítő nagysága és emberi elme által meg nem mérhető jelentősége előtt valóban eltörpülnek az eszközök, melyekkel mély megilletődését és fájdalmát kifejezheti: mindazáltal az Akadémia szomorú kötelességének tekinti felhasználni a gyász és kegyelet nyilvánításának azon módzatait, melyeket az Ügyrend és a gyakorlat rendelkezésére bocsát és a következőkben állapodik meg:

a) Az Akadémia összes tagjainak érzelmeit tolmácsoló elnöki szózat a ma ülés jegyzőkönyvébe iktattatik.

b) Az Akadémia részvétét kifejező hódolatteljes fölirat intéztetik ő Felségéhez, a királyhoz.

c) Az Akadémia koszorút helyez elhúnyt fenséges tiszteleti tagjának ravatalára.

d) A temetésre a következő tagokból álló küldöttséget bocsát: Gróf Andrássy Gyula, Haynald Lajos, Gróf Széchenyi Béla, Gróf Apponyi Sándor, Gróf Dessewffy Aurél, Jókai Mór, Than Károly, Fraknoi Vilmos, Szabó József és Hegedüs Sándor.

e) A jövő hétfőre kitűzött osztályülést meg nem tartja.

f) Az ünnepélyes közülesen emlékbeszéd fog tartatni s azzal Jókai Mór tiszteleti tag bizatik meg.

g) A dicsőült elhunyt arczképének a képes terem számára elkészítése iránt a nagygyűlés elé indítvány terjesztetik, hogy ily módon is fentartassék azon örök időkre nevezetes tény emlékezete, hogy Sz.-István koronájának egyik örökösében a magyar tudomány és irodalom nemcsak pártfogóját, hanem egyúttal fenkölt szellemű és tevékeny munkását is bírta.

## HETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály második ülése.

1889. február 11.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

35. Az elnök úr megnyitván az ülést, felkéri Vámbéry Ármin akadémiai tagot, hogy konstantinápolyi utazásának tudományos céljáról tegyen jelentést az Akadémiának.

Vámbéry előadását azon törekvésekre való visszapiantással kezdi, melyek eddig magyar és külföldi tudósok által történtek a Corvinák fölfedezésére. Ő maga is még mult esztendőben Fraknoi V. akadémiai főttkár társaságában járt a török fővárosban, a nélkül, hogy tényleges eredményekre jutottak volna. Azóta azonban ez ügyben folytonos levelezésben állott konstantinápolyi barátaival, a minek következése lett, hogy szultán Abdul Hamid ő felsége részéről meghívás érkezett hozzá, Konstantinápoly újra meglátogatására, a hová Vámbéry f. é. január végén el is indult. Vámbéry ez alkalommal az Eszki Serailban és más helyiségekben összegyűjtött könyveket szemle alá vette, de miután ő magát ez ügyben szakembernek nem tartja, — csak egyetlen könyvet fedezett föl, mely Magyarországra vonatkozik. Vámbéry kitűnő fogadtatásban részesülvén a szultán ő felsége által, azt a kérelmet adta elő, adjon engedélyt a magyar tudományos Akadémiának, hogy a magyar vonatkozású könyveket és okleveleket a török fővárosban nyomozza és tanulmányozza, — mire a szultán azt a kijelentést tette, hogy azt az engedélyt szívesen megadja a magyar Akadémiának, melynek küldöttségét bármikor szívesen látja és működésében támogatni fogja. Vámbéry urat pedig felhatalmazza, hogy e kijelentését adja tudtára a magyar Akadémiának.

Ezen előadás után az osztály határozza, hogy az Akadémia magyar és török nyelven köszönnőiratot intézzen Abdul Hamid szultán ő felségéhez, a melynek szerkesztésére Vámbéry Ármin kéretik fel. — Határoztatik továbbá, hogy az Akadémia történelmi bizottsága a Corvina kérdés és tört. források állásáról Konstantinápolyban értesíttessék, felkérvén azt, hogy a nagybecsű magas engedély mimódon való használásáról, és a küldöttség összeállításáról részletes javaslatot dolgozzon ki és mutas-

son be. Vámbéry úr pedig, kinek az osztály egyszersmind köszönetet szavaz nagy-  
érdemű közbenjárásáért, felkéretik, hogy annak idején ezen küldöttséghez csatla-  
kozni sziveskedjék.

36. Fraknoi Vilmos r. t. olvassa következő értekezését: «Carvajal pápai legátus  
Magyarországban 1456--1462.»

Tudomásul vétetik.

37. Majláth Béla l. t. olvas: «Gróf Széchenyi István leveleiből 1814--1860.»

Tudomásul vétetik.

## NYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály második ülése.

1889. február 18.

DR. THAN KÁROLY osztályelnök elnöklése alatt.

39. Lenhossék Mihály egyetemi h. tanár részéről: «A pyramis pályáról  
néhány emlős állat gerincz-velejében» előterjeszti Mihalkovics Géza r. t. helyett  
Hógyes Endre l. t.

40. Than Károly r. t.: «A volumetrikus normál oldatok készítéséről»

## KILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Összes ülés.

1889-dik február 25.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

42. Batizfalvy Sámuel l. t. felolvassa emlékbeszédét dr. muraközi Rózsay  
József 1885. május 20 án elhunyt levelező tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

43. Főtítkár bejelenti dr. Schott Vilmos külső tagnak f. évi január 21-dikén  
bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a nyelvtudomány ezen  
kiváló művelőjének elhúnytát és felhívja az I. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról  
gondoskodjék.

44. Bemutattatik a m. kir. belügyminiszter úrnak február 17-én kelt irata, mely-  
ben az Akadémiát értesíti, hogy ő cs. és apost. kir. Felsője a Magyar Tudományos  
Akadémiának Rudolf trónörökös ő fensége elhúnytá alkalmával bejelentett részvétét  
legkegyelmesebb köszönetének nyilvánítása mellett tudomásul venni méltóztatott.  
valamint az özvegy trónörökösne ő fensége főudvarmesterének február 18-dikán kelt

irata, melyben a M. T. Akadémiának a trónörökös ő fensége ravatalára elhelyezett koszorúért a fenséges asszony legmélyebb köszönetét fejezi ki.

Tudomásul szolgál.

45. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak február 1-én kelt irata, melyben a M. T. Akadémiát értesíti, hogy az Archaeologiai Bizottság részére műemléki kiadványokra 5000 frtot utalványozott; megjegyvezvén, hogy a műemlékek országos bizottsága ügyrendjét legközelebb újjá szándékozik szervezni, s a régészeti kiadványokra vonatkozólag a bizottság ezentúl közvetlen érintkezést fog a M. T. Akadémiával előreláthatólag fentartani.

Az Archaeologiai Bizottsággal közöltetik.

46. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak február 9-én kelt irata, melyben a M. T. Akadémiát értesíti, hogy a «Hadtörténelmi Közlemények» című folyóiratot a középiskolai könyvtárakba való beszerzésre ajánlotta.

A Hadtudományi Bizottsággal közöltetik.

47. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak február 13-án kelt irata, melyben a M. T. Akadémiát értesíti, hogy a meteorologiai és földdelejeségi intézet igazgatói állomásának betöltésére pályázatot hirdetett, és ennek eredményét az Akadémiával közölni fogja, oly czélból, hogy véleményét az állomás betöltésére előterjeszthesse. Ezzel kapcsolatban azon óhaját fejezi ki, hogy mivel az intézet mostani állapota nem kielégítő és további fejlesztése kívánatos, a kincstár pedig e célra az eddiginél nagyobb áldozatot nem hozhat, az Akadémia évi költségvetésében, a vele tudományos tekintetben szerves kapcsolatban álló intézetre is terjesztené ki figyelmét és járulna lehetőleg s a fölmerülő szükséghez képest annak tudományos munkássága előmozdításához.

Áttétetik a III. osztályhoz.

48. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak febr. 16-án kelt irata, melyben az Akadémiát azon szándékáról értesíti, hogy a stockholmi orientalista congressusra küldendő megbizottai ott egyúttal, mint a magyar kormány képviselői is jelenjenek meg. Fölkéri az Akadémiát megbizottai neveinek közlésére.

Az Akadémia Hunfalvy Pál, Vámbéry Ármin r. tagokat és Goldziher Ignác l. tagot kéri föl, hogy az Akadémiát a congressuson képviseljék, és erről a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat is értesíti.

49. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak február 16-án kelt irata, melyben azon egyének megnevezését kéri, kik a nyilvános szegényügy tanulmányozásával foglalkoznak, és a szegényügyben tartandó párisi congressusra meghivandók volnának.

Áttétetik a Nemzetgazdasági Bizottsághoz.

50. Olvassatik a II. osztály előterjesztése Vámbéry Ármin r. tagnak konstántinápolyi útjáról, valamint azon kitüntető fogadtatásról, melyben a szultán részesítette, és ő felségének azon kijelentéséről, hogy a M. T. Akadémiának a török fővárosban őrzött kéziratok, könyvek és okiratok átkutatására az engedélyt készséggel megadja és az Akadémia küldötteit kutatásaikban támogatni fogja, minek következtében az osztály elhatározta, hogy illetékes szakférfiakból alakítandó bizottság küldessék Konstantinápolyba, és az Akadémiának azon javaslatot terjeszti elő, hogy szultán ő felségéhez magyar és török nyelven köszönő irat intéztessek.

51. Bemutattatik az I. és II. osztály tagjaiból alakított bizottságnak következő előterjesztése :



«A Röck Szilárd-féle alapítvány tárgyában az I. és II. osztály által kiküldött elegendes bizottság Hunfalvy Pál osztályelnök elnöklése alatt február 23-án ülést tartott.

A bizottság abból indult ki, hogy mivel az alapító végrendeletében csak *őhajításképen* fejezi ki azt, hogy alapítványának kamatai «a magyar nyelvtan és történelem tárgyában kiírandó pályázatokra és pályaművek jutalmazására fordításának»; az Akadémia nem tekintheti magát arra kötelezettnek, hogy az alapítvány kamatait *kizárólag* pályadíjakra használja föl; de arra igenis, hogy a kamatokat *kizárólag* a végrendelező által megjelölt két tudomány szak: a magyar nyelvtudomány és történettudomány céljaira fordítsa.

A bizottság ezért, tekintettel arra, hogy az Akadémia már is nagy számú oly alapítványokkal rendelkezik, melyek *kizárólag* pályadíjakra fordítandók; és tekintettel arra, hogy a pályázatok igen gyakran meddők és sikertelenek maradnak, a következő javaslatot terjeszti elő:

Az Akadémia néhai Röck Szilárd alapítványainak kamatait felváltva egyik évben az I. a másik évben a II. osztálynak bocsássa rendelkezésére, oly utasítással, hogy az osztály esetről-esetre a magyar nyelvtudomány, illetve a történettudomány szükségleteit megfigyelve, az összeget a két tudomány szak körében, nyílt pályázat vagy megbízás útján létesítendő munkáknak díjazására, vagy végre valamely már tényleg benyújtott munkának kiadására fordítsa.»

A bizottság javaslata elfogadtatik.

52. Főtitkár bejelenti, hogy az 1888-dik évi akad. nagyjutalomra kihirdetett pályázat alkalmából a következő természettudományi munkák küldettek be az Akadémiához:

I. Dr. Dubay Miklós Budapest. Hivatkozás «Ujabb kóresetek és megfigyelések a metalloskopia és metallotherapia körében» című munkájára.

II. Dr. Staub Móricz. Bpest. «A Zsitvölgy aquitánkori flórája» Ugyanez németül.

III. Bedő Albert I. t. Budapest. Hivatkozás «A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása. Három kötet. Budapest. 1885.» című munkára.

A III. osztályhoz tételnek át.

53. Főtitkár jelenti, hogy ez időszertint

az I. osztályban egy rendes és három levelező tagsági,

a II. osztályban két tiszteleti, három rendes és egy levelező tagsági,

a III. osztályban három tiszteleti, öt rendes és négy levelező tagsági,

valamint az Igazgató Tanácsban az Akadémia által betöltendő két hely van üresedésben.

Az Akadémia tagjai körlevélben fel fognak hivatni, hogy tagajánlásait márczius 31-ig küldjék be.

54. Bemutattatik Boheim Vendelin bécsi múzeumi őr levele, melyben az Akadémia figyelmét felhívja egy XV. századbéli ekkorig ismeretlen magyar festőre, Mikó Jánosra, kinek élettörténetére vonatkozó számos okiratot, és több festményét fedezte föl Némethújhelyen, és beküldi erre vonatkozólag közzétett tanulmányát.

Az Archaeologiai Bizottsághoz tételik át.

55. A Galilei levelezéseinek kiadására alakított bizottság felhívást intéz az Akadémiához, hogy a mennyiben könyvtárában Galilei kiadatlan levelei találtak, azokat a bizottság rendelkezésére bocsássa.

A könyvtárhoz tételik át.

56. Főtitkár bemutatja a budapesti egyetem és műegyetem tanárainak felhívását Trefort Ágostonnak az egyetem és műegyetem közös parkjában felállítandó emlékszóbor tárgyában.

A gyűjtőívnek az Akadémia tagjai között leendő köröztetése határozta'ik.

57. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel :

### I. Testületektől.

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — a) Verhandlungen. XVI. Bd. No. 1; b) Zeitschrift. XXIV. Bd. 1. H.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Das roemische Lager in Bonn.
- Calcutta.* Indiai angol kormány. — A Catalogue of the Collections of Manuscripts deposited in the Deccan College.
- Cambridge.* (Massachusetts). Museum of Comparative Zoölogy. — Bulletin. XVI. Vol. 3. No.
- Catania.* Accademia Gioenia di Scienze naturali. — Bulletino. Fasc. 3. (Gennaio 1889).
- Christiania.* Universit  Royale de Norvège. — a) Viridarium Norvegicum. II. Bd. 2. H.; b) Symbolae ad Historiam Ecclesiasticam; c) B mmel en og Karom en.
- Dorpat.* Meteorologisches Observatorium. — Monats-Berichte. 1888. Mai — August.
- Firenze.* Societa entomologica italiana. — a) Atti. 1883; b) Bulletino. XX. Trimestri 1. 2. 3  s 4,  s Index a 18. kötethez.
- Helsingfors.* Bureau-Central de Statistique de Finlande. — Annuaire Statistique. 1888.
- Kiel.* Museum vaterländischer Alterthümer. — Neue Mittheilungen von den Runensteinen bei Schleswig.
- » Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. — Mittheilungen 2. Heft.
- Kiev.* Kievszka Obszesztva esztesztvoiszpitatelei. — Zapiski. T. IX. Kn. 1<sup>o</sup> 2.
- Liège.* Société Géologique de Belgique. — Annales. T. IX. X. XI. XII. XIII. 1. 2. XIV. 1. XV. 1—3.
- London.* Angol kormány. (A vall.  s k zoktat stigyi m. kir. minisztr. utj n.) — Challenger. Zoology. Vol. XXVIII.
- » Royal Society. — Proceedings. Vol. XLV. No. 274. 275.
- » R. Asiatic Society. — Journal. New Ser. Vol. XX. P. 4.
- » Society of Antiquaires. — Miscellaneous Tracts. Vol. L. 2.
- » R. Geographical Society. Proceedings. Vol. XI. No. 2.
- Manchester.* Literary and Philosophical Society. — a) Proceedings. Vol. XXV. XXVI; b) Memoires. III. Ser. Vol. X.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. III. No. 5.

- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Scienze. Vol XXXVII. Nr. 218.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. Vol. XX. Suppl.
- Odessa.* Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie. — *a)* Zapiski. T. XIII. P. 2; *b)* Zapiski mathematiceszkago otdjelenija. T. VIII.
- Páris.* Földmívelési minisztérium (a földmiv., ipar- és keresk. m. kir. miniszter utján.) — Comptes rendus des travaux du service du phylloxera. 1886. és 1887.
- Róma.* Földmiv., ipar- és keresk. miniszter. — *a)* Annali di statistica. XIV; *b)* Saggio di statistica delle merci (S. IV. 26.).  
Közköztatástügyi miniszter. — Per la edizione nazionale delle opere di Galileo Galilei.  
Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV. F. 6–9.
- Venezia.* R. Deputazione Veneta di Storia Patria. — Miscellanea. VII–X. Vol.

K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1888. No. 28. és tárgymutató. 1889. 1–3.

K. K. Kriegs-Archiv. Bécs. — Unterrichts-Behelfe zur Handschriften.

K. K. militär-geographisches Institut. Bécs. — Mittheilungen. VIII. Bd.

K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XIX. 1. H. Kärntnerischer Geschichts-Verein. Klagenfurt. — Carinthia. LXXXVIII. Jahrg.

Tudományos Akadémia. Krakó. — *a)* Wielki Kurhan Ryżanowski; *b)* Pamiętnik. T. XIV. XV; *c)* Monumenta medii aevi historica. T. XI; *d)* Rozprawy. Hisztoryczno-filozoficznego. T. XXI; *e)* Rozprawy. Matematyczno-przyrodnicznego. T. XVII. XVIII; *f)* Zbiór Wiadomości do Antropologii Krakowej. T. XII; *g)* Andreae Cricii Carmina; *h)* Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej. T. XXI; *i)* Rocznik Zarządu na Rok 1887; *k)* Scriptorum Rerum Polonicarum. T. XII.

K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletin. An. XII. No. 1.

Vallás- és közoktatási m. kir. miniszter. Budapest. — *a)* A közoktatás állapotáról szóló 17-ik jelentés. I. II. köt. (két péld.); *b)* Az országos tanítói nyugdíj és gyámalap 1887-i állapotáról szóló jelentés (két péld.).

Közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszter. Budapest. — A magyar állam jelentékenyebb folyóiban észlelt vízállások. I. köt.

Képviselőház. *a)* Jegyzőkönyvek. 1887<sup>192</sup> II. köt. <sup>14</sup><sub>17</sub>. ív; *b)* Napló 1887<sup>92</sup> VI. köt. <sup>23</sup><sub>49</sub>. ív; *c)* Irományok. 1887<sup>92</sup>. X.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áru-forgalma Ausztriával és más országokkal. 1888. 10. füz.

Magy. kir. Földtani intézet. Budapest. — Bánfy-Hunyad vidéke.

Magyarhoni Földtani társulat. Budapest. — Földtani Közlöny. XVIII. <sup>11</sup><sub>12</sub>. füz.

Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XLIII. sz.

Kir. Orvosegyesület. Budapest. — Évkönyv 1888-ra.

Horvát Archaeologiai társaság. Zágráb. — Vestnik. G. XI. Br. 1.

Egri egyházmegye. Schematismus Cleri. 1889.  
 Kalocsai érseki megye. Schematismus Cleri. 1889.  
 Az egri érseki joglyceum 188<sup>9/10</sup>. II. félévi tanrendje.

## II. Magánosoktól:

Fülöp Alajos. Sáromberke. — Aksziómák.  
 Dr. Tezar Fr. Břežan. *Analýsis gravitatis terrestris.* (5 péld.).  
 Boheim Vendelin. Bécs. — *Maler und Werke der Malerkunst in Wiener-Neustadt im XV. Jahrhundert.*  
 Bobula János. Budapest — Magyarország iparügye.  
 Dr. Borovszky Samu. Budapest. — *Regék a magyar előidőből.* (Kézirat.)  
 Reményi A. Budapest. — *Zur Geschichte der Donauflottile von den Römerzeiten bis zur Schlacht bei Mohács 1526.*  
 Biblioteca civile di Trieste. — *In onore e memoria dei tre vescovi di Trieste.*  
 Hegedűs István. Kolozsvár. A kolozsvári nemzeti színház pályadíja.  
 Ifj. Kemény Lajos. Kassa. — *Abauj-Torna vármegye az Árpádok alatt.*  
 F. M. Ritter v. Friese. Bécs. — *Wilhelm Zsigmondy.* (Két péld.).  
 Dr. Maizner János, Kolozsvár. — *A magyar gyógyszerkönyv.*  
 Gustav Ritter Amon v. Treuenfest. Bécs. — *Geschichte des k. k. Feldmarschall Graf Radetzky Huszáren-Regimentes No. 5.*

## III. Nyomdáktól.

Görög-keleti egyházmegye nyomdája. Arad. — *Eticheta.*  
 Alexi. Brassó. — *a) Trepetnicul; b) Taria populara; c) Kirchenthum.*  
 Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a) Rapport du Home Suisse; b) Kerékpársport. I. 3; c) A házépítő tisztviselők alapszabályai; d) Szabályzat műszaki tisztviselőknek; e) A magyar postaszemélyzet segélyző egyesületének alapszabályai; f) Magyar nyelvtörténeti szótár. I. 4. füz.; g) A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület 1888-i közülésének jegyzőkönyve; h) Orsz. középiskolai tanáregyesületi Közlöny. XXII. évf. 6. füz.; i) Közlekedés. 1889. 2. sz.; k) Az egyházi közigazgatás kézikönyve. I. köt.; l) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. VI. évf. 1. sz.; m) Ilit, remény és szeretet könyve; n) Keresztény népharát. IV. évf. 2. sz.; o) Községi Közlöny. XI. évf. 3–5. füz.; p) Téli Ujság. X. évf. 7–9. sz.; r) Slovenské Noviny. R. IV. Č. 8–16; s) Posta és távirtda-rendeletek tára. 1889. 6–9; t) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1888. 68. 1889. 1. és 6 sz.*

Tóth László. Kecskemét. — *a) Protestáns pap. IX. évf. 1–12. sz.; b) Az ó-francia hősköltészet eredetéről; c) Vegytan és ásványtan; d) A gyöngyszőlők művelési módjának ismertetése; e) A kecskeméti állami főreáliskola segítő egyesületének alapszabályai; f) A kecskeméti Casinó házszabályai; g) A kúnsszentmiklósi polg. olvasó-egylet alapszabályai; h) 6 különféle Értesítő; i) A rabsegélyző-egylet jelentése; k) XI-ik jelentés a kecskeméti községi népiskolákról; l) A tolnai ev. ref. egyházmegye tanácskozási szabályai;*

- m) 3 különféle jegyzőkönyv; n) A kecskeméti jótékony nőegylet Évkönyve 1887<sup>ig</sup>-ik évről; o) A kecskeméti nőegyleti nőipariskola szervezete. Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — Kiért emeljük a pohárt?  
 Skarnitzel T. Szokolca. — Vykład čitani a evanjelii.  
 Krafft W. Nagy-Szeben. — a) Die Spielwaaren-Industrie; b) Fünfter Bericht über den Stand etc. des Lutherhauses.  
 Székesfehérvár és Vidéke nyomdája. Székesfehérvár. — Virágsokrok.  
 Kirchner J. E. özv. Versetz — a) XVIII. Rechnungs-Abschluss der Werschetzer Creditbank; b) XXI. General-Versammlung der Actionäre der Werschetzer Sparkasse.  
 Bittermann Nándor. Zombor. — A zombori iparos-dalárda alapszabályai.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák:

- Emlékbeszédek. V. 4. sz.  
 Ugor füzetek 9. sz.  
 Nyelvtudományi Közlemények. XXI. 2. füz.  
 Történettud. Értekezések. XIV. 2. sz.  
 Természettud. Értekezések. XVIII. 4. sz.  
 A könyvtárban helyeztetnek el.

### TIZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

#### Az I. osztály második ülése.

1889. márczius 4-én.

HUNFALVY PÁL p. t. osztályelnök, majd ZICHY ANTAL t. t. helyettes elnöklése alatt.

59. Halász Ignác z. t. felolvassa «A svédországi lapp nyelvjárásokról» című székfoglaló értekezését.

Tagsági oklevelének kiadása határozatik.

60. Hunfaly Pál r. t. felszólítja Zichy Antal t. tagot az elnöki szék elfoglalására s maga fölolvassa «Thukydidésről» szóló értekezését.

### II. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. márczius 10.

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

14. Olvastatik az Akadémia 1888. évi számadásainak megvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely szerint a bizottság a számadásokat pontosan vezetetteknek, egyes tételeit az intézet könyveivel és az ott létező iratokkal teljesen egyezőknek, a pénztárban elhelyezett értékpapirokat pedig a legnagyobb rendben találta.

Az Igazgató Tanács örömmel veszi tudomásul, hogy a Magyar Földhitelintézet az Akadémia vagyonát és számadásait, mint azelőtt, úgy a múlt évben is lelkiismeretes pontossággal és elismerésre méltó buzgósággal kezelte. Ezért az intézetnek legőszintébb köszönetét fejezi ki, az 1888. évi számadásokra nézve a fölmentést a jelen jegyzőkönyv kivonatában kiadni határozza, és Trebitsch Ignác földhitelintézeti főkönyvvezető úrnak fáradozásaiért, köszönetének nyilvánítása mellett, százhusz arany tiszteletdíjat utalványoz.

15. Bemutattatik az akadémiai ügyész következő jelentése az általa átvett akadémiai jogügyek állásáról.

#### Nagytekintetű Igazgató Tanács!

A Magyar Tudományos Akadémia Igazgató Tanácsának 1888. évi április hó 5-én 357. szám alatt hozott határozata alapján az ügyészi teendők vitelével megbízván, szerencsém van az ügyészi utasítás értelmében jelentésemet az 1888. évi május hó 1-től 1888. évi december hó 31-ig terjedő időszakra alábbiakban betervezni és az általam a mondott idő alatt végzett ügyészi munkalatookról ezennel beszámolni.

Ügyésszé történt kineveztetésem alkalmával feladatommá tétetett «az ügyészi rendtartás tervezetének» elkészítése, melylyel -- miután a teendők iránt tisztában voltam, és meggyőződve a felől, hogy az ügyeknek és ügyiratoknak *rendszeres vezetése és kezelése* csak az ügyvitel előnyére válhatik, -- csakhamar elkészültem.

Az ügyészi rendtartás tervezetét a Nagytekintetű Igazgató Tanácsnak már bemutattam volt és jóváhagyásának elnyerése óta az összes ügyeket ezen jóváhagyott tervezet, illetőleg utasítás értelmében formailag átalakítottam s a szerint folyton vezetem.

Mint hogy pedig a Nagytekintetű Igazgató Tanács jogügyi bizottsága előtt szerencsém lehetett az ügyészi utasítás értelmében vezetett ügyvitelt 1888. évi október hó 12-én gyakorlatilag bemutatni s a jogügyi bizottság az ügyészi ügyrend értelmében vezetett eljárást célhoz vezetőnek találta: szükségtelennek tartom ezúttal az ügyészi ügyvitel részleteinek ismétlésébe bocsátkozni.

Elődöm, Szemenyey János ügyvéd úrtól a Magy. Tud. Akadémia jogügyeire vonatkozó ügycsomókat és iratokat -- hét ügycsomó kivételével, melyek 1, 2, 76, 90, 108, 136 és 155 sz. a. kezeltettek -- átvéven, a kezdetben így jártam el:

Minden egyes ügyre vonatkozó iratokat időrend szerinti (chronologicus) rendbe foglalván és az így rendbe szedetteket folyó számokkal ellátván, azokról az ügyvédi rendtartás értelmében két példányban egybehangzó iratjegyzéket készítettem, melyekből egy példányt aláírással ellátva hivatali elődömnek adtam át, annak igazolásául, hogy mely iratok adattak át. -- míg az iratjegyzék másik példányát hivatali elődöm aláírásával ellátva, magamnál tartottam annak kitüntetése végett, hogy mely iratokat vettem át.

Ezen iratjegyzékek készítése közben az illető iratokat és okmányokat -- tehát az egész ügyet -- áttanulmányozván, elkészítettem az illető ügyre vonatkozó «fejleményi naplót», kivonatolván ebben röviden az illető egyes ügy lényegét és megjelölvén a stadiumot, melyben az illető ügy részéről átvétetett, nemkülönben azon legközelebbi teendőt is, mely az illető ügyben folyamatba teendő.

Ily módon az összes akadémiai ügyeket az ügyészi utasításnak megfelelőleg a további fejlesztésre alkalmasan átalakítottam.

Az ügyek ekkép történt átalakításának előnye a jövőre nézve különösen abban is nyilvánul, hogy bármely ügyben és a további fejlemények tekintetében is. (lásd ügyészi utasítás *B*) pontját: Fejleményi Naplók) rögtön tájékozva vagyok: de az illető ügy állását átlátja bárki is, ki annak fejleményi naplóját átolvassa. mert tiszta és világos képet nyer az ügyről a nélkül, hogy a gyakran nagyon is terjedelmes ügyiratokat átolvasni és egészben átanulmányozni kénytelenítették.

A kezelésre vonatkozó és az ügyészi ügyrend kezelési részének czélszerűségét feltüntető ezen megjegyzés után áttérek immár az átvett jogügyekre, és ezen első évi jelentésemben legyen szabad *minden* egyes ügyről (befoglalván az ügyek sorrendje kedvéért a már befejezett ügyeket is) a következőket jelentenem:

1. ü. sorszám alatt elődöm „*általános ügyeket*“ kezelte. Ezekből azonban csak a néhai Hinka József volt akadémiai ügyész és elődöm közt váltott átvételi általános jegyzék került kezembe.

2. ü. sorsz. alatt kezeltetett *néhai gróf Schmidegg Kálmán hagyatéki ügye*. Az ezen ügyre vonatkozó iratok azonban még elődömnél vannak, ki azokat feltalni nem bírta.

3. ü. sorsz. alatt van a *néhai Amizoni Károly utáni hagyomány és esetleges utóöröklés ügye*.

Az Akadémia javára tett 2000 frt hagyomány ez ügyben rég befolyt.

Nevezett örökhagyó — mint ezt a Magy. Tud. Akadémia Igazgató Tanácsa előtt fejtegetnem tán felesleges is — Budapesten a Deák- és Miatyánk-utcák sarkán levő házat országos magyar nőnevelő intézetnek szánta, de csakis Riesz Czeczilia halála után 10 év múlva, mely 10 évi idő alatt a ház jövedelmei kamatozólag elhelyezendők.

A Magy. Tud. Akadémia utóöröklési joga *csakis* azon esetekre van a végrendeletben fentartva és *a mondott házra telekkönyvileg is biztosítva*: ha a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. minisztérium a fentemlített 10 év lejártától számítandó egy év leforgása alatt, azonban ha lehetséges a tőkésítésre szabott 10 év leteltét követő első tanév kezdetével az intézetet megnyitni elmulasztaná. — ha a minisztérium az intézetben a tanítást megszüntetné, ha elháríthatatlan akadályok fenn nem forgása esetén az intézetet mégis fél éven túl zárva tartaná, ha az intézetben tanynelvíl nem a magyar nyelv használtatnék, ha az intézetben nem keresztény hitvallású és nem magyar születésű növendékek vételnének fel, ha az intézetben zárdanők alkalmaztatnának és ha a minisztérium az alapítványi vagyont más célra fordítaná.

Egyébiránt az Akadémia felügyeleti jogköre az 1881. évi október hó 27-én 34. jksz. a. kelt határozatban van körülírva.

Ezen ügyben az előadottak alapján hosszú időre intézkedésre szükség egyáltalában nem merül fel

4. ü. sorsz. alatt *néhai Edl Kálmán alapítványi ügye* még elődöm alatt nyert befejezést, és ezért a vonatkozó ügyiratok az Akadémia levéltárába tétettek.

5. ü. sorsz. alatt *néhai Kálmánházy Béla hagyománya* tárgyalatott. Nevezetnek egy darab könyvből álló hagyománya a levéltárba helyezett ügyiratokból kiteszölgök annak idején beszolgáltatott.

6. ü. sorsz. alatt *néhai Antal János hagyománya* van nyilvántartva. Nevezett örökhagyó 1863. évi május hó 14-én alkotott végrendeletében 100 o. ért. frtot hagyományozott az Akadémiának s úgy intézkedett, hogy azon esetre, ha *összes*

rokonai időközben elhalnának, az egész «tőke» (hagyaték?)  $\frac{1}{3}$ -ad része jusson az Akadémiának. 1876. évi szept. hó 28-án kelt két rendbeli pótvégrendeletében azonban vagyonának nagyobb részéről mások javára intézkedett.

Az évek óta húzódó hagyatéki tárgyalások alkalmával a mondott két pótvégrendelet valódisága felől gyanú támasztatván, — az iratok az illetékes bünyefnyító hatósághoz tétettek át, hol a további eljárás a bizonyítékok hiányában beszünttetett. Erre 1882. év tavaszán az eljáró hagyatéki bíróság az addigi tárgyalásokat feloldotta s újabb tárgyalást rendelt el. A folytatólágos hagyatéki tárgyalások azonban csak 1888. évi október hó 1-én vétettek fel újból. — melyek ez idő szerint is folyamatban vannak.

Kötelességemnek ismerem e tárgyalásokon oda hatni, hogy a kétségbe nem vonható hagyomány összege mielőbb befizetessék, vagy pedig, hogy a teljes biztosítást elnyerhesse.

7. ü. sorsz. alatt *néhai Nemeshegyi Julia hagyományi ügye* nyert befejezést, a melyre vonatkozó iratok az Akadémia levéltárában őriztetnek.

8. ü. sorsz. alatt foglaltatik *néhai Pichler Ferencz hagyományi ügye*. A kérdéses hagyomány összege 300 frt, azonban csak az általános örökös Pichler Antónia halálával válik esedékkéssé, addig a végrendelet értelmében *azt sem követezni, sem biztosítani nem lehet*, s így ezen ügy ez idő szerint az ügyészi nyilvántartás tárgyát képezi.

Mint befejezett ügyeket szerencsém van bejelenteni: a

9. ü. sorsz. alatt kezelt *néhai Gorove István hagyományi ügyét*, a

10. ü. sorsz. alatt foglalt *néhai Molnár János-féle 10.000 frtos hagyomány ügyét*, nemkülönben a

11. ü. sorsz. alatt fölvelt *néhai Tollas Károly hagyományi ügyét* is.

Ezen 9—11. ü. sorsz. alatti ügyekből a M. T. Akadémiát érdeklő értékek előzőleg befizettetvén — a vonatkozó ügyiratok az Akadémia levéltárába helyeztettek.

12. ü. sorsz. alatt *özv. Nagy Antalné hagyatéki ügye* fordul elő, ki Riegler Guszti nevű rokonának 1300 o. é. frtot hagyományozott azon rendeltetéssel, hogy a mennyiben a nevezett hagyományos nagykorúságának elérte előtt elhalna, a hagyományozott összegből 800 o. é. frt az Akadémiának jusson.

Ezen ügy nyilvántartásba vétetett.

Mint befejezett ügyek levéltárba tétettek:

13. ü. sorsz. alatt *Fejes János hagyományi ügye*.

14. ü. sorsz. alatt *Blaskovics Miklós* hagyománya és

15. ü. sorsz. alatt *Szőnyi Pál* hagyományi ügye.

16. ü. sorsz. alatt foglaltatik néh. *Román Ferencz* alapítványi ügye. Ezen terjedelmes és bonyolódott ügynél jelentésemet most csupán arra szorítom, hogy ezen ügynek jelenlegi állását vázoljam és előadjam a teendők sorozatát.

## I.

1. Ingatlan birtokok, melyek az Akadémia nevére átírva vannak a következők: *a fornosi 29. sz. tjkben* foglalt nemesi birtok, mely  $76^{\frac{946}{1600}}$  holdnyi terjedelmű:

a) Ezen birtoknak  $58^{\frac{644}{1600}}$  holdnyi ú. n. erdőrésze 1883. évben 6 évre Fullmann Bernát munkácsi lakosnak adatott bérbé 386 frt évi bér mellett. Az eddigi



bérfizetésekről meggyőződést szerzendő, átnéztem a M. Földhitelintézetnek Román Ferencz alapítványát illető számláját, Gulácsy és Merényi volt megbízottak számadásait, melyekből kitűnt, hogy nevezett bérlő eddig összesen csak 528 frtot fizetett. A bérlő kihallgatását tartván szükségesnek, e célból felkértem Cserszky Antal munkácsi ügyvédet, kinek jelentése szerint a bérlő összesen mintegy 500 frt fizetést teljesített. Nevezett bérlővel szabályszerű bérleti szerződés nem kötött, de Fullmann a kérdéses birtokot árverésen vévén bérbe, az árverési jegyzőkönyvet mint bérlő írta alá, miuthogy utóbb a kérdéses bért magasnak találta, a külön bérszerződést aláírni vonakodott. Bérfizetésre felhíva sohasem lett. Felhívásomra legutóbb oda nyilatkozott, hogy hajlandó volna egyezkedni, de hogy ő a bérletet az elmult rossz gazdasági évekre évi 386 frttal fizesse, azt méltányosnak nem tarthatja.

Számításom szerint Fullmann Bernát tartozása a következő:

a) az 1883/4. és 1884/5. évre, tekintettel teljesített fizetésére, hátra-	
leka tesz .....	243 frtot
b) az 1885/6., 1886/7., 1887/8., 1888/9. évre á 386 frt ..	1544 »
	összesen... 1787 frtot

és ennek időközi kamatai.

Minthogy ezen tetemes összegű tartozás teljes kiegyenlítésére Fullmann csakis 700 frt egyezségi összeget ajánl, — felkértem munkácsi helyettesemet, hogy Fullmant előterjeszthető ajánlat tételére szorítsa, ellen esethen ezen ügyet a peres útra fogom terelni.

b) Ugyanazon telekjegyben foglalt többi ingatlanokat Nemes Ádám munkácsi lakos 1883. évben vette bérbe 60 frt évi bér mellett. Az ingatlanokat állítólag albérletbe kiadta, azonban 96 frton kívül eddig egyebet nem fizetett. Így tehát tartozása tesz az első két évre 24 frt hátralék és 4 évi teljes bér per 60 frt = 240 frt, összesen tehát 264 frt. Fizetésre ez ideig nem szorítottván, sőt időközben elhalván. özvegye a bérletről és a tartozásról mit sem akar tudni. Az özvegyet erélyesen felhívtam a fizetésre, de mivel ezen felhívásom eredményre nem vezetett, Nemes Ádám örökösei ellen a pert megindítom.

Ezen két elhanyagolt bérletnek az esetleges anyagi károkon kívül még azon további kellemetlen következménye is van, hogy a birtok utáni adók évek óta nem fizettetvén, azok az Akadémia terhére rovattak ki. Ezen adók rendezése céljából felhívtam a fornosi körjegyzőt és felkértem utóbb a beregi adófelügyelőt is, hogy az adóhátraléki kimutatásokat mielőbb hozzám küldje be.

A bérletek 1889. év tavaszán lejárván, gondoskodtam, hogy a birtok vagy eladás, vagy bérlet útján értékesíttessék. Cserszky ügyvédet ugyanis megbíztam, hogy a birtok eladását hirdesse, az eladást vagy egészben, vagy részletekben eszközölje, az utóbbi esetben mégis csak akkor, ha az egész birtok elkel, nehogy értéktelen és terméketlen részek az Akadémia terhére visszamaradjanak. Felkértem helyettesemet arra is, hogy ha az eladásra ez idő szerint kedvező kilátás nem lenne, törekedjék a birtokot bérbe kiadni és iparkodjék az előbbi bérnél magasabb bérösszeget elérni.

2. A fornosi 102. sz. tjkvben foglalt (közbirtokossági) házból és kerthől az Akadémiának 34 tulajdonostársal közösen, tulajdoni illetősége van. Ezen birtok-illetőségnek mikép leendő értékesítése tárgyában nevezett munkácsi helyettesemmel érintkezésben vagyok.

3. A fornosi 188. sz. tjkvben fölvevett úgynevezett «Szernye mocsár rész»

45<sup>8</sup>/<sub>1000</sub> holdnyi területtel. — mely még néhai Román Ferencz nevén áll telek-könyvileg. — azonban a M. T. Akadémia tulajdonát képezi. Az átíratás folyamatban van.

Ezen birtok most teljesen hasznavelhetetlen mocsárterület, mely csakis a folyamatban levő vízlecsapolási munkálatok befejezte után fogna értékben nyerni. — addig is azonban a vízszabályozási költség tetemes terhet képez.

4. Andrejkovits Endre tagosítási mérnöknek Márczy Mihály és a csapóczkai közbirtokosság. köztök a M. T. Akadémia ellen mérnöki munkadíj iránt indított és részemről letárgyalt rendes perében váltott periratokban *állítatik*, hogy a Bereg-megye, Csapóczka községi hatáiban 31<sup>16</sup>/<sub>100</sub> hold föld lenne kibasítva az Akadémia tulajdonául néhai Román Ferencz hagyatéka jogán. E tekintetben azonban hihetőleg tévedés forog fenn, mert a csapóczkai birtokilletőség tárgyában Román Ferencz örökhagyó végrendeletében eltérő intézkedés foglaltatik.

E kérdésben Bartha Ödön beregszászi helyettesemtől részletes felvilágosításokat kértem. Levelemre eddig válasz nem érkezett.

Ezek volnának tehát azon ingatlanok, -- az esetleges birtokilletőségeken kívül — melyek még értékesítendőek lennének.

Mintogy pedig az 1. a), b), 2. és 3. pont alatti ingatlanok eladása tárgyában az intézkedéseket megtettem és a tárgyalásokat folytatom, ezek eredményét, illetőleg a vonatkozó vételi ajánlatokat bátor vagyok külön jelentésem mellett a Nagytekintetű Igazgató Tanácsnak ez alkalommal előterjeszteni.

Áttérek ezek után a néhai Román Ferencz hagyatékához tartozó, de már eladott egyéb ingatlanok viszonyainak leírására.

## II.

Daczára annak, hogy az ezen hagyatéki tömeghez tartozó *munkácsi összes ingatlanok* — melyek a munkácsi 275. sz. tjkvben foglaltattak — birtokrészletekként (parcellázva) és külön-külön vevőknek még 1885. évben nyilvános árverés útján eladattak, az eladások után még rendezni való maradt hátra. Az egyes parcellák vevői részéről ugyanis sok, és nem alap nélküli panasz támasztatott, hogy miután a munkácsi 275. sz. tjkvben foglalt birtokrészleteket egyetemlegesen 74 fnt 21 kr. és 36 fnt 91<sup>1</sup>/<sub>2</sub> kr. régibb kincstári (adó) követelés terheli — az egyes birtokrészleteknek tehermentes lejegyzése és az új tulajdonosok nevére tehermentes átíratása nem eszközölhető, mert az illető telekkönyvi hatóság a lejegyzést és átíratást a kir. kincstár hozzájárulásának hiányában vagy egyszerűen megtagadja, vagy pedig a lejegyzést és átíratást csakis a mondott kincstári terhek zálogjogainak egyidejűleges átvitelével rendeli el.

Kétségtelen ezért, hogy a mondott és az eladás előtti időből származó kincstári követelések (adók) rendezése egyedül a M. T. Akadémia terhét képezi. Ezen régibb időből eredő adóhátralékok kifizetésének elrendelésére a Nagytekintetű Igazgató Tanácsot különösen felkérni hátorkodom. (Lásd egyébiránt alább a III. alatti pontot.)

A munkácsi ingatlanok vevői részére, a hátralékos vételárak lefizetésére szerződésileg engedélyezett utolsó határidő 1888. évi október 1-én lejárván, a Nagytekintetű Igazgató Tanács előtt tudva levő előzmények után, elsorolni hátorkodom azon hátralékosokat, kik még az utolsó vételári részlettel vagy ennél is többel tartoznak, u. m.:

*Egy-egy (utolsó) részlettel:*

a) Holis László és társai .....	140 frt 75 kr.
b) Matykúszky László és társai .....	183 „ — „
c) Teibsz Mihály .....	59 „ — „
d) Kávai Károly .....	26 „ 12 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> „

(és 5 frt 17<sup>1</sup>/<sub>2</sub> kr. kamattal).

e) Ruzsák István .....	61 „ — „
------------------------	----------

(és 5 frt 2 kr. kamattal).

*Több részlettel tartoznak:* Kacsó József és Friedmann Jakab. Előbbi az 519 frt 60 kr. vételárra csak 334 frt 90 krt tőkében és 46 frt 78 krt kamatban fizetett. Tartozik tehát tőkében még 184 frt 70 krral, 3 frt 93 kr. régiebb kamattal és a tőkehátralék után 1888. évi október hó 1-től folyó további 6%-os kamatokkal. Friedmann Jakab 125 frt vételár tartozásából eddig csak egy 31 frt 25 kros részletet és 5 frt 63 kr. kamatot fizetett. Tartozik tehát még 93 frt 75 kr. tőkével és 5 frt 51 kr. régiebb kamattal, valamint 1888. évi október 1-től folyó további 6%-os kamatokkal; végre Taub Lipót, ki két részlettel a 36 frt 25 kr. és ezek kamataival hátralékos. Az első két hátralékos (Kacsó és Friedmann) azért nem akar fizetni, mert az általok megvett földeket állítólag más bírja és nem akarja azokat nekik kiadni.

E tekintetben vevők és elődöm közt többszöri levélváltás történt, melyben elődöm azon álláspontot foglalta el, hogy a telekkönyv és adásvevési szerződés alapján vevők a birtokok ellen forduljanak és utóbbiaknak a birtokból kimozdításukat eszközöljék ki. A vevők azonban ragaszkodnak ahhoz, hogy az Akadémia szerezzze meg nekik a birtokot, mert addig nem fizetnek.\*

### III.

A munkácsi ingatlanok után az Akadémiát a legujabban beszerzett adatok szerint régi 152 frt 13 kr. adóhátralék terheli, melyet mint előbb is előadni szerencsém volt, mielőbb ki kellene fizetni, mert telekkönyvileg is bekebelezve lévén, az

\* E helyütt megjegyzem, hogy az inént felsorolt hátralékosok közül:

a) Holis László és társai .....	140 frt 75 kr.
b) Matykúszky László és társai .....	183 „ — „
c) Teibsz Mihály .....	56 „ 18 „
d) Kacsó József .....	50 „ — „
e) Taub Lipót .....	36 „ 25 „

összesen 466 frt 18 krt

1889. évi február havában Cserszky Antal munkácsi ügyvéd kezeihez lefizettek, s ezen fizetések által az előzőleg kimutatott munkácsi vételárhátralék tetemesen lepadt.

eladott munkácsi birtokrészek telekkönyvi lejegyzésének már több ízben akadályul szolgált.

A fohnosi ingatlanokat terhelő adóhátrálékokról a kimutatásokat — bár azokat régebben megrendeltem és megsűrgettem — eddig meg nem kaptam. A kezeimnél levő régibb adatok szerint az adóhátrálék 1887. év végén 116 frtot tett ki.

17. ü. sorsz. a. *néhai Kajdacsy István hagyatéka* nyert befejezést. A vonatkozó ügyiratok az Akadémia levéltárába tételtek.

18. ü. sorsz. a. *néhai Kacskovits Károly hagyatéki ügye* foglaltatik. Nevezett vagyonát családi alapítványnak hagyni rendelte, és azon esetre, ha a családtagok az alapítványi vagyon megosztását vagy megterhelését határoznák el, az Akadémiát és a Szt-István társulatot jelölte ki örököseiül. A hagyatéka azonban tulságosan megterhelve lévén, a hagyatékhöz örökösök nemcsak nem jelentkeztek, de a hagyatéki vagyon az előiratok szerint bírói árverés alá is került.

19. ü. sorsz. alatt *néhai Szucsits Lajos hagyatéka* kezeltetik, ki a pacséri 152., 153., 269., 291. és 730. sz. tjkönyvekben foglalt birtokokat és birtokilletőségeket az Akadémiának hagyományozta ugyan, de azok haszonélvezetét hátramaradt özvegyének özvegyisége tartama idejére biztosította, tartozván az Akadémia annak idején a kalocsai káptalannak az ingatlanokat terhelő 5000 frt követelését  $\frac{2}{3}$ -ad részben törleszteni. Azon kérdés felett, vajjon a haszonélvezet az özvegyet özvegyisége tartamára vagy élte fogytáig illeti-e? per keletkezvén, az első bírósági ítélet az özvegynek a haszonélvezeti jogot csak özvegyisége tartamára biztosítja. Az özvegy ez ellen felebezéssel élvén, az ügy jelenleg a kir. táblán, másodfokú elintézés alatt van.

20. ü. sorsz. alatt *Kazinczy alapítványi ügyében* ügyészi teendő az elmúlt évben nem fordult elő.

21. ü. sorsz. alatt *Bük László hagyományi ügye* és a

22. ü. sorsz. alatt *herceg Pálffy-féle hagyatéki ügy*, mint befejezett, az Akadémia levéltárába tételtek.

23. ü. sorsz. alatt *Lipcsey Imre hagyatéki ügye* kezeltetik, ki az Akadémiát összes ingatlanainak fele részére nevezte ki utóörökösének, ha gyermekei mag nélkül elhalnának. Az Akadémia utóöröklési joga a tjkönyvekben fel van jegyezve. A hagyatéka maga az örökagyó 6 kiskorú gyermekének van átadva.

24. ü. sorsz. alatt *Hacker Rozália 1000 frtot hagyományozott* a székely alap javára, melynek kifizetésére Hacker Rudolf, általános örököse volt kötelezve. Utóbbi elhalálozván, a fizetési kötelezettség kisk. Hacker Pál és özv. Hacker Károlyné szül. Reitenbauer Anna terhére szállott, kik a Budapesten II. ker. Ország-út 60. sz. a. levő háznak felét örökölték. 1870. évtől járó hátrálékos kamatok — 420 frt — tőkésítettvén, a zálogjog 1420 frt erejéig a budai 2120. sz. tjkönyvben foglalt 3677. hrsz. 60. összeir. számú házra és a Hacker Rozália javára 6308 frt 25 kr. bekeblezett zálogjogra az Akadémia javára be-, illetőleg felülkebleztetett. A 6%-os kamatok pontosan fizettetnek.

25. ü. sorsz. alatt előforduló *Rhédey László hagyatéki ügyében* még csak a tarczali ház utóeltározása s az Akadémia és örököstársai javára leendő átíratása van hátra, hogy a ház az új vevőre átíratható legyen. Ennek keresztülvitelével az Igazg. Tanácsnak előző határozatához képest Ritoók Zsigmond nagyváradi ügyvéd lett megbizva az Akadémia, a n. színház, a debreczeni és sárospataki főiskolák részéről is. Az eljárás folyamathban van. Ezen, egyebekben rég befejezett hagyatéki

ügyből kifolyólag függőben van még a néhai Reviczky Imre örökösei részéről néhai Rhédey László örökösei s így a Magyar Tud. Akadémia ellen is indított per 600 frt s jár. iránt. A mondott követelés megszűntét igazoló okmányokat sikerült az Akadémia régebbi iratai közt föllelnem s így ezen pernek kedvező kimenetele biztosítottnak látszik.

26. ü. sorsz. alatt előjön *Kollarik Ede hagyományi ügye*, ki 1880. júl. 27. kelt végrendeletében az Akadémiának 5000 frtot hagyományozott azon esetre, ha gyermekei életben nem maradnának, vagy később örökös nélkül kiskorúságukban halnának el. Ezen végrendeletet az özvegy és gyermeke Kollarik Anna megtámadták s annak megsemmisítése mellett a törvényes öröklés, illetőleg özvegyi jog megállapítását kérték. Az elsőbíróság ily értelemben ítelt, a felsőbb bíróságok azonban alaki hiányok miatt felperesek keresetét visszaadni rendelték. Ezen ügy most a nyilvántartás tárgyát képezi.

27. ü. sorsz. alatt *néhai Vagner Ignác hagyatéki ügye*,

28. ü. sorsz. alatt *Podhorányi József*,

29. ü. sorsz. alatt *Tóth Pál 100 frtos hagyományi ügye* foglaltatik, melyekben jelenteni való nincs.

30. ü. sorsz. alatt előjön *néhai Almásy Pál 10,000 frtos alapítványi ügye*, ki annak biztosítására zálogjog bekeblézési engedélyt is adott, de mely nem fogantatott. A tőke idővel 5800 frtra szállott alá. Az alapító halála után özvegye vállalta magára az alapítványi kamatok további fizetését s fedezetül 500 frt magy. földhitelintézeti alapító levelet is adott át.

31. ü. sorsz. alatt *néhai Bujanovics Jánosné hagyatéki ügye*,

32. ü. sorsz. alatt *néhai Zákány József hagyatéki ügye*,

33. ü. sorsz. alatt *néhai Trefort Agoston alapítványa* befejezve az irattárba helyeztettek.

34. ü. sorsz. a. *Turkeve viros 500 frtos alapítványa* tartatik nyilván.

35. ü. sorsz. a. foglaltatik *néhai Udvarnok Gyula 2000 frtos hagyomány*, mely összeg haszonélvezetét nejének, jelenleg férjezett Fenk Mátyásné, székesfehérvári lakosnak, életfogytáig biztosította. Az összeg a pozsonyi I. takarékpénztárban van elhelyezve és a pozsonyi városi árvapénztár által kezeltetik. Nyilvántartás tárgya.

36. ü. sorsz. a. *Ürményi Ferenc 2000 pfrtos alapítványára* vonatkozó iratok foglaltatnak.

37. ü. sorsz. a. *gróf Wenckheim József 1000 frtos*,

38. ü. sorsz. *gr. Wenckheim Rudolf 1000 frtos alapítványaira* vonatkozó ügyiratok kezeltetnek.

39. ü. sorsz. a. *Vitéz József 800 pfrtos alapítványa* foglaltatik, melynek kamatait a m. kir. központi állampénztár fizeti.

40. ü. sorsz. a. *Nagy Gedeon hagyományi ügye* és

41. ü. sorsz. a. *Nagy János ügye* befejezve az irattárba helyeztetett.

42. ü. sorsz. a. *Nagybánya város 1000 frtos alapítványa* fordul elő, mely után 5%-os kamatot fizet. Jelzalogi biztosítékadás alól fel van mentve. 1887 végén 150 frt és 1888. évre 50 frt kamattal lévén hátrálékban, a polgármesteri hivatalj ezen hátrálékok befizetésére felhívtam.

43. ü. sorsz. a. *Nagy-Kőrös város 2000 frtos alapítványa* fordul elő, mely után 5%-os kamatot fizet. Biztosítás alól fel van mentve.

44. ü. sorsz. a. *Nagyvárad városának 2500 ftos alapítványa* kezeltetik, mely után 5%-os kamat fizettetik.

45. ü. sorsz. a. a *nagyvárad-i takarékpénztár 2000 ftos alapítványa* fordul elő, mely be van fizetve.

46. ü. sorsz. a. *Nánás városának 1000 ftos alapítványa* kezeltetik, mely után 5%-os évi kamat jár. 1888-ban 500 ft kamattal lévén hátrálékban, a város polgármesteri hivatalát ezen tartozás kiegyenlítésére felhívtam.

47. ü. sorsz. a. *néh. Németh Samu hagyományi ügye* fordul elő, ki a Budapest üllői úti 1. sz. házat azon esetre hagyományozta az Akadémiának, ha gyermekei kiskorúságukban, természetes és törvényes örökösök nélkül elhálnának. Ezen ügy a nyilvántartás tárgya.

48. ü. sorsz. a. *Nizsalkovich László és Aulinger Francziska ügye*, kik kölcsönös végrendeletökben 400 frtot hagyományoztak az Akadémiának. Nizsalkovich László régebben elhalt, Aulinger Francziska 1886. évben. A hagyatéki tárgyalások most vannak folyamatban.

49. ü. sorsz. a. *Nyíregyháza városának 1050 ftos alapítványa* jön elő, mely után 6%-os kamat fizettetik.

50. ü. sorsz. a. *Márton János 300 ₸ alapítványi ügye* következik, melyből jelenleg a m. földhitelintézet kimutatása szerint 1000 frt tőke áll fenn, és a mely után 610 frt kamathátrálék van. A tőkekövetelés a szelevényi 16. és 23. a. tjkvekben foglalt ingatlanokra van zálogjogilag bekebelezve, melyek most özv. Dévay Jánosné és Apatoczký József és társai nevében állanak.

Néh. Márton Jánosné szül. Csernus Katalin hagyatékának gondnokát, dr. Balogh Sándor ügyvéd urat a fizetésre felszólítván, válaszul nyertem, hogy tekintettel arra, hogy a tömeg túlterheltsége miatt az örökösök örökségre nem számíthatnak, elégedjék meg az Akadémia a már ez ideig tőkében és kamatokban fizetett 3170 frttal.

Minthogy az Akadémia a kielégítésre való kilátásnak fenforgása mellett jogos követeléséről könnyedén le nem mondhat, a tömeggondnok kérvényét elfogadásra nem ajánlhatom, s minthogy fizetés évek óta nem történt, kénytelen leszek az Akadémia követelését a tömeg ellen birói úton érvényesíteni.

51. ü. sorsz. a. *Pap Vincze ügye* befejeztetett.

52. ü. sorsz. a. a *pesti görög nem egyesült oláh ajku egyház község 1000 ftos alapítványa* foglaltatik. Az alapítvány után 5%-os kamat fizettetik.

53. ü. sorsz. a. *Pozsony város 2000 frt 5%-os alapítványa* fordul elő.

54. ü. sorsz. a. *Prónay József és neje Almásy Ilona 6%-os és jelzálogilag biztosított 1500 frt alapítványa*.

55. ü. sorsz. a. *gr. Klobusiczky János 500 ftos alapítványa*, mely után 5%-os kamat jár. Jelzálogilag van biztosítva. 1887. év végével 225 frt kamathátrálék mutatkozott. Minthogy nem tudom, hogy az alapító vagy jogutódja hol lakik, ez irányban a szükséges nyomozásokat megtettem.

56. ü. sorsz. a. előfordul *néh. Manschön Mihály Ferencz 1000 ftos hagyományá*, mely Lauli Paulina haszonélvező halálával válik esedékessé. Budai és pesti házakra van zálogjogilag biztosítva. Nyilvántartás tárgya.

57. ü. sorsz. a. előfordúlnak a *gr. Könyösgy Gusztáv 1000 ftos alapítványára* vonatkozó ügyiratok. Az alapítványi tőke után 5%-os kamat fizettetik. Jelzálogilag nincs biztosítva.

58. ü. sorsz. alatt *Korics Gáspár hagyatéki ügye* Nevezett örökhagyó 1861. márcz. 3. kelt végrendeletén minden ingó és ingatlan vagyonában örökösége nejét szül. Kekezovics Terézt nevezte ki azzal, hogy ennek halála után a hagyatek egyetlen gyermekére, Eszterre szálljon át, ki ha magzatok nélkül kimulna, vagy ha tőle maradnának ugyan gyermekek, de ezek utódok nélkül halnának el és nevezett leánya más intézkedést nem tenne, akkor vagyona a M. T. Akadémia alaptőkéjére szálljon.

Az özvegy az örökségről leánya, Eszter javára lemondván, a zombori 549 sz. tjkvben foglalt ingatlan ez utóbbi nevére átíratott. Nyilvántartás tárgya.

59. ü. sorsz. alatt *Kornéli Sándor 50 frtot hagyományozott* az Akadémiának, mely akkor válik esedékessé, ha az apateleki 318. sz. tjkvben foglalt szálló tulajdonjogilag Ottrubay Klára. férj. Hanek Jánosnéra átíratik. Ezen szállónak haszonélvezete az előíratok szerint most még az örökhagyó özvegyét illeti. Nyilvántartás tárgya.

60. ü. sorsz. alatt *Léprády József 200 frt hagyományi ügye* fordul elő Ezen összeget általános örököse Léprády Károly tartozik kifizetni, ha a sor rákerül, mert a hagyatéki ingatlanok évi jövedelméből többrendbeli hagyományok succesive fizettetnek. Kamat nem jár. Azon esetre, ha Léprády Károly örökös nélkül halna el, az ingatlanok elárverezendők s a befolyandó vételár nagyságához képest az Akadémiának tett hagyomány 2-szeres, sőt 3-szoros összegében lesz kifizetendő. Nyilvántartásba vétele.

61. ü. sorsz. alatt *Losoncz városának 1000 frtos alapítványa*, mely után 5 %-os kamat jár.

62. ü. sorsz. alatt *Marczibányi Antal alapítványi ügye* kezeletik. Marczibányi Antal 1871. május 16. kelt végrendeletében 20,000 frtos alapítványt tett az Akadémia javára. Ezen alapítvány kifizetését, nagybátyjának emléke iránti kegyelethől, Rakovszky Gézáné szül. Bossányi Olga vállalta magára s hozzáadva a tőkéhez az 1875. május 1-től 1878. aug. 1-ig esedékes 3 évi és 3 hónapi kamatot. 2700 frtot. 22.700 frtról szóló kötelezvényt állított ki. A zálogjog ezen összeg erejéig két budapesti házra, melyek Rakovszky Gézáné tulajdonát képezik, van bekebelevezve. Rakovszky Gézáné úrnő elhalálozván, a kamatokat most Rakovszky Géza úr fizeti.

63. ü. sorsz. alatt *néhai Barlanghy László alapítványi ügye*.

64. ü. sorsz. alatt *gr. Andrassy György 10,000 frtos alapítványa*. Ezen alapítvány a hitbizomány terhei közé van sorolva, és az iratok szerint a telekkönyvi biztosítás is kilátásba helyezve.

65. ü. sorsz. alatt *gr. Andrassy Aladár 1000 frtos alapítványa*, mely után 5 %-os kamat fizettetik. Jelzálogilag biztosítva nincs.

66. ü. sorsz. alatt *gr. Andrassy Gyula 1000 frtos alapítványa*, mely után 5 %-os kamat fizettetik. Jelzálogilag biztosítva nincs.

67. ü. sorsz. alatt *gr. Andrassy Manó 1000 frtos alapítványa*, mely után 5 %-os kamat jár. Biztosítva nincs.

68. ü. sorsz. alatt *gr. Festetich László alapítványára* vonatkozó ügyiratok foglaltatnak.

69. ü. sorsz. alatt előforduló ügy *Dr. Flór Ferencz hagyományá*. Dr. Flór Ferencz és neje 1863. évi február 16-án kelt közös végrendeletükben «Flór Gyula emlékalapítványa» czímen az Akadémiának 20,000 frtot hagyományoztak. Mindkét végrendelező fél halála után a mondott összeg kamatainak egyik fele tudományos.

másik fele pedig közös akadémiai czélokra lesz fordítandó. Dr. Flór Ferencz elhalván, özvegye ezen összeget budapesti házára zálogjogilag bekebelezette.

Befejezett ügyek a

70. ü. sorsz. alatt a *Forster János-féle hagyatéki ügy* és a
71. ü. sorsz. alatti *Ghyczy Ferencz-féle 3000 frt alapítvány ügye*.
72. ü. sorsz. alatt előfordúl *Glatz József hagyatéki ügye*, ki 1860. május 1-én kelt végrendeletében 200 frtot hagyományozott az Akadémiának, de 1864. évi május 29-én kelt pótvégrendeletében az összeg értékét váltó forintokban állapította meg (84 o. é. frt); a kötelezvény nevezett hagyományozó leánya, Zólyomi-Glatz Mária által kiállítatott, s 4%-os kamatot hoz. Biztosítva jelzalogilag nincs.
73. ü. sorsz. alatt *Győr város 1000 frtos alapítványára* vonatkozó iratok jönnek elő.
74. ü. sorsz. alatt *Bertha Sándor hagyatéki ügye* foglaltatik, ki 1877. január 24-én kelt végrendeletében akkép intézkedett, hogy ha fia Sándor nőtlen korában s végrendelet nélkül halna meg, a mit még osztályrészéből hátra fogna hagyni, annak fele legyen Tavaszgy és Geöcze unokáié, másik fele pedig egyenlő részben a Magy. Tud. Akadémiáé és a pápai reform. főtanodáé. Nyilvántartás tárgyát képezi.
75. ü. sorsz. alatt *néhaj Bogáthy Ferencz hagyatéki ügye* mint befejezett, irattárba tétetett.
76. ü. sorsz. alatt *Bottka Imre alapítványi ügyére* vonatkozó ügyiratokat elődöm megtalálni nem képes s így azokat eddig át nem vettem.
77. ü. sorsz. alatt *gr. Breuner Ágost 4000 frtos alapítványa* jön elő, mely után 5%-os kamat jár. Jelzalogilag nincs biztosítva, mert az iratok szerint az alapító az engedélyt ahhoz megadni nem akarja.
78. ü. sorsz. alatt *Buda sz. kir. város 3100 frt 5%-os alapítványára* vonatkozó ügyiratok vannak.
79. ü. sorsz. alatt *Burgmann Károly 87 frt 33 kros hagyományá* foglaltatik. Esedékessé válik özv. Burgmann Károlyné halálával. Az előiratok szerint a fedezeti összeget a pesti hazai első takarékpénztár egyesület kezeli.
80. ü. sorsz. alatt *Csekonics János hagyatéki ügye* nyert befejezést. Irattárban van.
81. ü. sorsz. alatt *Czepléd város alapítványa*, mely befizettetett.
82. ü. sorsz. alatt *Csepely Sándor 51 frtos alapítványa*, mely után 6% kamat fizettetik.
83. ü. sorsz. alatt *Cséry Lajos alapítványa*, mely után 5%-os kamat jár. A jelzalogi biztosítás alól föl van mentve.
84. ü. sorsz. alatt *Domján Antal és neje 50 frtos alapítványa*, mely után 5%-os kamat fizettetik.
85. ü. sorsz. alatt az *«Első magyar általános biztosító társaság» alapítványa*.
86. ü. sorsz. alatt *Kralovánszky György hagyatéki ügye* fordul elő, ki 1862. évi július 23-kán kelt végrendeletében 2000 frtot hagyományozott az Akadémiának, mely összeg befizettetett.
- Továbbá 10,000 frtot hagyományozott oly alap kezdeményezésére, melynek kamataiból a kivándorlásnak indult székelyek vagy a moldva és bukovinai magya-



rok és azoknak gyermekei hazánknak tartassanak meg. (Székely-alap.) Ezen alap kezelését az Akadémiára bízta.

Végre minthogy bátyjának fia, Kralovánszky Béla utódok nélkül halt el, a neki szánt 20.000 frt szintén az Akadémia kezelése alá fog esni és hazai czélokra lesz fordítandó.

Ezen két alapítvány befizetése csak neje özv. Kralovánszky Györgyné szül Kiss Etelka, jelenleg Lotz Arnoldné halála után lesz esedékes.

87. ü. sorsz. alatt *néhai gr. Karácsonyi Guido 31,500 frtos alapítványa*; jelzálogilag biztosítva van.

88. ü. sorsz. alatt *Hofrichter József hagyományi ügye* nyert befejezést.

89. ü. sorsz. alatt *néhai Hubay Miksa hagyományja* — ki 3000 frtot hagyományozott az Akadémiának. Esedékessé azonban csak Gillming Teréz és Létassy Anna életjáradékosok halála után válik. Ezek közül Gillming Teréz az előiratok szerint már meghalt.

90. ü. sorsz. alatt *Jakabfy István 4000 frtos alapítványára* vonatkozó ügyiratok még elődömnél vannak, és így ezen ügy ez ideig általam át nem vétett. Kamathátrálék 1888. év végén 1200 frt.

91. ü. sorsz. alatt *Jókai Mór 200 frtos alapítványa*.

92. ü. sorsz. alatt *Arad város 2000 frtos alapítványa*.

93. ü. sorsz. alatt *Schernhoffer Károly hagyományja*.

94. ü. sorsz. alatt *Mihalovics József hagyományja*.

95. ü. sorsz. alatt *br. Eötvös Dénes 400 frtos és Rosty Pál 100 frtos alapítványa* kezeltetett. A 91—95. sorsz. alattiak befejeztettek.

96. ü. sorsz. alatt *Schwarzer Alajos hagyatéki ügye*, ki az unoka leányától, Schwarzer Mária férj. Schmidt Nándornétól származó gyermekeknek Mária és Borbálának egyenlő részekben 6000 frtot hagyományozott. Ezen összeg mindaddig az örökösök ingatlanain hagyandó és gyümölcsöztetendő míg Schmidt Nándor életben marad. Halálától kezdve a nevezett leányok huzzák a kamatokat és a kamatok kamatját. Ha közülök egyik magtalanul elhal, akkor az elhaltak része a másik javára esik. Ha mindketten utódok nélkül halnának el, ez esetben a kamatokat a hagyományosok egyik mostoha nővére, Schmidt Klára fogja élvezni élete fogytáig. Ennek halála után az összeg a M. T. Akadémiára száll. Ezen ügy csakis nyilvántartatik.

97. ü. sorsz. alatt *Simon Gyula hagyományja*

98. ü. sorsz. alatt *Sósfy József és neje hagyományja* kezeltettek. Ezen ügyek be vannak fejezve.

99. ü. sorsz. alatt előfordúl *Staffenberger Alajos és Injza hagyományi ügye*.

Nevezettek közös végrendeletükben 5000 frtot hagyományoztak. A kamatok (5%) rendesen fizettetnek az örökösök által — a hagyomány azonban eddig jelzálogilag nem biztosított.

100. ü. sorsz. alatti *Szalazár Károly-féle 200 frtos hagyomány ügye* befejeztetett és a hagyomány per útján befolyt.

101. ü. sorsz. alatt *gr. Széchenyi Pál 10,000 frtos alapítványa* következik. A kamatok rendesen fizettetnek, de jelzálogilag nincs az alapítvány biztosítva. A jelzálogoknak gr. Széchenyi Kálmán úr részéről leendő kitüzése tárgyában az eljárás folyamatban van.

102. ü. sorsz. alatt *Szeged város 2000 ftos alapítványára* vonatkozó ügyiratok foglaltatnak.

103. ü. sorsz. alatt *néhai Szendeffy Ágnes hagyatéki ügye*, ki azon esetre ha Szendeffy Aladár és Dezső nagykorúságuk elérte előtt elhalnának, a nekik szánt  $\frac{2}{8}$ -ad és  $\frac{1}{16}$ -od részeknek  $\frac{1}{8}$ -adát az Akadémiának hagyta, mely utóöröklési jog telekkönyvíleg is biztosítva van.

Szendeffy Aladár jelenleg 23 éves, Dezső pedig 20 éves.

104. ü. sorsz. alatt *Szent-Endre város 200 ftos alapítványa*, mely után 5%-os kamatot fizet.

105. ü. sorsz. alatt *Szilágyi István 2000 ftos alapítványára* vonatkozó ügyiratok.

106. ü. sorsz. alatt előfordul *néhai Zmeskal János hagyományi ügye*. Zmeskal János 1870. márczius hó 29-én kelt végrendeletében általános örökösévé édes atyját, Zmeskal Sándort nevezte ki, Ennek magtalan elhunytja esetére atyjának öcscsét, Zmeskal Zsigmondot rendelte utóörökösének. Ha ez is törvényes örökösök nélkül mulnék ki, legyen örököse fele részben a Magy. Tud. Akadémia, fele részben pedig a nemzeti színház.

Az örökhagyó Zmeskal János elhunytával, édes atya, Zmeskal Sándor lépett örökségébe s a hagyatéki eljárás folyamán oly ajánlatot tett, hogy a M. T. Akadémia és a Nemzeti Színház, mint várományos utóörökösöknek ezen jogukról lemondásáért egyenkint 1500 ft alapítványi vagy kielégítési tőkét biztosít oly módon, hogy ezen két tőke a neki jutandó ráhói birtokra első helyen betábláztassék és halála után örökösei által a nevezett intézeteknek kifizetessék, s állandóan «Zmeskal János alapítványa» czimén kezeltessek.

Ezen ajánlatot az Akadémia elfogadván, a zálogjog 1500 ft erejéig a ráhói 55., 57. és a varhóczy 40. sz. tjkvben foglalt ingatlanokra bekebeleztetett.

Időközben a hagyományval terhelt ingatlanokat Zmeskal Sándortól Okolicsányi Gáspár megvette és a hagyományt Ecseghy Ferencz rimaszombati ügyvéd, mint a néh. Hinka József akadémiai ügyész helyettes megbízottja kezeihez állítólag kifizette. Ecseghy adott is Okolicsányi Gáspárnak törlési engedélyt, de ennek alapján a telekkönyvi hatóság a teher törlését nem rendelhetette el, mert az ügyvédi meghatalmazás, illetőleg helyettesítés alapján törlési engedély kiadására a nevezett ügyvéd feljogosítva nem volt.

Igy azután Okolicsányi az Akadémiához fordult törlési engedélyért, de mint-hogy a pénz be nem folyt, az Akadémia a törlési engedély kiadását megtagadta. Ecseghy kérdőre vonatván, azt állította, hogy ő a pénzt beküldötte, a megejtett nyomozás azonban kimutatta, hogy a pénz tényleg be nem küldetett. Erre Ecseghy ellen bünyfenyítő feljelentés tétetett, mely még mindig vizsgálati stadiumban van. Okolicsányi pedig törlési pert indított az Akadémia ellen, becsatolván az Ecseghytől nyert nyugtát 1500 frtról. A védelemben előadtam, hogy Ecseghy csak a Zmeskal hagyatéki ügyben volt képvisellel megbízva s meghatalmazása harmadik személyekkel lebonyolítandó jogügyletekre nem vonatkozott s föltéve, hogy erre is jogosítva lett volna, meghatalmazása nem volt a perrendtartás szerint előírt módon kiállítva úgy, hogy annak alapján kezéhez veszély és joghátrány nélkül fizetések történhetek volna, s így illetéktelen helyen tett fizetésének következményeit viselve egyedül felperes. A per az általam 1888. évi szept. 13. beadott ellenvégirattal itélre megérett s annak meghozatalát várom.

107. ü. sorsz. alatt *Zsiga Miklós és neje* 1866. április 11. kelt végrendeletükben meghagyták, hogy azon esetre, ha gyermekeik vagy unokáik közül valamelyik a végrendelet rendelkezéseivel meg nem elégedve, az ellen perrel lépne fel, az a törvényes osztályrészt szorítottassék s az azon felüli résznek  $\frac{1}{4}$ -ede az Akadémiának jusson. — Az örökösök meg vagy meg nem elégedéséről meggyőződés kell szerezni.

108. ü. sorsz. alatt következik *Szirmay Ödön és Pál 400—400 ftos alapítványa*. Ezek közül Szirmay Pál 400 ftos alapítványa és annak 1863. január 1-től 1882. december 1-ig járó 5%-os kamatai 398 frt 34 krral, valamint 1882. decz. 1-től 1888. június 13-ig esedékes 6%-os kamatai 132 frt 80 kr. befizettek, mikép ezt 1888. évi június 27. kelt 7. sorsz. alatti jelentésomben bejelentettem.

Szirmay Ödön 400 ftos alapítványa után a földhitelintézeti kimutatás szerint 1888. év végén 500 frt kamathátrálék mutatkozik

A vonatkozó ügyiratokat elődöm megtalálni nem tudja — s így ezen ügyet nekem még át nem adta.

109. ü. sorsz. alatt *Szóllóssy Albertina hagyományi ügye* fordul elő, ki 1000 frtot hagyományozott az Akadémiának, mely összeg az eibenthali bányabirtok eladási árából lenne kifizetendő. Minthogy azonban ezen bányabirtok az örökösök állítása szerint tetemes adósságokkal van terhelve és a végrendelező által elérni remélt 450.000 frt árt az ajánlott vételár meg sem közelíti. •azon kéréssel fordultak az Akadémiához, hogy a hagyományozott összegnek 20%-ával elégedjék meg. Mielőtt ez ügyben az Igazgató Tanács érdemlegesen határozott volna, utasítottam, hogy a bányabirtok értékéről szerezzek adatokat. A bánya értékére vonatkozó adatokat már megszereztem, t. i. az oraviczai m. kir. bányakapitányságnak a földmívelés. ipar- és kereskedelemügyi kir. minisztériumhoz intézett jelentésében, melyben az eibenthali bányabirtok becsértéke 40.000 frtban állapítottat meg. Hogy azonban a teherállományról is tudomása legyen a nagytekintetű Igazgató Tanácsnak, intézkedtem a bányabirtokot terhelő adósságok és hagyományok iránt a hiteles adatok beszerzése végett, melyek beérkezte után bátor lesznek ezen ügyet külön előterjesztéssel benyújtani.

110. ü. sorsz. alatt *Prónay István*.

111. ü. sorsz. alatt *Puzdor Gyula alapítványi ügye* fordul elő, melyek befejeztettek.

112. ü. sorsz. alatt *Rimaszombat város 1000 ftos alapítványi ügye* kezeltetik, mely után 5% évi kamat jár.

113. ü. sorsz. alatt a *Sztrokay Lujza* által tett «Sztrokay Antal» 1000 alapítványára vonatkozó iratok kezeltetnek.

114. ü. sorsz. alatt *gr. Teleky József*,

115. ü. sorsz. alatt *Tóth Ferencz*,

116. ü. sorsz. alatt *Beck Márton*,

117. ü. sorsz. alatt *Lukács Mórícz*,

118. ü. sorsz. alatt *Nagy Soltész Albert alapítványi*, illetőleg *hagyományi ügye* fordul elő, melyek befejeztettek.

119. ü. sorsz. alatt *Jankovich Gyula 200 ftos alapítványi ügye* kezeltetik, mely alapítvány után a kamatok 1863 óta hátrálékban vannak. Legújabbban az alapító gyermekei készeknek nyilatkoztak az alapítványi tőke befizetésére, a kamatot azouban nem akarják megfizetni. minthogy az alapító után vagyon nem ma-

radt, s ha az Akadémia a kamatok megfizetéséhez ragaszkodnék, a tőke befizetésre iránt tett ajánlatukat is semmisnek fognák tekinteni. Ez ügyben véleményemet szerencsém volt 1888. évi október 26-án benyújtani, melynek folytán az örökösök ajánlatának elfogadásáról Fejérmegye t. árvaszéke elnöki úton értesítettett.

120. ü. sorsz. alatt *Pallini Inkey Imre 1000 frtos alapítványa* kezeltetik, melynek kamatait b. Inkey Nándor fizeti. Jelzalogilag biztosítva van.

121. ü. sorsz. alatt a *Szitányi-Ullmann Mórész 10,000 frtos alapítványára* vonatkozó iratok kezeltetnek.

122. ü. sorsz. alatt a *Köncz Ferencz 10 frtos hagyományára* vonatkozó iratok fordulnak elő.

123. ü. sorsz. alatt *Schmidt Mária hagyatékára* vonatkozó iratok őriztetnek, mely ügy azonban a 96. sorsz. alattival azonos

124. ü. sorsz. alatt *dr. Hupka Ferencz hagyományára* vonatkozó iratok fordulnak elő. Befejezett ügy.

125. ü. sorsz. alatt *Böröczfi Antal és neje ügye* jön elő. de csak egy kir. táblai határozat képezi az összes iratokat, melyből nem tűnik ki, hogy az Akadémia van-e egyáltalában érdekelve? Ez ügyben tehát nyomozás lesz eszközözendő.

Mint befejezettek jelentkeznek :

126. ü. sorsz. alatt *Szegedi Sándor.*

127. ü. sorsz. alatt *Görgey Gusztáv.*

128. ü. sorsz. alatt *Hamernyik János.*

129. ü. sorsz. alatt *Dessewffy Jób 1000 frtos hagyományára* vonatkozó ügyiratok.

130. ü. sorsz. alatt *Tuskán Mayer 100 frtos hagyományi ügye* kezeltetik Ezen hagyományi összeg csak az özvegy halála után válik esedékessé. Nyilvántartás tárgya.

Befejeztettek továbbá

131. ü. sorsz. alatt *Boronkay Rudolf hagyományi:*

132. ü. sorsz. alatt *Sebastiani József alapítványi:*

133. ü. sorsz. alatt *Kován Ágost hagyományi ügye:*

134. ü. sorsz. alatt *Csernus Katalin-féle ügy* azonos a Márton János-féle ügygel, l. 50. sorsz. alatt.

135. ü. sorsz. alatt *Bulyorszky Gyula alapítványi ügye* befejeztetett.

136. ü. sorsz. alatt előforduló *Érkövy Adolf hagyományára* vonatkozó iratokat elődöm még át nem adta.

137. ü. sorsz. alatt *Szalay József 25 frtos hagyományi ügyére* vonatkozó iratok fordulnak elő.

138. ü. sorsz. alatt *Novák Borbála és Stumpf Antal 50 frtos befizetett hagyományára* vonatkozó ügyiratok foglaltatnak.

139. ü. sorsz. alatt a *bárá Eötvös József 400 frtos alapítványára* vonatkozó iratok kezeltetnek.

140. ü. sorsz. alatt *gr. Forgách István 200 frtos alapítványára* vonatkozó iratok fordulnak elő, mely ügynél, miután az alapítvány befizettetett, 150 frt elszámolásból eredő kamathátralék még behajtandó lenne.

141. ü. sorsz. alatt a *pesti görög oláh ajku egyházközségi alapítvány ügye* kezeltetik. Azonos az 52. sorsz. ügygel.

142. ü. sorsz. alatt *gr. Lónyay Menyhért alapítványi ügye* fordul elő. Befejezett ügy.

143. ü. sorsz. alatt *Lónyay Gábor 1000 frtos alapítványára* vonatkozó iratok kezeltetnek. Az alapítvány jelzálogilag biztosítva van.

144. ü. sorsz. alatt *gr. Sigray Fülöp ügye* kezeltetik, ki 1871-ben kelt végrendeletében 500  $\text{H}$  hagyományozott az Akadémiának. 1875. kelt végrendeletében pedig akkép intézkedett, hogy azon esetre, ha az általa kirendelt haszonélvezők és örökösök kihalnának, összes vagyona az Akadémiának jusson oly czélból, hogy az a magyarosodást sikerrel terjesztő néptanítók közt felosztassék. 1878-ban kelt végrendeletében azonban előbbi két végrendeletét visszavonta és megsemmisítette. Így ezen ügyben intézkedés szüksége fenn nem forog.

145. ü. sorsz. a. kezeltetnek a *néhai Zsivora György hagyatékával* kapcsolatos ügyek. A hagyatéki vagyon jogérvényesen átadatván, jelenleg a betáblázott követelések utáni kamatok pontos kiegyenlítése és az illinyi birtok utáni bérfizetési terminusok megtartása feletti felügyelet képezheti feladatokat. Ezek tekintetében ügyvédi közbenjárásra az elmúlt évben szükség nem merült fel, kivéven Márkus Ignác jelzálogi adós ellen, kinek rákosi ingatlanaira a m. kir. kincstár a M. T. Akadémia csatlakozásával a birói árverést kitűzette, ez azonban beszünttetett azon okból, mert a jelzálogokból a főváros határában épülő körvasút czéljaira 1038  $\text{H}^{\circ}$  kerülvén időközben kisajátítás alá, a  $\square$ -ölenként 6 frt o. é. megállapított kártalanítási összeg 6228 frt a m. kir. államvasutak igazgatósága részéről a jelzálogos hitelezők részére birói letétbe helyeztetett és rövid idő alatt ki is fog utaltatni. A fentebbi kisajátítási árból az Akadémiának 11747 frtot tevő első helyen betáblázott követelésére 4228 frt esik, mely összeg által nemcsak a lejárt kamatok fognak kiegyenlítettetni, de néhány ezer forint tőketörlesztésre is lesz fordítható.

A Zsivora hagyatéki ügygyel kapcsolatos azon rendes per, melyet Rigyiczai Kovács Nep. Jánosné és érdektársai mint felperesek indítottak a M. T. Akadémia ellen 732 frt s jár. iránt, a budapesti kir. törvényszék előtt. A per általam letárgyalatván, első foku ítélettel befejezetett és felperesek keresetökkel elutasítottak. Felebbezésök folytán az ügy jelenleg a kir. ítélőtáblán van II. foku elbírálás végett.

Befejezett ügyek a következők:

146. ü. sorsz. a. *gr. Széchenyi István 63,000 frtos alapítványa.*

147. ü. sorsz. a. *néhai Kazinczy István hagyományja.*

148. ü. sorsz. a. *Kántor Sámuel hagyományi ügye* fordul elő, ki 100 frtot hagyományozott, melyre azonban a sok hagyatéki teher miatt fedezet nem jutott.

149. ü. sorsz. a. *Ege Miklós hagyományja.*

150. ü. sorsz. a. *Osterhuber Gusztáv hagyományja*

151. ü. sorsz. a. *özv. Kerekes Lászlóné hagyományja.*

152. ü. sorsz. a. *Nagy Sándor hagyományja.*

153. ü. sorsz. a. *Markovics Márton hagyományja.*

154. ü. sorsz. alatt *Mihalkovics István hagyományja.*

A 149—154. ü. sorsz. alatti ügyek befejeztetvén, a vonatkozó ügyiratok az akadémiai levéltárba elhelyeztettek.

155. ü. sorsz. alatt előfordul *néhai báró Rudits József hagyatéka*. Ez ügyben szerencsém volt az egyezés tárgyában 1888. évi decz. 30-án részletes előterjesztést tenni, s így ezen ügynek ismertetését e helyütt mellőzhetem.

156. ü. sorsz. alatt *Harsányi Pál* 1883. április 24-én kelt végrendeletében

tetesem vagyont hagyott ugyan az Akadémiának, de ebbeli intézkedését 1883. december 4. és 1884. július 22. végrendeleteiben visszavonta. Intézkedésre tehát szükség nem volt.

157. ü. sorsz. alatt *Sinkai János 200 frtos hagyománya*. Ezen összeg 1888. febr. 28-tól számítandó 5 év folyama alatt lesz kifizetendő, kamat nélkül. Nyilván tartás tárgya.

158. ü. sorsz. alatt *dr. Rózsay József hagyománya*. Befejezett ügy.

159. ü. sorsz. alatt *Opiczky János 1884. máj. 17-én kelt végrendeletében* 2 db Keglevich, 2 db Salm, 1 db Clary, 1 db Credit, 1 db m. kir. 100 frtos, 1 db Bécs városi, 1 db m. vörös kereszt-egylet és 1 db osztrák vörös kereszt sorsjegynek  $\frac{1}{3}$ -ad részét hagyományozta az Akadémiának. Azonkívül Pfluger Mária halála után 1 db első budapesti gőzmalmi részvény jut az Akadémiának. Az értékpapírok az egri kir. törvényszéknél vannak letéve.

Özv. Czakó Sándorné és Czakó Ilona mint az elhunytinak állítólag törvényes örökösei küllékek hiánya miatt pert indítottak a végrendelet megsemmisítése iránt, melyben 1888. aug. 16-án a viszonzulás az Akadémia részéről beadott. Az első bíróság ítélete várható.

160. ü. sorsz. alatt *Kün József hagyománya*. Befejezett ügy.

161. ü. sorsz. alatt *Nagy József 100 frtos hagyománya*. Befizettetett.

162. ü. sorsz. alatt *Berethei Márton Antónia 1876. kelt végrendeletében* 500 frtot hagyományozott. 1880-ban kelt végrendeletében azonban semmit sem.

163. ü. sorsz. alatt *Kormuth Lajos* a Kralovánszky hagyatékából alkotandó Székely-alap javára 500 frtot hagyományozott. A hagyaték csak a napokban adatott át az örökösöknek s a hagyományi összeg némiképen jelzőlag is van biztosítva. Befizetését szorgalmazom.

164. ü. sorsz. alatt *Kiszely Imre ügyében* a hagyatéki tömeg felosztása f. é. január 26-án eszközöltetett. A 18,932 frt 20 kr. tömegből a 15,060 frt 84 krt tevő hagyományi összegek és hagyatéki terhek levonása után fenmaradó 3871 frt 36 kr. örökségből az Akadémiának 1935 frt 68 kr. jutott s a Magyar Földhitelintézetnél befizettetett. A hagyatékot képezett magyar-útczai háznak a fővárosi ügyészség által kezelt 2 negyedévi bérjövedelemnek tiszta maradványából a fővárosi ügyészséggel megejtett elszámolás szerint 432 frt 24 kr. jutott az Akadémiának mint Kiszely Imre  $\frac{3}{6}$ -od részbeni örökösének, mely összeg már szintén befizettetett. Hátra van még a Kiszely Sándor elleni kétséges követelés behajtása, melyből 250 frt szintén az Akadémiát fogná illetni.

165. ü. sorsz. alatt *Soltész Nagy János 2000 frtot hagyományozott* az Akadémiának, melyből 1600 frt már befizettetett.

166. ü. sorsz. alatt *báró Apor Károly 1867. szeptember 22-én kelt s 1868. november 12-én módosított, sajátkezüleg irt és aláirt végrendeletében* az Akadémiának 10,000 frtot hagyományozott úrbéri kötvényekben.

Az örökösök névszerint : özv. Apor Károlyné, báró Apor Adél férj. Nesztorovics hercegné, báró Apor István, Gábor, Samu, Sarolta, Margit és Irma a hagyatéki tárgyalások során a végrendeletet azon oknál fogva, mert a végrendelet alaki kellékeiről szóló 1876. XVI. t.-cz. 36. §. c) pontja értelmében sem közhatóságnál sem kir. közjegyzőnél deponálva nem lett, félretették s 1887. október 25-én osztályegyezséget kötöttek, melynek értelmében a hagyaték részökre híroságilag átadatott.

Az Akadémia képviselőjében a hagyomány-összeg kifizetését sürgetvén, az

Akadémia perre utasított. A magyar és erdélyi múzeumok képviseletében a közalapítványi ügyigazgatóság is érdekelve lévén ezen ügyben, a marosvásárhelyi kir. törvényszék a közalapítványi kir. ügyigazgatóságot is a perre utasította.

Ezen ügyben egyébként a perindítás kérdésében külön utasítást kérek.

167. ü. sorsz. alatt *Ipolyi Arnold püspök hagyománya*. Ipolyi Arnold 1885. szept. 22. kelt végrendeletében az Akadémiának hagyatéka második harmadrészének (mely a *Kolouits*-féle egyezmény szerint az államot illeti) *egyharmadát* hagyományozta.

A hagyatéki eljárás folyamán a kincstár képviselője az államot illető egyharmad részt teljesen az állam részére követelte, kijelentvén egyúttal, hogy azon esetben, ha úgy az Akadémia, valamint a képzőművészeti társulat a kir. kincstárnak a hagyatéka egy teljes harmadához való öröklési jogát föltétlenül elismerik és a kincstár teljes örökségi részét ki is kapja, nincs kizárva, hogy a magas kormány ha ez iránt kérelem előterjesztetnék, az Akadémia és képzőművészeti-társulatnak belátásához képest megállapítandó összeget ne juttathasson.

Az Akadémia és képzőművészeti társulat ügyészei elismerték a kincstárnak a hagyatéka egy harmadrésze iránt formált feltétlen jogát, de hogy az örökhatározó bafafias intenciói teljesedésbe menjenek, készséggel veszik igénybe a kincstár képviselője által ajánlott kegyelmi utat, melyben a kir. kincstár jóakaratu támogatását reménylik. — A hagyatéki tárgyalások befejezve még nincsenek.

168. ü. sorsz. alatt *Kuliffay Pál hagyományi ügye* fordul elő. Befejezett ügy.

169. ü. sorsz. alatt *Kanizsay Károly alapítványi és hagyományi ügye* kezeltetik. Kanizsay Károly 1886. április 2-án kelt végrendeletében 1000 frt alapítványt és 400 frt hagyományt tett az Akadémia javára. A hagyatéki ügy a heves-megyei árvaszéknél van elintézés végett.

170. ü. sorsz. alatt *Heidrich Antalné 50 frtos hagyományi ügye* kezeltetik. Befizettetett.

171. ü. sorsz. alatt *Hanzély Ignác és neje hagyományi ügye*. Hanzély Ignác és neje, szül. Khoór Leopoldina az 1882. június 17-én kelt közös végrendeletükben 100 frtot hagyományoztak az Akadémiának. Hanzély Ignác már meghalt. A hagyományozott összeg fele zálogjogilag van biztosítva a pesti 320. sz. betétben foglalt ingatlanra. A hagyományösszeg csak özv. Hanzély Ignácné halála után válik esedékessé.

Mint befejezett ügyek az irattárban találhatóak:

172. ü. sorsz. alatt *B. Besán János*,

173. ü. sorsz. alatt *id. Lovassy Ferencz és*

174. ü. sorsz. alatt *Goldberger Adolf hagyományi ügye*.

175. ü. sorsz. alatt *Bukovinszky József alapítványi ügye* fordul elő. Bukovinszky József az Akadémiának 200 frtot hagyományozott, és az alsóbb rendű hivatalnokai fizetésének és nyugdíjának szaporítására 4000 frtos alapítványt tett, mely összegek 245 frt 52 kr. és 4910 frt 35 krral már befizettetettek, mint ezt jelenteni szerencsém volt.

176. ü. sorsz. alatt *Sólyom Fekete Ferencz* elleni 98 frt 25 kr. s jár. iránti befejezett ügynek iratai foglaltatnak.

177. ü. sorsz. alatt *Siskovits Lajosné* szül. Majzik Charitas 1882. okt. 7-én kelt végrendeletében azon esetre, ha ifj. Majzik Viktor unokaöccse és örököse akár

törvényes örökösök nélkül, akár pedig előbb halna el, mint az örökhagyó, ingatlan vagyonára a M. T. Akadémiát nevezte ki örökösének. Azon esetre pedig, ha férjét (haszonélvező) és ifj. Majzik Viktort túlélné, az Akadémia örökölje úgy ingó, mint ingatlan vagyonát. Örökhagyó 1886. szept. 26-án meghalt és a hagyaték az Akadémia öröklési jogának biztosítása mellett ifj. Majzik Viktornak már beszavatoltatott. Nyilvántartatik.

178. ü. sorsz. alatt *Tamássy József hagyományi ügye* foglaltatik. Tamássy József végrendelete szerint 100 frtot. hagyományozott az Akadémiának oly meghagyással, hogy ezen összeget édes anyja özv. Tumler Ferenczné, szül. Kapor Alojzia halála után neje, özv. Tamássy Józsefné, szül. Tóth Erzsébet tartozik kifizetni.

Özv. Tamássy Józsefné kiállított egy nyilatkozatot, melyben kötelezi magát, hogy a hagyományozott 100 frt összeget -- ha előbb nem -- özv. Kapor Alojzia halála után ki fogja fizetni.

179. ü. sorsz. alatt *Danielik János hagyományára* vonatkozó iratok foglaltatnak. Irattárban vannak.

180. ü. sorsz. alatt *Schneider József hagyományi ügye*; nevezett 500 frtot. hagyományozott az Akadémiának, mely összeg csak nejének szül. Mosárszky Zsuzsannának halálától számítandó 1 év múlva váland esedékessé. Nyilvántartás tárgya.

### Az alábbi ügyek 1888. május hó 1-je, tehát kineveztetésem ideje óta vették kezdetüket.

181. ü. sorsz. a. dr. *Szelényi Lajos hagyományi ügye* kezeltetik. Dr. Szelényi Lajos végrendeletében úgy intézkedett, hogy a M. T. Akadémiának, műhelyt a Budapesten váczy-körút 54. sz. alatti 3 emeletes háznak jövedelméből kitelik egyszer s mindenkorra 5000 frt neve alatti alapítványra lesz kifizetendő, mely összeg részletekben is kifizethető. A végrendeleti végrehajtónál a fizetést sürgetvén. értesültem, hogy az örökösök a végrendeletet perrel megtámadni készülnek.

182. ü. sorsz. alatt *Nánásy Lajos 400 frtos alapítványt* tett a cél közelebbi megjelölése nélkül. Az alapítványi összeg már befizettetett.

183. ü. sorsz. alatt *Halász Géza 500 frtot hagyományozott* az Akadémiának. Befizettetett.

184. ü. sorsz. alatt *Bezerédy Istvánné* szül. Bezerédy Etelka 2000 db aranyat hagyományozott az Akadémiának, hogy az, mint férje nevét viselő alapítvány kezeléssék s annak kamatai az Akadémia sokoldalú feladataira fordíttassanak. Befizettetett.

185. ü. sorsz. alatt *Rökk Szilárd 10,000 frtot hagyott* alapítványul oly célból, hogy annak kamatai a magyar nyelv- és történelem tárgyában kiírandó pályázatok és pályaművek jutalmazására fordíttassanak, az illető szakosztályokra bízván a szükséges intézkedést. Befizettetett.

186. ü. sorsz. alatt *Arany János* emlékére emelendő szobormű ügyére vonatkozó ügyiratok kezeltetnek.

187. ü. sorsz. alatt *Koszygla László 100 frtot hagyományozott.* Befizettetett.



188. ü. sorsz. alatt *Bogdanovits István* az Akadémiának egy házat hagyományozott, de azt még életében a városnak ajándékozta s így az Akadémia a hagyomány tárgyától elesett.

189. ü. sorsz. alatt *Hertelendy Gyula* «Hertelendy Miksa alapítvány» czimén 500 frtot hagyományozott egy a Magyar Tud. Akadémia által legjobbnak itélendő eredeti magyar dráma megjutalmazására. A hagyomány-összeg jelzálogilag biztosítva van, azonban csak 1895. január 30-án vagy az ingatlan birtok eladása esetén lesz kamat nélkül fizetendő.

190. ü. sorsz. alatt *Greschenek Lajos* 1876. május 6-án kelt végrendeletében 100 frtot hagyományozott az Akadémiának, mely összeget örököse Sperlagh Sándorné szül. Greschenek Mária Anna b.-csabai lakos a végrendelező halálától számítandó fél év mulva tartozik befizetni. A végrendelet 1888. október 25-én hirdettetett ki s így a hagyomány befizetését 1889. május 1-je előtt sürgetni nem lehet.

\* \* \*

Az ügyészi utasításnak megfelelően külön naplókat nyitottam az adó és illeték-ügyeknek, külön az Akadémia, ház és bérleti ügyeknek, és végül külön naplót a vegyes ügyeknek.

Az adó- és illeték-ügyekben eljárta a némely akadémiai tisztviselő III., illetőleg IV. oszt. kereseti adójának leírása és az illetéktelenül befizetett összegnek visszatérítése tárgyában; több rendbeli bélyeglelet és helytelenül kivetett illeték-törlések, illetékegyenérték adatainak beszerzése és bevallása tárgyában stb.

Az Akadémia bérháza körül 2—3 ügyvédi bérfizetési megintésen, bérleti és a csatornázási munkálatok tárgyában szükségessé vált szerződéseken stb. kívül egyéb szolgálatomra szükség nem volt.

Ezek után azon kérelemmel járulok a Nagytekintetű Igazgató Tanácshoz:

hogy ezen általános, az összes akadémiai ügyekre kiterjedő jelentésemet tudomásul venni méltóztassék.

Megjegyzem végül, hogy miután ezen első évi jelentésemben minden előttem ismert. — tehát befejezett ügyekre is kiterjeszkedtem, jövőben az évi jelentésbe csakis a folyamatban lévő, függő, és az év folyama alatt befejezést nyert ügyeket és az azokban teljesített munkálataimat fogom foglalni.

Mély tisztelettel maradok

Budapesten, 1889. évi márczius hó 4-én.

A Nagytekintetű Igazgató Tanácsnak

alázatos szolgálója

*Fejérpataky Kálmán,*  
akadémiai ügyész.

Tudomásul vétetik. Együttal az ügyész utasítatik, hogy az előbbi ügyész által át nem adott ügyesomók felkutatására a kellő lépéseket tegye meg, és addig is, míg ezen lépések célhoz vezetnének, a folyamatban lévő peres ügyek tovább vitele érdekében a szükséges intézkedéseket tegye meg.

16. Bemutattanak az ügyész javaslatai a folyó ügyekben teendő némely intézkedések tárgyában.

Ezen javaslat alapján határoztatik :

a) A Román-hagyatékhöz tartozó ingatlan birtokok megfelelő módon parcelálva, önkéntes árverés útján adassanak el.

b) A Román-hagyatékhöz tartozó ingatlan birtokok régiebb vevőinek, kik a vételárt teljesen befizették, bekebelezési engedély állíttassék ki.

c) A Román-féle birtokok haszonbérbe vevői ellen, kik hátralékaikat megfizetni vonakodnak, a peres eljárás indíttassék meg.

d) A Román-féle birtokokat terhelő 152 frt 13 kr. régi adóhátralék fizetessék ki.

e) Néhai b. Apor Károly örökösei ellen a 10,000 frtos alapítvány tárgyában a kétes kimenetelű per megindítása a szintén érdekelt alapítványi jogügyi igazgatóság elhatározásától tétetik függővé.

f) Néhai Szöllösy Albertina örököseinek azon ajánlata, hogy az Akadémia az 1000 frt helyett 200 frttal elégedjék meg, el nem fogadtatván, 75% értékű kiegyenlítés igényeltetik.

g) Kiszely Imre és Pauliczky László azon kérvényei, hogy részökre néhai Kiszely Imre hagyományából egy rész átengedtessek, mivel jogos alapot nélkülöznek, nem teljesíthetők.

h) Özv. Lipcsey Imrénének megengedtetik, hogy a birtokát (melynek egy részére az Akadémia utóöröklési joggal bír) terhelő adósságot convertálhassa.

i) Dr. Artner Károly fölkéretik, hogy néhai Zsivora Györgynek, a kisbirtokosok földhitelintézeténél tett 5000 frtnyi alapítványát, mely birtokára jelzálogilag bekebelezetett, az Akadémiától vegye át.

17. Olvastatik néhai Zsivora József örököseinek kérvénye, hogy Zsivora József 4000 frtnyi életjáradékának utolsó évnegyedi részlete, melynek kifizetése részökre az Igazgató Tanács által régebben elhatározottat, utalványoztassék ki.

800 forintnak kiutalványozása határoztatik; 200 frt a netán felmerülő adókövetelések fedezetéül visszatartatik.

18. Olvastatik a földművelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszter átirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy a széphalmi erdőbirtok megbecsülésére az ungvári kir. erdőfelügyelőséget utasította, és a becslési költségeknek az Akadémia által való megtérítésére igényt nem tart.

Az Igazgató Tanács a miniszter úrnak ezen intézkedéséért az Akadémia köszönetét fejezi ki.

19. Olvastatik az építési bizottság jelentése, mely szerint a Hornyánszky-féle nyomdaintézzettel az Akadémia bérházában bérben birt nyomdai helyiségekre nézve fennálló bérleti szerződést további hat esztendőre meghosszabbíttatni javasolja, oly módon, hogy az eddigi bérleti összeg (4851 frt 28 kr.) kétszáz forinttal emeltessék.

Az építési bizottság javaslata elfogadtatik.

20. Másodelnök jelenti, hogy a bérházban megüresedett lakásokra az eddigi áron bérlőket kapni nem lehet, minélfogva a lakbérék leszállítása szükséges.

Másodelnök felhatalmaztatik, hogy szükség esetén 10—15 százalékkal a lakbéreket leszállíthassa.

21. Olvastatik az Akadémiának február 25-diki összes ülésében a Rökk Szilárd-féle alapítvány kamatainak miképp felhasználása iránt hozott határozata,

mely szerint e kamatok felváltva, egyik évben az I. a második évben a II. osztálynak bocsáttatnak rendelkezésére, azon utasítással, hogy az illető osztály esetéről- esetre a magyar nyelvtudomány, illetve a történettudomány szükségleteit megfigyelve, az összeget a két tudományszak körében, nyílt pályázat vagy megbízás útján létesítendő munkáknak díjazására, vagy végre valamely már tényleg benyújtott munkának kiadására fordítsa.

Az Igazgató Tanács az Akadémia határozatához hozzájárul.

## TIZENEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály h a r m a d i k üllése.

1889. márczius 11-én.

DR. WENZEL GUSZTÁV r. t. h. elnöklése alatt.

62. Téglás Gábor l. t. székfoglalóul következő értekezést olvas: «Tanulmányok a rómaiak dáciai aranybányászatáról».

Tudomásul vétetik.

63. Lubrich Ágost l. t. következő értekezést olvas: «A böleselők empirismusa».

Tudomásul vétetik.

64. Az előadó jelenti, hogy a nagyváradi jogakadémia meghívta a magyar tudományos Akadémiát a f. é. márczius 17-én százados fennállásának emlékére tartandó ünnepélyre.

Az Akadémia fölkéri Török József rendes, és Bunyitay Vincze l. tag urakat, hogy a nevezett ünnepélyen a Magyar Tudományos Akadémiát képviselni sziveskedjenek.

## TIZENKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. oszt. h a r m a d i k üllése.

1889. márczius 18.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

66 Inkey Béla l. t. felolvassa székfoglaló értekezését: «Az erdélyi havasok geotektonikai vázlata az Olt-szorostól a Vaskapuig».

Levelező tagsági oklevelének kiadatása határozottatik.

67. Szily Kálmán r. t. olvassa: «Adalék a pontmozgás tárgyalásához» czinű értekezését

Tudomásul vétetik.

68. Korda Dezső részéről (Párisból): «A fény hatása a selenre» cz. értekezést bemutatja Szily Kálmán r. t.

Tudomásul vétetik.

69. Balló Mátyás l. t. felolvassa: «A phytochemia egy új feladatáról» cz. értekezését.

Tudomásul vétetik.

70. Neumann Zsigmond részéről: «A Chininum tannicum elemzéséről» cz. értekezést bemutatja Balló M. l. t.

Tudomásul vétetik.

## TIZENHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1889. márczius 19-én

STOCZEK JÓZSEF akadémiai másodelnök úr elnöklése alatt.

72. Szász Károly r. t. mint a gróf Teleki József drámai pályázat bíráló bizottságának előadója felolvassa jelentését az 1888. évi pályázatról, a mely szerint a XXI. számú «Phaeton» jeligéjű, *Nagyravágyó* című öt felvonásos tragoediának javasoltatik a jutalom kiadása. A jelentés így szól:

A gróf Teleki József alapítványából kitűzött drámai jutalomra 1888—89-ben tragoediák versenyeztek, melyeknek a verses forma elengedhetetlen föltétele. Az 1888. szept. 30-ával lejárt határidőig 22 pályamű érkezett be, s a bíráló bizottság, Zichy Antal tiszteleti tag elnöklése alatt, az Akadémia részéről Szász Károly r. és Arany László lev. tagokból, a nemzeti színház részéről Ujházy Ede és Nagy Imre urakból alakítottatott meg.

A sok évi tapasztalás megmutatta — s a jelen pályázat is arról győz meg, hogy az Akadémia költői s jelesen drámai pályázataikhoz a pályaművek túlnyomólag nagyobb része vagy gyakorlatlan, bár esetleg tehetséges kezdők gyöngye szárnypróbálgatásaiból, vagy sokat próbált, de tehetségtelen írók műveiből kerül ki. S a bíráló bizottság tagjainak örülniök kell, ha hús és több munka közt nehányat találnak, mely komolyabb figyelemre méltó, s egyet-kettőt, mely legalább irodalmi színvonalon áll — s ritkán érteszülnek abban az örömben, hogy valdi tehetség érett gyümölcsének őszinte elismeréssel adózhassanak, vagy éppen lelkesedéssel nyujt-hassák a megérdemelt koszorút.

A mostani Teleki-pályázat is, nagyjában, a régi nyomokon jár s a megszokott számarányokat mutatja fel. A 22 pályamű közül tizenöttről alig van mit mondani. Bár ezek némelyikében is, kivált ha egészen kezdő nevét rejti a jeligés levél, egy vagy más jelét a tehetségnek fedezheti föl a jóakaratt; de köztük komolyan számbavehető művet, vagy csak behatóbb bírálatra érdemest is, a bizottság a legnagyobb jó akarattal (mely pedig nem hiányzott!) nem tudott találni. Ezek azok a művek, melyek — egyik bíráló észrevétele szerint, azt a benyomást teszik az őket egymásután végig olvasni kénytelen bírálóra, mintha kezdő zenetanulók próbájára volna meghiva; a fül és szép-érzék kinja végig hallgatni — s csak az érdekelt rokonok állják ki.

A mostani Teleki-pályázat is, nagyjában, a régi nyomokon jár s a megszokott számarányokat mutatja fel. A 22 pályamű közül tizenöttről alig van mit mondani. Bár ezek némelyikében is, kivált ha egészen kezdő nevét rejti a jeligés levél, egy vagy más jelét a tehetségnek fedezheti föl a jóakarát; de köztük komolyan számbavehető művet, vagy csak behatóbb bírálatra érdemest is, a bizottság a legnagyobb jóakarattal (mely pedig nem hiányzott!) sem tudott találni. Ezek azok a művek, melyek — egyik bíráló észrevétele szerint — azt a benyomást teszik az őket egymásután végig olvasni kénytelen bírálóra, mintha kezdő zenetanulók próbájára volna meghíva; a fül és szép-érzék kínja végig hallgatni, csak az érdekelt rokonok állják ki.

Egészen selejtes dolgozatokról nem szólva — s keresztyéni kötelesség és irodalmi illem egyaránt köteleznek ezekről hallgatni — e tizenöt pályaműben alig található föl egy drámai mű gyöngé csirája. Egyik — a XII. sz. *Lenke* a drámai összeütközésre nagyon alkalmas tárgyat, Szent István és Koppány — a keresztyénység és a pogányság, a régi és új világrend közötti küzdelmet választja tragoediája tárgyául, de majd jambusokba szedett s modern phrasisokon sarkalló vezérczikkében ömleng, melyek a kor színezetét teljesen nélkülözik, majd főtárgyától egészen távol fekvő mellékdolgokra játsza át cselekvényét, mely iránt egy perczig sem bir benső érdeket ébreszteni. Dictionja erőtlen és lapos; a pogány szertartások üres külsőségek az élet és rajongás lüktetése nélkül; s egy hegedős, a kit felléptet, a helyett, hogy lelkesítene, pongyolán recitál. — A másik, a II. sz. *Antonio és Leonora*, portugall történet az inquisitio korából, alaptalan alaphól indul ki, két szerelmezt (a kik Indiából jöttek haza, de azért nem hinduk), nem közönséges eretnekség, hanem pogány voltak czimén akar elégettetni; de aztán elég jól exponál: a leányba a király, V. János és minisztere Tartani beleszeretnek s azon vannak, hogy megmentsék; a két szerelmes, hogy egymáséi lehessenek, hitvallást tesz, de bensőleg hitetlen marad. Egybekelnek — s most a király és minisztere szerelmőkkel üldözik Leonorát, kit Antonio dühös féltéssel s gyanúval üldöz. Egy hosszút forraló rab-szolgáló, Inez elárulja, hogy most is hitetlenek, s Tartani, látva, hogy Leonorát a király kívánja magának, a cselszövő Jágót kezdi adni. Antoniót lánczra verik s Leonora, mint szalmaözveggy, Desdemona szerepében tetszeleg. De mivel Othelloja nem ölheti meg, maga szúrja le magát, míg Antoniót máglyára viszik, de előbb leszúrja a cselszövő Tartanit s lebecsméri népe előtt a hóbortos királyt. A szerző sem magát és czélját, sem személyeit és jellemöket nem tudta megértetni — s dictionja a tragicum fokozása arányában lesz laposabb és prózaibb.

A XX. számú, *Izabella*, Zápolya halálával kezdi s Izabella kész volna átadni a trónt Ferdinándnak, de Martinuzzi ellenzi, a ki szereti a hazát s mellesleg Izabella udvarhölgyét Michaelát is, kiért Petrovich is rajong. De ebből sem lesz semmi tragikai fejlemény — három felvonáson át csak verses krónikát kapunk, míg Michaela, nem tudjuk voltaképp miért, feláldozza magát Martinuzziért, de a gyilkosok ezt is leszúrják. — De miért időzünk ezeken? Fordítsunk valamivel érdemesebbekre — először is az V. sz. *Hilderikre*, mely mintegy átmenetül szolgál a mellőzendőktől a figyelembe vehetőkre. Sötét, rémletes képek, dübörgő, borzongató, olykor képtelen phrasisok keveréke, egy kiforratlan tehetség és erő nyilatkozásaival. Hilderik, egy középkori, mesebeli bitorló, hőrtönben tart egy nőt, az előtte volt király özveggyét, ki után fia, Gelimér lett volna a trón jogszerű örököse. Magának a bitorlónak nem lévén fia, kire trónját hagyja, leányát Sylviát, férfinak neveli. Elkoptatott fogás. A fiúnak nevelt leány

„A természet és arányból kinőtt  
És más természetet akar csinálni.“

Igy maga a darab is. A szerző maga mondatja, személyei egyikével, az ítéletet magára, hogy műve «a felbillent fantáziának alkotása». Van talentuma a vérfagyraló helyzetek kigondolására — éjjel, rémletes, ólomkopsorsóban halottat vivő menetekre — és, valljuk meg, valami zordon, de nem egyszer erőteljes verselésre, egy képzelt kor vad és sötét színezetének festésére, — de nem is többre. E fölött is napirendre térhetünk.

Ugyanebben a modorban, de több tehetséggel és több tanulmánynyal, készült a XVI. számú *Julianus apostata* (melyet meg kell különböztetni a VI. sz. és minden tehetség nélkül irt *«Apostata Julián»* című férczműtől). Strausz Dávidtól vett jeligéjét: «Romantikus uralkodó a trónon» — a műre magára is alkalmazhatjuk: romantikus cselekvény s szereplők a drámában. Mert szétfolyó, laza cselekvénye drámai csomóba szorulni nem tud, s jellemei is inkább elbeszélésbe mint drámaiba valók. Julianus, Nagy Konstantin unokaöccse, Nikomediában kereszttyén s pogány bölcsészek közt s a két tan és világnézet közt ingadoz, mint akkor az egész világ, melyben Krisztus tanát, Nagy Konstantin csak az imént tette uralkodóvá. Politikai eszélyből inkább mint a hit meggyőződéséből, Julianus is kereszttyén hitben növekedett ugyan, de az nem vert gyökeret szívében s inkább hajlik a pogány bölcsészet felé. Kétkedésre hajló elméje mellett az is a kereszttyénség ellen hangolja, mert apját s testvérbátyját Livius, kereszttyének — Georgius püspök s Scudilo, ennek hitvány eszköze — ölték meg. Másik testvérét, Gallust, a császár Syria caesarjává tette, de már féltékeny rá s magához hivatja, kiserőjének Georgius püspöknek azonban titkos utasításul van adva, hogy útközben ölje meg. Gallus éppen úton van a császárhoz s útközben meglátogatja testvérét, Juliánt, elmondja apjok s bátyjok megöletése történetét és sejtelmeit — hogy rá is ugyane sors vár — s felhívja Juliánt, hogy bosszúlja meg mindnyájokat. Julián, még kereszttyén s vissza utasítja a bosszút magától — küzd hite s kételyei között — de hozzák a megölt Gallus testét — s most Julianusnak a bosszú helyett az jut eszébe, hogy Helenát, kit ő szeretett, de Gallus vett vala nőül, most özvegyen megnyerheti s birhatja. Az expositió, ez utolsó fordulaton kívül, mely az előbbiekkel semmi összefüggésben nincs, szerencsésnek volna mondható, ha a további fejlemények is nem folyvást ellenkező s egymással összefüggésbe sem hozható okokon forognának. A második felvonás Lutetia Parisiorumban játszik, hol Juliánus mint Caesar s hadvezér ép úgy felköltötte a császár féltékeny gyanuját, mint előtte bátyja Gallus, Syriában. A császár esztelen s teljesíthetetlen parancsot küld neki, minek ha ellenszegül, bukniá kell s halála elvégeztetett. Helenát, ki már neje, nemtője, a szenvedélyes elhatározásoktól visszatartóztatja — el kell tenni láb alól, hogy ne legyen a ki Juliánt a vesztébe rohanástól óvja. Erre Macrina, egy tiszt romlott szívi s erkölcsü neje vállalkozik, ki maga szereti s vágyik birni Juliánt s mérgezett gyümölcsökkel kedveskedik Helenának — a ki meghal tőlük. Julián erre fölkiált: «Nincs isten!» Ettől kezdve elveszti fejét — s a darab is el minden fonalát. A harmadik felvonásban már Konstantinápolyban vagyunk s Juliánus császárt Macrina szerelemre ingerli, hívja, császárnéva akarja tétetni magát. Julián a buja vágy s a philosoph császár nagyobb feladatai közt haboz. Aztán ismét Antiochiában vagyunk s az Apollo temploma körül áruhában a zavargó csőcselék közé keverődő Julianussal azt látjuk, hogy a pogányság új térfoglalását nem a meggyőződés, hanem a kereszttyén papok

bűnös üzelmei mozdítják elő. Macrina egész aljasságában lép föl, hozzá méltó nők társaságában. Nazianzi Gergely méltóságos fellépése szép episod, de a dráma megfeneklett szekerét nem viszi előbbre. S alig értjük, hogy jutottunk az ötödik felvonásban a ktesifoni csataterre, hol Julián ellen vezérei szőnek cselet s összeesküvést, — Macrina, mint apáca, férje Jovianus érdekében, Valens a nagyra vágyó és tehetetlen, Skudilo az előbbi orgyilkos a perzsák kezére játszzák a sereget; megbomlik minden s Julián — a «győztél Galileus!» felkiáltással, de mely itt semmikép sincs megokolva — elesik. Az egész mű azt a benyomást hagyja hátra az olvasóban, hogy egy nagy épület anyagszerei össze vannak hordva, rendetlen rakásban, de az alkotás és építés még meg sincs kezdve. Durva nyers erő nyilatkozik itt-ott, de drámai erély, jellemzésre és cselekvény-alkotásra nincs. Ha a szerző még fiatal, hihetjük róla, hogy kiforratlan tehetség s egykor képes lesz alkotásra is.

Épen ellenkező eredményre jutunk a XVII. sz. *A trónért* cz. pályamunkával. Itt a szinpadi berendezés és külső hatás előidézésében jártas kézzel találkozunk, szint oly gyakorlattal a verselésben is — az összes pályaművek közt talán csak kettőben ezénél jobb jámbusokkal — de annál kevesebb drámai erővel, étellel és igazsággal. Mária és Kiss Károly vitája a trónért: a darab tárgya. A szerző, a sokszor és sokkép tárgyalt történetből valami újat akarva kihozni, egyaránt ellentétbe jő a történeti és a lélektani igazsággal. Az I. felvonásban szemközt áll a két országos párt, egyik Máriát élte, másik Károlyt; ők ketten, egymást megpillantva, egyszerre egymásba szeretnek. Mária, e hirtelen gyúladt szenvedély befolyása alatt, rögtön lemond jogáról s átengedi a koronát Károlynak. A második felvonás a koronázási felvonulásokkal s a leánya lemondását ellenző, de hiába dühöngő anya-királyné Erzsébetnek, Máriával, Nagy Lajos sarcophagja feletti, dagályos kitörésekben gazdag jelenetével van tele, de történni nem történik semmi, csak Gara igyekszik rábeszélni Forgácsot — ki szintén szerelmes Máriába, hogy ölje meg Károlyt. A harmadik felvonásban az összeesküvők gyülekeznek, kiket Erzsébet sugalmaz, saját leánya ellenére is, zavaros, tisztába hozhatatlan célzatokkal. A negyedik felvonásban Károly és Mária már-már egybekelnek, de Forgács a királynék előtt levágja Károlyt, Mária elfogatja anyját és Forgácsot, s az ötödik felvonásban még is együtt utaznak Diakovár felé, ott találkoznak Károly holttestével, melyet hívei szállítanak hazafelé. Horváthy, a Károly főpártosa, leszúrja Forgácsot. — A két királyné viszonyával lehetetlen tisztába jönnünk; a szerző a történeti talajt ellökte maga alól s lélektani valószínűséget nem tudott állítani helyébe. Erzsébet szörnyeteg, ki saját leányát is kész megsemmisíteni, hogy apja trónjára juttassa; s Mária majd anyja kezében — majd saját szenvedélye, majd a körülmények bábja — míg Károly egy semmi s az összeesküvők üres fecsegők és bujkálók. A szerzőnek a szinpadi tableauk iránt erős érzeke van — a mit két, ismeretes történeti festvény tableauxzerű felhasználása is bizonyít — s ezzel érhet is el némi muló színi hatást, de tartós (csak a darab végeig is kitaró) drámai hatást nem.

Körülbelül ugyanezen a színvonalon, bár valamivel magasabban áll a XI. sz. Végrendelet. Sziciliában, a XVI. században játszik. A gyermektelen király, testvérei gyermekeinek akarja hagyni országát s erre végrendeletet tett. Egyik testvére után két unokaöccse van, a hősiés, derék Sylvio s a léha Cosimo, ikrek. — Másik testvérétől, kitől ő rabolta el a trónt, egy unokahúga, Constantia, kinek úgy akarja kárpótolni az atyja ellen elkövetett bűnét, hogy végrendeletében azzal a feltétellel hagyja a trónt Sylvióra, ha ez Constantiát nőül veszi. — Ámde Sylvio Isottát, a

derék és önzetlen cancellár, Ventura leányát szereti; Constantia viszont a kitagadott unokatestvért Cosimót; de Ventura, mindenek fölött hazája javát akarva, nehogy a végrendelet nem teljesítése miatt Sylvio elveszítse jogát a trónhoz s Constantia azt a silány Cosimóval ossza meg, készebb feláldozni leánya boldogságát. S midőn Sylvio fehér lapot ad kedvesének, melyre bármikor bármi kívánságát írja, ő azt teljesíteni kötelezi magát, Ventura ráveszi leányát a hazáért szerelme föláldozására — s azt iratja vele a fehér lapra: Sylvio teljesítse a végrendeletet, vegye nőül Constantiát s uralkodjanak. Sylvio azonban, hamisításnak tekintve a fehér lappal üzött játékot, azt az udvar színe előtt széttépi, Constantiát visszautasításával meggyalázza, bosszúra ingerli, a nemeslelkű Venturát pedig új cselszövényre kényszeríti, annál inkább mert Sylvio ellenségei már lázadznak, hogy a végrendelet ellenére nem lehet király, mert a feltételt teljesíteni vonakodik. Most Isotta, atyja által rábeszélve, az érdemes agg admirálnak Canuttinak nyújtja kezét s neje lesz, hogy ledönthetetlen válaszfalat teremtsen maga és Silvio közt. Most Silvio, dühében s bosszúból vérengző zsarnok lesz, eltaszítja Constantiát, elfogatja Venturát és Canuttit; a lázadás kitör, Sylvio Canutti palotájába tör, hogy Isottát — ki őt még mindig szereti, bírhasssa — a lázadók által kiszabadított Canutti, nejénél találván a bitorlót, kardot ránt, Sylvio szintén — a küzdők közé rohanó Isottát Sylvio leszurja, aztán a gaz Spinit, ki — mint öcsce bérencze, az egész darabon át nyomában volt, alakoskodott, ellene az összesküvéseket szította, Jágót játszta — s végre leszúrja önmagát is. Így elbeszélve a darab jobbnak látszik mint valóban. A szerző elég jól kigondolta, elég jól meg is indította a mesét, ámbár az expositióban mindjárt meglátszik annak sebhető oldala, az a haszontalan fehér lap. De még inkább feltűnnek a jellemek tarthatatlanságai, következetlenségei; a szenvedélyek szintelenségei, a meseszövéis ügyetlenségei s végre a dictionak laposság és dagályosság közt váltakozása. Az olvasó jó reménnyel veszi kezébe s kezdi olvasni a művet, elégedetlenül teszi le; színpadon a közönség közepén oda odahagyná.

A kör egyre szűkebbre szorúl össze s a huszonkettőből már csak három marad, melyekből mindinkább fogyó reménnyel kell a legérdemesebbeket kiválasztanunk.

A XI. sz. *Vera grófnő* kínálkozik elsőnek a számsorban is, azért is, mert modern tárgy s nem egy tekintetben a legtetszetősebben van elének vezetve. Erkölcsei s társadalmi problémát állít fel: két nő közül ki férjét nem szereti, melyik a tisztességesebb, az-e, a ki kedvesével kaczerkodik, tán többre is megy, de a világ előtt megőrzi a becsület látszatát, számol a társadalmi előítéletekkel s botrányt nem csinál: — vagy az, a ki elhagyja férjét, nyíltan, mert nem szereti s nem akar vele színleg élni, válni akar s inkább kiteszi magát a világ ítéletének, a botránynak is, mintsem szívében bectelen legyen. Ez utóbbi, Vera grófnő, a darab hősnője, kit férje a derék, de időske Tibády gróf, nagyúri passiódiért elhanyagol, egy jeles ifju festő Nándor Elek pedig rajongva szeret. Kiváló szellemű s magas és hozzáférhetetlen erkölcsű nőnek tartják, a világ úgy, mint legközelebbi rokonsága, mely épen látogatását várja; a nélkül, hogy sejténék, hogy végkép jött el férjétől s nem pusztán látogatónál jó. Fivére, báró Fenyéry főispán, kinek neje Irma, leánya Lenke udvarlójával s quasi jegyesével, Csetneky gentry úrfival folytat szerelmi viszonyt, melynek az ártatlan és mitsem sejtő leánykának való udvarlás csak leplezőjéül szolgál. A problema jó, méltó a drámai megoldásra — s az expositio, melylyel be van vezetve — még jobban felkelté iránta az érdeket. Vera grófnő csak az első



felvonás végén jelenik meg, addig mind róla beszélnek tisztelettel, majdnem rajongó lelkesedéssel, mint a nők mintaképéről. Az olvasó vagy a néző alig várja, hogy megismerhesse e példány asszonyt. Fájdalom, a grófnő nem oly érdekes mint hite sejteti. Kiséretében van a festő, a kinek megjelenése mindjárt kétséssé teszi Vera grófnő jellemét s helyzetét, a nélkül, hogy akár a színpadi környezet rokonszenvét, akár a miénket meg tudná nyerni, pedig Vera grófnő úgy jött el hazulról, hogy férjének megírta, hogy Nándort szereti s válni akar. Vera grófnő fejtegeti ugyan a maga erkölcsi s társadalmi elveit, nem is ész és elmésség nélkül, de nem is elég világosan s meggyőzőleg. A falu lelkésze s a főispáni ház barátja, Korvin tisztelendő úr, felvilágosult ember, de a házasság szentségének feltétlen védője s követelője, a ki még Vera grófnőt is gondolkodóba ejti nézetei helyessége felől s megíngatja elhatározásában. Még inkább megíngatja az ártatlan és tiszta lelkű Lenke látása, kit iránta való magas véleményéből s rajongó tiszteletéből kiábrándítani fél. Még egy mellékalak, Gárdonyi is áll a háttérben, caustikus (szellem, sarcasticus) modor, ki mind a két pár — Vera grófnő s festője, és Irma báróné s Csetneki — kártyáiba lát s ezt éreztetni is tudja velök, maga titkon Lenkét szereti, de föllépni nem akar. A második felvonás hol többé, hol kevésbé homályos, néhol érthetetlen tárgyalások és társalgások közt foly le. A harmadik felvonásra Tibády grófot, a férjet is oda idézte a főispán sógor, hogy Verával kibékítse, a ki Nándor Elekkel félig-meddig már szakított is. A felvonás a szalonban nyílik meg, hol a már bucsút is vett festő, valami ürügy alatt visszatérve, a verandán álló növények közé elrejtőzik, s kihallgatja a következő jeleneteket. Az első a Tibády és neje, Vera grófnő közötti kimagyarázkodás, melynek teljes kibékülés, bár természetesen némi feszesség fenmaradásával, a vége. A második jelenet a két asszony, Vera és Irma közti — melyben Irma, Vera méltó szemrehányásaira megvallja, hogy Csetneky felé hajolt, ki őt szerelmével ostromolta — de inkább hiuság mint szenvedély tette ingadozóvá kötelességében, mely ellen bűnösen nem vétett, s javulást ígér. Vera meg van hatva s mikor Irma távozik — ő sír és imádkozik. De Nándor előlép rejtékéből s szenvedélyesen hívja Verát, hogy szökjenek; a nő megíng jobb elhatározásában s éjféltre találkozást ígér a kertben. De az ígélet csak ki volt csikarva s mindjárt megbánja. Lenke, a ki épen jött, meglátja Nándort, hallja a Vera ígéletét — s elborzad. Most Vera, hogy Lenkét ártatlan hitében újra megerősítse, azzal a hazugsággal vágja ki magát, hogy Nándort ő soha sem szeretete, csak Nándor üldözi őt, de Nándor örült — s nem szabadulhatott tőle másképp, csak ez ígélettel. Ezt meg a visszatért, vagy még mindig ott olázkodó Nándor hallja meg — s dühösen távozik. Lenke hisz Verának — ki időközben közte s Gárdonyi közt is megegyeztetten a szerelem s nyilatkozás útját s most Gárdonyi után siet, hogy azt Lenkéhez vezesse. — Lenke maga maradt. Egyszerre két lövés hallatszik. Gárdonyi berohan, hogy: Vera grófnő... Lenke felkiált: az örült! gondolva, hogy bizonyosan Nándor lőtte meg Verát. Mindjárt hozzák is a sebesültet: sebe nem veszélyes, csak vállon érte; s a gyilkos? — az halva van, mondják — Nándorra érte. De Vera (főlegyenese: Gyilkos vagyok! De becsületes asszony! Jaj nekem! — s ezzel özsze roskad s a függöny legördül).

A befejezést nem értjük, csakugyan Nándor lőtt Verára s lőtte aztán meg magát? de akkor miért vallja magát gyilkosnak Vera? ha csak Vera e szót «gyilkos vagyok» úgy nem érti — én vagyok az oka kaczerkodásom által, hogy Nándor gyilkos és öngyilkos lett. Vagy Vera lőtte meg Nándort? de miért?

Íme, a jól exponált s érdekesen kezdődött, de zavarosan folyó darab, mely erőltetett, alaptalan, lélektanilag meg nem magyarázható megoldásra jut. Verának, az eszes, jellemes, fenkölt gondolkozása (vagy legalább környezete által annak tartott) nőnek, már szerelme sincs megokolva Nándor iránt, bár azt mondják: a szerelmet nem szükség megokolni. Lehet, az életben, de a drámában mindent megokolni, vagy valószínűvé s elfogadhatóvá kell tenni. Még kevésbé vannak megokolva, vagy elfogadhatóvá téve, megtérése s catharsisa; a legnagyobb bizonytalanságba ejt s hagy pedig a befejezés mind a Nándor örültségére vonatkozó s hozzá sehogy sem illő hazugsága által, mind a lövés — gyilkosság vagy öngyilkosság — földerítetlen hagyásával.

E nagy és lényeges hibák mellett is, a tárgy választása, a bevezetés érdegerjesztő volta, a dialognak sokhelyt szellemes s érdekes szövése s az egészen előmlő modern felfogás — arra bírta a bírálók egyikét, hogy Vera grófnő megjutalmazására szavazzon, míg a más négy bíráló szavazata a «Nagyság súlya» és a «Nagyravágyó» között egyenlően oszlott meg s így — egyedül maradván, a más két fél egyikéhez kelle csatlakoznia, hogy a viszonylagos többséget valódi többségre emelje.

A XVIII. sz. pályamű, a «Nagyság súlya» és a XXI. sz. «A nagyravágyó» — nem most találkoznak először egy pályázaton s mérik össze fegyvereiket. 1882-ben, szintén a Teleki-pályázaton találkoztak. Akkor is nyert mind a kettő — de csak egy-egy szavazatot; s így a három szavazattal pályadíjat nyert Theodora mellett kisebbségben maradtak. Az is, négy évvel az előtt, épen így maradt volt kisebbségben, akkor Marósia név alatt, egy szerencsésebb versenytárs — Tamóra mellett. Most ez a kettő az egykori «Themistokles», ma «Nagyság súlya» — s «Syrius», ma «Nagyravágyó», azon versenyeznek, melyik hódítsa el a Vera grófnő egyedül maradt szavazatát . . .

Nem akarok e történeti visszapillantásból, drámai pályázataink fokozatos súlyedésére vonni következtetést. Az ítéletek s azoknak mértéke változik; különböző bíráló bizottságok — más szempontok szerint ítélnék s más mértékkel mérnek — egyik a másikat nem kötelezi s helytelen volna belőlük az Akadémiára magára vonni kisebbsít következtetést. Az Akadémia nem szabhat ki szoros mértéket; az aesthetika sem szoríthatja procrustes-ágyba, vagy formulákba a maga ítéleteit. Mindenik bíráló bizottság csak a maga ítéletéről felelős, s hiba volna egyiknek tulszigoráért vagy enyhéségeért, vagy bárminő tévedéseért — az Akadémiát tenni felelőssé.

De lássunk az utójára maradt két tragoedia közt a választáshoz.

Themistocles, a «Nagyság súlya» című tragoedia hőse s benne a hazaszeretet, harczban a sértett önérzettel, kétségkívül jó drámai s tragikai tárgy. De az őt tragicus hőszül választó költő helyzetét nagyon megnehezítik a Shakspeare Coriolanusának reminiscenciái. Ugyanaz a helyzet s ugyanaz a jellem. Nagy érdemek, a haza iránti nagy szolgálatok, de azoknak túlságos becsérzete a hőszben; a féltékeny nép s a tömegek hálátlansága; a meg nem érdemelt, de okadatolható hálátlanság, egy polgár túlságos s a közsabadságot veszélyeztető befolyásától való félelemből; a sértett becsérzetétől üzött hősznek, kit hazájára számkivet, a haza ellenségéhez menekülése s ez által a saját céljai eszközeül, felhasználtatása. Eddig a Themistocles helyzete tökéletesen azonos a Coriolanuséval. A döntő pillanatban — ezt anyja, amazt gyermekei emlékeztetik a haza iránti kötelességére, ébresztik fel benne a szenvedélytől elaltatott hazaszeretetet — de már késő s bukniuk kell,

büne áldozatául, akár azoktól, kiknek hazája ellen eszközül adta magát, akár saját jobb fele ítéletétől.

Az utánzás veszélyét, Shakspeare-rel szemben, szerzőnk sem kerülhette el. Darabja első felében csak Shaksperet másolja — s valóban nem ügyetlenül. — Themistocles diadallal jő haza a harczból. De győzelme felkölti az atheni ephorok gyanúját s maga ellen ingerli a tömeget. Ő is oly elbizakodott s a hazának tett szolgálatait (a mi pedig csak polgári kötelesség,) ép úgy tulbecsüli mint Coriolanus. Az ingatag nép, mely érkezését éljenzéssel fogadta, Aristides vádbeszédére ostracismussal sujtja. Az első felvonás e jelenetei, Shakspeare nyomain, jól vannak írva, élénkek és ügyesek. A második felvonásban hajótörés veti ki véletlenül, épen Xerxes birodalmának partjára. Leányát, Melissát, ki vele megosztja száműzetését, — mig fia Kleon, hazájának akarva élni, honn maradt — a persa király deli fia, Oranes menti ki a hullámokból; s a szép, de inkább lyrai jelenet, mely a két ifju szív — a megmentő s a megmentett — közt fejlődik, a darab legszebb jelenete s szerzőnk sajátja. Themistocles, menekülve a hajótörésből, nem saját alakjában, de mint Themistocles követe jelenik meg Xerxes előtt, csak menedéket kérni Hellas nagy száműzöttje részére. Xerxes nagylelkűen fogadja, a magát erre megnevező hőst. De fővezére Artabanus, ki hatalmát félti Themistoclestől, ellene mond Xerxes kegyelmének, ki a száműzött görögöt mindjárt tanácsába veszi, satrapájává nevezi ki s beleegyezését adja, hogy fia, a perzsa trón örököse, Melissát, a Themistokles leányát vegye nőül. Artabanus dühöng és cselekedő sző — már nem csak Themistocles, hanem maga Xerxes és uralkodóháza megbuktatására is. Xerxes és Themistocles örök frigyét terveznek Perzsia és Hellas között s e végből békekövetséget küldöttek Hellasba. Xerxes elhatározza, hogy leánya násznapján trónját átadja fiának Oranesnek s Themistoclest főhelytartónak nevezi ki. A békekövetség, Hellasból visszatérőben, hajótörést szenved, s mig egy pusztaszigeten késik, egy tagja. Oretes — Artabanus embere — hirt hoz a jó sikerről. Artabanus azonban hazug híreket ad a követ szájába s azt mondatja vele a nászünnepeken Xerxes előtt, hogy a görögök a frigyét visszautasították, Themistoclest halálra ítélték, képét megégették, fiát, Kleont, tömlőcsebe vetették. Themistocles elhiszi s dühe — hazája ellen — nem ismer határt. A hamis hirre, hogy Hellas haddal jő Perzsia ellen — ő is haddal akar ellenükbe indulni. Az ötödik felvonás azzal kezdődik, hogy a fiatal új asszony, Melissa, a görögök ellen induló férjét, Oranest, bucsu és áldás nélkül bocsátja el, mert ő előbb Görögország leánya, mint a perzsa királyfi neje; apját pedig, kit különben imád, csakhogy meg nem átkozza, a miért hazája ellen fegyvert fog. Pórruhában (nem tudjuk miért?) jő Kleon is, a Themistocles fia s kérdőre vonja apját, s midőn az Athént vádolja mind azzal, a mit az Artabanus által gyártott álhirekből elhiht, Kleon összehazugozza apját, — a nélkül, hogy egymást megértenék s a félreértést tisztába hoznák. Csak mikor a békekövetség megjő s Themistocles meggyőződik, hogy Artabanus hazugságokkal vezette félre, elrohan, megöli Artabanust s magát is átszúrva, halálra sebezten jő vissza a szívre — és mint «Görögország hű és nagy fia» hal meg, mig Xerxes, az élőknek szánt koszorút a halottra teszi.

Látnivaló e száraz vázlatból is, mily tévutakra téved s mily süppedő talajba vész a jól indult darab. Pedig e vázlatból a hosszadalmas, majd éktelenül dagályos, majd siváran lapos expozék, monologok és dialogok, a ritkán lendülő s többnyire nehézkes, nyelv- és verstanilag egyaránt gyarló dictió fásasztó volta nem is sejthető. A három első felvonás aránylag még elég tömören halad egy nyomon, bár itt is elég

van a mit törölni lehetne s kellene; a két utolsó felvonás, a sok bombasttal s üres fogadkozásokkal egészen elposványosúl. Bántó, a magát folyvást nagyinak s dicsőnek hirdető, de — legalább szemünk előtt — semmi nagyot nem tevő Themistocles örökös dicsekvése, nagyzolása. S végre meg kell jegyeznünk, hogy a darab — jelen alakjában, gyökeres átdolgozás nélkül — színpadra is alig volna vihető.

A XXI. sz. A nagyravágyó cz. darabról mindenekelőtt jegyezzük meg, hogy czime rosszul van választva. Hőse Marcius, római lantos, Neró korában, minden inkább, mint nagyravágyó. Bár lenne, hogy nagyravágyása valami cselekvésre hajtana — még ha buknék is, legalább drámai hős lenne! Szereti Rómát, hanyatlásában, süllyedésében és elpuhulásában s «régi álma», melyet többször emleget, hogy annak fénykorát, a régi római erkölcsöket és hősi erényt visszaállítva lássa. Azért ő, bár útczai, sőt korcsmai énekes, szerelmi vagy pajzán dalokat nem énekel, hiába kéri a mulatni vágyó léha ifjak s még léhább leányok, a kik mind rajonganak a szép s deli ifjuért, de a ki tudni sem akar a szerelemről. Nemesak az útcza leányok, a császár szeretője, Actaea is heleszeret, utána jár, még a korcsmában is felkeresi, — de elébb korán, — aztán későn jő: mert Marciust, Sulpicius centurio épen akkor fogatta el s kísértette tömlöczbe rendőr-katonáival. Actaea a foglyot palotája selymes boudoirjába maga elé viteti, szerelmét, magát ajánlja neki, de a költő visszatúsítja, megveti az aljas nő szerelmét s undorral fordul el tőle — de a mint az sirni kezd, mindjárt megszánja s mikor az új kilátást nyit neki, hogy az udvar s a császár közelébe jutva, ők ketten egyetértve, egy kézre dolgozva, megtisztíthatják Rómát, félre tolnakják magát Nerót — talán, ezt a reményt is csillogtatja a könnyen hívő szemébe, még Caesárrá is lehet Marcius. S Marcius, félig kételkedve még, félig hisz már neki. Az út, mely e czélhoz vezetne, egy dalverseny, melyen Neró is részt venni s császári tekintélye és tapsonczai segélyével győzni szándékozik, de versenyezzen s győzzön Marcius — Actaea kiviszi, hogy Neró győztes vetélytársát (!) fogadja udvarába.

Jelen vagyunk a versenyen. Az amphitheatrum tele néppel, kik Marciust a népszerű útczai dalnokot éltetik; a tömegesen elhelyezett 800 tapsoncz pedig a versenyre megjelenő Nerót, kit a verseny elől visszalépésre Actaea s a vele egyetértő, magát szintén Nerónak a trónról letaszításával s helyére jutásával biztató Tigellinus praetor hiába próbálnak rábeszélni. A versenybírák elfoglalták helyeiket s Octavia, a nemes érzésű, tiszta erkölcsű császárné fogja nyújtani a koszorút a győztesnek. Verseny előtt a jelentkezett kisebb rendű dalnokok visszalépnek, előre megadva magokat Neró, a dicső és felülmulhatatlan fölényének, a ki már-már verseny nélkül akarja elvenni a koszorút, — hiúságát ez is kielégítené? — de Marcius előlép, követeli — az ujjongó, éljenző néptől támogatva, — hogy versenyre bocsáttassék. Először Neró szavalja el, egy fizetett poéta által készített versét, majd Marcius a magáét. Részünkről Nerónak ítélnök a koszorút, mert verse egyszerűbb, igénytelenebb, de jobb a Marcius mesterkélit, nagyszavu, öszhangtalan versénél. A szerző kétségkívül nem így akarta. A tapsonczok éltetik Nerót, a nép Marciust — Neró dühöng, toporzékol, a bírák Marcius mellett döntenek s Octavia császárné — a mint a koszorút nyújtja s a költő a mint azt átveszi — egymásba szeretnek. Szegény nagyravágyó — ez a szerelem elfojtja, megöli nagyravágyásodat!

Actaea csakugyan kieszközli, hogy Neró, legyőzve dühét, s az ellene lázongó nép nyomásának is engedve — udvari költőjének nevezze ki s palotájába hívja Marciust, hogy keze ügyében legyen s alkalmilag annál könnyebben lesujthassa.

Mintha Neró ilyen fogásra szorult volna, akár egyes ellensége, akár a lázongó csőcselék ellen! Marcius tehát a palotában van s felelti nagyravágyó álmait. Egy keresztyén ifju, Julián, kivel Marcius már előbb is érintkezett, bár maga nem tartozott a keresztyének közé, most hitsorsosaival lázadást készül szervezni Neró ellen; s részvételre hívja Marciust is. De a nagyravágyó, kit az urnó iránti szerelem már az udvarhoz köt, zavarban, kitérőleg utasítja el a nemes ifjút, ki mégis, látva habozását, tudatja, hogy azon éjjel a lázadók a Tiberisen fognak összegyűlni, egy meghatározott dal éneklése lesz jelszavok s ha Marcins meghallja a dalt és hozzájok akar csatlakozni — folytassa a dalt ő is. Marcius ott is van a Tiberis-parti berekben, de nem azért, hogy a szabadsághősökhöz csatlakozzék, hanem hogy Octaviával, a császárnéval találkozzék. Octavia várja, de jobb magába-szállás után elhatározza, hogy bár szerelme Marciusé, erényét nem áldozza fel neki. Marcius szerelmi rajongása, esdeklése hasztalan. — A keresztyén lázadók éneke felhangzik a Tiberisen végig suhanó csónakokból; Marcius szerelmében csalódva, egyszerre fellelkesül — de midőn Octavia, nebhogy a szeretett ifju bizonyos veszébe rohanjon, őt ismét szerelemmel kínálja, hitegetve — a nagyravágyás, a mi nem is volt lelkében, de a szabadság s haza szerelme is elnémul benne s hagyja elhangzani a lázadók harci dalát, a nélkül, hogy folytatná.

Actaea azonban megtudta kémeitől, Octavia és Marcius titkos szerelmét s találkozóikat, s bosszútól lihegve maga is, odahozza a bosszútól lihegő Nerót, hogy tetten kapva a házasságtörőket, megsemmisítse. Octavia hiába esküszik, hogy nem becstelenítette meg urát, — hiába állítja szembe magát, a tiszta, bár tévedt nőt a romlott és aljas Actaeával: Neró nem enged s örül, hogy Marcius elleni boszuját s meggyalázott becsületét egy vérparancsba fojthatja. Most Octavia, míg a poroszlók megragadnák s elhurcolnák — fennen vallja, hogy Marciust szeretve megy a halálba s törét — melylyel előbb magát átdöfi — Marciusnak adva, mint Arria Paetusnak, egyesülnek a halálban.

A vékony mese, gyöngé és ingatag cselekvényével, melyben a hősnek magának van a legkevesebb s legkevésbé tettleges része, mert úgynevezett «nagyravágyását» egyetlen tettel, sőt egy erős elhatározással sem igazolja — e vékony mese mindamellett oly csinosan van szöve s csergedező pataként előbb-előbb hajtvá, hogy a darabot — talán erőteljesebb s izmosb tehetségre valló, de durvábban s esetlenebbül faragott versenytársaival szemben, határozott előnyre emelik amazokat felülmuló jobb tulajdonai: a tulzásoktól és szertelenségektől ment, bár szintén nem valami erős és biztos jellemzés, úgy a személyekben, mint a meglehetősen halvány, de legalább nem hamis korrajzban; a nyelv tisztasága, a verselésnek, valamennyi társa fölött kimagasló csinja s szabatosága, s végre az, a Teleki-pályázatnál különösen figyelembe veendő szempont, hogy az összes pályaművek közt ez az egyetlen, a melyet aránylag csekély igazítással (melyek közé a hős versenydalanak mással, kevésbé dagályos, kevésbé kihívó, de erőteljesebb hazafias, vagy Róma romlását sirató dallal fölcserélését is számítjuk) — szinpadra lehet vinni, míg a többieket — még a jobbakat is — csak teljes átdolgozással lehetne.

E szempontok vezették a Vera grófnővel kisebbségben maradt bírálót, hogy szavazatával ne a «Nagyság súlya» című drámához, hanem a «Nagyravágyó»-hoz járuljon, s ez értelemben, mint a többség tagja, a jelentésttevő tisztét is elvállalja.

A bizottság t. elnöke végül kérdésbe tette, kívánja-e a bizottság ez esetben az ügyrend 137. §-át alkalmazni? A bizottság azonban abban a véleményben volt,

hogy miután ama §., melynek eredeti célja a netalán tulérzékeny írók önérzetének kimélése volt, a hozzá füződött balmagyarázatok miatt célját merőben eltévesztette s gyakorlatilag sem bizonyult életrevalónak, mert nem volt eset, hogy a §. alkalmazása mellett pályadíjt nyert, köztük elismert drámairók közül, egyik is a jutalmat fel ne vette volna, — csak az esetben alkalmaztassék, az akadémia tekintélyének megóvására, ha a társai közt legjobb mű is irodalmi színvonalon alul állana, s azért a §. eme kifejezésének «a bírálók a jutalomra egy művet sem találnak érdemesnek» legenyhébb értelmezés adassék; a bizottság a jelen esetben a jutalomnak a XXI. számú «Nagyravágyó» című és «Phaeton» jellegű pályamű részére feltétlen kiadását hozza javaslatba.

A bíráló bizottság javaslata elfogadtatván,\* a felbontott jeligés levélkéből *Somló Sándor* neve tűnt elő.

73. Akadémiai másodelnök úr a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleinek elégetésére felkéri Beöthy Zsolt és Pauler Gyula r. tagokat, kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

74. H. főtitkár bejelenti azon súlyos veszteséget, mely a hazai tudományosságot és első sorban az Akadémiát Rómer Flóris Ferencz rendes tagnak f. hó 18-án bekövetkezett elhúnytával érte, és kiemeli azon érdemeket, melyeket a holdogult előbb mint az ország természeti viszonyainak ismertetője, majd mint a régészeti tudomány egyik úttörője és megalapítója szerzett. Jelenti továbbá, hogy az Akadémiát a távolban elhúnytak ravatalánál a főtitkár fogja képviselni.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul nagyérdemű tagjának elhúnytát s fölhívja a II. osztályt, hogy emlékezéséd tartásáról gondoskodjék.

75. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. hó 7-én kelt iratában értesíti az Akadémiát, hogy az orientalisták stockholmi congressusára kiküldött akad. tagokat fölkérte a vezetése alatt álló minisztérium képviselőit.

Tudomásul vétetik.

76. Olvassatik Bunyitay Vincze l. t. levele, melyben jelenti, hogy a nagyváradi kir. jogakadémia fennállásának f. hó 17-én tartott százados emlékünnepeán az Akadémiát képviselte.

Tudomásul vétetik.

77. H. főtitkár bemutatja az idei (XLIX.) nagygyűlés programját.

A tagoknak megküldetik.

78. Bemutattnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és megjelent akad. kiadványok ily renddel:

### I. Testületektől.

<i>Bergen.</i>	Bergens Museum. — Aarberetning for 1887.
<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. XVI. 2.
<i>Firenze.</i>	Accademia della Crusca. — Atti. 1888, dicembre.
<i>London.</i>	Angol kormány. — a) Agricultural Departement: Agricultural Produce Statistics of Great Britain; b) Catalogue of Sanskrit Manuscripts existing in Oudh Province for the Year 1887.
»	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. No. 3.
»	Royal Society. — Proceedings Vol. XLV. No. 276.
<i>Napoli.</i>	R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche. — Rendiconti. Ser. II. Vol. II. Fasc. 1—12.

- New-Haven.* Az Amerikai Journal Szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVII. No. 219.
- Oldenburg.* Oldenburger Landesverein für Alterthumskunde. — Bericht. VI. H.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV. Fasc. 10.

- 
- K. K. Universität. Bécs. — *a)* Die feierliche Installation des Rectors der Wiener Universität für das Jahr 1888/9; *b)* Uebersicht der akademischen Behörden etc. an der k. k. Universität zu Wien für 1888/9.
- K. K. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. B. IV. No. 1.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1889. No. 2.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. Bd. XX. Heft 4.
- Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin International. 1889. No. 1.
- K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. XII. No. 2.

- 
- Képviselőház. Budapest. — *a)* Jegyzőkönyvek. 1887/92. II. <sup>18</sup>/<sub>20</sub>; *b)* Napló. VII.; *c)* Irományok. XI. XII.
- M. kir. pénzügyminisztérium. — Az egyenes adó-törvények és szabályok hivatalos összeállítása. I. köt.
- Orsz. m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyar Statisztikai Évkönyv. XVI. évf. 7. füz.
- Magyar Földrajzi Társaság. Budapest. — Földrajzi Közlemények. XVII. 2. füz.
- M. kir. földtani intézet. Budapest. — *a)* Földtani Közöny. XIX. <sup>1</sup>/<sub>3</sub>. füz.; *b)* Évkönyv. VIII. köt. 7. füz.
- Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XLIV. füz.

## II. Magánosoktól:

- Teza Emil. Pisa. — Di Paolino da San Bartolommeo la vita scritta di Anonymo.
- Caligny Anatole. Paris. — Recherches théoriques et expérimentales sur les oscillations de l'eau. etc. I. II. Partie.
- Dr. Buday József. Budapest. — A positivismus nevelési rendszere.
- Méry Károly. Budapest. — Kis virágok messze tájról.
- Swieianowski Gyula. Varsó. — *a)* Essai sur l'Échelle musicale comme loi de l'Harmonie dans l'Univers et dans l'Art Grec, et son Application a l'Architecture moderne.
- Radloff W. St.-Petersbourg. — Matériaux pour servir a l'Archéologie de la Russie No. 3. Antiquités Sibériennes.
- A Krainische Landes-Museum «Rudolphinum» igazgatósága. Laibach. — Führer.
- Lőw Immanuel. Szeged. — Rudolf trónörökös. Gyászbeszéd.
- Csaplár Benedek. Budapest. — Révai Miklós élete. IV. köt.
- Winkler Heinrich. Breslau. — *a)* Zur Sprachgeschichte; *b)* Weiteres zur Sprachgeschichte; *c)* Uralaltaische Völker und Sprachen; *d)* Das Uralaltaische und seine Gruppen. 1. und 2. Lief.; *e)* Sprachliche Formung und Formlosigkeit.

K. d'Olivecrona. Stockholm. — *a*) Chefens för köngl. Iústitie-departementet Underdaniga embertsberättelse. Ar 1887; *b*) Fångvårds-styrelsens underdåniga berättelse for år 1887.

Kath. főgymnasium igazgatója. Székesfehérvár. — Örömdal.

M. René de Maulde. Paris. — *a*) Jeanne de France duchesse d'Orléans et de Berry; *b*) Étude sur la Condition forestière de l'Orléanais au Moyen Age et a la Renaissance; *c*) Gilles de Rais maréchal de France dit Barbe-bleüe; *d*) Les Juifs dans les États Français du Saint-Siège au Moyen Age; *e*) Coutumes et Règlements de la République d'Avignon au XIII. Siècle; *f*) Une vieille ville Normande: Caudebec en Caux.

Véghely Dezső. Veszprém. — Almádi Híradó. 1889. febr. 18.

### III. Nyomdákttól.

Réthy L. és fia. Arad. — Ádám és Éva.

Alexi. Brassó. — *a*) Cinstitul. Paraclis; *b*) A brassói magyar dalárda 25 éves története; *c*) Heřia ři Wilhelm Tell.

Hornýánszky. Budapest. — *a*) Kerékpár-Sport. I. 4. 5. sz.; *b*) Magyar Nyelvtörténeti Szótár. I. 5.; *c*) Keresztýén Népharát. IV. 3.; *d*) Közlekedés. 1889. 3. sz.; *e*) A büntettekről stb. szóló törvénykönyvnek magyarázata. III. köt. 1. füz.; *f*) Turisták Lapja. I. évf. 1. sz.; *g*) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. VI. 2. sz.; *h*) Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny. XXII. 7.; *i*) Slovenské Noviny. Roč. IV. Č. 17—28; *k*) Posta- és távirtda rendeletek tára. 1889. 5. 10—15. sz.; *l*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1889. 2—5. 7. és 10. sz.; *m*) M. kir. Posta-Takarékpénztári Közlöny. 1889. 2. sz.; *n*) Lenyomatok a m. k. Posta-Takarékpénztári Közlöny. 1886. 2., 3., 4. és 1887. 4. számaiból; *o*) Községi Közlöny. XI. Évf. 6—9. sz.; *p*) Téli Ujság. X. évf. 11—13. sz.; *q*) Az építési napló szerkesztése; *r*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven; *s*) Csenovnik.

Fritz Ármin és társa. Budapest. — *a*) Szinpad. XX. évf. 35—42. sz. XXI. 2—4. és 7. sz.; *b*) Hercules. V. évf. 21—24. VI. 2. 3. sz.; *c*) Vendéglősök lapja. V. évf. 22—24. VI. évf. 1—4; *d*) Igazság.

Forster Rezső. Miskolcz. — A miskolczyi takarékpénztár XLIV-ik zárszámadása 1888-ról.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Statuten des Arbeiter-Bildungs-Vereines in Hermannstadt; *b*) Jahresbericht der Agnether Sparcassa für 1888; *c*) Statuten für eine von dem Hermannstädter Vorschussverein zu gründenden Witwenkasse; *d*) Dreizehnter Jahresbericht der ev. Gemeinde in Hermannstadt.

Ref. collegium nyomda. (Ormós Ferencz) Kolozsvár. — *a*) Erdélyi múzeum-egyl. kiadv. IV. 1—4. V. 1—6. VI. 1. *b*) Orvos-Természettudom. Értesítő. 1887. II. III. 1888. orvosi sz. 1—3., természettud. sz. 1—3., népszerű sz. 1887. 3., 1888. 1. 2.; *c*) Visszhang; *d*) Babiloniai Ézsaiás; *e*) Emlékirat.

### IV. Saját kiadásbeli munkák :

Archaeologiai Értesítő. Uj foly. IX. 1. sz.

Mathemat. és Természettudományi Értesítő. VII. <sup>2</sup>/<sub>3</sub>. füz.



A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

## É R T E S Í T Ő J E.

## TIZENNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály harmadik ülése.

1889. április 1.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

80. Budenz József r. t. «Az ugor nyelvek harmadik személynévmásáról» értekezik.

81. Pecz Vilmos l. t. Dr. Boros Gábornak, mint vendégnek «Az attikai komédia kardaljai» című értekezését olvassa fel. Kivonatban így:

Az ó-attikai komédia a görög világ szabad sajtója. Gúny tárgyául szolgálhatnak benne egyesek, egész tömegek, az állam egész szerkezete. E komédiában még hiába keressük a modern kori dráma cselekvényegységét, itt az erő az egyes jelenetek művészi kidolgozásában, a pattogó komikai ér élceiben, a nyelv virtuositásában rejlik. Az ó-attikai komédia legelső része a *prologos*, a mely a cselekvény kezdő szálait foglalja magában. A második a *parodos*, a kar legelső fellépése; felvilágosít a kar magatartásáról. A harmadik rész mindenkor az *epeisodion*, a mely a cselekvény folyamatába vezet; az epeisodionok száma az esemény anyagához mérten 2—4 között váltakozik. Az epeisodionokat kétféle kardal választhatja el, u. m. a *stasimon* vagy a *parabasis* s ezeknek száma az epeisodionokétól függ. Az utolsó rész az *exodos*, a mely az egész darab befejezését teszi.

Aristophanes darabjainak elemzése azt bizonyítja, a mit az összes hagyomány megerősít, hogy t. i. a *parodos* azon része a darabnak, a melyben először jelenik meg a kar a maga egészében, félreismerhetetlen jelentőségében. Nem lehet pedig csodálni, hogy e kardalról az összes hagyomány alig emlékezik meg, mert a parabasis oly művészi alakot ért el, oly lényeges helyet töltött be, hogy egészen elfoglalta a magyarázók figyelmét. Részint a dolog természete, részint a parodosban előforduló versnemek meggyőznek a felől, hogy e kardalt csak a kar adhatta elő, még pedig énekelve.

Az összes komédiák hasonló részletes fejtegetése után a *stasimon* tárgyalása következik, a mely mindig ott van beillesztve a darabba, a hol

a cselekvény menete bizonyos megállapodáshoz ér, tehát arra szolgált, mint az alább tárgyalandó parabasis is, hogy a cselekvényt kellőképen tagolja. Távolról sem bir oly mesterkelt szerkezettel, mint a parabasis. Tartalma vagy gúnyos kicsüfölés vagy istenek dicsőítése, s lehet szorosabb vagy lazább kapcsolatban a darab cselekvényével. Kétségtelenül itt is az egész kar működött énekelve, még pedig úgy, hogy éneklését a szereplők legfőlegb pár sorral zavarhatták meg.

A *parabasis* a legfontosabb kardal s irodalma is legterjedelmesebb. Hét részből áll: és ezek közül az első három külön egészet, az utóbbi négy megint külön egy másikat alkot. A kommatión rendszeren pár sorból álló jó kívánat a távozó színészekhez: a szoros értelemben vett parabasis a legnevezetesebb, ebben a költő, mint egyed, mint határozott személy jelenik meg s ehhez képest szól a közönséghez vagy saját ügyeiről, költő társaihoz való viszonyáról, vagy lényeges állami ügyekről. A prigos e kettőnek zárlata, az azokban kifejtett gondolatok betetőzője. Ezek hárman: a bevezetés, tárgyalás és befejezés. Minden érvet megvitatva, lehetetlen másnak tulajdonítani, mint a karvezetőnek, a kinek előadása melodramai vagy monodikus lehetett. A hátra levő négy rész közül az odének minden tekintetben, külsőleg úgy mint belsőleg, az antodé, s tartalmuk többnyire főhász, ima, himnusz az istenekhez, főkép ahhoz, a ki legszorosabb kapcsolatban áll a darabbal. Bizonyos, hogy ezeket a két részre osztott kar adta elő énekelve, az odét az egyik, az antodét a másik felkar. E kettőt elkülöníti az epiorhema, a melynek szintén megfelel minden tekintetben az antodéra következő antepirrhema, az egész kardal utolsó része. Tartalmuk rendszerint gúnyos megrovása ferde kormányzatnak, vagy pellengérré állítása főszerepet játszó egyéniségeknek. A vizsgalódás bizonyossá tette, hogy az epirrhemát csakis a karvezető adhatta elő, az antepirrhema előadója nagyon kérdéses. Minthogy a hagyományban nincsen nyoma második karvezetőnek, legvalóbbszínű, hogy a karvezetővel szemben levő felkar egyik jelesebb tagja szavalt. E felfogás mellett a különben vitás kérdések könnyen megmagyarázhatók.

A kar utoljára az *exodosban* lépett föl, rendszerint vidám hangulatu dallal fejezve be az egész darabot. Mindenesetre csak az egész kar adhatta elő. Különben exodos alatt értik a végső cselekvény-részletet is.

A kardalok történetének fejlődése a szükös töredékek miatt nehezen mutatható ki, de tény, hogy az összes kardalok, maga az egész komédia a kezdetleges phallikus dalból származtak; lassu fejlődésen mentek át a kardalok, a míg az Aristophanesnél található befejezettségig jutottak.

Az ó-attikai komédia már Aristophanes utolsó darabjaiban hanyatlásnak indul, a közép és új attikai komédia czélja egészen más, a kardalok fokonkint eltűnnek, elveszítve régi nevezetes feladatukat.

A dolgozat felhasználja az összes régi hagyományt s az irodalmat egészen napjainkig, gyakorlati szempontból tárgyalja a kérdést, amennyiben magokból a darabokból indul ki, ezek fejtegetése nyomán vonja el az elméletet, kiváló súlyt fektetve az eddigelé kevésbé méltatott drámaiságra.

Bírálatra adatik.

## TIZENÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály n e g y e d i k ü l l e s e .

1889. április 8.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

83. Vámbéry Ármin r. t. hivatkozván arra, hogy ő az osztálytól megbízást kapott, hogy a török szultán ő felsége azon kegyes elhatározásáért, melylyel a M. T. Akadémia egy küldöttségének megengedtetik, a Konstantinápolyban őrzött könyv- és levéltárakban Hungáriákat nyomozni, és azokat a magyar tudomány érdekében feldolgozni, — mély hálóját kifejezni sziveskedjék. Vámbéry úr azt jelenti, hogy e megbízásában eljár és köszönő levelére már is megérkezett a válasz, a szultán magántitkára Hüsejin Kiazim részéről, mely szerint a szultán a M. T. Akadémia köszönő levelét legnagyobb meglepéssel tudomásul vette, és hogy az Akadémia küldöttsége lehető legkegyesebb és barátságosabb fogadtatásban fog részesülni és ennek minden alkalom meg fog adatni, hogy tudományos kutatásaiban célt érjen.

Ehhez Vámbéry úr még megjegyzi, hogy ezen levél szerint az Akadémia küldöttsége a szultán vendégéül tekintendő ugyan, de tekintvén azt, hogy a küldöttség tagjaira sok munka vár, a küldöttség ne vegye igénybe a szultán vendégszeretetét, hanem tartsa szem előtt a feladatot, és ennél fogva kérjen támogatást a magyar kormánytól, mely, számára, e célra kilátásba van helyezve.

Fraknoi Vilmos indítványára a II. oszt. elhatározza: hivatás fel a tört. bizottság arra, hogy a Konstantinápolyban való tudományos teendőkre javaslatot adjon be.

Vámbéry Ármin r. tag úrnak az osztály köszönetet szavaz.

84. Jekelfalussy József l. t. következő cz. székfoglaló értekezését olvassa fel: «A fonó- és szövőipar szerepe áruforgalmunkban s teendőink.»

Tudomásul vétetik.

85. Szádeczky Lajos lev. t. következő cz. székfoglalóját tartja: «A czéhek történetéről Magyarországon.»

Tudomásul vétetik.

## TIZENHATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály n e g y e d i k ü l l e s e .

1889. április 15.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

87. Hunyady Jenő r. t. székfoglalója: «Az orthogonál substitúciói együtthatóinak paraméteres értékei.»

88. Mocsáry Sándor l. t. székfoglalója: «A föld fémdarázsai.»

89. Ilőgyes Endre l. t. «Kísérleti adatok a veszettség némely függőben levő kérdéseinek meghatározására.»

90. Kövesligethy Radó részéről: «A kiskartali observatorium» — előterjeszti Szily Kálmán l. t.

91. Udránszky László részéről: «Adatok a glicerinnek képződéséhez a szesz erjedéskor» — megismerteti Than Károly r. t.

92. Ónodi Adolf részéről: «További adatok a gége élettanához s kórtanához» — megismerteti Thanhoffer Lajos l. t.

93. Krenner József r. t. két értekezést terjeszt be az Osztály-Értesítő számára: a) Loczka Józseftől: «Hazai bronzkori tárgyak vegyelemzése», — b) Franczenau Ágostontól: «A budaeörsi út mellett feltárt márga foraminifera faunája».

94. König Gyula heterjeszt egy dolgozatot Schlesinger Lajostól: «A Fuchs-féle függvények elméletéhez» — miről azonban részletesebben szólni az értekezleten fog.

## TIZENHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Összes ülés.

1889-dik április 29.

PULSZKY FERENCZ t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

96. Vadnai Károly l. t. felolvassa az 1888-ik évi Farkas-Raskó-pályázatra beérkezett pályamunkák meghíralására kiküldött bizottság jelentését, mely a pályadíj ki nem adását javasolja. A jelentés így szól:

A bíráló bizottság nevében, melynek tagjai Gyulai Pál akadémiai rendes tag, Baksay Sándor levelező tag és ez előterjesztés írója voltak, van szerencsém jelentést tenni a múlt évi Farkas-Raskó pályázat eredményéről, előre bocsátva, hogy a jelentés veleje a három bírálónak teljesen egyhangú véleményén alapszik.

A Farkas-Raskó pályadíj oly széleskörű értelemben van *hazafias költeményekre* kitézve, hogy lehet rá pályázni ép úgy egyszerű dallal, mint szárnyaló ódával és himnuszszal, leíró költeménnyel, mint balladával és kisebb költői beszélylyel. Olyan nagy a tér és olyan széles a formakör, hogy remélni, várni lehetne ihletből alkotó, hivatott, ismert jeles költőink versenyző kedvét is, mint a kik nem szűnnek meg most sem koronként egy-egy hazafias szellemű költeménnyel gyarapítani szépirodalmunkat. De minden jel arra mutat, hogy a pályázattól félrevonulnak, a mi annyival sajnálatosabb, mert ép ők volnának arra hivatva, hogy a M. Tud. Akadémia e költői pályázatának termékenységet előmozdítsák s annak általában magasb lendületet adjanak. A nagyobb erőknék e téren szerzett koszorúi bizonyára élénkebb versenyre s a műgond nagyobb kultuszára buzdítnák a lírai tehetségeket s egyszersmind eltávolíthatnák ama minden hivatottság nélküli próbálkozókat, kik most önismeret és önbíralat nélkül merik beküldözgetni gyarló erőlködéseiket, attól kaphatva csupán bízó reménykedést, hogy a mely küzdő téren jelesek nem szokták összemérni erejüket, ott nem csak a jó nyerhet pályabért, hanem az esetleg kedvezéséből a legkevésbbé rossz is.

A pályázat föltételei közt azonban nincs kikötve a pályadíj okvetetlen kiadása; ekkép a bíráló bizottság nem kénytelen kedve ellenére is jutalommal tüntetni ki olyan művet, mely arra teljességgel nem méltó; hanem jelentheti — bár szintén kedvetlenül. — hogy a lefolyt pályázat irodalmilag meddő maradt, mivel jutalomra érdemes sikert létrehozni nem bírt.

A mult évi Farkas-Raskó-féle pályázat aratása is rosszul ütött ki. Szalmára több, de buzaszemre rosszabb a megelőző évinél.

A mennyiség nagy számot tesz, a mennyiben a versenyművek hivatalos száma *negyvenkettő*; sőt mivel ugyanazon szám alatt egy magról kelt több termék is fordulhat elő, a valóságban ötven darabot kell mondanunk. Minőség tekintetében azonban vajmi kedvezőtlen a termés. A művek legnagyobb része annyira együgyű, pongyola, izetlen. a költészet benső lényegével s a versművészet törvényeivel annyira homlokegyenest ellenkező, hogy e tollpróbálgatások szerzőitől az volna a hazafiság, ha ne irnának verset, midőn csak ilyen gyarlóságot tudnak produkálni. S ebből a szempontból «hazafias költeménynek» tekinthető, még az a különben hazafias tartalmúnak neim mondható két szatira is, a pályázatnak kiemelésre legméltóbb két darabja, melyeknek egyike olyan «Divatos költő»-t ostoroz, kinek a dala egészen más, mint az érzése és élete, másika pedig azokat gúnyolja, kik «Az ódá»-t, melynek magasan kell szárnyalnia, porban csúszó személyi hizelgésre alácsontyják.

Legtöbb termék cím szerinti megemlítésre sem szerzett jogczimet. De mivel a bíráló bizottság érzi a kötelességet, hogy előterjesztendő javaslatának okát kell lelkiismeretesen adnia, s az Akadémia összes ülése számára, legalább nagyobb vonásokban, képet vagy fogalmat nyújtania a pályázat minőségéről, hogy ekkép a megerősítés dolgát nyugodtabban végezhesse: a jellemzés szükségéhez képest a leggyarlóbb próbálkozások sem maradhatnak e jelentésben teljesen érintetlenül.

Egyik jellemző vonása e pályázatnak a sok selejtes «Királyhimnusz». Néme-lyike annyira silány, hogy voltaképp felségsértés, legalább a lira muzsája ellen. Valószínű, hogy majd mind a dalegyleti szövetség sikertelen pályázatain elhulltak visszajáró kísértetei; nem mondhatjuk, hogy lelkei, mert ép lélek nincs bennök. Van egy pár antisemita szemüveg mögött fakadt sopánkodás is — «Vidéken», «Az uj nemes», — a fölötti panasz, hogy mi lett a magyarból! Ezek szerzői vajmi rossz helyen keresik Kasztália tiszta forrását.

Vannak a «hazafias» genre alá sehogy sem fogható gyöngö, lapos, nagyobbára rhytmikátlan verselések, például «Szenvedés és enyhülés»-ről, vagy «Fecs-kéim»-hez. Vannak elnyújtott száraz leírások, mint az «Attila születése» és «Hunyadi», melyeknek szerzőit sem a hún hadak félelmes fejedelmének, sem a keresztényiség halhatatlan magyar hősének emléke nem bírta fölmelegíteni, valami szépre hevíteni. A «Tiboldi» című verses terjengés balladának van nevezve, de csupán annak bizonyosságaul, hogy szerzője teljességgel nincs tisztában a balladának sem lényegével és szerkezeti kellekeivel, sem hangjával és nyelvével. «A bujdosó» című pályamű egy az északamerikai vadonban elpusztult régibb költőnk: Kerényi Frigyes hús sorsát érinti, de sem őt jellemezni, sem ama zord idő valódi színét megadni nem bírta. sőt szerzője az akkori kivándorlást is szörnyen tévesen fogta föl. Van még egy prózában irt munkácska is, melynek szerzője nem bír tudomással arról, hogy a «költői beszély»-nek vers az alakja, s ekkép kötetlen és költőtlen, sovány és töredékes prózában beszél el, sub titulo: «Az első áldozat a Lenkey századából», Fiáth Pompéjusz vitézi elestét, de e megragadó tárgygyal sem bír semmi legkisebb hatást, hangulatot kelteni. Még szárazabb próza, bár verssorokba van erőszakolva, «A szerelem legendája», melynek szerzője, — noha nincs megáldva sem képzelemmel, sem a festő nyelv legcsekélyebb adományával, — arra a merészségre vállalkozott, hogy formálni és színezní képtelen kezével nyúljon a vágvölgyi

mondához, melyből Arany János mesterkeze alkotta meg költői beszéleyeink gyönyvét: a «Katalint»-t.

«Hazámhoz» és «Honfidal» is több van a pályázaton, s valamennyi mind egy húron pendül: a Petőfi hévben gazdag «Honfidal»-ának minden hév és erő nélküli visszhangjai, összhang nélkül.

Bár ez említett versenyművek s a hozzájuk hasonló többiek megírói tárgyválasztásuknál nagyon éltek a pályázati sokoldalúság szabadságával, annyira, hogy némelyikök a széleskörű határon túl is nagyon messzire eliramodott, abban körülbelül egyenlők, hogy nincs bennük — a kifejezést értve — igazi hazafias láng, fenszárnyalás, sőt verselési képességek is szerfölött fogyatékos.

A «Nem panaszkok» (XXII-dik pályamű) szerzője legalább némi kerekdedségre törekedett. Azt énekl: nem panaszkodik semmi baj miatt, csak ha azt látja, hogy «a magyar törekvése hasztalan». Csakhogy maga is bajba esett, mert nem tudta fokozni, emelni a bajokat, melyek miatt még nem panaszkodik s így az olvasóban kél a panasz a belformai kuszáltság és a miatt, hogy a verselésre sem fordított kellő műgondot. A «Márcezius 15-dike» (XL-dik pályamű) elég folyékony menetű alkalmi mű, melynek stropha-záró sorait a Petőfi «Talpra magyar»-ja első versszakának sorai teszik; de az a baj, hogy csupán e sorokban van hév, erő, lángolás; a mit a szerző maga írt eléjük, az csak a különbség kirívóságát bizonyítja.

A «Mostoha kor dalnoka» (XXXVII-dik pályamű) többet ér ezeknél. Csokonai Vitéz Mihályt dicsőíti, de egyéniségét jellemezni nem bírja. Csinos nyelven, tiszta rímekkel indul, de csakhamar elhagyad, a minek igen természetes oka az, hogy szerzője a maga kevés mondanivalóját tizenkét nyolcz-soros versszakban laposítja el. A végső versszak arra mutat, hogy művét kevesebb szóval jobban meg tudta volna alkotni, ha nem kapja el az a híg szóáradat, mely tönkre szokta tenni a tartalmi erőt és mélységet.

A *szatirák* viszonylag többet érnek a pályázaton, bár teljesen sikerült, összhangban, műgondban egyenletesen kikerekített mű azok közt sincs.

«A jó hazafi»-nak (VI-dik pályamű) jó és időszerű a tárgya: a lármásan és üresen hazafiaskodó szájhős, minő ép a mi időnkben mindenfelé bőven terem s méltán hívja ki a szatirikusok tollát. Kár azonban, hogy a szerző nem tette rá lelkét pályaműve kidolgozására, noha az egész mindössze is kevés versszakból áll.

«A mi korunk» (XXII-dik pályamű) szerzője időszakunk fonákságairól sok igazat mond, de nem mondja elég szépen, poétailag. Néhol jól talál, elmésen csipked, de sok helyen meg laposan, nyujtottan, hétköznapilag beszél. Akár valami egyetlen határt látnánk, hol a megmívelt és kopár földek egymás szomszédságába esnek.

Legtöbbet érők s mint tehetséget bizonyító művek, a többi közül kiemelésre méltók: a «*Divatos költő*» (XXXIX-dik pályamű) és «*Az óda*» (XLI-dik pályamű). Mind a kettő szatira s van bennök elég közös vonás s nem is lehetetlen, hogy egy tőről fakadtak.

A «*Divatos költő*» — e juvenalisi jelíggel: «Semper ego auditor tantum?» — gyakorlott, ügyes kéz munkája. Egy épen nem költői érzésű és életű, fölkapott érzéki poetát ostoroz, néhol eleven és erős realitással, néhol tulásba menő kiméletlenséggel. Azt a hatást teszi ránk, hogy kiszemelt, élő alakot törekszik csúffá tenni s mintha személyeskedő harag és nem az erkölcs fenkölt érzéke vezetné. Nyilvánul benne valami pasquill-szerű, a mi pedig letörpíti a szatirát, mert a pasquill csak

versbe foglalt csúfolkodás poétai magash cél nélkül. Undort kelteni nem dicséretes cél. Alaki szempontból könnyűség a munka fő érdeme, de ebből foly hibája is, mert a szerzőt pongyolaságokba ejti.

«Az óda» című szatíráról, melynek Horatiushól merített jeligéje ez: «Si vis me flere dolendum est primum ipsi tibi», alaki tekintetben ugyanazt lehet mondani, mit a «Divatos költő»-ről, de tartalom és hang tekintetében, jóval fölülmulja ezt, Inventionójában szintén. Voltaképp szatirikus keretbe foglalt egy darab «ars poetica», mely az óda fenségét velősen és világosan hirdeti, abból az ötletből, hogy egy szervilis érzületű fiatal dijnok ódát kér a költőtől, mivel «a főispán ur ismét jubilál», főispánsága tizedik évét nagy ünnepélylyel üli meg a megye, s a dijnoknak is szörnyű nagy kedve támadt, hogy őt ünnepelje; ódát szeretne szavalni, mert azt «Ó méltósága jó néven veszi, s aztán a többbit könnyű érteni» Erre válaszol a költő:

„Üsém az óda nem toast, megjegyzezd,

Mit oly pazarmód szül a telt pohár.“

Kétségbevonhatatlan hévvel szól az óda fenkölt természetéről, szelleméről, törvényeiről. Elmondja, hogy az óda beszéde nem lehet «émelygős dicséret». Nem szabad nyakrafőre megódázni «úrfit, kántort, káptalant».

„Isten, szabadság, nemzeti önértet,

Közös remény vagy közös fájdalom,

Eszmék, melyeknek szent hatalmit érzed,

Vagy — mely léteddel egybe forrt — a hon:

Az óda méltó tárgyai ezek!“

Végül pedig ajánlja a dijnoknak, hogy ha fris ódára vágyik, ne tőle kérje, írja meg maga:

„Ha lelkesit az áldott főispán úr,

Ki tudja: versed ódává dagad.

S patrónusodnak — bár rigmus leend csak —

Ódával ér föl versed, tudhatod.

S ha síma szót lelsz óhajtasaidnak,

Megadja bizvást honorárjumod.“

Látható, hogy ez voltaképp nem hazafias, hanem egészen didaktikai költemény szatírai hangon. Igaz tartalmú, világos beszédű s nagyobb részében folyékony verselésű munka. Gyakorlott kézre, képzett tehetségre mutat. De az igazat nem mindig mondja szépen is, s a jól hangzó rímek, plasztikus kifejezések és a költészet magash céljai iránt való hevülés érdemét nem kevésbé csorbítják az egyenetlen versszakok, néhol csak sorok s a nem egészen «lucidus ordo». A szerző elkéshetett pályaművével s nem volt már ideje az utolsó simítások végzésére. Mert hogy képes lett volna teljesen kisimítani, azt a mű sok részlete bizonyítja. Hazafias költeménynek azonban csak úgy tekinthetnők didaktikai szatírját, ha jó verset írni általában hazafiaság, tekintet nélkül tárgyra, tartalomra. Mindenesetre a pályázat főfeltételétől való eltérés volna, hazafias szellemű versre kitűzött pályadíjat egy költői műfajt glorifikáló tankölteménynek adni ki, még ha nem volna is benne — mint van ebben — kidolgozási hiány, fogyatékek.

Ennélfogva a bíráló bizottság, dicsérettel emelve ki «Az óda»-t, egyszersmind egyhangúlag abban állapodott meg, hogy a Farkas-Raskó pályázat tavalyi pályadíját kiadni nem lehet a verseny legtöbbit érő művének sem. A többiek bármelyikének pedig még sokkal kevésbbé.

A bizottság javaslata elfogadtatik.

97. H. elnök úr a jeligés levelek elégetésére Joannovics György t. és Goldziher

Ignác I. tagokat kéri fel, kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbizatusukban eljárta.

98. Főtitkár bejelenti Rónay Jácint János rendes tagnak ápr. 17-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalomrészvétellel veszi tudomásul nagy érdemű tagjának elhunytát, — ki mint a bölcsészeti irodalom művelője becses munkáival, mint több éven át az Akadémia jegyzője és II. osztályának titkára buzgó hivatalos működésével, végre a királyi udvarnál mint tanár és nevelő, az Akadémia, a magyar tudományosság és a nemzeti cultura ügye körül kiváló érdemeket szerzett — és felhívja a II. osztályt, hogy emlékezetének megünnepléséről gondoskodjék.

99. Olvastatik a vall. és közokt. kir. miniszter irata, melyben az Akadémia véleményét kéri ki az iránt, vajjon a hazai vasúton az egységes időszámítás a greenwichi világidő alapúl vételével és a napidőnek 1 órától 24-ig számítása életbeléptethető-e?

A III. osztály előterjesztése alapján az Akadémia kinyilatkoztatja, hogy a javasolt újítások életbeléptetése ellen tudományos szempontból kifogás nem emelhető.

100. Olvastatik az I. oszt. jelentése a széphalmi Mausoleumban tartatni szokott Kazinczy-ünnepélyek ügyében.

Az oszt. javaslatára elhatároztatik, hogy a sárospataki áll. tanítóképezde is vételessék fel azon tanintézetek sorába, melyeknek tanulói részére az ünnepély alkalmával kiadandó pályadíjak rendelkezésre bocsáttatnak.

101. Olvastatik a III. oszt. jelentése a meteorologiai intézet igazgatói állásának betöltése iránt.

Az oszt. javaslatára a vallás- és közokt. miniszter úr felkéretik, hogy a folyamodók egyikétől, K. Thege Miklóstól fölvilágosítást szerezzen arra nézve, vajjon az igazgatói állás elfogadását a meteor. intézetnek az ógyallai astrophysikai intézettel leendő egyesítésétől teszi-e függővé? s ha igen, mily költségekkel járna a két intézet egyesítése és fentartása.

102. Olvastatik a II. oszt. azon indítványa, mely szerint «az oszt. tagjai, kik az iránt a főtitkári hivatalhoz fordulnak, az Akadémia és a bizottságok összes kiadványait ingyen kaphassák meg».

Véleményadás végett a Könyvtári Bizottsághoz tétetik át.

103. Az I. oszt. felhatalmazást kér arra, hogy dr. Kunoss Ignác «A kisázsiai törökség» — és dr. Setälä Emil, a helsingforsi egyetem magántanára «A liv nép és nyelve» cz. értekezését az osztály egyik ülésén felolvashassa.

Az engedély megadatik.

104. A III. oszt. felhatalmazást kér arra, hogy dr. Lenhossék Mihály «A gerinczvelői idegek hátulsó gyökereiről» című értekezését az osztály egyik ülésén felolvashassa.

Az engedély megadatik.

105. Főtitkár felhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy az alapszabályok azon új határozata, mely szerint ezentúl csak annyi lev. tag választható, a mennyi hely a lev. tagoknak mindenik oszt. részére megállapított számában megüresedett, az ajánlás és választás módjának szabályozását igényeli.

Az Akadémia erre vonatkozólag a következő két pontnak az Ügyrendbe iktatását határozza :



a) Mindegyik tag csak annyi lev. tagot ajánlhat, a hány hely üresedésben van.

b) A szavazás papírlapok által titkosan történik. Minden jelenlevő tagnak joga van annyi tagra szavazni, a hány hely betölthető. Az oly szavazólap, mely a meghatározott számnál több nevet tartalmaz, egyáltalán nem vétetik figyelembe.

106. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel:

### I. Testületektől.

- Batavia.* Magnetical and Meteorological Observatory. — Observations. Vol. IX.
- Bombay.* Royal Asiatic Society. — Journal. Vol. XVII. Nr. 46.
- Brüsszel.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1889. 2. Livr.
- Calcutta.* Indiai angol kormány. a) Notices of Sanskrit M. S. S. Nr. XXII; b) Archaeological Survey of India. Reports. Vol. XXIII; c) General Index to the Vol. I—XXIII.
- Catania.* Accademia gioenia di Scienze naturali. — Bulletino. Fasc. 4. 5.
- Cherbourg.* Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques. — Memoires. T. XXV.
- Dijon.* Académie des Sciences. Arts et Belles-Lettres. — Bibliographie Bourgoignone. Supplément.
- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft «Isis». — Sitzungsberichte und Abhandlungen. 1888. Iul. Dec.
- Firenze.* Società Italiana di Antropologia. — Archivio. XVIII. F. 3.
- Kiev.* Kievszka Obsesztva esztesztvoi szpitalei. — Zapiski. T. X. Kn. 1.
- Kopenhága.* Sociéta R. des Antiquaires du Nord. — Aarboger. 1888. III. Bd. 4. H. 1889. IV. Bd. 1. H. & 3. H.
- Leipzig.* Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift. XLII. 4. H. Kön. Sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — a) Berichte der Mathem. physik. Classe. 1888: 1<sup>o</sup>; 2<sup>o</sup>; b) Abhandlungen d. Math. physik. Cl. XV. Bd. Nr. 1—4.
- Liège.* Institut Archéologique Liégeois. — a) Bulletin. T. XIX. 2 & XXI. 1; b) Tables des matières des XX. vol. (két péld.); c) Rapport sur les travaux de la Société pendant l'année 1874 & 1887. (Két példány).
- London.* Royal Society. — a) Exchange List of duplicates and deficiencies; b) Philosophical Transactions. Vol. 178. A. B; c) The Royal Society 30 th. Nov. 1887; d) Proceedings. Vol. XLV. Nr. 277. R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 4.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte der philos. philolog. Classe. 1888. Bd. II. H. 3; b) Sitzungsberichte der. mathem. physikal. Cl. 1887. 1—2. 1888. 3. c) Abhandlungen d. math. phys. Cl. XVI. 2. (2 pld.)
- Namur.* Société Archéologique. — Annales. Tome. XVIII. Livr. 1.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Scienze. Vol. XXXVII. Nr. 220.

- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. Vol. XXI. Nr. 1.  
*Paris.* Francia kormány. — Collection des anciens Alchimistes Grecs. I. II. Livr.  
*Philadelphia.* American Philosophical Society — Transactions. New Ser. Vol. XVI. 2.  
 > Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1888. Part. 2.  
*Roma.* Olasz kormány. — Földmiv., ipar- és kereskedelemügyi miniszter. — Annuario Statistico Italiano. 1887—1888.  
 > Reale Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. IV. Fasc. 11. 12. Vol. V. Fasc. 1--3.  
*Venezia.* R. Deputazione Veneta di Storia patria. Vol. VI.  
*Washington.* Miscellaneous. Collections. — Vol. XXXII. XXXIII.  
 > United States Geological Survey. — Monographs. Vol. XII ; b) Atlas.

- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1889. Nr. 4—8.  
 K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — a) Verhandlungen. 1889. Nr. 3; b) Jahrbuch. XXXVIII. Bd. 4. H.  
 K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XIX. 3 XX. 2.  
 Alterthums-Verein. Bécs. — a) Berichte u. Mittheil. XXV. Bd., b) Monatsblatt. 1889. Nr. 3. 4.  
 K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXIX. 1. Quart.  
 K. K. Central-Anstalt für Meteorologie und Erdmagnetismus. Bécs. — Jahrbücher. Neue Folge. XXIV. Band.  
 Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin International. 1889. Nr. 3.  
 K. K. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. — Ordnung der Vorlesungen im Sommersemester. 1889.  
 Bosnyák és hercegovinai országos múzeum. Sarajevo. — Glasnik. Kn. I.  
 Società Adriatica di Scienze Naturali. Trieste. — Bolletino. Vol. XI.

- Közmunka- és közlekedésügyi m. kir. minisztérium. Budapest. — A vizrajzi osztály Évkönyvei. II. köt.  
 Vallás- és oktatásügyi m. kir. miniszter. Budapest. — A m. kir. orsz. levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója.  
 Képviselőház. Budapest. — a) Jegyzőkönyvek. 1887/92. II. köt. 21—27. fv ; b) Napló. VIII. köt. ; c) Irományok. XIII. köt.  
 Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áru forgalma Ausztriával és más országokkal. 1888 : 11., 12. füz.  
 Magyar Földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XVII. 3., 4. füz.  
 Országos kulturmérnöki hivatal. Budapest. — A talajjavítások terén 1888-ban tett intézkedésekről jelentés.  
 Állatvédő országos egyesület. Budapest. — Évkönyv. 1887., 1888-ra.  
 Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum-társulat. Temesvár. — Értesítő. V. évf. 1 füz.  
 Horvát archaeologiai társulat. Zágráb. — Wiestnik. God. XI. Br. 2.

Országos Törvénytár szerkesztősége. Budapest. — V. törvényzcikk.  
Magyar Philosophiai Szemle szerkeszt. Budapest. — Szemle. VIII. évf.  $\frac{1}{2}$  füz.

Érseki hivatal. Esztergom. — Schematismus. 1889.  
Székesfehérvári püspökség. Székesfehérvár. — Schematismus. 1889  
Kir. Akadémia. Nagyvárad. — A nagyvárad kir. Akadémia százados multja 1788-tól.  
1888-ig.  
Ág. ev. hitv. főgymn. Besztercze. — 20 különféle iskolai programm.  
Ág. ev. hitv. lyceum. Selmeczbánya. — 10 különféle értesítő.

## II. Magánosoktól.

Vikár Béla. Budapest. — A stenographiának I-ső könyve.  
Albert R. v. Miller-Hauenfels. Graz. — Richtigstellung der in bisheriger Fassung unrichtigen mechanischen Wärmetheorie.  
Dr. Karl Mandello. Budapest. — Rückblicke auf die Entwicklung der ung. Volkswirtschaft im J. 1888.  
Dr. Koltai Virgil. Győr. — Dr. Kovács Pál élete és működése.  
Dr. Dubay Miklós. Budapest. — Az idegbetegségek újabb gyógy módja.  
Stossich Mih. Triest. — Il genere physaloptera Rudolphi.  
Téglás Gábor. Déva. — a) Prähistorische Gold- und Steingrubenbauwerkzeuge aus Dacien; b) Az őskori ember telepei Déva legközelebbi környékén.  
Récsei Viktor Alfonz. Kassa. — a) Felolvasások és leírások; b) Vas megyei írók; c) Sopron ókori neve és a sopron megyei római feliratok; d) Dr. Vámbéry Ármin élete és tudományos működése.  
Dr. Békefy Remig. Pécs. — a) Kéthely és környékének néprajza; b) Vallásos nevelés a családban.  
Podhorszky. Páris. — Evangelic van Matheus vertaald in het Laud-friesch door I. H. Halbertsma.  
Ismeretlen. Budapest. — A hit küzdelme.  
Ismeretlen. Budapest. — Emléklapok dr. Gerlóczy Gyulának mint műegyetemi tanárnak 25 évi működéséről.  
E. Teza. Pisa. (Vámbéry r. t. által.) — Egy regény guzeráti nyelven. (La ilâ ane talesüt bág eka vârtâ.  
Brassai Sámuel. Kolozsvár. — A nemek leírása.

## III. Nyomdákától.

Gör. kel. egyházmegye nyomd. Arad. — Cursu practicu.  
Réthy L. és fia. Arad. — Miculü Legendarü.  
Alexi. Brassó. — a) Magyar czimbalom; b) A doua carte cetire; c) Die Rotation der Himmelskörper; d) A fenyő lovasok; e) Juniï; f) Oratiuni; g) Andreï cel Resfâtat.  
Brózsa Ottó. Budapest. — a) Blätter für Bienenzucht. IV. Jahrgang. Nr. 1; b) Budapesti Lloyd. X. évf. 153—160. sz.; c) Magyar Szesztermelők Lapja. 1888. 11. sz.; 1889. 1—5. sz.; d) Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. XXV. Jahrg. Nr. 1—15; e) Budapester Ankündigungsblatt. VII. Jahrgang 136—143.

- M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a*) I. Tankönyvek jegyzéke; *b*) Szabályzat; *c*) A budapesti kir. magy. tud. egyetem tanrende 1888/9; *d*) A nagyváradi kir. Akadémia százados multja 1788—1888-ig; *e*) Néptanítók Lapja. XXII. évf. 1—22. sz.
- Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a*) Uj testamentom; *b*) A magyar czukoripar részvénytárs. alapszabályai; *c*) Ujabb elbeszélők; *d*) Sveto Pismo; *e*) Török népmesék; *f*) Beszélgetések; *g*) Görgei mint politikus; *h*) Szabályzat; *i*) Egy forradalmi zsinat története; *k*) Magyar Nyelvtörténeti Szótár. I. 6. füz.; *l*) A magy. távirtda vezetékéinek használatára vonatkozó szabályzat; *m*) Keresztván Népbarát; *n*) Kerékpár Sport I. évf. 6—7. sz.; *o*) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. VI. évf. 3. 4. sz.; *p*) Közlekedés. 1889. 4. sz.; *q*) Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny. XXII. évf. 8. sz.; *r*) Méhészeti Lapok. X. évf. 3. sz.; *s*) M. kir. posta- és távirtda rendeletek tára. 1889. 16—23. sz.; *t*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1889. 8., 9., 11., 12., 14., 17., 18. sz.; *u*) Községi Közlöny. XI. évf. 10—15. sz.; *v*) M. kir. postatakarékpénztári 'Közlöny. 1889. 3. 4. sz.; *x*) Slovenské Noviny. 1889. 29—46. Őis.; *y*) 6 darab különféle apróbb nyomtatvány. *z*) Turisták Lapja. I. 2. sz.
- Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — 4 drb apróbb nyomtatvány.
- Ziegler Károly. Komárom. — Emlékbeszéd Rudolf trónörökös felett.
- Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. — Költeményeim.
- Kiadói nyomda. Nagy-Kikinda. — *a*) Utmutató; *b*) Ugyanaz németül; *c*) Ugyanaz szerbül; *d*) Posornisna Biblioteka. 1—9. füz.; *e*) Lotics dobri sinvoi; *f*) Zákon o urengenyu obstina; *g*) Borgyoski Soileni rubec; *h*) Petrovics Is Prirode.
- Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Isvor de bunastare; *b*) Archiv des Vereines für siebenbürg. Landeskunde; *c*) Statuten des Brooser Vorschuss-Vereines; *d*) Undine; *e*) Die Concerte des Hermannstädter Musikvereines; *f*) Führer durch die Gemäldegalerie; *g*) Documente pentru limbă și istoriä; *h*) Aus trüber Zeit; *i*) Jahresbericht des Vereins für siebenbürg. Landeskunde; *k*) Archiv des Vereines für siebenbürg. Landeskunde; *l*) 16 drb különféle apróbb nyomtatvány.
- Székely Simon. Szabadka. — Bács-Bodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára.
- Skarnitzel J. örökösei. Szokolcza. — Szokolcza sz. kir. város szabályrendelete.
- Kirchner J. E. özvegye. Versecz. — Versecz és vidéke magyar nyelv-terjesztő egyesületének alapszabályai.
- Bittermann Nándor. Zombor. — *a*) Igazolvány; *b*) Zárszámadása Zombor sz. kir. város házi pénztárának.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. 1889. 1. sz.

Emlékbeszéd. V. köt. 6—8. sz.

Történettudományi Értekezések. XIV. 3., 4. sz.

Társadalmi Értekezések. X. 2., 4. sz.

Bölcsészeti Értekezések. III. 1. sz. és Czímlap a II. kötethez.

Archaeologiai Értesítő. IX. köt. 2. sz.

Gróf Széchenyi István levelei. I. kötet. (Összegejtjtötte Majláth Béla.)

Természettudományi Értekezések. XVIII. köt. 5. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

## Tagajánlások 1889-ben.

### Az I. osztály részéről.

1. **MIKSZÁTH KÁLMÁN** országgyűlési képviselőt levelező tagúl ajánlja

Szász KÁROLY rendes tag.

Van szerencsém *Mikszáth Kálmánt* levelező tagúl ajánlani az Akadémia I. osztályába.

Mikszáth az érzelmes és egyszersmind humoros, az elmés s egyszersmind komoly, a megkapó s egyszersmind megható kisebb elbeszélések, a faj- és genrekép, a kiválóan úgynevezett «rajz» — e mai napság egyik legfelkapottabb műfaj terén, mondhatni páratlanul, legalább senki által felül nem múlva, áll irodalmunkban. Senki köztünk a falu népét, a kisebb nemességet, a vármegye tekintetes urait, a régi táblabírókat és a modern gentryt — annyira meg nem figyelte, mindeniknek sajátját oly élesen el nem leste s oly igazán és élethíven nem rajzolja, mint ő. S a «Tisztelt Ház»-ról annyi eleven fotografiát, egyes alakokban s csoportozatokban, nem rajzolt — közel sem. Kis elbeszélései s rajzai igazság, bensőség, az előadás melege, életteljessége, zamatos magyarossága, törül metszett eredetisége által: a Jókai régibb novellái s életképei bájával és erejével versenyeznek; a mivel sok van mondva. Az amerikai Bret Harte-hoz sokban hasonló, s abban is: hogy nagyobb alkotásban, pl. a regényben, a hol a compositió egységével s a jellemek következetes fejlesztésével kellene hatni, nem bír oly sikert mutatni fel, mint a hol egy helyzetet, vagy alakot, egynehány élethű és erőteljes vonással kell — félreismerhetetlenül s egyáltalán kitorülhetetlenül is papírra vetni s lelkünkbe nyomni. Ez csaknem kivétel nélkül sikerül neki, legyen tárgy egy kis adomaszerű történetké, vagy egy mélyebb kedélyi mozzanat, a humor sirva-kacagató — sőt a tragikum mélyen megrázó színezetéig.

Mikszáth irodalmi működésének egyik kiváló tulajdona: kimeríthetetlennek látszó termékenysége. Sikerült rajzai százakra mennek. «*A jó palócok*» (rajzok) s a «*Tót atyafiak*» (elbeszélések) — ez első művei, melyekkel először feltűnt s egyszerre meghódította, úgyszólván ostrommal vette be, a magyar olvasó közönséget; a «*Nemzetes uraimék*» (regény) és a «*Tekintetes vármegye*» (elbeszélések) — ismét: a «*Fészek regényei*» és a «*Lohinai fű*», nagyobb elbeszélés, melyek minden lapja a nép és az urak, a parasztok és a középnemesség hű karczolataival van telerajzolva: végre a «*Tisztelt Ház*», a clubb és folyosó, a pártok és a szónokok, a parlament s azonkívül tevékenységöknek, ép oly elmés, mint igaz képét feltűntető tárca-csevegések: mind ez együtt adja nekünk a magyar Bret Harte képét Mikszáth Kálmánban.

Népszerűsége, mely ma páratlan irodalmunkban, kihatott a haza határain túl is. Számos kisebb rajza van németre, angolra, sőt dánra is lefordítva, s a mit felölök onnan hallottunk és olvastunk, a magyar irodalomnak ott is becsületére válnak.

## 2. VAJKAY KÁROLY m. kir. ítélő-táblai elnököt levelező tagúl ajánlják

### a) JOANNOVICVS GYÖRGY tiszteleti tag.

Vajkay Károlyt, a magy. kir. ítélőtábla elnökét a Magyar Tud. Akadémiának I. osztályába levelező tagúl van szerencsém ajánlani.

Ajánlottom irodalmi munkássága az 1875-től 1884-ig terjedő időszakba esik. Előttem ismeretes művei a következők:

1. *A német közönséges magánjog* és történelme köréből. Tanulmányok. 1875.

2. *Kolozsvári Tractatus*: «Az Successióról». 1875.

3. *Lajos pap*. Történeti elbeszélés *Pest múltjából*. Irta *Véka L.* (Vajkay Károly) 1879.

4. *Új idők, avult emberek*. Regény. Irta *Véka L.* 1879.

5. *Köd előttem, köd mögöttem*. Regény négy kötetben. Irta *Véka Lajos*. 1881.

6. *Pali bácsi*. Regény két kötetben. Irta *Véka Lajos*. 1884.

En, mint nyelvész, vizsgáltam e műveket, és jó lelkiismerettel mondhatom, hogy Vajkay Károly magyarsága szabatos és csinos. Nem találni ott nyelv-elleni vétségeket, germanizmusokat; a melyek pedig, tudvalevőleg, oly igen gyakoriak mai irodalmunkban.

De ő be nem érte azzal, hogy saját dolgozatait lehetőleg kifogástalan magyarsággal írja meg, hanem a törvénykezés terén elfoglalt kiváló állását és ezzel együttjáró tekintélyét lathá vetve, buzgón és következetesen oda törekszik, hogy az igazságszolgáltatás nyelve a szabatosság színvonalára emelkedjék. Hogy erre nagy szükség van, nem szükség bizonyítgatnom.

Vajkay Károlynak ez irányban kifejtett tevékenységét, a melylyel az úttörés nehéz munkája karöltve jár, közelismerés illeti. Az elismerésnek legfényesebb jele abban állna, ha e tudományos testület őt tagjai sorába venné föl.

A törvénykezés nyelvének javítására már évekkel ezelőtt megindult mozgalomnak máris van észrevehető eredménye. Erről az utóbbi időben nyilvánosságra jutott ítéletek és bírói határozatok kétségtelen tanúságot tesznek.

Az üdvös mozgalom élén álló férfiúnak, mint az Akadémia tagjának, tagtársaival való folytonos érintkezése kétségen kívül megkönnyítené s előmozdítaná a bírói nyelv reformálására irányuló törekvéseit.

### b) VADNAI KÁROLY levelező tag.

Bátor vagyok az első osztálynál üresedésben levő három levelező tagsági hely egyikének betöltésére ajánlani Vajkay Károlyt, a m. kir. tábla elnökét és a főrendiház tagját.

A hazai szépirodalomnak fiatal kora óta munkása ő, ki habár bírói nagy elfoglaltsága miatt e benső szüksége kielégítésére csak ritkán fordíthatott időt, de néhány évvel ezelőtt is több kisebb-nagyobb elbeszélés és önálló regény, köztük a sok értékkel bíró «Lajos pap» jelent meg tőle, Véka Lajos álnév alatt, mind érett szellemnek termékei, kítűnő magyarsággal.

De ajánlására még inkább készit ama páratlan tevékenység, melyet évek óta magas állásában kifejt nyelvünk tisztasága és szabatosága érdekében. Mint az ítélő tábla elnöke, roppant elfoglaltsága daczára, föladatául tűzte ki, hogy e nagy ítélőszék körében helyreállítja a szabatos és tiszta nyelv használatát, s példaadás, figyelemztetés és tanácskozás útján e tekintetben máris oly eredményt ért el, melyet az Akadémia első osztálya ismerhet el a legmelegebben.

Mint egy élő és mindennap megjelenő «Nyelvőr» működik ő e főlebbviteli bíróság élén, úgy, hogy a bírák, jegyzők, sőt ügyvédek fogalmazásain évről évre örvendetesebb javulás mutatkozik nyelv tekintetében. Kihat ez által a kuriára és még inkább az alsó bíróságok tisztább, magyarosabb nyelvhasználatára, s noha e hatásos működés nem nyomtatásban és a nyilvánosság előtt jelentkezik, de hathat törvényeink magyarosabb fogalmazására is.

Midőn valaki egy nagy tekintélyű állásban, egyéniségének mindenkire ható tulajdonai által, a nyelvtisztaság ügyét évek óta ily kitartóan és örvendetes sikerrel szolgálja, s ezzel egyszersmind akadémiai törekvéseink egyik legnagyobbikát mozditja elő: azt hiszem, ép az Akadémia első osztályát illeti meg az a lépés, hogy neki kiténtetés képében nyilvánítson köszönetet és elismerést.

### 3. MISTELI FERENCZ baseli egyetemi tanárt külső tagúl ajánlja

BUDENZ JÓZSEF rendes tag.

Misteli Ferencz egyike a legjelesebb élő nyelvészeknek. Munkái nincsenek ugyan nagy számmal, de széles látókörük és philosophiai fölfogásuk nagy hatással volt és lesz az általános nyelvtudomány módszerére, szerzőjüket pedig a nagy philosophus nyelvészek — Humboldt Vilmos és Steinthal Henrik — legjelesebb követőjéül tüntetik föl. Azonfölül elismeréssel tartozunk neki azért, hogy a magyar és a finn nyelvet alaposan megtanulván, e két nyelv tudományát tanulságos értekezésekkel és birálatokkal mozditotta elő, s ez által egyúttal növelte a külföldi tudomány-nak nyelvünk iránti érdeklődését.

Munkálatai közül a fontosabbak a következők:

*Über Medialendungen* (a Kuhn-féle Zeitschrift für Vergleichende Sprachforschung XV. kötetében).

*Über die Accentuation des Griechischen* (u. o. XVII. XIX. XXXI.)

*Syntaktische Lesefrüchte aus dem klassischen Altindisch* (a Steinthal-féle Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachw. VII. kötetében.)

*Einiges zur Casuslehre* (u. o. X.).

*Lautgesetz und Analogie* (u. o. XI. XII.).

*Herbarts Sprachauffassung im Zusammenhange seines Systems* (u. o. XII.).

*Studien über die Chinesische Sprache* (a Techmer-féle Internationale Zeitschrift für Allgemeine Sprachwissenschaft III. köt.).

Az altaji, s különösen a magyar és finn nyelvet illető dolgozatai:

*Der Altaische Sprachtypus* (Basel 1883).

*Über Analogiebildungen, insbesondere im Ugrischen* (a Steinthal-féle Zeitschrift XIII. kötetében).

*Die Theorie der Abschleifung im Indogermanischen und Ugrischen* (u. o. XIV.).

*Uraltaische Völker und Sprachen von Dr. Heinrich Winkler* (bírálat, u. o. XVI.).

*A magyar kötőszók, egyúttal az összetett mondat elmélete; jutalmazott pályamunka, írta Simonyi Zsigmond* (bírálat, u. o. XVII.). — Kivonatát közölte a Budapesti Szemle L. kötete 1887.

*Zur Geschichte der Tempus- und Modusstambildung in den Finnisch-Ugrischen Sprachen von E. N. Setälä* (Steinth. Zeitschr. XVIII.).

*Lönnrot finn-svéd szótára bírálata* (Steinth. Zeitschr.).

#### 4. MUNIF PASA török közoktatásügyi minisztert külső tagúl ajánlja

VÁMBÉRY ÁRMIN rendes tag.

Munif pasát a török állam oktatásügyi miniszterét, mint olyan férfit ajánlom külső tagnak, a ki

1. mint a főbb keleti és európai nyelvek ismerője, nemzeti irodalmának már évtizedek óta nagy szolgálatokat tesz. Ő több német és francia remekírónak munkáját törökre fordította és a persa és arab nyelvről számos jeles értekezést írt;

2. nemzetünk iránt nagy rokonszenvvel viseltetik és a Corvina körüli fáradozásainkat erélyesen támogatja. Neki köszönhető leginkább, hogy a szultán ő fölsége Akadémiánk szándékba vett kutatásai felől kellő felvilágosítást nyert és olyan engedélyeket helyezett kilátásba, melyekben eddigelé egy európai tudós testület nem részesült.

Szubni pasa törökországi tiszteleti tagunk elhúnyta után, ő az egyetlen török tudós és író, a ki e kitüntetésre leginkább érdemes.

#### 5. SCHUCHARDT HUGÓ gráci egyetemi tanárt külső tagúl ajánlják

a) HUNFALVY PÁL rendes tag.

Az akadémiai alapszabályok 14. §-a értelmében kultagnak *Schuchardt Hugó* gráci egyetemi tanárt ajánlom.

Schuchardt a most élő romanisták között kiváló helyet foglal el, s a híres Ascoli olasz tudóssal egy rangba tehető a román nyelvek tudományában; de a magyar Akadémiára nézve az olasz tudósnak elibe tehetni, mert ő nem csak érti, hanem írja is a magyar nyelvet, a mit hozzám intézett régibb magyarul írt levelével bizonyított. Ezen tudományánál fogva képes is volt beleszólni azon az akadémiai Értekezésekben vitatott kérdésbe: Kitél tanúlt a magyar írni? Szóval, a külföldi nyelvtudósok közt jelenben alig van egy is, a ki inkább és mintegy tettel is jobban érdeklődik a magyar nyelvtudomány iránt, mint Schuchardt Hugó, gráci tanár, a ki ott, mint tudom. magyar ifjakat is beavat a nyelvtudományba.

Nagy számmal megjelent munkái közül csak hármat említek meg:

1. *Vocalismus des Vulgärlatein's*, a mely az új román nyelveknek mintegy lelkét ismerteti; tehát a rumun nyelvét is, a mely bennünket sok tekintetben figyelemre nagyon ösztönöz. A rumun tudósok, p. o. Hasden, sokszor hivatkozik döntő tekintélyére. Abban a munkában a dialectusok geographiai változására is figyelmeztet.



2. *Ueber das Verwandtschaft-Verhältniss der romanischen Sprachen.*

3. *Slawo-Deutsches und Slawo-Italienisches*, a melyben az illető nyelvek egymásra való hatását feltünteti, s kimutatja, miképen támadhatnak új dialectusok; tehát generalisálva, miképen támadtak az új román nyelvek.

A magyar nyelv is mind a szláv, mind az olasz, mind más nyelvek hatását tapasztalta, s annak nyomait is viseli magán. Schuchardt Hugó tanár, mint Akadémiánk kültagja, úgy reményelem, abban a tekintetben nemcsak nézője, hanem munkása is lehet a magyar nyelvtudománynak.

b) PONORI THEWREWK EMIL rendes tag.

Dr. Schuchardt Hugó a gráci egyetemen a román philológiának nyilván. rendes tanára, a bécsi tudományos Akadémia tagja, a jelen kornak egyik legkiválóbb nyelvtudósa.

Számos művei közül a következőket emlitem:

Vokalismus des Vulgärlateins. 1866—1868. Három kötet.

Über einige Fälle bedingten Lautwandels im Churwälschen. Gotha, 1870.

Ritornell und Terzine. Halle, 1874.

Slawo-Deutsches und Slawo-Italienisches. Graz. 1884.

Über die Lautgesetze. Berlin, 1885.

Romanisches und Keltisches. Berlin, 1886.

Aus Anlass des Volapüks. Berlin, 1888.

Kreolische Studien I—VIII. Wien, 1881—1888. Sitzungsberichte der Wiener Akademie.

Über die Benguelasprache. U. o. 1883.

De l'orthographe du roumain. Romania (1873.) II.

Les modifications syntactiques de la consonne initiale dans les dialectes de la Sardaigne stb. U. o. (1874.) III.

Albanesisches und Romanisches, a Khun-féle Zeitschrift XX. évfolyamában.

Zur romanischen Sprachwissenschaft. U. o. XXII.

Anzeige von Windisch's Grischer Grammatik. (A kelt és román nyelvek egymáshoz való viszonyáról.) Zeitschr. für rom. Philologie. IV. évf.

Die Cantes flamencos. U. o. V.

Romano-Baskisches. U. o. XI.

Beiträge zur Kenntniss des Kreol-Romanischen. U. o. XII.

B. P. Hasden ó-rumén szövegeiről és glossáiról a Hasden-féle Cuvinte den bătrâni pótkötetében. Bucuresci, 1880.

Egyéb különböző folyóiratokban megjelent dolgozatait mellőzöm. Kreol nyelvtanulmányai (a román-kreolról, angol-kreolról, ama kreol-portug. nyelvről, mely Java szigetnek már csak egyik falvában él, a romano-baszkról stb.) a szó szoros értelmében korszak-alkotók. A párizsi Akadémia valamint Pottot és Miklosichot, úgy nemrég Schuchardtot is a Volney-díjjal koszorúzta meg.

A mi a Magyar Tudományos Akadémiát különösen érdekelheti, az hogy Schuehardt a magyar nyelvet is megtanulta s azt is kutatásainak céljaira fordítja. Töméredek sajtóságokat lel benne, melyek az ő figyelmét a legnagyobb mértékben foglalkoztatják, s nevezetesen a Magyar Nyelvőr közleményei becsesebbnél becsesebb adatokat szolgáltatnak neki, sőt egy pár dolgot, «Ariosto Székelyországban», a «karácsony és zöld» szók etymológiáját stb. maga is magyar nyelven közölt.

Mind ezek alapján bizvást remélhetem, hogy a Magyar Tudományos Akadémia indítványomat helyeselni s jelöltemet a megválasztás kitüntetésére méltatni fogja.

**6. MAHEŠACHANDRA NYÁYARATNÁT** a calcuttai sanskrit collegium igazgató-tanárát: az «Indian Empire» lovag-rend tagját, külső tagúl ajánlja

DUKA TIVADAR lev. tag.

Az ajánlott tudós a sanskrit nyelv egyik legalaposabb és legtevékenyebb művelője.

*Kiadott munkái:*

1. Kavyaprákása — sanskrit rhetorica, jegyzetekkel.
2. Mimánsá darsanam; Savara jegyzeteivel.
3. Taittiriya Sanhita; a prapathaka harmadik részéből.
4. Gadyasangraha
5. Padyasangraha
6. Pravesika
7. Tarkamritam.
8. Luptasanbatsarh.
9. Tulasimályá dhárana-Mimánsá.
10. Vedabhashya mentabyam.

Dayanandi Saraswati pandit jegyzetei, Veda bhashya felől.

11. Ki volt szerzője a «Mrich chhaka likam» című műnek? stb. stb.

Rajah Rajendrolálá Mitra és Mr. E. T. Atkinson Calcuttában lakó magyar tud. Akadémia tagjai, Mahešachandra Nyayaratna tanár megválasztását különösen ajánlják.

## A II. osztály részéről.

**7. KERKÁPOLY KÁROLY** levelező tagot tiszteleti tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ rendes tag.

A II-ik osztálybeli tiszteleti tagsági helyre ajánlom Kerkápoly Károly urat, volt pénzügyminisztert. ő felsége belső titkos tanácsosát s a budapesti királyi egyetem tanárát; a M. T. Akadémiának 1859-ben választott, tehát 30 éves levelező tagját, ki a m. akadémiai pályamunkák s értekezések bírálatában s azok feletti véleményadásban éveken keresztül nagy buzgalmat fejtett ki, s a bölcsészeti, politikai s történelmi irodalom művelésében kitűnő helyet foglal el, végre, mint országgyűlési szónok s vitakozó a legelső sorban áll. Tudományos érdemeit elismerte az Akadémia már akkor, midőn öt évtizedek előtt tagjává választotta. Az alapszabályok 14-ik §-ában a tiszteleti tagokra nézve kifejezett kívánalmaknak minden tekintetben fényesen megfelel, tőle ugyanis az Akadémia díszé s java öregbedését várhatja, s egyszersmind ő oly jeles tudós és író, ki az Akadémia kebelében ekkorig is érdemeket szerzett.

## 8. Báró NYÁRY JENŐ levelező tagot tiszteleti tagú! ajánlják

### a) PULSZKY FERENCZ tiszteleti tag.

Báró Nyáry Jenő, az országos régészeti és embertani társulat másodelnöke. a történelmi társulat, a budapesti heraldikai és genealogiai társulat és a gömörmezei múzeum-egyesület igazgató választmányi, továbbá a békésmegyei régészeti és művelődéstörténelmi, a tiszafüredvidéki régészeti, és a felsőmagyarországi régészeti társulatok tiszteleti. s 1874-től a M. T. Akadémia arch. bizottságának tagja.

Irodalmi működése: a *Századokban* :

1. «Régészeti jelentés.» 1869.
2. «Az ó-básti Pogányvár.» 1870.

*Az Archaeologiai Értesítőben* :

1. «A lapujtői pogánytemetőről.»
2. «Hontmegyei kőszeközökről táblázatok.»
3. «A pilini régiségekről.»
4. «A domaházi halmokról.»
5. «A sóregi várhegyen talált régiségekről.»

*Az Archaeologiai Közleményekben* :

1. «A pilini Leshegyen talált csontvázakról.»

A «*Comte Rendu*»-ben :

1. «Les hommes de l'age de pierre dans la caverne d'Aggtelek.»

A gömörmezei régiségi kiállítás alkalmával tartott értekezés ezen cím alatt jelent meg :

«A sajó-gömöri leletekről.»

Legnagyobb munkája az Akadémia által kiadatott :

«Az aggteleki barlang mint őskori temető.»

mely műről Kossuth Lajos az Archaeologiai Értesítőben egy kimerítő kritikát irt.

Nyomtatásra készen áll :

1. «Gömörmezei leletek a bronzkorból.»
2. «Magyarország selyemtermelésének története.»

Jelentős ásatásai: Piliny, Aggtelek, Dolány, Sóreg, Domaháza, Dobfenek.

Lapujtó és Ó-Bást.

### b) SCHVARCZ GYULA rendes tag.

Báró Nyáry Jenő azon főuraink egyike, a kik éltöket első sorban a tudomány érdekei előmozdításának szentelik, és e részben kifejtett buzgalmokat — a haza érdekében is — kora ifjúságuk óta áldozatkész tettekkel is támogatják. De a tudományos irodalom terén, s tudományos társas mozgalmaink ébresztésében, ápolásában kifejtett munkássága jóval magasbra emeli az ő nevét az egyszerűen áldozatkész s hazafüülag meleg érdeklődésű tudományos műkedvelők színvonalánál; és ez azon körülmény, a mely különösen figyelmet érdemel. midőn a 14. §. alapján valamely *tiszteleti tagi* állás betöltéséről van szó.

Báró Nyáry Jenő az «*Országos régészeti és embertani társulat*»-nak és a «*Hunyadvári egyesület*»-nek másodelnöke; 1874-től az Akadémia archaeologiai bizottságának tagja; a «*Történelmi társulat*», a «*Budapest heraldikai s genealogiai társulat*» és a «*Gömörmezei múzeum-egyesület*» igazgató választmányi tagja; a «*Békés-*

megyei régészeti és művelődéstörténelmi», a «*Tiszafüred-vidéki régészeti*» és a «*Felsőmagyarországi régészeti társulatok*» tiszteleti tagja.

*Irodalmi dolgozatai:*

1. Régészeti jelentés a «Századok»-ban.
2. Az ó-báti Pogányvár a «Századok»-ban.
3. A lapujtői pogánytemetőről. az «Archaeologiai Értesítő»-ben.
4. A hontmegyei kőeszközökről táblázatok, az «Archaeologiai Értesítő»-ben.
5. A pilinyi régiségekről, az «Archaeologiai Értesítő»-ben.
6. A domaházi halmokról. az «Archaeologiai Értesítő»-ben.
7. A sóregi várhegyen talált régiségekről. U. o.
8. A pilinyi Leshegyen talált csontvázakról. az «Archaeol. Közlemények»-ben.
9. Les hommes de l'âge de pierre dans la caverne d'Aggtelek. a «Comtes

Rendu»-ben.

10. A sajtógömöri bronzleletekről; értekezés a gömörmegeyi régiségi kiállítás alkalmából.

11. A bronz-kultúra Magyarországhban; akadémiai székfoglaló.

12. *Az aggteleki barlang mint őskori temető.* Terjedelmes munka, melyet az Akadémia adott ki.

Kézirathban, sajtó alá adható:

13. Gömörmegeyi leletek a bronzkorból.

14. Magyarország selyemtermelésének története.

A tudomány érdekében nagy költséggel járó ásatásokat tétetett Pilinyben, Aggteleken, Dolányban, Sóregen, Domaházán, Dobfeneken, Lapujtón és az ó-báti barlangokban.

Gazdag régiséggyűjteménye a «Nemzeti Múzeum» kincseit szaporította.

A tudomány ily melegeklő, s nem kevésbbé fáradhatatlan, mint avatott harátja, évtizedeken át folytatott odaadásteljes munkásságának elismeréséül bizonyára megérdemli, hogy a megürült helyek egyikére *tiszteleti taggá* választassék.

c) THALY KÁLMÁN rendes tag.

Akadémiánk levelező tagja, az országos régészeti és embertani társulat másodelnöke, a magyar történelmi társulat s több tudományos egyesület igazgató választmányi tagja, nyáregyházi báró Nyáry Jenő úr, a ki, mint a főrendiház választott tagja és jegyzője, mint császári és királyi kamarás és számos magas érdemrend tulajdonosa, a társadalomban is előkelő helyet foglal el, mint mindnyájunk előtt ismeretes, élete tevékenységének legfőbb részét a hazai tudományosság, nevezetesen a régészet és történelem s műtörténet művelésére szentelte és szenteli; nagyszámú jeles szaktanulmányt írt, sok eredményes, sőt mondhatni, részben korszakalkotó ősrégészeti ásatást eszközölt, gazdag leletekkel gyarapítván a Nemzeti Múzeum tárlatait. Ezen kívül folytonos és szorgalmas részt vesz Akadémiánk, a magyar történelmi társulat, az országos régészeti és embertani, továbbá a heraldikai és genealogiai társulat ülésein, vezetésében; legutóbb Konstantinápolyba tett kutató utazást, melynek főczélja a még ott levő Corvinák visszaszerzése vala. Egy szóval, báró Nyáry Jenő oly magas műveltségű főúr, a ki a tudományt nem sportból, mint némelyek, ideiglen őrzi és pártolja: hanem évtizedek óta, kitartó szenvedélyvel, nemes ambícióval és fényes sikerrel műveli. Ennek bizonyításául röviden fölemlítem,

munkálatainak tekintélyes sorozatát, úgymint: a «Századok»-ban megjelentek tőle: 1. «Régészeti jelentés.» 2. «Az ó-báti Pogányvár.» Az «Archaeologiai Értesítő»-ben: 1. «A lapujtói pogánytemető.» 2. «Hontmegyében lelt kőeszközökről.» 3. «A pilini régiségekről.» 4. «A domaházi halmokról.» 5. «A sőregi várhegyen talált régiségekről.» Az «Archaeologiai Közlemények»-ben: 1. «A pilini Leshegyen talált csontvázakról.» (Ősmagyar temető.) A «Comte Rendu»-ben: «Les hommes de l'age de pierre, dans la caverne d'Aggtelek.» A gömörmezei régészeti kiállítás alkalmával tartott értekezése: «A sajó-gömöri bronzkori leletekről.» (Önálló kiadás.) Magyar tudományos akadémiai székfoglalója: «A bronz-kultúra Magyarországon». Főmunkája, mely legeredménydúsabb régészeti ásatásainak eredményét ismerteti, a M. T. Akadémia kiadásában, önálló kötetben: «Az aggteleki barlang, mint őskori temető». Nyáry e művéről Kossuth Lajos beható, hosszabb régészeti tanulmányt irt, meleg elismeréssel tisztelve meg a tudós szerzőt, legújabb műveiképen pedig sajtókészen állanak még: 1. «Gömörmezei leletek a bronzkorból.» 2. «Magyarország selyemtermelésének története». Nagyobb régészeti ásatásokat tétetett: Pilinyen, Aggtelken a Baradlában és Dolány, Sőreg, Domaháza, Dobfenék, Lapujtó helységeken s az ó-báti várhegyen. Nagy ősrégiségi gyűjteménye a Nemzeti Múzeumban van állandóan kiállítva. Mind e föntebb elsoroltaknál fogva van szerencséje alólirotttnak báró Nyáry Jenő levelező tag urat, az üresedésben levő *tiszteleti tagsági* helyek egyikére ajánlani.

## 9. JAKAB ELEK levelező tagot rendes tagúl ajánlják

### a) PESTY FRIGYES rendes tag.

Jakab Elek urat bátor vagyok az Akadémia rendes tagjául ajánlani. E választás által az Akadémia nem elismerését előlegezi egy jövőendő munkásságnak, hanem azt az elismerést kifejezi egy mindegyikünk szeme előtt már évek hosszú során át kifejtett tényleges tevékenység iránt. Jakab Elek úr ugyanis mint levelező tag már 1870. év óta tartozik az Akadémia köréhez, és ezen idő alatt sok olyan részét derítette fel hazai történetírásunknak, a melyek addig meglehetősen homályban rejtőzködtek. Midőn műveit alább felsorolom, és néhány szóval megismertetem, megjegyzem egyszersmind, hogy Jakab Elek tevékenysége még távol sem merült ki, hanem történetirodalmunk az ő készültségéről, ismereteinek bőségéről és buzgó munkakedvéről még igen sokféle gazdagítását remélheti.

*Jakab Elek* levelező tag nagyobb munkái:

1861-ben. *A magyar korona feletti küzdelem a XVI. században. Az erd. Múzeumegylet évkönyvei.* I. köt.

1863-ban. *II. János (Zsigmond) vál. magyar király és erdélyi fejed. élete és uralkodása. Keresztény Magvető.* II. köt. E tanulmány a Zápolya-házat új világításhoz tünteti fel, adatokkal bizonyítva erős nemzeti érzületét és a lelkiismereti szabadság kivívásában szerzett érdemeit. Ez mindjárt rá vonta a tudósok figyelmét.

1867-ben. *Az erdélyi országos címerek történetét* írta meg a *Századok*-ban.

1868-ban. *Az erdélyi apátságok történetét* a *M. Történ. Társ.* XIII. kötetében.

1868-ban. *A királyföldi viszonyok ismertetése* I. kötetét a szász törvényhatóságok és universitas ideiglenes rendezésekor, a II. kötetet 1876-ban a vég-

leges rendezéskor. Új megmívvelt mező a magyar politikai és történettudományban. Itt J. E. volt úttörő. Kormány és journalistika az ő nyomán jár azóta. Önállóan jelent meg mindkét mű Budapesten.

1871-ben. *A kolozsvári nemzeti színház története. Magyar Polgár.*

1874-ben. *Az erdélyi fejedelemség utolsó éveinek története. Történelmi Tár* XIX. köt. *Folytatása* XXI. köt. *Az utolsó Apafi* XXII. köt. Utóbbi önálló, s Erdélynek a magyar korona oltalma alá visszatérését sok új adat alapján új szempontból tárgyalja.

1879-ben. *A pragmatica sanctio története Erdélyben.* Egészen ismeretlen adatok s eredeti források nyomán dolgozott igen alapos mű és új munkatér, mely addig nem volt megmívelve.

1880-ban. *Szabadságharcunk történetéhez* című könyvében az 1848—49-iki s azokat megelőző eseményeket írja meg oly eredeti adatok nyomán, melyeket a gr. Mikó és erdélyi kormányelnöki, gr. Batthyány és Szemere m. kir. miniszterelnökök levéltáraiból eredetiben használt. E könyvet eleinte 12,000 példányban nyomatta ki a vállalkozó s országszerte mohón olvasták.

1881-ben. *A censura története Erdélyben.* és *A magyar Fiume* című nagy forrás tanulmányról tanuskodó két kis mű

#### *A Magyar Tudományos Akadémiában tartott felolvasásai:*

*A levéltárakról.* 1874. E műve szintén egészen új tért fog mivelés alá, s feleleli a hazai közlevéltárak ügyét és sok nem tudott dolog felől világosságot nyújt, összehasonlíttja a mi országos levéltárunkat az európai nagy államokéval, melyeket e czézből fölkeresett s röviden ismertet.

*A Ghyczyek Erdélyben.* 1876.

*Emlékbeszéd Szentkirályi Zsigmond lev. tag felett.* 1877.

*Tanulmányok Erdély XVIII. századi történetéből.* 1877.

*Kazinczy Gábor irodalmi hatásáról.* 1881.

*A kalendáriumokról.* 1881.

*Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig.* 1882.

*Erdély katonai véderéje átalakulása a XVIII. században.* 1884.

*Dr. Duka Tivadár könyve Körösi Csoma Sándorról.* 1888.

#### *A Történelmi Társulat gyűlésein tartott felolvasásai:*

*Az erdélyi honismertető-egylet (Siebenbürgische Landeskunde) munkássága ismertetése.* 1870. Századok.

*Adalék a telepítés kérdéséhez.* 1882. U. o.

*Görgényvár és a görgényi kastély a múltban.* 1883. U. o.

*A magyarországi jogtörténelmi emlékek bírált ismertetése.* 1888. U. o.

*Az egykori Erdély nemzeti színeiről.* 1888. U. o.

*A k-monostori apátsági zárda mint bujdosók menhelye.* 1888. U. o.

*Életrajtok. jellem- és korrajzok* nagy tömegével gazdagította az irodalmat, ilyenek:

*Szép Károly* nagy-enyedi jogtanár életrajza. 1853.

*Szent Abrahámi Mihály* életrajza. 1861.

*Hidvégi Mikó Ferencz az államférfi es történetíró.* 1862.

*Büloni Farkas Sándor és kora.* 1870.

*Székelyné Ungár Anna élete és színművészetünk bölcsőikora.* 1871.

*Kriza János élete.* 1878.

*Kriza János születési házának emlékkövel megjelölésekor tartott beszéd.* 1882.

*Blandrata György élete és jellemzése.* 1877.

*Deáki Filep Sámuel élete és irodalmi munkássága.* 1878.

*Váradi Szabó János* mint a magyar népoktatás uttörője. 1879.

*Bogáthy Fazekas Miklós XVI. századi magyar theologus és költő.* 1880.

*Kelemen Benő élete.* Kor- és jellemrajz. 1887.

*Szacsвай Sándor.* Tanulmány. 1881.

*Aranyos-Rákosi Székely Sándor.* 1883.

*Aranka György és az Erdélyi Nyelvmívelő és Kéziratkiadó Társaság.* 1881.

Ezekon kívül még számos kisebb életrajz, necrolog stb. és több százra menő politikai, irodalmi, történeti, nevelésügyi czikk, melyeket évtizedeken át a lapokba, havi iratokba és szakközlönyökbe írt. J. E. a nemzeti művelődés iránti meleg érdeklődését, rendkívüli szorgalmát és termékenységet bizonyítja.

#### *Jutalmat nyert művei :*

*A kegyeletekről* írt pályaművével 1859-ben nyerte el az *István bácsi naptára* serleg-jutalmát.

*Dávid Ferencz Emléke* nagy egyháztörténeti műve megírására, az unitárius egyház kérte fel s jutalomban is részesítette. megmaradt példányait átvette meghatározott árban. Ez teljesen új alkotású mű, mely előtt seinni utmutató és semmi kész anyag nem volt. J. E. Dávid Ferencznek 41 művét állapította meg, mindedig alig volt tudva fele, ezenkívül maga hozta napfényre, rendezte, magyarázta és dolgozta fel gazdag anyaggyűjteményét, s segélyével az erdélyi reformációnak 1510-től 1579-ig mint D. F. halála évéig, oly eleven, kimerítő s hű képét adta, a mi az irodalomnak és magyar egyháztörténelemnek gyarapodására van.

Legnagyobb s a monographia terén alapvető műve, melyért jutalmat is nyert, *Kolozsvár Története.* 1863-ban kezdett hozzá, 1870-ben jelent meg az első rész, 1888-ban a négy befejező, együtt öt kötetből és két rajzfüzetből álló mű. Ez az első monographiánk, melyben az illető város nemcsak politikai, de jogéleti, ipari, kereskedelmi, műveltségi története, szóval egész társadalmi és polgári élete az író saját rendszere szerint megírva egy nagy és imposáns egyszemű olvad össze, s a szép és mivelt magyar városnak a lefolyt században oly vonzóan és érdekes képét adja, hogy azt mindenki élvezettel és haszonnal olvasandja. E művével írója a magyar irodalom belterjét emelte, a hazai történet nem egy tájára új világot derít, s a komoly munkában — bármily nehéz volt is — az akaraterő és kitartás oly példáját adta, e majdnem félemlerőre terjedt munkának oly sikerét mutatta fel, hogy a mint 1870. első részéért levelező tagsággal tisztelte meg az akadémia, ugy most rendes tagjává választatását mint 18 éves levelező tag annyival inkább megérdemli, mert ez időt nagyobbára e műve bevégzésére fordította.

Már csak ez az egy műve megérdemli azt a kitüntetést, a melyre a tek. Akadémiát felkérni bátor vagyok.

#### *b) SZABÓ KÁROLY* rendes tag.

Nem említve igen számos kisebb értekezését, emlékbeszédeit, életrajzait, politikai s irodalomtörténeti cikkeit, melyek különböző folyóiratokban s irodalmi várlatokban jelentek meg, nagyobb történelmi munkái következők :

1. II. János választott magyar király és erdélyi fejedelem élete és uralkodása. (Keresztény Magvető. Kolozsvár. 1863.)
2. A királyföldi viszonyok ismertetése. 1. 2. köt. Pest. 1871. 1876.
3. Der Kampf der Sachsen für die Überreste des Feudalwesens in Siebenbürgen. Pest. 1874.
4. Az erdélyi fejedelemség utolsó éveinek története. Pest. 1874. (Magyar Tört. Tár. XIX. XX. köt.).
5. Az utolsó Apafi. Pest. 1874.
6. B. Wesselényi Miklós hítlenségi bűnpere. Történeti bevezetéssel. 1. 2. köt. Kolozsvár. 1876.
7. A levéltárakról, tekintettel a magyar államlevéltár-ügyre. Pest. 1877.
8. Dávid Ferenc emléke. (Koszorúzott pályamű.) Budapest. 1879.
9. A pragmatica sanctio története Erdélyben. (Századok. 1879. 1880. évf.)
10. Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848/49-re. Bpest. 1880.
11. A magyar Fiume. Bpest. 1881.
12. Kolozsvár története I—III. köt. — Oklevéltár. I. II. köt. — Rajzok. I. II. füzet. Pest. 1870—1888.

Mind ezen művek, melyek önálló fölfogással, alapos készütséggel, új szempontokból is kimerítően tárgyalják a fölvetett kérdéseket, s a melyek egyrésze valódi úttörő munkául tekinthető, hazai történelmi irodalmunk előmenetelére szolgáltak; több mint 20 évi kitartó szorgalommal dolgozott pályaműve (Kolozsvár története) pedig a hazai monographia terén oly monumentalis munka, mely egy magában is méltán számot tarthat a M. Tud. Akadémia megtisztelő elismerésére.

A legmelegebben ajánlom azért Jakab Eleket, kinek munkabíró erejétől irodalmunk még sokat várhat, a II. osztály rendes tagjául.

### c) WENZEL GUSZTÁV rendes tag.

Ezen ajánlástomat hármias irányban indokolom :

I. Ötven éve már, hogy Jakab Elek a magyar irodalom terén nagy szorgalommal és kitűnő eredménnyel működik.

Az 1838. Kolozsvárott kiadott «Remény» cz. folyóiratban, mint író lépett fel; azóta pedig mint nagyobb napi lapjainkban (Erdélyi Híradó, Pesti Napló, Hon, Budapesti Közlöny, Marosvidék stb.) az irodalmi rovatra nézve munkatárs; tekintélyesebb irodalmi és tudományos folyóiratainkban (Csengery Budapesti Szemléjében, a Tört. Tárban, a Századokban, az Igazmondóban, a K. Magvetőben stb.), valamint az Egyetemes Magyar Encyclopaediában, mint nagy számú értekezés, cikk, bírálat stb. szerzője; s mint számos tudományos önálló munka írója folyton folyva általános méltatást és elismerést érdemelt ki. A Magyar Tud. Akadémia 1874-diki (254—259. lap), 1876-diki (297—302. l.), 1882-diki (190—195. l.) és 1889-diki (253—258. l.) Almanachjai hosszú sorozatát (közel 400) közlik azon czikkeknak, értekezéseknek és munkáknak, melyeket ő 50 év óta szerzett. S ezeknek nem csak nagy száma, hanem még inkább jeles tartalma teljes elismerésünkre méltó. Az a tudomány azonban, melyre jóformán két harmadát szentelte munkásságának, a történettudomány, s ennek körében a jelzett értekezések csaknem mindannyi alapos tanulmányt képeznek, melyek által multunknak több nagy fontosságú kérdése igen nevezetes fölvilágosítást nyer. Csak például említem föl az erdélyi nemzetiségeket (magyarokat, székelyeket,



százszokot és rumäneket) tárgyazó, nagy tudományyal és tapintatos körültekintéssel irt vizsgálódásait.

II. Jakab Eleknek önálló munkái közül a következőket emelem ki:

•Az utolsó Apafi.› Pest. 1874.

•Királyföldi viszonyok ismertetése.› 2 kötet. Pest. 1876.

•Báró Wesselényi Miklós hűtlenségi bűnpere.› 2 kötet. Kolozsvár. 1876.

•Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések. Budapest. 1880.

Stb. stb.

Kiválóan pedig: «A levéltárakról, tekintettel a magyar államlevéltárügyre». Pest, 1877.

Minthogy alapos kütfői tanulmányok nélkül történettudomány nem képzelhető, ezen munkának annál nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani, mert a magyar történelem kütfői közt az okmányok az első helyet foglalják el; tehát a levéltárak kérdése nálunk főfontossággal bír.

III. Jelen ajánlásomat leginkább Jakab Elek legújabb munkája «Kolozsvár története» által indokolom; mert akár ezt magában véve tekintjük, akár irodalmi jelentősége szerint méltatjuk, — egyaránt főfontosságú, vagyis — mint szokták mondani — első rangú irodalmi műnek bizonyodik.

Magában véve ugyanis nemcsak terjedelménél fogva különös tekintetbevétel érdemel, hanem tartalmával is egy város localis történetének igényeit teljesen kielégíti. Három részből áll, a tulajdonképi történetből (3 vastag kötet), melyben a város localis eseményei belső összefüggésekhez képest minden irányban előadatnak; az oklevéltárból (2 kötet, az első 258 okmánynyal, a legrégebb 1166. való, a második 353 okmánynyal 1541—1843.). mely Kolozsvárra vonatkozó minden eddig ismeretes okmányt tartalmaz. — s a rajzokból (térképek és helyi régiségek). Magyarország más városai közt egyetlenegy sincs. mely ilyen gazdag apparatusnak alapján készült volna s részletes tartalma annyira kielégítő történettel dicsekedhetnék.

A munka irodalmi jelentősége abból is kitetszik, hogy hazai történettudományunk mostani állásán mindinkább érzik, mily nagy hiány az, hogy számos egyes városunk történetének. kellő kütfői apparatus alapján önálló és részletes kidolgozására nézve még sok a kívánni való. A jelen munka e tekintetben minden egyes városra nézve utánzásra méltó példát nyújt.

## 10. KÁROLYI ÁRPÁD levelező tagot rendes tagul ajánlja

SALAMON FERENCZ rendes tag.

Rendes tagul ajánlom Károlyi Árpádot a bécsi cs. és kir. áll. levéltár archiváriusát. Levelező taggá 1880-ban választatott.

Az Akadémia már akkor a magyar történetírásnak tett kiváló szolgálatait jutalmazá, s azóta kifejtett széles körű munkássága őt történetíróink közt a legjobbak közé emelte. Kutatásait a legszelesebb alapokra fekteti, s nem csak a bécsi levéltárak, hanem az összes európai levéltárak kincseit is átkutatta, s felhasználta dolgozataiban. Rendesen történetünknek egy-egy homályosabb pontját választja ki tárgyaúl, s éles észszel és erős kritikával tisztázza azt bő anyag-készletével. Így tett a magyar alkotmány 1673-diki felfüggesztésével, s Ampringen Gáspár kormányzóságával, így Illésházy István hűtlenségi perével.

Forrás-editiói valóban mintaszerűek, pontosság, megbízhatóság, s használhatóság tekintetében is.

Legnagyobb munkája, Budavár visszavétele 1686-ban, mely ez úgy is fontos korszak történetére új világot derített, s nem csak a legjobb magyar történeti munkák közé tartozik, hanem a külföldi történetírásnak sok hibás nézetét és balítéletét megigazítja. Az Akadémia történelmi bizottsága éppen ezen kiváló munkássága következtében bizta meg őt Fraknói Vilmos visszalépése után a Magyar Országgyűlési Emlékek folytatásával, melyekből immár az ő feldolgozásában 2 kötet látott világot.

Mint feldolgozó teljesen ura az összegyűjtött roppant anyagnak. Irálya tiszta, szabatos, magyaros. Történelmi kritikája éles és pártatlan. Munkái mint olvasmányok is élvezhetők s nem csak ismereteiről tanúskodnak, hanem a maga elé tűzött kérdést meg is oldják. Tájékozva levén Károlyi az európai történeti irodalomban, az ottani kutatások eredményeit beilleszti munkáiba. A Budapesti Szemlében s Századokban számos kitűnő tollal irt tanulmánya, könyvismertetése látott világot, melyeket szükségtelennek tartok külön fölemlíteni. Munkái következők :

#### I. *Kidolgozott, önálló művek :*

A nagyváradi béke története (1536—38). — 1879.

A Dobó-Balassa-féle összeesküvés történetéhez (1569—72) 1879.

A német birodalom nagy hadi vállalata Magyarországon 1542 ben. — 1881.

Illésházy István hűtlenségi pöre. — 1882.

A magyar alkotmány felfüggesztése 1671-ben. — 1883.

Buda és Pest visszavívása 1686-ban. — 1886.

#### II. *Kiadványok :*

Codex epistolaris Fratris Georgii 1535—1551. — 1881.

(Dr. Szalay Józseffel) Nádasdy Tamás nádor családi levelezése. — 1882.

#### III. *Szerkesztés és feldolgozás :*

A Magyar Országgyűlési Emlékek IX-dik kötete (Fraknói Vilmossal) 1884. A tizedik kötet már sajtó alatt van.

#### IV. *Folyóiratokban megjelentek :*

A *Tört. Tárban* : kisebb közlemények.

A *Századokban* : Tört. Értekezések ; kisebb közlemények, ismertetések.

A *Budapesti Szemlében* : Történelmi tanulmányok.

### 11. PAUER IMRE levelező tagot rendes tagül ajánlja

#### SCHVARCZ GYULA rendes tag.

Az alapszabályok 15. §-a szerint a rendes tagok az érdemesebb levelező tagok közül választandók. Pauer Imre levelező tag érdemeit ismeri szakirodalmunk minden művelője és avatott barátja. Évtizedek óta működik ő már a magyar bölcsészeti irodalomban, melyet sikerdús akadémiai tanárkodása alkalmából nem egy jelentékeny, sőt hézagotló művel és számos közhasznú jeles munkálattal, értekezéssel gyarapított. Az államtudomány és sociologia művelői szintén elismeréssel kell, hogy

adózzanak az ő szakirodalmi működése iránt, miután különösen azon ágait gazdagítja a bölcsészeti irodalomnak, önálló buvázkodásra, és nem kevésbé önálló gondolkodásra valló munkáival, a mely ágak mellözhetetlen előtanfolyamát kell, hogy képezzék úgy az államtudomány mint a sociologia rendszeres tanulmányozásának. Hogy mennyire hézagpótló az ő szakirodalmi működése, erről különösen nekem volt alkalmam meggyőződhetni, midőn a II. osztályból azon maradandó becsű munkálatának elbírálására voltam kiküldve, a melyet Pauer Imre az *«ethikai determinismus elméletéről irt.»* s melyet az Akadémia a *Gorove-féle száz arany* jutalommal tüntetett ki. Valóban jelentékeny nyereség Pauer Imrének e munkálata a bölcsészeti irodalomra, sőt közvetve a társadalmi tudományokra nézve is. Hogy pedig nem csak én itélek e munkálat felől ily értelemben, ide iktatom annak egy másik bírálója, *Brassai Sámuel* nagyérdemű jelesünk bírálatának következő szavait: «Oly tudományosan rendszeres — mondja Brassai — e mű, s oly világosan érthető, egyszersmind a tárgyat, az ügyet oly bőven kimeríti, hogy olvasójára nézve e tárgyú más művek vagy dolgozatok használatát — merem állítani — egészen feleslegessé teszi stb.»

A ki ily művel gazdagítja a magyar bölcsészeti irodalmat, az megérdemli az Akadémia elismerését, kivált ha — mint Pauer Imre — a jeles munkák egész sorozatára hivatkozhatik már mint tudományos buzgalmának gyümölcsére.

Pedig Pauer Imre csakugyan számos kiváló munkájával mutatta ki már ennek előtte is, hogy mennyire tényező ő a magyar bölcsészeti irodalomban.

Művei közül különösen kiemelendők :

#### *Önálló művek.*

*A philosophia történelme.* 2 kötet.

*Bevezetés a philosophiai tudományokba.* 3 kötet.

*Vázlatok az újkori philosophia köréből.* 1 kötet.

*Philosophiai propaedeutika.* (I. rész. A lélektan elemei.) (Nálunk az első mű, mely physiologiai alapon fejtegeti a pszichologiai problémákat.) (II. rész. A logika elemei.) (Az első mű magyar nyelven, mely szakít a formalistikus módszerrel).

*Psychologiai monographiák.* (Alvás és álom. — Egy fejezet a nő lélektanából. — Phantasia.)

*Tapasztalati lélektan.* Második, egészen átdolgozott kiadás.

*Logika.* Második, egészen átdolgozott kiadás.

*Paedagogiai tanulmányok.* 1 kötet.

*A jogakadémiák kezeléséhez.*

*Emlékbeszéd Horváth Cyrill tiszteleti tag fölött.*

#### *Nagyobb értekezések.*

Kelet és a görög philosophia.

Tanügyi reformjaink.

A képzelemről.

A véralkatról.

Lélektani elméletek történeti kifejlődése.

A középiskolai philosophiai oktatás.

A pozsonyi kir. akadémia érdekében.

Ezenfölül könyvismertetések, bírálatok, kisebb-nagyobb értekezések, szemlék különböző folyóiratokban.

*Kéziratban sajtókészen.*

*A tudományos ethika rendszere.*

*A physiologiai lélektan alaptanai.*

*Ethikai eszmék és elméletek kritikai fejtegetése.*

*Psychologiai eszmék és elméletek kifejlődése.*

*Az öröklés tüneményei és psychologiai jelentősége.*

*Az ókori philosophia és paedagogia kapcsolatos történelme.*

Népszerű lélektani előadásaiból 2 cyklus.

Végül: *Az ethikai determinismus elmélete* című fentemlített dolgozata, mely legközelebb jelenik meg.

Ennyi tudományos munka minden kétségen fölül helyezi *Pauer Imre* érdemeit és kívánatossá teszi, hogy *rendes taggá* választassék, még pedig annyival is inkább, minthogy évek óta nincs a II. osztály *rendes* tagjai közt *egyetlenegy bölcsész*, vagy csak olyan tag is, a ki egyéb szaki tevékenységen kívül esetről-estetre a *bölcsészeti irodalom* művelésével is foglalkoznék.

## 12. VÉCSEY TAMÁS levelező tagot rendes tagúl ajánlja

KAUTZ GYULA rendes tag.

Tekintettel a bekövetkező választásokra, akadémiái II. osztályunk körét illetőleg rendes tagul ajánlom Dr. Vécsey Tamás levelező tagot, egyetemi rendes nyilvános tanárt, s a jogtudomány, s kiválóan a római jog irodalmi művelése által elismert névre szert tett jeles szaktudóst. Mely tiszteletteljes ajánlást a következő rövid indokolással támogatom:

Vécsey Tamás lev. tag, jogtudor, egyetemi tanár, úgy tanári mint szakirodalmi sikereinek méltatásául 1881-ben lett 2-ik osztályunk levelező tagjává megválasztva. Azóta szakadatlanul folytatta és folytatja tudományos s különösen irodalmi működését, s többrendbéli, folyóiratok és akad. felolvasásokban közzétett dolgozatai (milyenek például civilistikus és pandektajogi értekezései, Aemilius Papinianus élete és művei cz. terjedelmesebb munkája stb.) továbbá akad. birálatok és emlékbeszédék, főleg pedig «A római jog külső története és institúciói» című (először 1886. s második javított is kiadásban megjelent) kézikönyve, a melynek egyik fő érdeme az is, hogy tekintettel hazai viszonyainkra s jogfejlesztésünk igényleteire, nemkülönben a római jognak a philosophiával és a közgazdaságtannal való kapcsolatára van szerkesztve: teljes bizonyoságot nyújtanak az iránt, hogy a jelölttel Akadémiánk rendes tagi sorozata egy kiváló szakférfiúval gazdagodnék; s második osztályunk (egészben tekintve) kisebb számú, szorosan jogtudománygyal foglalkodó rendes tagjainak köre egy jeles munkaerővel gyarapodnék.

## 13. Dr. ALEXANDER BERNÁT egyet. magántanárt levelező tagúl ajánlja

DOMANOVSKY ENDRE levelező tag.

Alexander Bernát mint philosophus már háromszor volt ajánlva s azon alkalommal elősoroltattak munkái is. Én őt ismételve a legmelegebben, teljes meggyőződésemből vagyok bátor a tisztelt Akadémiának ajánlani, miut oly író. ki mély

gondolkodása és magyaros előadása által diszére fog válni az Akadémiának. Szabad legyen ez alkalommal boldogult Danielik János ítéletét ide írnom, a mint Alexander egy pályamunkájáról nyilatkozott. «Gyakorlott író ő, kinek a nyelv hatalmában van, iskolázott és világos fő, ki a mint tisztán felfog, azonképen tisztán ad vissza. Ismertetés és bíraskodás szintén hivatása. Meg vagyok győződve, hogy ha magát Duns Scotot kellene ismertetni és megbíralni, a subtilis doctorral ép oly játszó könnyedséggel fogna elbánni, a mint jelen pályaművében elbánt Schopenhauer és Hartmann a phantasiát meglehetősen csiklándozó rendszerével.»

**14. Dr. BALOGH JENŐ** k. főállamügyész. fogalmazót levelező tagúl ajánlja

TÓTH LÓRINCZ rendes tag.

Levelező tagúl ajánlom Balogh Jenő jogtudor, k. egyetemi magántanár s kir. főállamügyési fogalmazó urat, a jogász-egylet büntönügyi bizottságának jegyzőjét, kitünő büntető jogi monographiák szerzőjét, kiből a jogirodalom mezején, eddigi dolgozatai után ítélve, igen hasznos, termékeny, mély ítéletű, világos és correct előadású munkást várhatni.

Ekkorig megjelent terjedelmesb dolgozatainak jegyzéke a következő:

1. «A folytonos és folytatólagos büncselekvények tana.» Jogtudományi Közöny 1885. évf. Különlenyomatban is (Budapest, 1885).
2. «A delictum collectivum és a szokásszerű és üzletszerű büncselekvények tana.» (Budapest, 1886). Magyar jogászegyleti értekezések XXX. füzet.
3. «A sértett fél jogköre a büntetőjogban. I. kötet. A sértett fél indítványára büntetendő cselekvények tana.» (Budapest, 1887).
4. «A visszaesésről» (Tanulmány) a Magyar Igazságügy 1886. évfolyamának júliusi és augusztusi füzetében.
5. «Büntönügyi viszonyaink reformjához.» Magyar Jogászegyleti értekezések XXXIX. füzet (Budapest, 1888).
6. «Közlemények a magyar bünvádi eljárás legujabb törvényjavaslatáról.» Büntető Jog Tára XVII. kötet (Budapest, 1889).

**15. Dr. FELMÉRY LAJOS** kolozsvári egyet. tanárt levelező tagúl ajánlja

BRASSAI SÁMUEL tiszteleti tag.

Korábbi ajánlataimban elősorolt indokaimat ezúttal csak annyival szaporítom, hogy az oly fontos és életbevágó paedagogiának és methodikának elenyészőleg kevés a képviselője az Akadémiában. A II. osztály húsz rendes tagja között t. i. *egy sincs*. A levelezők száma harmincznyolcz s köztük paedagogus egyetlen egy! Ehhez nem kell commentár.

Sajátságos az is, és annak idejében a közvélemény terén fel is tűnt, hogy az ezennel ajánlathoz hozott tag munkáját: «Az iskolázás jelene Angolországban» című két kötetes könyvét a T. Akadémia a nagy jutalomra érdemesítette s mind e mellett az azóta eltelt négy esztendő alatt kebeléből kizárta.

Már pedig szaktudományos működését azóta is szakadatlanul folytatta és folytatja különböző folyóiratokban közölt értekezéseiben és tanulmányaiban, melyek

összegyűjtve két-három kötetre mehetnének. Jelenleg pedig a «Neveléstudomány» kézikönyvében dolgozik s a kézirat nagy részét be is adta bírálatra a T. Akadémiának.

16. **Dr. MÁRKI SÁNDOR** egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

NAGY IVÁN rendes tag.

Dr. Márki Sándort, főgymn. rendes és egyetemi magántanárt, Budapesten, a Történelmi, Földrajzi és az Ethnographiai Társulat, a Kárpát-egyesület budapesti osztályának választmányi, a Kölcsey-Egyesületnek pedig tiszteletbeli tagját, mint a ki tudományos irodalmunknak 21 év óta buzgó és fáradhatatlan munkása; a ki «Dósa György» című munkájaért az Akadémia, «Mária királyné»-jáért a Kisfaludy-Társaság méltányoló és elismerő dicséretében. «Kemény János»-ért pedig a Történelmi Társulat pályázati jutalmában részesült; a ki különösen hely- és néprajzi irodalmunkban már is jelentékeny érdemeket szerzett, és lankadatlan szorgalma, lelkiismeretes pontossága, csüggedetlen munkásságával hivatva a hely- és néprajzi tudományokban (mely irodalmunkban legkevésb valódi szakmvelővel dicsekedhetik) hasznos, a tudományt és szakirodalmat értékes és magvas dolgozataival, tiszta magyarsággal és vonzó előadásban gyarapítani és emelni; a ki már két év előtt a t. osztály által is a tagságra való ajánlásban részesült, és csak is a plenumban egy pár szavazat hiányában esett el a méltó megválasztástól; végre a ki a tudományos irodalom művelésére alapos képzettségének itt mellékelten felsorolt munkálatai által kitűnő jeleit adta; — ismételten és egyedül a hazai tud. irodalom érdekétől ösztönözötve, a t. T. Akadémia II. osztályának levelező tagjául melegen és tisztelettel ajánlom.

A) *Önállóan megjelent művek.*

1. A Fekete-Körös és vidéke. Nagyvárad, 1876. 8-r. 146 l.
2. Sarkad története. Budapest, 1877. 8-r. 189 l.
3. Az oroszok hazánk történetében. Nagyvárad, 1877. (Uj, bő átdolgozásából idáig egyes fejezetek jelentek meg; így: Magyar írók Oroszországról, Földr. közlemények, 1882.; Az orosz-magyar kereskedelem története az aradi keresk. évkönyvben, 1886. E félévben az egyetemen «Magyar-orosz érintkezések a középkorban» címmel tart előadásokat.)
4. A magyar mint államnyelv 1604—1711. Arad, 1879. 8-r. 40 l. (Mutatvány az államnyelv egész történetét felölelő munkájából, melyből egyes részletek szintén jelentek meg; pl. a Figyelőben 1873-ban több közlemény.)
5. A nagyfalusi Arany-család. Budapest, 1879. és Arad 1881.
6. Dr. Nogáll János. Életrajz. (Névtelenül.) Nagyvárad, 1880.
7. Bihari román írók. Nagyvárad, 1880. n. 8-r. 163 l.
8. Aradtól Petrozsényig Történeti és földrajzi ismertetés. Arad, 1881. 8-r. 50 lap.
9. Dósa György és forradalma. Az Akadémia által megdicsért pályamű. Budapest. 1883. n. 8-r. 216 lap.

10. Ugyanannak második kiadása. Budapest, 1886. (E tárgyra vonatkozó újabb cikkei : Dósa György korából. A Századokban, 1887. — Dósa György első költője. Kathol. Szemle, 1889).

11. Kemény János. A Történelmi társulat által jutalmazott pályamunka. Arad, 1883. (Eredetileg a Századokban jelent meg.)

12. Esterházy Miklós,

13. Wesselényi Ferencz nádor.

14. Széchenyi Pál,

15. Kemény János,

16. Thököly Imre,

17. Mátyás király életrajzaik a Magyar Helikonban, külön füzetekben 24--24 lapnyi terjedelemben. Pozsony, 1884—5.

18. Magyar Pantheon. 150 arckép és jellemrajz. Pozsony, 1884. n. 8-r. XV és 150 lap.

19. Ugyanaz. 16-r. kiadásban.

20. Mária, Magyarország királynéja. (A Kisfaludy-Társaság által első sorban megdicséret pályamű. A Történelmi Életrajzok I. kötete. Budapest, 1885. n. 8-r. 191 l. Térképpel és műmellékletekkel.)

21. Földrajz. Középkorok számára. Két kötet, Budapest, 1887.

22. Az osztrák-magyar monarchia polit. földrajza. Budapest, 1887.

23. Történelem, elemi iskolák számára. 1888. és 1889.

24. Hunfalvy János. Emlébeszéd a földrajzi társulatban. Budapest, 1889.

#### B) *Különlenyomatokban.*

25. Csála és vára. Arad, 1882.

26. Czudar Mihály (parasztember) versei. Arad, 1883.

27. A Bingföld. (Új seelandi magyartelep). Arad, 1883.

28. Aba Sámuel. Arad, 1882.

29. A borsodi Bükkhegységben. (A Kárpát-egyesület évkönyvéből.) Igló, 1883.

30. Arad-Hegyalja éjszaknyugati részén. U. o. 1885.

31. Dézna és vidéke. Budapest, 1887.

32. A vármegyék monographiáinak történetéből. U. o. 1888.

#### C) *Szerkesztések.*

33. Irodalmi Ertesítő. (Az első magyar könyvészeti szaklap 1874—5., mely a m. Akadémia helyeslésével is találkozott.)

34. A Kölcsey-egyesület évkönyve. Arad, 1884.

#### D) *Nagyobb cikkek.*

1. A Századokban 1869 óta. Legutóbb: A középkor kezdete Magyarországon.

2. A Hazánkban: Forray András esete. Magyarok az 1812. évi orosz hadjáratban stb.

3. A Kisfaludy-Társaság évkönyveiben: Monaci Lőrincz versei.

4. A Földrajzi közleményekben több mint 20 íven a Magyarországról szóló legújabb földrajzi irodalom története és számos földrajz-történelmi cikk, legutóbb 1889-ben: Utazó magyar nők.

5. A Figyelőben 1873 óta számos czikk.
6. Régi magyar utazók. (VII. ker. gymn. értesítő, 1886.)
7. A Történ. és Rég. Értesítőben, Archaeol. Értesítőben, Paed. Plutarchban, Vasárn. Ujságban, Athenaeumban, a Hon, Pesti Napló stb. tárczáiban; Magyarországnak és a Nagyvilágban, M. Geában, a Kárpát-egy., Kölcsey-egyesület stb. évkönyvében és számos más fővárosi és vidéki lapban.

E) *Előkészítésben.*

1. Aradvármegye története. Aradváros és vármegye megbízásából.
2. A földrajzi ismeretek fejlődése Magyarországnak és Magyarországról.  
(Két nagy kötetre tervezve.)

**17. Dr. SCHWARCZER OTTÓ** elmeegógyintézeti főorvost levelező tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ rendes tag.

Levelező tagúl ajánlom Dr. Schwarczer Ottó urat, a m. kir. egyetem magántanárát, az elmekörtan s törvényszéki gyógytan jelesét, ki Krafft-Ebing nagy munkáját a «Törvényszéki elmekörtan»-t magyar átdolgozásban közrebocsátván, ezzel, és szakbeli kitünő értekezéseivel s előadásával a magyar irodalomnak értékes szolgálatot tett, és oly szakot fog képviselni. mely neki különösen sajátja, és mely mások által művelve nincs. A jogászvilág, különösen a büntető bíróságok nagy elismeréssel vannak az ajánlott tanár s elmeegógyintézeti főorvos úrnak érdemeiért, s élénk örömmel fogják őt az akadémiai széken üdvözölni.

*Nyomtatásban megjelent művei :*

1. *Törvényszéki elmekörtani levelek.* 1887. — 99 lap. (Különlenyomat a «Gyógyzat» 1887. évi folyamából.)
2. *Az elmeéről.* 1888. — 30 l. (Olvast. a zempléni megyei orvos-gyógyszerészegyesület estélyén 1888. január hó 29.)
3. *A psychoneurosis igazságai szakának termikus kezeléséről.* (Különlenyomat az Orvosi Hetilap 1879. évfolyamából.)
4. *Valami az idegességről.* (A m. orvosok XXIII. ülésén tartott előadás. 1886.)
5. *Az intézeteken kívül levő elmebetegség és hülyék statisztikája.* (Különlenyomat a «Gyógyászat» 1887. évfolyamából.)
6. *A törvényszéki elmekörtan tankönyve.* Irta Krafft-Ebing. Fordította és előszóval ellátta. 1885. Kiadja a M. T. Akadémia. 667 lap, előszó XXI.)
7. *A szerelem physiologiája.* (A m. orvosok XXIV. vándorgyűlésének 1888. aug. 24-iki tudományos estélyén tartott előadás.)

Becses czikkek, közlemények az Orvosi Hetilapban, a Gyógyászatban, Orvosi Szemlében, Jogtud. Közönyben. (A Pribil-esethez. 1889. jan. 23. 4. sz.)

Mint szakjának nemcsak a hazában, hanem Európaszerte ismert kitünősége az országos közegészségügyi tanácsba is meghívatott.

*Német nyelven :*

1. *Die Bewusstlosigkeits-Zustände als Strafausschliessungs-Gründe* im Sinne der deutschen, österreichischen und ungarischen Strafgesetzgebung. Tübingen, 1878. Verlag von H. Laupp. 114 l.



2. *Abwehr. Richtigstellung der Diagnose der transitorischen Tobsucht.* 1879.

3. *Die transitorische Tobsucht.* Eine klinisch-forensische Studie. Wien, 1880. Verlag von Toeplitz und Deuticke. 185 l.

4. *Der Aberglaube und die Zurechnung.* (Külön lenyomat a «Jahrbücher für Psychiatrie»-ből.) Wien, 1882. Toeplitz und Deuticke.

E munkáival a tisztelt szerző Németországon is nagy becsületet és elismerést vívott ki magának s a magyar tudománynak.

18. Dr. SZENDREI JÁNOST, a rég. és embertani társulat titkárát  
levelező tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ rendes tag.

Szendrei János született 1857. márczius 28-án. Végezte a jogi és bölcsészeti tanulmányokat, a régészeti tudományok tudora, több éven át a M. N. Múzeum régiségtárának volt tisztviselője. Az országos régészeti és embertani társulat titkára, a műemlékek országos bizottságának beltagja, a M. Tud. Akadémia Archaeologiai bizottságának kültagja, a magyar történelmi és a magyar heraldikai és a genealogiai társulatok választmányának és végül Budapest főváros régészeti szakbizottmányának tagja. Jelenleg miniszteri hivatalnok.

Irodalmi működését 1874-ben tehát 15 évvel ezelőtt kezdte meg hirlapi dolgozatokkal.

a) *Önálló nagyobb művei.*

1. *A képzőművészet remekei.* Kiadja Divald Károly. 1882—1886. 4 kötet. Folio. Budapest. 240 képpel.

2. *Meisterwerke der bildenden Kunst.* Budapest 1883. 1884. Folio 2 kötet.

3. *Arcydzieta Sztuki Plastycznej* (lengyel). Budapest, 1884. 1885. 2 kötet.

4. *Miskolcz város története és egyetemes helyirata.* I. k. Miskolcz. 1885. (II. és III. kötet sajtó alatt.) 4r. 436 lap. 1 kötet.

5. *Borsodmegye östelepei.* Budapest. Franklin-nyomda. 1884. 8r. 1 kötet.

6. *Országos magyar történeti ötvösműkiállítási emlék.* Budapest. 1884. n. 8r. 1 kötet.

7. *Dürer Albert élete és művészete.* Albrecht Dürer's Leben und Wirken. Kiadja Divald képes táblákkal. Franklin. Budapest, 1885. Folio. 1 kötet.

8. *Dalmácia középkori műemlékei* Eitelbergertől. Budapest. Franklin társ. 1886. 8r. 1 kötet.

9. *Az régiség tudományának hajdany állapotja,* stb., régi magyar nyelven. Budapest. Franklin. 1885. Folio. 1 kötet.

10. *Dürer Albert származása és művészete.* Három táblával. Budapest. Franklin. 1886. 8r. 1 kötet.

11. *Képes kalauz az országos nőipar-egyesület* javára az iparművészeti múzeum helyiségeiben rendezett gyűrű-kiállításához. Budapest. Franklin. 1888. 8r. 62 lap. 1 kötet.

12. *Albert Dürer's Abstammung und Kunstthätigkeit.* Budapest. Franklin. 1888. 8r. 1 kötet.

b) *Nagyobb értekezések és cikkek szakfolyóiratokban.*

1. Borsodmegye őstelepei. *Archaeologiai Értesítő*. 1879. évf. 35. lap.
2. Óskori ércbányászat nyomai Borsodban. U. o. 1879. évf.
3. Miskolcz város évkönyveiből. U. o. 1879. évf.
4. A nagy-kőrösi régészeti ásatások. U. o. 1879. évf.
5. A viski ásatás. U. o. 1880. évf.
6. A muhi ásatás. U. o. 1881. évf.
7. Felső magyarországi régiségek. U. o. 1882. évf.
8. Ásatások a diósgyőri barlangokban. U. o. 1882. évf.
9. Egy népszerűtlen könyv. Válasz Réthy kritikájára. U. o. 1885. évf.
10. Jónás festő sirköve. U. o. 1886. évf.
11. «A művészi ipar.» Könyvismertetés. U. o. 1886. évf.
12. A Károlyiak kincsei a XVI. és XVII-ik században. U. o. 1887. évf.
13. Néhai Ipolyi Arnold gyűjteménye. U. o. 1887. évf.
14. Csoma József régiséggyűjteménye I. közl. U. o. 1888. évf.
15. A telepítési kérdésről. *Századok*. 1883. évf.
16. A rumánok eredetéhez. U. o. 1883. évf.
17. Megyei élet, adózási és árviszonyok Borsod vármegyében a XVI. és XVII-ik században. U. o. 1883. évf.
18. Versecz város története. U. o. 1888. évf.
19. Egy megbukott görög boltos a XVII-ik században. U. o. 1888. évf.
20. Jelentés a szamos-völgyi régészeti útról. *Az orsz. régészeti és embertani társulat évkönyvében*. 1885.
21. Izraelita egyházi szerek. *A magyar történeti ötvös mű-kiállítás lajstromában*. 1884.
22. A viski (máramarosi) csúcsíves templom. *Egyházművészeti lapok*. 1880. évfolyam.
23. Borsodmegyei számadás 1697-ből. *Történelmi Tár*. 1885. évf.
24. Magyarország címertára. *Turul*. 1883. évf.
25. Pecsétnyomó a XIV. századból. U. o. 1883. évf.
26. Pecséttani adalékok. U. o. 1883. évf.
27. A Miskócz nemzetség. U. o. 1884. évf.
28. Szeged város címere és pecsétje. 1884. évf.
29. Miskolcz címere. 1885. évf.
30. Négy magyar levél a XVI-ik századból. 1886. évf.
31. Homonna város pecsétnyomója a XV-ik századból. U. o. 1888. évf.
32. A lovasság szervezése Magyarországon a hét éves háborúk idejében. *Hazánk*. 1887. évf.
33. Régi magyar megfigyelések. *Természettudományi közlöny*. 1888. évf.
34. Tokaj várának hadi felszerelése 1649-ben. *Ludovica közlöny*. 1888. évf.
35. Váraink rendszere és felszerelése a XVI. és XVII-ik században. 3 közlemény. *Hadtörténelmi közlemények*. 1888. évf.
36. Hadtörténelmi okmánytár. 6 drb okmány. *Hadtörténelmi közlemények*. 1888. évfolyam.

c) *Kisebb hírlapi cikkek. Tárcaék.*

1. A nagy-kőrösi régészeti ásatásokról. *Pesti Napló*. 1879. évf.
2. Bártfa. U. o. 1881. évf.

3. Sároshól. U. o. 1881. évf.
4. A renaissance hazánkban. U. o. 1881. évf.
5. Vasvári Pál. U. o. 1882. évf.
6. Rafael. U. o. 1882. évf.
7. A műcsarnokból. U. o. 1882. évf.
8. Az országos ötvösmű-kiállítás. U. o. 1884. évf. 47., 48., 49. sz.
9. A műcsarnokból. U. o. 1884. évf.
10. Oroszország és hazánk. U. o. 1884. évf.
11. A Ludoviceum. U. o. 1884. évf.
12. Archaeologiai séták. U. o. 1884. évf. 206., 213., 235. sz.
13. Beteljesedett (Munkácsi festménye). U. o. 1884. évf.
14. Sáros, Borsod, Erdély. U. o. 1884. évf.
15. A műcsarnokból. U. o. 1884. évf.
16. A műcsarnokból. U. o. 1884. évf.
17. A műcsarnokból. U. o. 1885. évf.
18. A művészetek története I. II. U. o. 1885. évf. 38., 45. sz.
19. A művészet a kiállításon. U. o. 1885. évf. 123., 126., 128. sz.
20. A többszörösítő művészetek. U. o. 1885. évf. 132., 135., 148. sz.
21. A nemzetközi műkiállítás. I. U. o. 1885. évf. 160. 162. sz.
22. Nemzeti ipar, magyar stíl. U. o. 1885. évf.
23. Magyar történelmi képek. U. o. 1885. évf.
24. Művészet a magyar házi iparban. U. o. 1885. évf. 202., 206., 207. sz.
25. Nemzetközi műkiállítás II. U. o. 1885. évf. 226., 229. sz.
26. A magyar majolika. U. o. 1885. évf.
27. Erdély. U. o. 1885. évf.
28. Verescsagin. U. o. 1886. évf.
29. Mozart végpercei. U. o. 1886. évf.
30. Budavár visszafoglalása 1686. szept. 2-án. U. o. 1886. évf.
31. A műcsarnokból. U. o. 1886. évf.
32. Batori Erzsébet. U. o. 1886. évf.
33. A képzőművészeti társulat jubileuma. U. o. 1886. évf.
34. A király a műcsarnokban. Tárca. U. o. 1886. évf.
35. A műcsarnok jubilaris kiállítása. U. o. 1886. évf.
36. Báthory István. U. o. 1887. évf.
37. A szolnoki eklézsia. U. o. 1887. évf.
38. A műcsarnokból. U. o. 1887. évf.
39. Deák Ferencz szobra. U. o. 1887. évf.
40. A műcsarnokból. U. o. 1887. évf.
41. Arany János szobra. U. o. 1887. évf.
42. A festészet remekei Magyarországon. U. o. 1888. évf.
43. A műcsarnokból. U. o. 1888. évf.
44. Török világ Magyarországon. *Ellenőr* 1882. évf.
45. Aquincum fürdői. U. o. 1882. évf.
46. Buda. Tárca. *Nemzet*. 1883. évf.
47. Budapest főváros nyilvános vízművei. U. o. 1883. évf.
48. Régészeti ásatás a Múhi pusztán. U. o. 1883. évf.
49. A magyar majolika. U. o. 1883. évf.

50. Királyi ajándék. Tárca. U. o. 1886. évf.
51. Ipolyi Arnold munkái. U. o. 1887. évf.
52. A gyűrű és multja. U. o. 1888. évf.
53. A toll. Tárca. *Fővárosi Lapok*. 1885. évf.
54. A miskolci vész. *Vasárnapi ujság*. 1878. évf.
55. A miskolci ref. egyház legrégebb kelyhe. U. o. 1880. évf.
56. A sakkozó gép. U. o. 1881. évf.
57. Az országos történeti ötvös-műkiállítás. U. o. 1884. 8., 9., 10. sz.
58. Az orsz. tört. ötvös-műkiállítás. *Magyar ifjuság* 97—102. lap.
59. A jog és államtudományok tanrendszerének reformja. *Egyetértés*. 1879. évf. 17., 18. sz.
60. Magyar történeti életrajzok. U. o. 1884. évf.
61. Szolnok város multjából. *Szolnoki híradó*. 1887. évf.
62. A régi Muhi város romjai között eszközölt ásatások. «*Miskolcz*». 1879. évf. 38., 39., 40., 41. sz.
63. A török hódoltság kora Miskolcz város történetében. U. o. 1882. évf. 63., 64., 65. sz.
64. Miskolcz ipartörténetéhez. «*Közgazdaság*». 1880. évf. 4., 6., 10., 11., 12. sz.
65. Krisztus Pilátus előtt. Munkácsi képe. «*Regelő Themis*». 1882. évf.
66. Két miskolci bíró. Korrajz. *Miskolcz és Vidéke*. 1884. évf. 2—6. sz.
67. A nemzet kincsei. Tárca. *Jász-Nagykun-Szolnoki közlöny* 1884. évf.
68. Művészet és ipar. Tanulmány. «*Borsodmegyei lapok*». 1881. évf.
69. Reactió a társadalomban. U. o. 1881. évf.
70. Bártfai képek. U. o. 1881. évf.
71. A magyar képzőművészet. U. o. 1881. évf.
72. Egy közgazdasági jobb jövő reménye. U. o. 1882. évf.
73. A villany-fény. U. o. 1882. évf.
74. Az ezredév megünneplése. U. o. 1883. évf.
75. Ásatások a diósgyőri barlangokban. U. o. 1883. évf. 43., 44. sz.
76. Miskolcz czímere. *Közvélemény*. 1885. évf.
77. Állam és társadalom. U. o. 1886. évf.

Mind ezeken kívül számos emléklapban és emlékkönyvben, alkalmi kiadványokban és számos fővárosi és vidéki lapban jelentek meg tárczái, apróbb cikkei és szépirodalmi dolgozatai, melyek száma körülbelül ugyanannyi mint az itt czímlileg is felsoroltaké.

Ezen felül a különböző tudományos társulatok kebelében s több vidéki városban eddigelé 30 fölölvasást és előadást tartott.

Élénk részt vett az 1884-ik évi ötvös műkiállítás rendezésében és ismertetésében, 1888-ban gyűrű-kiállítást rendezett.

Régészeti ásatásai közül maradandó becsű eredményeket ért el a régi Muhi város romjainak föltakarása és helyfekvésének meghatározása, továbbá a nagykőrösi urnatemetők, a diósgyőri őskori barlangok, csabrendeki sírmező megásatása s a viski csúcsives templom és a tapolczai XIII-ik századbéli apátság kiásatása, valamint Diósgyőr várának fölvételei által.

## 19. WOSINSKY MÓR apari plébánost levelező tagú ajánlja

PULSZKY FERENCZ tiszteleti tag.

Munkáinak lajstroma a következő:

1. «Leletek a lengyeli őskori telepről.» Budapest, 1885. Kiadja a M. Tud. Akadémia Archaeologiai Bizottsága. 4r. 50 l. V térképpel és 231 ábrával. Megjelent az «Archaeologiai Közlemények»-ben s különnyomatban is. Birálva Dr. Ortway Tivadartól a «Századok» 1886. XX. évf. VI. füz. 529—532. és az «Archaeologiai Értesítő» VI. köt. 184. l.

2. «Etrusk bronzedények Kurdon» megjelent az «Archaeologiai Értesítő»-ben 1885 73—85 l. 13 ábrával.

3. «Das praehistorische Schanzwerk von Lengyel, seine Erbauer und Bewohner» megjelent az «Ung. Revue»-ben s külön kiadásban Pulszky Ferencz előszavával. Budapest, 1888. 69 l. V térképpel s 180 ábrával. Birálva Dr. Much által a «Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien» XVII. köt. és Dr. Ranke által a müncheni «Correspondenzblatt»-ban.

4. «Etruskische Bronzegefäße in Kurd» megjelent az «Ung. Revue» IV. f. VI. évf. 209—322. l. s különnyomatban is. Budapest, 1886. 14 l. és 13 ábrával. Birálva Dr. Hoernes M. által a «Mittheil. der anthrop. Gesellschaft in Wien» 1886. XVI. köt. májusi füz. és Dr. Virchow R. által «Verhandlungen der Berliner Anthropologischen Gesellschaft» 1886. valamint «Matériaux pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme» Páris, 1888.

5. «A lengyeli praehistorikus sáncz és lakói.» Felolvastatott a budapesti országos rég. congressuson. Megjelent az «Orsz. rég. és embertani társulat 1879—1885-diki évkönyvé»-ben. Azonkívül különnyomatban is. Budapest 1886. 10 ábrával 104—114. l.

6. «Legújabb régészeti ásatásaim Tolna megyében.» Megjelent az «Arch. Értesítő» V. kötet 391—393. l.

7. «A lengyeli ásatások 1887-ben.» Megjelent az «Arch. Értesítő» VII. kötet 171—173. l.

8. «Rivière Emil: L'antiquité de l'homme dans les Alpes-Maritimes.» Birálat. Megjelent az «Arch. Értesítő» VII. köt. 271—274. l.

9. «Baron de Bay: L'archéologie préhistorique.» Birálat. Megjelent az «Arch. Értesítő» 1888. VIII. köt. 4. sz. 363—364. l.

10. «Siret: Les premiers ages du métal dans le sud-est de l'Espagne.» Birálat. Megjelent az «Arch. Értesítő» 1888. VIII. köt. 5. sz. 434—439. l.

11. «A kölesdi őskori lelet.» Felolvastatott az orsz. rég. s embertani társulat 1889. jan. ülésén. Megjelent az «Arch. Értesítő» 1889. IX. köt. 1. szám. 33—44. lap 22 ábrával.

12. «A lengyeli ásatások 1888-ban.» Megjelent az «Arch. Értesítő» 1889. IX. köt. 2. szám.

13. «Leletek a lengyeli őskori telepről.» II. rész. Megjelenik az «Arch. Közlemények»-ben 1889. 10 nyomtatott iv s 25 tábla terjedelemben.

14. «Das praehistorische Schanzwerk von Lengyel, seine Erbauer und Bewohner.» II. rész. Megjelenik az «Ung. Revue»-ben 1889. s külön kiadásban körülbelül 17 nyomtatott iv és 30 tábla terjedelemben.

15. «Lourdes csoda-eseményei.» Lasserre Henriktől. A francia eredetinek 10-dik kiadása után fordítva. Budapest. 1884. XXIII és 403 lap.

16. «Keleti utam emlékei.» Útleirat Egyiptom-, Palestina-, Török- és Görögországról. Szegszárd, 1888. 211 lap.

17. «Karczolatok dán- és svédországi utamból.» Útleirat. Szegszárd, 1888. 87 l.

18. «Keleti utam emlékei.» II. kiadás. Szegszárd. 1889.

19. Munkában van «Leletek a lengyeli őskori telepről.» III. kötet.

20. Munkában van «Das praehistorische Schanzwerk von Lengyel. seine Erbauer und Bewohner.» III. kötet.

21. Felolvasás és kiadásra vár a Magy. Tud. Akadémia II-dik osztályához beadott terjedelmes értekezés «A zsurgorítva fekvő helyzetben eltemetett neolithkori nép, annak culturája s vándorlási iránya» czím alatt.

22. Számos egyházi, régészeti s közmívelődési cikk jelent meg a «Szegszárd Vidéke», «Magyar Állam» s «Tolnamegyei Közlöny» czímű lapokban.

**20. Dr. MAYER SALAMON** bécsi egyet. tanárt külső tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ rendes tag.

A M. Akadémia II-dik osztályába *külső* tagúl, ezúttal már harmadik ízben ajánlom Mayer Salamon jogtudor. s bécsi egyetemi tanár urat. a magyar büntető jog s eljárás tanárát a cs. k. keleti akadémián, hazánknak s irodalmunknak meleg hívét s barátját, jogéletünknek fáradhatatlan ismertetőjét a külföldön. — Egész könyvtárt képező munkáit, melyek főképen a büntető jog s eljárás körében hintik sugaraikat, már ismételve elszámláltam korábbi ajánlataimban, e munkák száma tavaly óta ismét szaporodott; szerzőjük hosszab ideig utazott Magyarországon, melynek nyelvét megtanulta, végig nézte s alaposan tanulmányozta büntető intézeinket, s ismertette az illavai fegyházat, s érdekeltségének, rokonszenvének újabb jeleit adta, melyeket hálával kell fogadnunk, mert nem lehet közömbös reánk nézve, hogy a világ mívelt nemzetei: németek, francziák, angolok, olaszok stb., nemes törekvéseinket s haladásainkat a jogreformok terén, ismerjék s becsülni tanulják.

Az alapszabályok 17. §-ának, mely a külső tagokról szól, senkiseim felel meg jobban mint Mayer Salamon. mert ő a tudományosság körüli érdemei által méltó hirt szerzett, *különösen* pedig hazánkat közelebbről érdeklő munkáival az Akadémia elismerésére nagy mértékben méltóvá lett.

Megújítom tehát már két ízben tett, de sikerre nem vezetett ajánlatomat, bizonyosságául erős meggyőződésemmek, hogy dr. Mayer Salamon kormánytanácsosban az Akadémiának oly kültagot ajánlok, ki annak javát és dízét ernyedetlen kitarással s a legmelegebb buzgalommal fogja előmozdítani. .

**21. RENÉ DE MAULDE** urat, a párisi Société d'Histoire Diplomatique főtitkárát külső tagúl ajánlja

FRANKÓI VILMOS rendes tag.

Szerencsém van a II. osztályba külső tagnak ajánlani René de Maulde urat, a párisi Société d'Histoire Diplomatique főtitkárát, és ezen társulat folyóiratának szerkesztőjét; ki úgy a középkori francia történelem köréhez tartozó munkáinak

tudományos jelentőségében, mint a magyar történettudományi irodalom ismertetése körül tanusított buzgó érdeklődésében jogcímet bír arra, hogy az Akadémia elismerését fejezze ki iránta. Főbb munkái a következők:

*Etude sur la condition forestière de l'Orleans au moyen âge et à la renaissance.* Orleans. 1871.

*Coutumes et réglemens, de la République Avignon au XIII. siècle* Paris. 1879.

*Chartes municipales d'Orleans et de Montargis.* (Paris. 1883.)

*Les juifs dans les états français du Saint-Siège au moyen âge.* (Paris. 1886.)

*Gille de Rais Maréchal de France.* 1404—40. Paris. 1886.

*Jeanne de France duchesse d'Orleans.* 1464—1505. (Paris. 1887.)

Mind ezen munkák, szerző ajándékából, feltalálhatók az Akadémia könyvtárában.

### A III. osztály részéről.

22. BÁRÓ PODMANICZKY GÉZA urat tiszteleti tagúl ajánlja

KONKOLY MIKLÓS tiszteleti tag.

Báró Podmaniczky Géza azon magyar főurak sorába tartozik, kik a tudományos törekvésért nemcsak lelkesülni tudnak, de a tudományos fejlődést tettel, s áldozattal is tudják pártolni. Ő a csillagászati tudományért lelkesülve, nem a végből, hogy az égen történekről egyszerűen tudomást szerezzen magának, de a végre is, hogy a főváros közelében legyen egy csillagvizsgáló nagyobb távcsővel felszerelve, hova a tanuló ifjúság kirándulhasson s magának egy modern refractorral kellő fogalmat szerezhessen, csillagját építtetett.

Valóban báró Podmaniczky Géza 7 hüvelykes refractorán (mely másodnagyságú az országban) már idáig is több értékes megfigyelés történt Jupiter, Mars, Saturnus, Uránus és több üstökös felületén, nemkülönben Spectrálphotometricus megfigyelések állócsillagokon.

A múlt év nyarán a kis-kartali csillagda földrajzi hossza lett meghatározva; ezen munkában báró Podmaniczky saját maga is tevékeny részt vett, de azon időre még Aszódról Kis-Kartalra egy távirdavezeteket is építtetett saját költségén. ez év április havában pedig a csillagdája földrajzi szélessége lesz meghatározva, úgy annak tengerszintfeletti magassága, melyre báró Podmaniczky Géza már is szép előkészületeket tesz.

Szépen berendezett csillagdjának ismertetése a megfigyelt anyag feldolgozása után ismertetve lesz, s hogy ez idáig nem történt, az csupán csak a főúr páratlan szerénységének kifolyása.

Azon reménynek engedem át magamat, hogy ha az Akadémia Báró Podmaniczky Gézát tiszteleti tagjai közé választja, a tudományosság egy igen buzgó előmozdítóját fogadja be keblébe, miért is a t. Akadémiának őt igen melegen ajánlom.

## 23. HORVÁTH GÉZA levelező tagot rendes tagúl ajánlja

FRIVALDSZKY JÁNOS rendes tag.

Dr. Horváth Géza az Akadémiának 1877-dik év óta tagja. a félfedeles-szárnyúak (Hemiptera) speciális és alapos művelője, s az e szakmával foglalkozó külföldi szakbúvárok előtt is elismert tekintély, kihez a kétséges fajokat illetőleg gyakran fordulnak szakférfiak is véleményének kikérése, vagy pedig gyűjteményeik anyagának feldolgozása végett.

Dr. Horváth Géza megválasztása óta a következő nagy számú s többféle nyelven megjelent becses dolgozattal gazdagította az állattani irodalmat:

1. A magyarországi rablópoloskák átnézete. (Természetrajzi Füzetek 1877. I. kötet.)
2. Abaujmegeyi Aphidák. (U. o.)
3. Synonymiai jegyzetek. (U. o.)
4. Saldides recueillis en Belgique par M. Camille Van Volxem. (Comptes-rendus de la Société entomol. de Belgique. 1877. 36. sz.)
5. Magyarország vizenjáró poloskái. (Természetr. Füzetek. 1878. II. köt.)
6. Über das Sammeln und Praepariren der Hemipteren. (Entomol. Nachrichten. 1878. IV. köt.)
7. Europaeische Hemipteren in fremden Welttheilen. (U. o.)
8. Préparation et récolte des Hemiptères. (Bulletin mensuel de la Société Linnéenne du Nord de la France à Amiens. 1878. 72. sz.)
9. Beitrag zur Hemipteren-Fauna Transkaukasiens. (Jahresbericht der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft «Isis» zu Dresden. 1878.)
10. Stael Károly emlékezete (Természetr. Füzetek. 1878. II. köt.)
11. Hemiptera Heteroptera a Dom. Joanne Xantus in China et in Japonia collecta. (U. o. III. köt. 1 táblával.)
12. Hemipterologisches aus Transkaukasien. (Isis, 1879.)
13. Hemiptères recueillis au Japon par M. Gripemberg. (Comptes-rendus de la Société entomologique de Belgique. 1879. 67. sz.)
14. Az állatvilágban fölmerülő időszakos tüneményekről. (Természettud. Közöny. 1880. XII. köt.)
15. Ischnocoris intermedius nov. sp. (Annal. de la Soc. entom. de France. 1880. X. köt.)
16. Hemipterologiai Közlemények. (Természetr. Füzetek. 1880. IV. köt.)
17. A búza és árpa gyökerén élő Schizonenza fajról. (U. o.)
18. Jelentés, melyet a phylloxera-ügy tanulmányozása czéljából tett külföldi utazásáról báró Kemény Gábor földművelés-, ipar- és kereskedelmi m. miniszter úr benyújtott. Budapest, 1880. 4r.
19. Remarques sur divers Hémiptères. (Annal. de la Société entomologique de France. 1881. Sér. 6. I. köt.)
20. Védekezés a phylloxera ellen és az amerikai szőlőfajok. (Természettud. Közöny. 1881. XIII. köt.)
21. Hemiptera nova vel minus cognita. I.—II. (Természetr. Füzetek. 1881. V. kötet.)
22. Hemiptera Europae, annis 1875—78 descripta. (Entomol. Nachrichten. 1881. VI. köt.)



23. Jelentés az országos phylloxera-kísérleti állomás 1881. évi működéséről 9 ábrával. Budapest. 1882. 4r. 89 oldal.
24. Rapport annuel de la Station phylloxérique hongroise. Première année. 1881. (1882. 4r. 27 oldal.)
25. Jelentés az országos phylloxera-kísérleti állomás 1882. évi működéséről, 3 táblával és 7 ábrával. (1883. 4r. 121 oldal.)
26. Ueber einige Lygaeiden. (Wiener entom. Zeitung. 1882. I. köt.)
27. Eine neue Lygaeiden-Art aus Griechenland. (U. o.)
28. Az Eremocoris-fajok magánrajza. (M. T. Akad. Értek. a természettud. köréből. 1883. XIII. köt. 2. szám. 2 táblával.)
29. A rovarok dimorphismusáról. (U. o. 4. sz. egy táblával.)
30. Revision du genre Eremocoris Fieb. (Revue d'Entom. 1883. II. k. egy táblával.)
31. Sur les migrations des pucerons. (U. o.)
32. A phylloxera és a téli hideg. (Mathem. és természettud. Értesítő. 1883. I. kötet.)
33. Die europaischen Podoparien. (Wiener entom. Zeitung. 1883. II. kötet egy táblával.)
34. Note sur le genre Tetraneuza. (Revue d'Entomologie. 1883. II. köt.)
35. Le phylloxera et le froid d'hiver. (Mathem. und naturwiss. Berichte aus Ungarn. I. köt.)
36. Az amerikai szőlők magyar terméséről. (Borászati Lapok. 1883.)
37. Eine neue Wanzen-gattung aus dem Himalaya. (Wiener entomol. Zeitung. 1883. II. köt.)
38. Heteroptera anatolica in regione Bussae collecta. (Természetrajzi Füzetek. 1883. VII. köt.)
39. A pirregő tücsök fejlődési viszonyairól. (Mathem. és Természettud. Értesítő. II. köt. 1 táblával.)
40. Sur les Hémiptères du Haut-Balcan et de la Dobrudja. (Compte-rendus de la Société entomol. de Belgique. 1884. XXVIII. köt.)
41. A kártékony rovarok rendszeres megfigyeléséről hazánkban. (Rovartani Lapok. 1884. I. köt.)
42. A hernyózásról. (U. o. egy ábrával.)
43. A phylloxera állása hazánkban. I.—II. (U. o.)
44. A katonás czinczér fejlődési viszonyai. (U. o. két ábrával.)
45. Diagnoses Hemipterorum. I. (Természetr. Füzetek. 1884. VIII. köt.)
46. Ueber Centrocoris variegatus Kolen. und seine Verwandten. (Wiener entom. Zeitung. 1884.)
47. Jelentés az 1883-dik évben Magyarország területén fellépett és megfigyelt kártékony rovarokról. Budapest. 1884. Nyolcz ábrával.
48. A kolumbácsi légy. (Rovartani Lapok. 1884. Egy szines táblával.)
49. Jelentés az országos phylloxera-kísérleti állomás 1883-diki működéséről. 1884. Egy fametszetű táblával.
50. Diagnoses Hemipterorum II. (Természetrajzi Füzetek. 1884. VIII. köt.)
51. Egy mult századbéli napló. (Rovartani Lapok. 1884. I. köt.)
52. Szüreti eredmények Farkasdon 1884-ben. (Borászati Lapok. 1885. XII. évfolyam.)

53. A paréjposzka és színváltozatai. (Rovartani Lapok. 1885. II. kötet. egy ábrával.)
54. A rovaran a budapesti országos kiállításon. (U. o. 5 ábrával.)
55. A rovarok legújabb osztályozása. (U. o.)
56. Egy gubacsképző levéltett biológiája. (U. o. egy táblával s egy ábrával.)
57. Rovarokról vett magyar helynevek. (Rovartani Lapok. 1885. II. köt.)
58. Hémiptères nouveaux. (Revue d'Entomologie. 1885. IV. köt.)
59. A magyarországi szűnyogposzokák. (Rovartani Lapok. 1885. II. kötet. egy ábrával.)
60. Jelentés az országos phylloxera-kísérleti állomás 1884-diki működéséről. 1885. Egy színes táblával.
61. A magyarországi Psyllidákról. (Mathem. és természettud. Közlemények. 1886. XXI. köt.)
62. Nouvelle révision du genre Plinthisus. (Revue d'Entomologie. 1886. V. kötet)
63. Jelentés az országos phylloxera-állomás 1885. évi működéséről. 1886.
64. A magyarországi kéregposzokák. (Rovartani Lapok. 1886. III. köt.)
65. Die Hemipteren des Talsch-Gebietes. (In: G. Radde. Die Fauna und Flora des südwestlichen Caspi-Gebietes. Leipzig. 1886.)
66. A gubacsképző levéltetvek mézgás váladékáról. (Mathem. és természettud. Értesítő. 1887. V. köt.)
67. Az amerikai szőlők kérdése. (Természettud. Közlöny. 1887. XIX. kötet. két ábrával.)
68. Notes additionelles sur les Hémiptères-Hétéroptères des environs de Gorice. (Revue d'Entomologie. 1887. VI. köt. öt ábrával.)
69. Pitanje amerikanske loze. (Gospodarski List. 1887. XXXV. köt.)
70. Note emitterologique: I. Tavola analitica del genere Stenocephalus Latr. II. Emittenti di Podolia. — III. Contributo alla Fauna italiana. (Bulletino della Societa Entomologica Italiana. 1887. XIX. köt.)
71. A szénkéneg használata a gyakorlatban. (Borászati Lapok. 1887. évf.)
72. Description de deux Hémiptères nouveaux de France. (Revue d'Entomologie. 1887. VI. köt. 1 ábrával.)
73. Die Excremente der gallenbewohnenden Aphiden. (Wiener entomol. Zeitung. 1887. VI. köt.)
74. A filloxerás szőlők gyérítése. (Borászati Lapok. 1887. évfoly.)
75. Un genre nouveau d'Hémiptères du Brésil. (Revue d'Entomologie. 1888. VII. kötet.)
76. Izlet u Podsused u zagrebačkoj okolici mjeseca novembra. (Glasnik hrvatskoga etc. II. köt.)
77. Matériaux pour servir à l'étude des Hémiptères de la faune paléarctique. (Revue d'Entomologie. 1880. VII. köt. egy táblával.)
78. Apróbb közlemények a Természettud. Közlöny XIII—XVI. kötetiben. a Rovartani Lapok I—III. évfolyamaiban (mely utóbbi folyóiratnak megalapítója és szerkesztője volt) és phylloxeraügyi cikkek a «Magyar Föld» című gazdasági napilap 1881—83. évi folyamaiban.

Ezekből látható, hogy szakmájában lankadhatatlan munkásság által mily nagy evékenységet fejtett ki úgy a hazai, mint a külföldi irodalomban; dolgozatai pedig

nemcsak faunistikai tekintetben alaposak, de egyszersmind nagy részök gazdasági szempontból is heceses, tanúlságos s életbevágó. Ezek által Dr. Horváth Géza méltóvá tette magát az Akadémia elismerésére, és arra, hogy a rendes tagok sorába megválasztassék, annál is inkább, mert eddigi buzgó munkássága után bizton remélhető, hogy az Akadémiának ezentúl is tevékeny tagja leend.

## 24. HÖGYES ENDRE levelező tagot rendes tagúl ajánlják

JENDRASSIK JENŐ és FODOR JÓZSEF rendes tagok.

Ismételve s a meggyőződés meleg hangján ajánlották dr. Hőgyes Endre lev. tagot rendes tagúl. Csatiakozunk amaz ajánlásokhoz.

Dr. Hőgyes Endre tanár a kórtani és gyógyszerzeti buvárkodás terén fáradhatatlan munkás. Szellemes gondolataiban, kitartó és gondos kísérleteiben, alapos és higgadt következtetéseiben. A kórbúvárlat egyáltalán, nevezetesen pedig a hazai orvostudományi iskola csakis a legőszintébb elismeréssel szólhat munkálkodásáról.

Tudományos érdemeit elismerte az Akadémia, midőn 1882-ben levelező tagúl megválasztotta. Azon idő óta Hőgyes tanár tudományos munkálkodása szakadatlan s jelentőségében még emelkedő. Széles körű, fáradságos, alapos s eredményeiben közfontosságú legújabb vizsgálódásai a vezettséget illetőleg ismeretesek az Akadémia előtt.

### 1872-ik évben.

1. Az ondószálcák behatolásáról a fiatal sejtek protoplasmájába. Orvosi Hetilap. 1872. 11. sz.
2. Adatok a vese élet- és kórtanához. Ugyanott 1872.
3. Kurze Mittheilungen über die histologische Structur und physiologische Function der Malpighischen Körperchen und logig gewundenen Kanälchen der Niere. Allg. med. Cent. Zeitg. 1872. 55. sz.
4. Kurze Mittheilungen über die Circulationsverhältnisse der Niere. Allg. med. Cent. Zeitg. 1872. 62. sz.
5. Előleges közlemény a vese kanyargó csatornái és Malpighi testecsei hámfedezetének kóros változásairól. Orv. Hetilap 1872. 31. sz.
6. A vese szereplése az anyagforgalomban. Természettud. Közlöny. 1872.
7. Kísérletek és észleletek a Cantharidin élettani hatásáról. Orvosi Hetilap. 1872. 3. 4. 6., 7. sz.

### 1873-ik évben.

8. A vese vérkeringési viszonyairól. Akadémiai Értekezések. 1873.
9. Experimental-pathologische Beiträge zur Kenntniss der Circulationsverhältnisse in den Nieren. 1873.
10. Cohn kísérletei és a táplálkozási önállóság a vese velő-állományában. Orv. Hetilap. 1873. 11. sz.
11. A felbomlott vér hatásáról az állati szervezetre. Természettud. Közlöny. 1873. jún. füzet.
12. Zur Wirkung des zersetzten Blutes auf den thierischen Organismus. Centralblatt f. d. med. Wissenschaften. 1873. 30. sz.

13. Bunsen-féle szivó-fuvóról (Wassertrommelgebläse) mint mesterséges légzési készülékről a légvételi elégtelenségek kiegyenlítésére. Természettud. Közlöny. 1873. júl. füzet és Orvosi Hetilap. 1874.

14. Kísérleti töredékek a Cholera-ürülékek hatásáról az állatokra. Orvosi Hetilap. 1873. 34—40. sz.

15. Kurze Mittheilungen über die Wirkungen der frischen Cholera-Entleerungen auf die Thiere. Centralbl. 1873. 50—51. sz.

*1874-ik évben.*

16. Kurze Mittheilungen über das Bunsenische Wassertrommelgebläse, als künstlichen Athmungsapparat zur Ausgleichung der Athmungsinsufficiencien. Centralblatt f. d. med. Wissenschaft. 1874. 11. sz.

17. A mesterséges vesebántalmaknál előforduló hengeres képletekről. Orvosi Hetilap. 1874. 15—20. sz.

18. Experimentelle Fragmente über die Wirkung der Cholera-Entleerungen auf Thiere. Zeitschrift für Epidemiologie. 1874.

19. A kórtan viszonya a többi természettudományokhoz. Orv. Hetilap. 1874. 8—12. sz.

*1875-ik évben.*

20. Kísérleti adatok a légző mozgások fuladás alatti lefolyásához. Orv. Hetilap. 1875. 49—59. sz.

21. Experimentelle Beiträge über den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Archiv f. exper. Pathol. u. Pharmacologie. 1875. Bd. V.

22. Mittheilungen aus dem Institute für allg. Pathologie u. Pharmacologie an der Universität in Klausenburg.

A) Beiträge zur phys. Wirkung der Bestandtheile des Capsicum annum.

B) Phys. Wirkung des dithiocyansäuren Kalium u. Aethyl. Arb. f. experim. Path. u. Pharmac. 1875.

*1876-ik évben.*

23. A lélegzés-mérésről (spirometria) a Lowne-féle «transportable spirometer» bemutatásával. Orvosi Hetilap 1876. és a kolozsvári Orvos-természettudományi Értesítőben.

*1877-ik évben.*

24. Adatok az emlősmagzat életszivósságához. Orv. Hetilap. 1877. 23. sz.

25. Beiträge zur Lebensfähigkeit des Säugethier-Foetus. Pflüger's Archiv für die gesammte Physiologie. 1877. jún. füzet.

26. Némely gáznemű anyag hatása a légzőmozgások fuladás alatti lefolyására.

*1878-ik évben.*

27. Über den Einfluss verschiedener Gase auf den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Centralbl. f. med. Wissenschaft. 1878. Nr. 8.

28. Telephon szerkezetű magneto-inducto ideg-izom izgatásokra. Orvostermészettud. Értesítő. 1878. és Orv. Hetilap. 1878. 12. sz.

29. A halló erő meghatározása telephonnal. Kísérletileg előadatott a kolozsvári orvostermészettud. Társulat 1878. negyedik szakülésén.

*1879-ik évben.*

30. Az arczideg-kiirtás után keletkező szembeli változásokról. Orvos-természettud. Értesítő. 1879.

31. Über die Veränderungen des Auges nach Facialis Exstirpation. Arch. für experiment. Path. u. Pharmac. B. VI. 1879.

32. Előleges jelentés a szemteke-rezgésre (nystagmus) vonatkozó vizsgálatokról. Előadatott a kolozsvári orvos-természettudományi Társulat 1879. májusi szakülésén.

*1880-ik évben.*

33. Nehány alcaloid hatása a test hőmérsékére. Orv. Hetilap. 1880.

34. Az akaratlan együttjáró kétoldali szemmozgások idegmechanismusáról. Bemutatott a M. Tud. Akadémia 1880. április 19-iki ülésén. Kivonatossan megjelent az Orv. Hetilap 1880. 17., 18., 19., 21., 22., 28., 29. számaiban.

35. Módszertani észrevételek az állatok végbélbeli hőmérséke meghatározásának módjairól, és egy új állatrögzítő módszerről hőmérséki meghatározásokkal járó vivisectiókhoz. Orv. Hetilap. 1880. 31—34. szám.

Ugyanez németül az Arch. f. exp. Path. és Therapia 1880. évfolyamában.

36. A jodoform élettani hatásáról. Orv. Hetilap. — Ugyanez németül. Arch. für exp. Pathologie.

*1881-ik évben.*

37. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. Akadémiai Természettud. Értekezések X. és XI. kötet. 1881.

38. Néhány vegyi anyag hatása az associált szemmozgásokra. Kovács Lajos és Kertész János orvostanhallgatók vizsgálatai nyomán. Orvos-természettudományi Értesítő. 1881.

39. Über die wahren Ursachen der Schwindelerscheinungen bei der Drucksteigerung in der Paukerhöhle. (Vorläufige Bemerkungen zur Phys. u. Pathol. der Bogengänge). Pflüger's Arch. f. d. gesammte Physiologie. Bd XXXVI. 1881.

*1882-ik évben.*

40. A szédülés tünetényeinek igazi okáról, fokozódott dobürbeli nyomásnál. Orv. Hetilap. 1882. 1. sz.

41. Folytatólagos adatok a szédülés tanához. Orv. Hetilap. 1882. 12. sz.

42. Magyar orvosi culturánk uralkodó eszméi a multban és jelenben. Orvos-természettud. Értesítő. 1882.

43. Über die Wirkung einiger chemischer Stoffe auf die associirten Augenbewegungen. Untersucht von Ludwig Kovács und Johann Kertész cand. med., mitgetheilt von Dr. A. Hőgyes. Arch. f. exp. Path. u. Therapie. 1882.

44. Jelentés a nagym. földművelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszter úrhoz a kolozsvári lépfene-gyógyító kísérletekről. Orv. Hetilap.

*1884-ik évben.*

45. Adatok a hypnotismus tünetényeinek ismeretéhez. A M. Tud. Akadémia jan. ülésén.

46. A hysteropilepticusok fokozódott reflex ingerlékenységének tünetei. Bemutatta Laufenauer K. tanárral a budapesti k. Orvosegylet 1883. márcziusi ülésén.

47. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. III. folytatólagos közlemény. Akadémiai székfoglaló az 1884. nov. ülésén.

*1885-ik évben.*

48. a) Új adatok a hallóideg-reflexek élet- és kórtanához. Előadatott a Magyar Tud. Akadémia III. oszt. 1885. jan. 19-iki ülésén.

b) Forгатókészülék a szédülés tüneténeinek tanulmányozására. Bemutatta ugyanott ugyanakkor.

49. Az acusticus végek és a testegyensúly-zavarok (a labyrinth műtétek methodikájához). Pflüger's Archiv.

50. Több kisebb-nagyobb vegyes tartalmú orvosi és természettudományi közlemény az Orvosi Hetilap, Természettud. Közlöny és egyéb lapok hasábjain és tudományos felszólalások a budapesti kir. Orvosegylet szakülésein.

51. Szerkesztette a kolozsvári «Orvos-természettudományi Értesítő»-t 1876-tól 1882-ig.

*1886-ik évben.*

52. a) Adatok a veszettség fertőző anyagának ismeretéhez.

b) Egy újabb acusticus reflex-tünetnyről. Előadatott a M. T. Akadémia III. oszt. 1886. márczius 15-iki ülésén.

53. Jelentés a veszettségre vonatkozó budapesti vizsgálatok jelen állásáról. Akad. III. oszt. ülés, 1886. nov. 15. Orv. Hetilap. Math. és Természettud. Értesítő.

54. Nystagmus és associált szemmozgás-kísérletek hysteropileptikáknál. Orv. Hetilap 1886.

*1887-ik évben.*

55. A párisi és budapesti fix veszettség virus összehasonlítása. Orv. Hetilap. Math. és Természettud. Értesítő.

56. Közlemények a budapesti általános kór- és gyógytani intézetből.

1. Szigethy Károly részéről: Némely idegrendszeri sértések és az ezeknél jelentkező szemmozgások.

2. Korányi Sándor részéről: Adatok a forгатási nystagmus számbeli viszonyaihoz.

Math. és Természettud. Értesítő. 1887. 3—4. füzet.

57. Új módszer a veszettség megelőzésére harapás előtt. Akadémiai III. oszt. ülés 1887. okt. 17. Orv. Hetilap. Akad. Értesítő. Annales de l'Institut Pasteur. 1888.

58. Az általános kór- és gyógytani intézetből. Tangl Ferencz intézeti gyakorlatok részéről: Kísérleti kór- és szövettani tanulmányok a szivtültengérsről. Akad. Értesítő. Orv. Hetilap.

59. Löte József tanársegéd: A hőmérsék menete házi nyulak veszettségénél. Orvosi Hetilap. 1887.

*1888-ik évben.*

60. Les changements de la virulence du virus rabique chez les inoculations successives de lapin à lapin. Annales de l'Institut Pasteur. 1888. márcz. füzet.

61. Párisi levelek a gümőkór-congressusról. Orvosi Hetilap. 1888.

62. Hőgyes Endre tanár jelentése a Pasteur-féle ebdüh-ellenes gyógyításra vonatkozólag a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízása folytán tett kísérleteiről és tapasztalatairól. A törvényhozás mindkét házának benyújtott. 1888. nov. 16-án. Megjelent az Orvosi Hetilap 1888-ik évfolyamában. Közegészség-tani melléklet. Ismertetve a budapesti kir. Orvosegyesületben.

63. A veszettség gyógyítására vonatkozólag tett kísérletek és tapasztalatok eredménye. Előadatott a M. Tud. Akadémia 1888. okt. 15-iki ülésén. Akad. Értesítő és Értekezés.

64. Szerkeszti az Orvosi hetilapot 1889. január 1-től kezdve.

## 25. KOCH ANTAL levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF rendes tag.

Az érdemesebb levelező tagok közül választandók lévén a rendes tagok, bátor vagyok Koch Antalt, a kolozsvári egyetemen az ásványtan tanárát, mint egy buzgó és hivatottsággal oly huzamos idő óta működő levelező tagot rendes tagságra ajánlani. 1875 óta nagy számmal bocsátott ki dolgozatokat, melyek közül itt csak néhány fontosabbra szorítkozom.

Önálló munkái közül csak e kettőt említem meg:

1. A Duna jobbparti vidékének trachitképletei. Kiadta az Akadémia.

2. Erdély ásványainak kritikai átnézete. 1885. Kolozsvár.

Értekezései hosszú sorából szintén csak néhányat hozok fel:

a) Erdély alsó tertiér echinid faunája. 1884.

b) Pseudobrookit, egy új ásványfaj.

c) Geologiai közlemények a Frusca-Goráról. 1882.

d) Erdély felső tertiér echinidjén. 1887. (Magyarúl, németül).

e) A brassói hegység földtani szerkezetéről és talajvíz-viszonyairól. 1887.

f) Uj Cölestin és Baryt-előfordulás Torda közelében. Akadémia.

Munkássága folytonosságában megbízva, teljesen minősítettnek tartom arra, hogy a III. osztályba megválasztásra rendes tagúl ajánljam.

## 26. KÖNIG GYULA levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZILY KÁLMÁN rendes tag.

Szerencsém van rendes tagnak ajánlani dr. König Gyula levelező tagot, az Akadémia megbízásából készült nagy matematikai kézikönyv szerzőjét, a Matematikai és Természettudományi Értesítő szerkesztőjét.

## 27. WARTHA VINCZE levelező tagot rendes tagúl ajánlja

THAN KÁROLY rendes tag.

Warthának értékesebb tudományos dolgozatai, azokon kívül, melyeknek alapján 1873-ban levelező taggá választottat, a következők:

1. A silikátok alkotásáról. M. T. Akadémia. 1873.

2. A borban levő cukor meghatározásáról. 1873.
3. A Jordanisról. 1873.
4. Előzetes közlemény egy állandó normállángról. 1874.
5. A Bunsen-féle jécalorinmérterről Schuller társaságában. 1875.
6. A lakmusz festőanyagáról. 1876.
7. A nyomás hatása az égés tüneteinre. 1876.
8. Hőmennyiség-mérések Schuller társaságában. 1877.
9. A zsadányi meteorkő elemzése. 1878.
10. Belföldi kőszénfajok vizsgálata. 1879. (Önálló füzet.)
11. A víz keménységének egyszerű meghatározásáról. 1880.
12. A borból fejlődő gőzök eldurranásáról. 1880.
13. Utasítás az ivóvizeknek megvizsgálására. 1880. (Önálló füzet.)
14. A magyar borról. (Term. tud. Közl.) 1881.
15. Zur Bestimmung der schwefeligen Säure im Weine. (B. d. d. ch. G.) 1883.
16. Bildung von Farbstoffen auf elektrolytischem Wege. (Ch. Z.) 1884.
17. Über alkalische Reaction des Glases. (Z. f. a. Ch.) 1885.
18. A terpentin-chlorit-csoport ásványairól. (Földtani Közl.) 1886.
19. A budapesti ivóvíz kérdéséhez. (Math. és Természettud. Értesítő.) 1886.
20. A műbor és hamisítás kérdése. (Természettud. Közlöny.) 1887.
21. A puskalövés erélyéről. (Természettud. Közlöny.) 1888.
22. A császai porhullásról. (Természettud. Közlöny.) 1888.

A felsorolt dolgozatok tanúskodnak arról, hogy szerzőjük szaktudománya körében folytonosan foglalkozik bűvárlatokkal, melyek a tudományt előmozdítják. Az értekezések nagyobb része nemcsak tudományos belbecscsel bír, hanem arról is tanúskodik, hogy szerzőjük kiváló észlelőképességét és terjedelmes tudományos ismereteit buzgósággal használja fel a bűvárlkodás, valamint a gyakorlat feladatainak helyes megoldására. Tanári működése, buzgósága a műegyetemi intézetek szerkesztése és berendezése körül, valamint a természettudományok terjesztésében; végre tevékenysége tudományos társulataink kebelében, továbbá a hivatalos és a szakával összefüggő közigazdasági meg adminisztratív téren eléggé ismeretesek. A felhozott alapokon őt ismételtelen van szerencsém rendes tagúl megválasztásra ajánlani.

## 28. ANTAL GÉZA egyetemi rk. tanárt levelező tagúl ajánlja

MIHALKOVICS GÉZA rendes tag.

Antal Géza egyetemi rk. tanár Budapesten az orvosi szakirodalom terén jelentékeny munkásságot fejtett ki, mint azt az alább közölt irodalmi felsorolás kimutatja. — Már mint sebészklínikai tanársegéd jeleit adta alapos megfigyelő és írói képességének, folytatta ezt mint egyetemi magántanár, s e miatt kitüntetésképp kapta meg az egyetemi rk. tanári czimet és jelleget. Jeles sebészi képességei tették érdemessé a városi közkórházban a főorvosi állás elnyerésére. Irodalmi tevékenysége az orvos-sebészeti téren mozog, ezen a bel- és külföldön általános elismerést szerzett, s ezek méltóvá teszik őt arra, hogy a m. t. Akadémiának levelező taggá való megválasztására ajánljam. Akadémiánk rendes és levelező tagjai között már eddig is vannak többen az orvosi rendből, a kik a gyakorlati orvostant szóval és



tollal szolgálják. Antal Géza méltán fog ezekhez sorakozni. Neve, terjedelmes irodalmi működése miatt a külföldön is előnyösen ismeretes. nevezetesen nagyobb munkája a *húgyszervek bántalmairól* (1. és 2. sz.) német kiadásban is megjelent s szerzőjének már eddig is jó hírnevét jelentékenyen emelte. — Antal Gézának egyik főérdeme, hogy a sebészi bántalmak diagnosztikáját fizikai alapokon nyugvó exact módszerekkel gazdagította s írói működését ily irányban fejtette ki.

Hogy a megválasztás méltán esnék, erre nézve fényesebben szól az ajánlatnál, az ajánlottak irodalmi tevékenysége. s dolgozatai között az 1., 2., 11., 20-ik számúak jeles voltuknál fogva már magokban elégségesek a megválasztás megérdemlésére.

1. A húgyszervi bántalmaknak sebészi kór- és gyógytana (16 előadásban). Hat színes és egy szintelen könyomatú táblával és 52 a szöveg közé iktatott fametszetű ábrával. Kiadta a m. orvosi könyvkiadó társulat. 1888. A munka 358 oldalra terjed.

2. A fentebbi munkának német bővített kiadása «Specielle chirurgische Pathologie und Therapie der Harnröhre und Harnblase.» — F. Enke kiadásában 441 lap. Stuttgart 1888.

3. A hólyag megnyitása diagnosticai szempontból és a hólyag ürében végzendő műtétek czéljából. Orvosi Hetilap. 1885. 26. sz.

4. Aëro-urethrosop (Saját találmány). Orvosi Hetilap, 1887. — Centralblatt für Chirurgie, 1887. — Monatshefte für pract. Dermatologie 1887.

5. Electro-aëro urethrosop. — A m. tud. Akadémia matematikai és természettudományi Értesítőjének VI. kötete, 1888.

6. A húgycső-tükör értéke a húgycső lobos bántalmainak kórismzésére és gyógykezelésére vonatkozólag. — Orvosi Hetilap, 1887. 18–19. sz.

7. Extraurethrotomie bei impermeabler narbiger Stricture. Allgemeine med. Zentralzeitung. 1876. Nr. 28.

8. A húgycső-szűkület különböző műtéti módszerei és azok bírálata. Orvosi Hetilap, 1887. 17. 21. szám. — Ugyanez németül: Vierteljahresschrift f. Dermatologie und Syphilis, 1887.

9. Észrevételek a húgycső-szűkület kórismjére vonatkozólag. Orvosi Hetilap. 1887. 3. sz.

10. Die Anwendung der Massage bei Erweiterung der callösen Stricturen der Harnröhre. Centralblatt für Chirurgie, 1887. Nr. 23.

11. Cystoskop-képek. — Bemutatva a m. tud. Akadémia III. osztályának okt. 17-én tartott ülésében.

12. A férfi ivarszervek (sajtos) gümös lóbfolyamata. Orvosi Hetilap, 1875. 23–32. sz.

13. Nelaton húgycsap-darab cystoskoppal föllelve, bemutatva a m. k. orvos-egyesület 1887. nov. 17-én tartott ülésében.

14. Előleges közlemény a szerző által módosított sectio altaról. — Előadatott a m. k. orvos-egyesület 1885. márczius 21-iki ülésén.

15. Eine modificirte Sectio alta. — Langenbeck's Archiv für Chirurgie, Bd. XXXII.

16. Extirpation von Blasenunioeren. — Wiener med. Wochenschrift 1883. Nr. 39–40.

17. Extraperitoneale Resection der Harnblase wegen Carcinom. — Centralblatt für Chirurgie. 1885. Nr. 36.

18. Kimutatás a m. kir. egyetemi sebészeti kóroda 1871/2. évi működéséről Orvosi Hetilap 1874. 12—43. sz.
19. Kísérleti gyógykezelés Condurangó kéreggel, rosszindulatú daganatoknál és bujakóros bántalmaknál. Orvosi Hetilap, 1875. 19—26. sz.
20. Szeméremrés-zár égés után, szeméremrés-képlés. Orvosi Hetilap, 1876. 10. sz.
21. A külső nemző részek elefánt kórja. Orvosi Hetilap. 1876. 8. sz.
22. Kísérleti tanulmányok a petefészkek edényeinek lekötésére, azok elsorvasztása céljából. Orvosi Hetilap, 1877. 4. sz. — Allgem. med. Centralzeitung, 1877. Nr. 12.
23. Fistula vesico-vaginalis. Bildung einer Fistula Recto-vaginalis. Atresia vaginae. Archiv für Gynaecologie, 1880. III. Heft.
24. Súlyos vizelet sipolyműtétek nőknél. Orvosi Hetilap, 1881. 21. sz.
25. Hasmetszési esetek. — Ujabb adatok a méhcsont kezeléséhez. A petefészkek sorvasztó alakítóése. Orvosi Hetilap, 1887. 12. sz.
26. Észrevételek a nők castratiójára vonatkozólag. Orvosi Hetilap, 1881-ik évfolyam.

## 29. BORBÁS VINCZE budapesti tanárt levelező tagúl ajánlja

### HAZSLINSZKY FRIGYES rendes tag.

Mivel a természeti tüneményeket nemcsak azért észleljük, hogy a természetben nyilatkozó szellemi erő működésének s combinatióinak törvényeit ismerhessük, melyek saját szellemi rokonságunkra emlékeztetnek s szívünket is legalább pillanatokra kiemelik az anyagi világból, hanem azért is, hogy ezen szellemi rokonságnál fogva segítsük a természetet haladásában saját javunkra: azért ajánlok a tisztelt tagtársak figyelmébe oly férfiút, ki fáradhatatlan munkássága mellett, évről-évre terjeszkedő kutatási mezején arra is fordítja figyelmét: hogy minő befolyást gyakorolnak a természeti viszonyok a növények alakjára, belső szerzetére és anyagi tartalmára, a mi főfeladata fűvészeti tudományunknak szeretett hazánk érdekében. Ezen férfiú Borbás Vincze tanár, kinek működése körünkben bizonyosan még emelkedni fog. Ide mellékelem munkái jegyzékét.

Irodalmi működése.

#### I. Monographiai munkák:

1. *Magyarország vadon termő rózsáinak monographiája*, a M. T. Akadémia «Mathem. és Természettud. Közleményeiben» 1880, latin nyelven. A német botanikai irodalomban gyakran idézett munka; a brüsseli Akadémia ülésén *Crepin* dicsérettel ismertette. A hazai rózsafajokon kívül, majdnem minden európai rózsafajt analyticus táblákban állított össze s a rózsák systemáját áttekinthetően ismerteti.
2. *Adatok a sárga virágú szegfűvek és rokonaik systematicai ismeretéhez*. 1876. — Egész terjedelmében megjelent németül is Berlinben. 1877.
3. *A hazai Epilobiumok*. Értekezések a Term. tudományok köréből. 1879.
4. *A hazai Roripák*, u. i., mind a kettő latinul. 1879.
5. *Az Aquilegiák rendszere és földrajzi elterjedése*, u. i. 1882. Az egész földkerekség. Aquilegiáit új s a geographiai elterjedésnek megfelelőbb rendszerbe

foglalja. Terjedelmes ismertetés jelent meg róla *Engler* «Botan. Jahrbücher»-jeiben, a Botanisches Centralblattban, valamint az angol «Gardener Chronicle»-ben is.

6. *Sorbusainkról* az Erdészeti Lapokban 1863.

7. *Európa nagyobb pikkelyes tölgyeinek összeállítása* u. i. 1887.

8. *Conspectus Dianthorum dubiorum atque eis affinium* a lipcsei «Botan. Zeitung»-ban 1876.

9. *Inulae Hungaricae, praecipue sectionis Enulae.* *Englernek* «Botan. Jahrbücher»-jeiben. 1887.

### II. Morphologiai értekezések :

1. *Az elzöldült szarkaláb, mint morphologiai útmutató.* Értekezések a term. tudományok köréből. 1881. Az elzöldült virágok vizsgálatából arra az eredményre jut, hogy az egyszirmu Delphiniumoknak ez az egy szirma eredetileg egyből, nem kettőből támad, mint az irodalom eddig állította.

2. *A rendszertan s a növényország természetes rendszerének mai állása,* az országos tanáregyesület közlönyében. 1872.

3. *A fák ikeryümölcsseiről.* Erdészeti Lapok. 1884. Az «Egyetértés» is átvette.

4. *Adatok a leveses gyümölcsök szövettani szerkezetéhez.* A «Földmívelési Érdekeink» több számában. 1880. A tudományos egyetem 1871. évben pályadíjjal tüntette ki. A «Botan. Centralblatt» terjedelmes referatutumot közölt róla.

5. *Szederejünk csoportjainak áttekintése* (a Ruburok javított systemája) Erdész Lap. 1885.

6. *Zur Teratologie der Wallnuss.* Oesterreichische Botan. Zeitschrift. 1887.

### III. Flórák.

1. *Pestmegye flórája Sadler óta és újabb adatok.* — Mathem. és Term. t. Közl. 1872.

2. *Jelentés az 1873. évben Bánság területén tett növénytani kutatásokról.* U. i. 1874.

3. *Arbe és Veglia szigetek nyári flórája.* U. i. 1877.

4. *Békés vármegye flórája.* Érték. a Term. tud. köréből. 1881.

5. *Budapestnek és környékének növényzete.* Budapest. 1879.

6. *Temesmegye vegetatiója.* Temesvár 1884.

7. *Vasvármegye növényföldrajza és flórája.* Szombathely 1887/8. 24 ív, első része terjedelmes növénygeographiai ismertetés, a második a megye növényzetének pontos előszámítása, számos latin nyelvű ismertetéssel. A magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlése 100 arannyal jutalmazta.

8. *Máramarosmegye flórája.* A m. orvosok és term. vizsgálók munkálatai. 1879.

### IV. Kiválóan növénygeographiai munkák:

1. *A magyar homokpuszták növényvilága* (különösen a m. kir. kincstáré Temesmegyében) *meg a homok-kötés.* A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium megbízásából. Budapest. 1886. A Közgazd. Értesítőben is.

2. *A magyar homokpuszták növényzete, vonatkozással a homok-kötésre.* A természettudományi társulat Közlönyében. 1884. A homokpuszták növényeinek szervezetét írja le, a mint a klíma meg a talaj szerint alkalmazkodni szokott.

3. *Az alföldi zombék.* u. o. 1885.

4. *Az európai havasok hatása meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés.* A magyar «Földrajzi Közlemények»-ben.

5. *Az alföldi rónaság egyhangúsága és pirossága.* U. o. 1885. Az egyhangúság okát a növénytakaró egyszerűségéből, valamint a lapossággal együttjáró erdőt-lenségből stb. magyarázza: de az Alföld növényzetének van character-szine is, a piros.

6. *A fenyvesek meg a fenyvek magyar nevei Vas megyében.* Erdész Lap. 1883. E szerint a fenyvesek Dunán túl a dombokra meg a völgyekbe és síkra is leereszkednek. ellentétben az Alfölddel meg a haza keleti részeivel. Az értekezés az ebből eredő érdekes növénygeographiai viszonyokat fejtegeti.

7. *A szelíd gesztenye hazánkban* u. o. 1885. A természetes okok előszámításából látni, hogy a szelíd gesztenyefa Dunántúl és Horvátországban eredeti lehet, mint az Alpesek déli és nyugati alacsonyabb hegyhullámain.

8. *A magyar Nagy-Alföld tölgyei* u. o. 1887. Az általános részt a «Fővárosi Lapok» átvette. Megjelent a «Közgazdasági Értesítő»-ben is.

9. *A szerb tövis ellensége és hazája.* «Földmiv. Érdekeink» 1885. E növénynek hazája Dél-Amerika s a *Curcuta obtusiflora* pusztítja.

V. *A növényország tankönyve* Thomé után átdolgozva I—III. kiadás. Engedélyezett tankönyv.

*A növények természetrajza* a középiskolák alsó osztálya részére. két füzetben. 1—2. kiadás. Engedélyezett tankönyv.

#### VI. Növényterminológiai cikkek:

1. *A növénytan terminológiája érdekében.* Erdész. Lap. 1875.

2. *Erdészeti műszavak* s adatok az erdészeti műszótárhoz, u. i. 1884.

3. *Szőlő-e, vagy szőlő?* Tanáregy. Közl. 1879. *A botanika nomenclaturája Békésmegyében,* u. i. 1882. — *az i képző* u. i. 1884.

4. Apróbb nyelvészeti közlemények, babonák, szógyűjtemények és szómagyarázatok a «Magyar Nyelvőr»-ben.

5. *A tulok, bab, paszuly és tengeri* szavak magyarázata, az állatok és növények autoros neveinek ragozásáról. Válasz «A magyar tudományos nomenclatura» című kritikára, a királydinnye, hófehérke meg a gyopár, valamint a bogár és rovar szavak magyarázata, a hazai fenyvek magyar nevei (két ízben), a mocsárfa s nevezetesebb tölgyeink magyar nevei, a Term. tud. társulat Közlönyében.

#### VII. Különféle botanikai tartalmú kisebb-nagyobb cikkei továbbá:

1. *A M. Tud. Akadémia Mathem. és Természettud. Közleményeiben:*

Ujabb jelenségek a magyar flórában. 1875.

Észrevételek és phytographiai megjegyzések stb. 1876.

Frey Józsefnek «Magyarország keleti részeiben gyűjtött növények» 1876. (fordítás).

Haynald érsek herbariumának magyar harasztféléi 1877.

Vizsgálatok hazai Arabisek s egyéb crucifera körül. 1878.

Addenda a *Leucanthemum platylepis*ről, *Verbascum*-hybridok.

Floristikai közlemények s pedig: *a)* Umbelliferae, *quas in locis Hungariae, Croatiae atque Carnioliae diversis legit, b)* Amphibryae Hungariae, *c)* Lineae (lenfélék) *d)* a *Cerartium decalvans*- és *C. Mocsiacum*ról. 1878.

#### 2. Az Akadémiai Értesítőben:

Az *Astrantia saniculaefoliáról.* 1878.

Néhány új növényalak. 1882.

### 3. *A mathem. és természettudományi Értesítőben:*

Florisztikai Közlemények. 1882/3. Monarchiánk több új növényét, a berkenyefajokat meg a Charakat ismereti. s Bosnia flórájához néhány új adatot csatol.

#### 4. *Értekezések a term. tud. köréből* (kiadja a M. T. Akadémia)

Floristikai adatok. különös tekintettel a Roripákra. 1879.

A Hieracium danubiale faji kiválása. 1879.

#### 5. *A kir. magy. természettudományi társulat Közlönyében:*

A Robinia fasciatioja (1874).

A növények életküzdelmé 1875. Adalékok Közép-Magyarország flórájához 1875.

A magyar flóra néhány új szülöttjéről. 1876.

A physiognomiai rendszer, mint magyar növénytani elnevezések kútforrása. Floristikai közlemények. 1877.

A Verbascum blattariforme s néhány eltérő növényfajról (systematikai és teratologiai tartalmú czikk), az összekötő vasút és Pestmegye flórája, a szelid gesztenye csirázásához (már a fán kezdődik) 1878.

A szelid gesztenye hazánkban, vad boglárkák teljesedve, a lisztes berkenye gyümölcseről, a növények alkalmazkodása a vízhez. 1879.

Mutius de Tommasini, a csipkebogyó keletkezéséről, egy tavaszi növény, mely az ősz is bezárja, zöld pipacs, a kikircs félig zöld virággal. 1880.

Ágatlan növényrészek kivételes elágazásáról. elzöldült phloxvirág. 1881.

Új gyékényfaj Budán, levelek ott, a hol különben hiányozni szoktak. a keleti szarkaláb hazánkban mint vetéseink követője. a madárképfű dió. keresztbe átnőtt spárga-gyökér 1882.

Az örökzöld növények övének megszakadása a fiumei öbölben, jövevények flóránkban. 1883.

A fásnövényzet, mint a klima képmása Vasmegey., két fias káka hazánkban. 1884.

A kétlaki mécsvirág kettős ivarú virágokkal, pleiophyllia és ascidium a Fuchsian, a hazai gyékényfélék földrajzi elterjedéséhez. 1885.

A Typha minima (Funk) Budapest határában, a magyar földi kikircs. 1886.

A vad paprika, a virágzó borostyán heterophylliája, Abutilon Avicennae, földi mogyoró. 1887.

Gyökér nélkül növekedő vizi növény, görög folyondár, Primula Benkőiana, egy hazai szegfű prioritásának védelme. 1888.

A növények physiognomiai vonásai és ős hazája. 1889.

#### 6. *A Szt-István-társulat Encyclopaediájában:*

A görög gymnasium. A szerzőnek legelső nyomtatott czikke.

#### 7. *Az Orsz. Középiszkolai Tanár-Egyesület Közlönyében:*

A terményrajz methodicus oktatása (1873. didaktikai tanulmány).

Dianthus rosulatus. 1876.

Új perjefaj hazánkban, A növénytani munkálatok hazánkban az 1875. évben. Irodalmi adatok a természetrajzi füzetek növénytani közleményeihez. 1877.

Jelentés a Roripa (kányafű) néhány hybridjéről. 1877.

Kalocsa vidékének növénytenyésztete (ismertetés) 1878. a máramarosi tenger-szemek.

Néhány eltérő növénytani dologról, négyrekeszes cruciferáról, levélmonstrosítások. 1879., Poa leviculmis 1878.

A terményrajzi monographiák szakkönyvtárainkban 1880.

Ikergyümölcsök, iker-virágzat és melléklevelek összenövéséről, a növényteratologia a középiskolában. 1881.

Átokhinár fenyeget (Elodea Canadensis új hazánkban), a homoki vipera hazai elterjedéséhez, a vak-ondak (1882.), Grusium (1883.), ezeken kívül több tankönyv ismertetése.

#### 8. Az «Erdészeti Lapok»-ban :

A rügy es bimbó. 1875.

Hazánk új Lonicerája, az orgonafa hazai fajairól, az egyanyás galagonya classificatiója. adventiv gyökerek, megjegyzések Dietz «Rügy és levélkulcs» című munkájára. 1882.

Természetes bizonyíték, hogy a csipkebogyó tengelyképlet, hazánk fűzfáinak fajvegyülei, háromszikú, másfélszikú és madárképű dió. 1883—4.

Dendrologiai apróságok, az egyhibés galagonya alakkörének még egy tagja, muzsalyfa, a törpe puszpangról, magtalanok-e mindig a teljes rózsák, a magyar szöllő, Rosa Bedői és caranthiai új rózsák. (1884.)

Új kőrísa hazánkban, télizöld bokroccka Alföldünk homokpusztáin (Helianthemum Fumana). új félcserje homokpusztáinkon (Helianthemum angustifolium Jacqu.), Alnus barbata hazánkban, ribizkéink és egreseink áttekintése (új a Ribes aciculare Sm.), Syringa prunifolia, (Clusius szedre, görbe fenyőt helyettesítő fűz, cserjéink arankái (az igazi Curenra monogyna új a hazában, Rhus cotinuson Zengg m.), Rhamnusaink áttekintése, az Abies excelsa sötét övének ékítménye (tiz piros bogyós cserje), huszonöt bogyós bokor Alföldünk homok pusztáin, a fehér vagy hegyi juhar eltérő alakja, kazuár-bokor (Ephedra distachya) 1885.

Quercus malacophylla Schur (vékonylevelű tölgyfa), a homoki szömörice (Rhus Cotinus var. arenaria Wierzb.), hazánk tölgyei Szerbországban, a slavoniai Quercus conferta meg az alduna-melléki Qu. Hungarica nem egészen ugyanegy, a Qu. conferta Kit (Qu. Farnetto Tenore), Qu. Haynaldiana Simk., Qu. Hungarica Hub. meg a Qu. spectabilis Kit. ismeretéről, a németországi tölgyek pelyhessége, a Coronilla Emerus és C. emeroides cserjék hazánkban, a Qu. malacophylla bodor levele és gombája, negyven bogyós bokor Alföldünk homokpusztáin, Pinus nigra Arn. var. Banatica Endl., Quercus hybrida. és Qu. decipiens Becht., Cytisus Heuffelii és C. Noëanus homokkötő zanóthokrok, Quercus hiemalis Stev. (téli lombos tölgy) hazánkban, az erdők téli sempervirentiája meg a suska, Quercus coriacea Bechst. (bőrlevelű tölgy), a Quercus Hungarica Hubeny legelső forrása, Coronilla Emerus, Ikerrózsza, a magyar tölgy gubacsai, hogy ragozzuk a fáknak latin elnevezéseit, a havasi rózsák (Rhododendronok) helyettesítője az Alföld homokján, havasvölgyi bokor a magyar haza legalacsonyabb pontján, rügygubacs a tölgyön gyümölcs-gubacs képében, a tiszafa egyalakúsága, a gyalogfenyő boróka fajtái, pondró-rágtá makk csirázása. Quercus Széchenyiana. 1886.

A rezgő nyárfának másod izbéli virágzása, késő tölgy, iker-gubacs, régi nevű új Cytisus-bokor, balanographiai magyarázatok, néhány fűzbokor másod virágzásáról, a Syringa Josikaea Jag. fil. magyarföldi (endemicus) orgonafa sorsa, új boróka-bokor hazánkban, makk-gubacsok, rákosi fűz (Salix Rakosina Borb.), Quercus Csatói, Abies (Picea) Omorika, a dió ferdeségei, a Quercus Feketei tetőrügyének a makkcsészével való összeforradása, a Quercus Széchenyiana és rokonsága, az óriás futóka (Procerus gigas) Szerémségben, biológiai fajta tölgyek, a tölgyek makkcsészéjének morfológiai értéke, taraczkoló tölgy, az 1887. évfolyamban.

## 9. A «Kertészeti Lapok»-ban :

Bodor-rózsa magyarázata, tőzegmoháink.

## 10. A Földmivvelési Érdekeinkben :

A Sorghum Halepense meghonosodása, egy magyar rózsabélű körte, Fasciatio a fűzfűn lecsonkítás következtében, sajátágosan teljesedett szegfű, a Haynald-lóherékről, egy tölgy a sziklával összenőve, Polystigma rubrum Honthban, Triticumok és ágas Anthoxanthum, a színejátszó lucernáról (Medicago varia Martyn.). egy némi a magyar tormáról, az 1880. évfolyamban.

Egy gazfűvel több az országban (Xanthium priscorum), mért nem jó a galagonya kerítésnek, a homok befásításához, a gyümölcsök rothadásáról, az ikergyümölcsökről, a mételyfű búza és len között, Viscum tölgyeken, még egyszer a szöszös kaszanyüg, az új takarmánynövényről, 1881.

Két aratás Alföldünkön egy évben, három boszniai pázsitfű, az alföldi zsombok. a lisztes berkenye alakjai, három új liliacea hazánkban, lentermelésünk ellensége, 1882.

A magyar maróni, átokhinár fenyegeti tavainkat, 1883. Az előbbit az Egyetértés és Kőszeg és Vidéke, németül a Günser Zeitung is közölte.

## 11. «A magyar orvosok és természetvizsgálók munkálatai-ban» :

Iráz pusztá növényzete 1880.

Az 1880. év nyarán Szombathely körül gyűjtött növények jegyzéke (a «Napi Közlöny»-ben mint jellemző adatok) 1882.

Rosa Szabói Borb. 1882.

Vasmegeye flórájának jellemzése, — ugyanez «Kőszeg és Vidéké»-ben is. 1883.

## 12. A «Vasmegeyei Közlöny»-ben :

Vasmegeye tisztelt közönségéhez.

## 13. Az állat- és növényhonosító társaság Közleményeiben :

A burgonya oltott basztardjai. 1875.

A berlini növényntani társulat május havi üléséről.

## 14. A Természetrajzi Füzetekben :

Athamanta Haynaldi Borb. et Uechtr. 1877. Vesicaria microcarpa 1879.

A magyar nem. múzeum növényntani kéziratából — Aquilegia Hookeri, — a Syringa Jósikaea leírásának keltje. — 1884.

Rubus ulmifolius Franciaországban (Rubus ulmifolius Schott. fil. Galliae civis).

Schur lemergi herbariumának erdélyi Verbascumai. 1885.

Campanula Frivaldszkyi Stend. Nomencl. Botan. (magyarul és németül) 1886.

A lemergi egyetem herbariumában levő Schur-féle erdélyi szegfűvekről. 1889.

## 15. A Berecz A. szerkesztette «Természet»-ben :

Az asyngamia (virágzárbeli sietség vagy késcdelem) jelentősége új fajok keletkezésére, — Dianthus Levieri Borb.

A magyar korona területén s határaihoz közel észlelt bogacsfélék hybridjai. 1877.

Kirándulás Arbe és Veglia szigetekre 1877.

A magyar korona néhány Hieracium formájáról, — florisztikai jegyzetek, — Braun Sándor emléke. — Linaria Italica Gyöngyösön. — Növények, melyeket újra kell megnevezni. 1878.

## 16. A Magyar növényntani lapokban :

Viselhetik-e különböző növények is ugyanazt a nevet? 1877.

Az Inula hybrida Baumg. és J. Csatói érdekében. 1883.

Ceratophyllum Haynaldianum Borb. 1884.

A Ceratophyllum Haynaldianum új termőhelye, — Kis járulék Erdély flórájához. 1885.

Erdély flórájának kis pótléka, — Alsó-Fehérmegye tölgyei. 1886.

17. *A magyar «Földrajzi Közlemények»-ben :*

Az európai havasok hatása meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés. magyarul és francziául. 1884.

Sonklar Károly jeles geographus, mint magyar botanikus, — görbe fenyőt helyettesítő fűz, — szúrós bokrok havasainkon, — télizöld növények Alföldünk homokpusztáin. — a dunameliéki síkok növényzetének megegyezése. 1885.

18. *Az «Ellenőr»-ben :*

Az Onobrychis Visianii 1879. — a hazai floristikus botanikusok működéséről 1880. Gyöngy tölgyeinken 1880. — A M. T. Akadémia floristikai közleményei, mint a Flora Romaniae kútforrása. 1881.

19. *Az «Egytetértés»-ben :*

Lentermeléstünk ellensége (1882), — gazdasági ismereteinknek hasznos irodalmi segédeszköze (1883), — a fák ikergyümölcsseiről (1884).

20. *Schubert* képes növénytanának ismertetése a «Közoktatás»-ban. Ennek a képes munkának második magyar kiadását ugyanő gyökeresen átjavította. A «Közoktatás»-ban tankönyvbírálatok.

21. A «*Nemzet»-ben* a buziási fürdő ismertetése 1884. júl.

22. *Rautmann «Magyar Lexicon»-a* részére a festőnövényektől a gesztenyéig a növényteni czikkeket írta.

23. *A «Békésmegyei Közlöny»-ben :*

Békésmegye a haza flórájában, — a mételyfű búza között 1880.

24. *A VI. ker. állami főreáliskola programjában :*

Az edényes virágtalanok rendszere.

25. *A magyarországi Kárpátgyesület Évkönyveiben :*

A havasi bófehérkének eltérő alakja a Kárpátokon, — Aconitum Lycoctonum var. Carpaticum DC. magyarul és németül.

26. *A berlini növényteni egyesület Közleményeiben :*

Beiträge zur Kenntniss der gelb-blüthigen Nelken und ihrer Verwandten. 1877. Bemerkungen über die Verbascum-Arten und Hybride. 1876.

27. *A lipesei «Botan. Zeitung»-ban :*

De Iridibus nonnullis praecipue Hungaricis. 1877. nro. 30.

Kurze Bemerkungen über einige Thlaspi-Originalien. 1878.

Verzweigungen gewöhnlich unverzweigter Pflanzentheile. 1881.

28. *A berlini «Linnæa»-ban :*

Drei Arabis-Arten mit überhängenden Früchten in dem ungarischen Kronengebiete. 1877.

Pteridophyta herbarii dris Haynald Hungarica. 1878/9.

29. *A horvát akadémia kiadványaiban :*

Symbolae ad Caryophyllaceas et Melanthaceas florae Croatiae. 1876.

30. *A bécsi állat- és növényteni társaság közleményeiben :*

Symbolae ad pteridographiam et Characeas Hungariae. 1875.



## 31. Az «Oesterreichische Botan. Zeitschrift»-ben:

Zur Flora von Mittel-Ungarn. 1874.

Verbascum Haynaldianum Borb., Erwiderung. 1875.

Epilobium Kernerii Borb., — Verbascum Freynianum Borb., — Dianthus membranaceus Borb., — Melanthaceae florum Croatiae, — Kleine phytographische Notizen. 1876.

Inula Adriatica Borb., Dianthus Levieri Borb., — Nelkenhybride 1877.

Excursionen auf die Inseln Arbe et Veglia, — Phytographische Notizen, — Leucanthemum platylepis Borb., — Floristische Mittheilungen, Floristische Beiträge. 1878.

Botanisches aus Ungarn, — Ueber einige Epilobien, — Botanische Notizen, — eine ungarische Crucifere mit vierfächeriger Frucht, — Weitere Beiträge zur Kenntniss der verwachsenen Blätter. 1879.

Floristische Bemerkungen, — Zwei Heuffel'sche Thalictra, — Zur Flora des Risnyákberges in Croatien, — Galium silvaticum L. in Ungarn, — Zur Flora der Irápuszta. 1880.

Beiträge zur floristischen Literatur Ungarns, — Ueber die «neue Futter-pflanze» (*Vicia villosa*), — Pflanzen mit ausnahmsweise quirlständigen Blättern, — *Roripa anceps* und *R. Sonderi*, — *Peloria* bei *Delphinium Consolida*.

Grüne Weihnachten, weisse Ostern, — *Delphinium orientale*, — *Inflorescentia Cruciferarum Graminearumque foliosa*, — Zur Flora des Wechsels. 1882.

Bemerkungen zu Halácsy und Braun's «Nachträge zur Flora von Nieder-Oesterreichs», — *Synonymia Mentharum*, — Rhodo- und batographische Kleinigkeiten, — *Rosa Pokornjana*, — Weidenhybride Ungarns, — *Hieracium Pilosella-echioides*, — *Exiguitas Florae Bosniacae addenda*, — *Stipa eriocalis* Borb., 1883.

*Pteris aquilina* am Grebenátzer Sande, — Nadelholzwälder des Eisenburger Comitates, — Natürliche Beweise für die Achsengebilde der Hagebutte, — Samenreifende Doppelrosen. — 1884.

Die Flora von Buccari, — Teratologisches, — Floristische Mittheilungen, — Die Tulpen von Ungarn, — *Polygala Chamaebuxus* in Ungarn. 1885.

Zur Verbreitung und Teratologie von *Typha* und *Sparganium*, — *Rosa petrophila* Borb. et Br., — *Galium asperulaeflorum*, — *Coronilla emeroides* Boiss. et Sprunn., — Stechpflanzen in der Alpen, — *Alisma arcuatum* Mich., *Potentilla obscura* und *P. leucotricha*, — *Euphorbia angustifrons* Borb. 1886.

*Rhamni Hungariae*, — Mährische Eichen, — *Quercus Csatói*, *Rosa leopoliensis*. — Tilienhybride. 1887.

*Cynoglossum pancisetum*, — Pilze aus Ungarn, — *Silene chloraeformis*, — *Geum spurium* C. A. Mey. in Ungarn und *Geum montanum var. geminiflorum* Borb., — *Iris cardiopetala*, — *Thrinacia hirta*, — Die Formen des *Bromus erectus* Hud. 1888.

*Cachrys ferulacea*. — *Tilia semicuneata* in Galicien, — Ueber den Formenkreis der *Cortura Matthioli*. 1889.

Ugyanebben a folyóiratban több irodalmi ismertetés, referatum és növénytani tartalmú levelezés (Correspondenz) az 1874—89. évfolyamban.

## 32. A «Forstwissensch. Centralblatt»-ban. Berlin 1887.

Die Gallen der ungarischer Eiche.

33. Német referatumok az 1875—76. évi magyar növénytani irodalomról a berlini «Botanischer Jahresbericht»-ben.

34. A *casseli* «*Botanisches Centralblatt*»-ban.

Német referátumok az 1880—88. években magyarul megjelent növénytani munkákról. E folyóiratnak Borbás V. állandó magyar referense.

E folyóiratban eredeti dolgozatokat is közölt:

*Rosa Belgradensis*. — Zwei Heuffel'sche *Thalictra*, — Zwei Rosenformen aus Istrien, — Rhodologische Bemerkungen: I. Vier ungarische Rosen in Brüssel. — II. *Rosa cuspidata* M. Bieb., *R. Pseudo-cuspidata* Crép. und *R. scuspidatoides* Crép. 1880.

Ueber *Rosa curpidatoides* Crép., — *Nuphar sericeum* Láng. 1881.

Die nähere Verwandtschaft (oder Identität?) der *Aquilegia Nevadensis* mit *Ag. Ottonis*, — Zwei zweifelhafte *Aquilegien* in Kärnthen. 1882.

*Epilobium Kernerii*, 1883. — De distributione geographica formarum *Orchidis latiflorae* Lam. per Hungariam. 1882.

Balanographische Kleinigkeiten, — *Rosa Moravica*. 1884.

*Arabis Apennina* Tansen. 1885.

Knospen-Gallen einiger Eichen in der Form von Eichengallen. 1887.

*Tilia Richterii* Borb., — Zur Eichenflora des südöstl. Europa.

35. A «*Deutsche Botan. Monatschrift*»-ben:

Etwas über *Orchis saccigera* Brogn. 1883.

Abweichende Blätter der *Sorbus*-Arten, — *Hieracium asynymicum* Borb. 1884.

Zur Flora von Deutschland, — Vierzig beerentragende Sträucher in den ungar. Sandpuszten. 1886.

Balanographische Mittheilung, besonders die Flora Thuringiaca und Hungarica betreffend. 1887.

Die Hybriden der pentopetalen Linden. 1889.

36. *Visontay Jánosnak* Magyarország és Egyetemes földrajzához a terményrajzi részt szerkesztette. Engedélyezett tankönyv. s több kiadásban megjelent.

37. *Engler*-nek «*Botan. Jahrbücher*»-jében:

Drei neue Bürger der Flora von Oesterreich. 1884.

38. A *Günser Zeitungban*:

Ungarische Maronen. 1883.

## 30. Dr. DADAY JENŐ egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlják

## a) FRIVALDSZKY JÁNOS rendes tag.

Dr. Daday Jenő, mint egyik igen tevékeny munkása a hazai állattani irodalomnak, már három ízben (1886—88) volt levelező tagúl ajánlva s ajánlása mellett 51, az állattan körébe tartozó szakavatott munka kimutatva, melyek közül egyik «*A szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza*» a M. T. Akadémia által 1882-ik évben a Vitéz-féle pályázatnál dicsérlettel lett kitüntetve; másik pedig, «*A hexanthera polyptera boncz-, szövet- és élettani viszonyai*» című, a k. m. Természettudományi Társulat 1884-iki pályázatán a Bugát-féle jutalmat nyerte. Az említett 51 munkának megjelenése óta az 1888—89-ben ismét a következő 13 becses dolgozattal gazdagította az állattani irodalmat, melyek közül öt német nyelven is megjelent:

1. A magyarországi Cladocera-k magánrajza. 4r. 4 rajzlappal. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat.

2. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. (Mathem. és Természettud. Közlemények. XXIII. köt. 3. szám. 2 rajzlappal.)

3. A nápolyi öböl Dinoflagellátáinak rendszeres áttekintése. (Természetrajzi Füzetek. XI. köt. 2. füz. 1 rajzlappal.)

4. Egy szabadon úszó Acineta a nápolyi öbölből. (U. o. 1 rajzlappal.)

5. Egy új Cercaria-forma a nápolyi öbölből. (U. o. 1 rajzlappal.)

6. A Magyar Nemzeti Múzeum álskorpióinak áttekintése. (U. o. 1 rajzlappal.)

7. A heterogenesis egy érdekes esete a Rotatoriáknál. (M. T. Akadémiai Értesítő. 1888. évf. 1 rajzlappal.)

8. Együttélés sodróférgék és májmohok közt. (Természettud. Közlöny. XX. köt. 231. füzet.)

9. A könyvek új ellensége. (U. o.)

10. Adatok a Kaukasz álskorpióinak ismeretéhez. (Természetrajzi Füzetek. XII. köt. 1 rajzlappal.)

11. Egy braziliai új álskorpió-faj. (U. o.)

12. Újabb adatok a magyarországi álskorpiók ismeretéhez. (U. o. 1 rajzlappal.)

13. A magyarországi százlábúak (Myriapoda) magánrajza. A m. k. Természettudományi Társulat megbízásából készült munka, mely sajtó alatt van.

A 2—6-ik számúak német nyelven is megjelentek, és pedig a 2-ik számú a «Mathem. und Naturwiss. Berichte aus Ungarn» című folyóirat VI. kötetében, a többi pedig a «Természetrajzi Füzetek» Revue-jében.

Az elősorolt munkák közül különösen kiemelendő az 1. számú, mely a m. k. Természettudományi Társulat megbízásából írva, hazánkból, önvizsgálatok alapján, 100 fajt minden tudományos kelléssel ellátva ismertet, melyek közt 8 új faj is van s a meghatározásokra szolgáló négy rajztábla 211 ábrával van ellátva. Dr. Dadaynak továbbá kiváló munkásságát bizonyítja ama mű is, mely szintén a m. k. Természettudományi Társulat megbízásából készülve, jelenleg sajtó alatt van és 128 Myriapoda-fajt tárgyal a magánrajz minden kívánalma szerint.

Ezeknél fogva dr. Daday Jenőt, a tudomány jelen színvonalán álló kifejtett kiváló nagy munkássága alapján a M. T. Akadémia nagybecsű figyelmébe ajánlom, annál is inkább, mert bizton remélem, hogy az általa választott s hazánkban eddig figyelemre alig méltatott szakmákat ezentúl is sikeresen fogja művelni.

### b) CHYZER KORNÉL levelező tag.

Dr. Daday Jenőnek, kit levelező tagúl ismételve ajánlok, állattani irodalmi tevékenysége sokkal ismertebb, semhogy azt a t. III. osztály figyelmébe külön is kellene ajánlanom.

Azon 51 állattani dolgozatán kívül, melyeket az akadémiai Értesítő múlt évi 3-ik számában a 96—98-ik lapon felsoroltam, újabban következő értekezései jelentek meg :

52. Az átídomulásról. Természettudományi Közlöny. XIX. k. 460. lap.

53. A magyarországi Cladocera-k magánrajza. A Természettudományi Társulat külön kiadványa. 4r. 4 rajzlappal.

54. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. Az Akad. math. és term. közleményeiben. XXIII. k. 3-ik sz. 2 rajzlappal.

55. Uebersicht der Branchipus-Arten Ungarns. Math.-Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn. VI. k. 103. lap.

56. A nápolyi öböl Dinoflagellátáinak rendszeres áttekintése. Természetrzaji Füzetek. XI. k. 2-ik füzet, 75. lap. 1 rajzlappal.

57. Egy szabadon úszó Acineta a nápolyi öbölből. U. o. 82. lap. 1 rajzlappal.

58. Egy új Cercaria-forma a nápolyi öbölből. U. o. 84. lap. 1 rajzlappal.

59. Együttélés sodróférgék és májmohok között. Természettud. Közöny. XX. k. 431. lap.

60. A könyvek új ellensége. U. o. 432. lap.

61. A heterogenesis érdekes esete a Rotatoriáknál. M. T. Akad. Értesítő. 1888. 1 rajzlappal.

62. 63. 64. Az 56., 57. és 58. alatti értekezések ugyanazon folyóiratban németül.

65. A Magyar Nemzeti Múzeum álskorpióinak áttekintése. Természetrzaji Füzetek. XI. k. 3—4. füzet, 111 lap. 1 rajzlappal.

66. Ugyanaz németül, ugyanott.

67. Adatok a Kaukázus álskorpióinak ismeretéhez. U. o. XII. k. 1. füzet. 1 rajzlappal.

68. Egy brasíliai új álskorpió-faj. U. o. 1 rajzlappal.

69. Újabb adatok a magyarországi álskorpiók ismeretéhez. U. o. 1 rajzlappal. Sajtó alatt van:

70. A magyarországi százlábúak (Myriopoda) magánrajza. A k. Természettudományi Társulat megbízásából irt mű.

Továbbá ugyanezen társulattól megbízott egy magyar «Rovartani műszótár» szerkesztésével.

Irodalmi tevékenységének fentehbi felsorolása szolgáljon ismételt ajánlatom támogatására.

### 31. GOTHARD JENŐ csillagászt levelező tagúl ajánlja

KONKOLY MIKLÓS tiszteleti tag.

Feleslegesnek tartom Gothard Jenő érdemeiről a t. osztályt és a t. Akadémiát hosszasan untatni, annál is inkább, mert Gothard Jenő csillagfotografálási vizsgálatai már a külföldön is teljes elismerésben részesültek s annál inkább is természetes, hogy azok saját hazájában is ismeretesekek legyenek s így csakis egyes adatokat vagyok hátor Gothard Jenő munkálkodásából felhozni s a t. Akadémiának elősorolni:

1. Gothard Jenő photographiai úton felfedezett egy 14-ed nagyságú csillagot a Lyra köd közepén, mely valószínűleg a «variabilis» osztályhoz tartozik, mivel a felfedezéskor a leghatalmasabb távcsöveken sem lehetett azt látni, míg ma már közép nagyságú műszerekben is látható.

2. Gothard Jenő volt az első, kinek sikerült egy hullócsillagot uszályával együtt photographálni.

3. Gothard Jenő volt tudtommal az első, ki a villanyszikrát különböző alakjában a sensibilált üveglapra ugratva photographálta, s ezen gyönyörű alakok reprodukciói a k. m. Természettudományi Közöny hasábjain is megjelentek a múlt év folyamában.

4. Gothard Jenő egy óriási gyűjtemény szinképet photographált, úgy a cabi-nethen, egy nagyszerű, saját szerkezetű s készítményű spectrograph segítségével, mint az állócsillagokról szintén egy saját készítményű spectrograph segítségével.

5. Ezen munkákhoz szerkesztett és készített egy normalmértékkel ellátott comparátort, melylyel a spectrumok és csillagcsoportok *micrometricus kimérésén* dolgozik.

Gothard Jenő irodalmi munkái idáig: a csillagdája évkönyveinek első kötetéből áll, úgy szintén egy sor értekezés a M. T. Akadémia kiadványaiban, s nagyszámú kisebb-nagyobb értekezés külföldi szaklapokban. Az évkönyvek második kötetének összeállítása munkában van, de bármily tevékeny legyen is valaki, azért oly sokfélélt, mint Gothard végez, igen rövid idő alatt egyes embernek nem lehet befejezni.

Azon meggyőződéssel, hogy ha a t. Akadémia Gothard Jenőt levelező tagúll megválasztja, vele egy tevékeny s fáradhatatlan munkaerőt nyer, újból bátor bátor vagyok őt t. a Akadémia becses figyelmébe s jóindulatába ajánlani.

### 32. Dr. SCHENEK ISTVÁN bányatanácsost levelező tagúll ajánlja

THAN KÁROLY rendes tag.

Scheneke István a bécsi egyetemen avattatott a chemia doctorává, ugyanott képesítetett középiskolai tanárrá. A chemiában Bécsben, Redtenbacher mellett képezte ki magát, kinek több éven át segéde volt. Azután a kassai reálskolában, később a keszthelyi gazdasági tanintézetben, jelenleg pedig a selmeczi akadémiánál mint a chemia professora működik. Eltekintve számos dolgozataitól, melyek különféle szakfolyóiratokban jelentek meg, elég legyen ezen ajánlat alkalmából kiemelnem, hogy Scheneke az elektromos akkumulátoroknak szerkesztését, a hennök történeté chemiai változásokat évek hosszú során át beható alaposággal tanulmányozta. E kutatásainak eredménye után, az elektromos akkumulátorokat Farbaký úr társaságában oly módon sikerült szerkesztenie, hogy a rólók elnevezett rendszer minden eddigi szerkezeteket messze túlszárnyal, akár a tartósság és állandóság, akár az elektromos kapacitás tekintetében. Ezen akkumulátorok európai híre vergődtek és eddig minden hasonló szerkezetűekkel a versenyt nemcsak kiállották, hanem azokat minden tekintetben felülmúlták. Az idevonatkozó dolgozatok részint a bányászati és kohászati lapokban, részint a Dingler-féle «Polytechnisches Journal» és egyéb külföldi szaklapokban jelentek meg.

### 33. SCHMIDT SÁNDOR nemzeti múzeumi segédőrt és egyetemi magántanárt levelező tagúll ajánlja

KRENNER JÓZSEF rendes tag.

Nevezett szaktudós hazánkban az ásványtan egyik legjelesebb művelője, ki e szak tudományos irodalmát — már 1876 óta — bel- és külföldön megjelent nagybecsű dolgozatokkal gazdagítja.

Dolgozatai közül a legfontosabbak :

Cölestin Romagnából. Műegyetemi Lapok. 1. 1876. 109. Egy rajzzal.

Zirkon Podsedlitzről. Természetráji Füzetek. 1. 1877. 35. Egy tábla rajzzal.

Cölestin St. Angelo-ról. Természetráji Füzetek. 1. 1877. 38.

Cerussit Selmeczről. Természetráji Füzetek. 1. 1877. 177. Egy tábla rajzzal.

Ásványtani közlemények. 1. A Galenit átváltozásairól. 2. A Pyrostitpnit egy új lelhelye. 3. Opál Mogyoródról. Földtani Közlöny, 7. 1877. 144.

A Pseudobrookit kristálytani elemei. Földtani Közlöny. 8. 1878. 273. Egy rajzzal.

Kristályos Tetraedrit Rozsnyóról. Földtani Közlöny. 9. 1879. 127.

A muzsaji Wolnyn. Természetrzaji Füzetek. 3. 1879. 13. Két tábla rajzzal.

A kraszna-borka-váraljai Wolnynok. Természetrzaji Füzetek. 3. 1879. 168. Egy tábla rajzzal.

Axinit Veszverésről (Poloma) és Medels-ről. Természetrzaji Füzetek. 3. 1879. 257. Egy tábla rajzzal.

A Perticarai Cölestin és a Cölestin szögértékei. Természetrzaji Füzetek. 4. 1880. 209. Két tábla rajzzal.

A Pseudobrookitról. Természetrzaji Füzetek. 4. 1880. 320. Egy rajzzal.

Cerussit és Baryt Telekesről Borsodmegyében. Értekezések a természettudományok köréből. Kiadja a magyar tudományos Akadémia 12. kötet, 1. szám. 1882. Négy tábla rajzzal.

U. ez németül: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. Leipzig. 6. 1882. 545.

Newberyit Mejillonesról, Chile. Természetrzaji Füzetek. 6. 1882. 184. Egy tábla rajzzal. U. ez Groth's Zeitschrift 7. 1882. 26.

Ásványtani jegyzetek. 1. Hämatit a Hargitta hegységéből. Orvos-természettudományi Értesítő. Kolozsvár, 1882. 259. egy tábla rajzzal. Együttal: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 7. 1883. 547. 2. Apatit von Tavetsch und Floitenthal. Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 7. 1883. 551. Egy tábla rajzzal.

Ueber das Fuess'sche Fühlhelgoniometer Groth's Zeitschrift für Krystallographie. Leipzig, 8. 1883. 1. Öt rajzzal.

A Jordanit és Meneghinit isomorphiája. Természetrzaji Füzetek. 8. 1884. 37. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie, 8. 1884. 613.

Pelsőcz-Ardó ásványairól. Természetrzaji Füzetek. 8. 1884. 84. Egy tábla rajzzal. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 10. 1885. 202.

Egy Málnás vidéki kőzet ásványairól. Természetrzaji Füzetek. 9. 1885. 51. Egy tábla rajzzal. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 10. 1885. 210.

Ásványtani közlemények: 1. Hypersthen a Pokhausz hegyről. 2. Füzöld Augit Körmöczről. 3. Szepesmegyei ásványok: Arsenopyrit, Turmalin, Calicit, Sphalerit, Baryt (Wolnyn), Aragonit. 4. Arsenopyrit, állítólag Klenóczról, Gömörmege. 5. Smithsonit és Arsenopyrit Csetnekről, Gömörmege. Egy tábla rajzzal. Természetrzaji Füzetek. 10. 1886. 15. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 12.

A szerbiai Cinnober. Földtani Közlöny, 17. 1887. 531. Két tábla rajzzal. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie, 13.

Ásványtani közlemények: 1. Arsenopyrit Szerbiából. 2. A szomolnoki Claudetit kristályairól. 3. A svédországi Beoumontit. Egy tábla rajzzal. Természetrzaji Füzetek. 11. 1888. 137. Ugyanez: Groth's Zeitschrift für Krystallographie. 14.

Ezeket kívül szerkesztette Dr. Schmidt Sándor úr a «Földtani Közlöny» 7—12 kötetét (1877—1881.), a «Földtani Értesítő» két évfolyamát (1880—1881.), a nemzeti múzeum által kiadott «Természetrzaji Füzetek» 7—10. kötetét (1883—1886) mint társ-, illetve szakszerkesztő, ez utóbbi folyóiratot pedig a 11. kötettől, mint főszerkesztő, más folyóiratokban pedig számtalan ismeretterjesztő cikket tett közzé.

### 34. Dr. SCHULEK VILMOS egyetemi orvostanárt levelező tagúl ajánlják

JENDRÁSSIK JENŐ és FODOR JÓZSEF rendes tagok.

Akadémiánk néhai nagyérdemű tagja, dr. Balogh Kálmán már több évvel ezelőtt ajánlotta levelező tagúl dr. Schulek Vilmos tanárt. Ajánlatát magunkévá tesszük s bátrak vagyunk újlag a m. t. Akadémia elé terjeszteni.

Schulek tanárnak úgy a természettudomány egyáltalán, valamint a megszámlálhatatlan szembajos, kiknek szemévilágát megmentette, elismeréssel tartoznak.

Tudományos dolgozataiban — melyeknek kiválóbbjait alább elsoroljuk — beható megfigyelést, önálló ítéletet s eredeti eszme- és gondolatmenetet tanúsít. E munkái orvosi irodalmunk legalaposabb s legeredetibb termékei közé tartoznak s szerzőjöknek megbecsülést szereztek a szakkörökben itthon s a külföldön.

Mint klinikai tanár másrészt a tanításon, jeles és elismert tanítványok képezésén kívül évenként sok ezer szembajost lát el, mi által közegészségi viszonyainkra nézve fölötte jótékony hatást gyakorol.

Végre az Orvosi Hetilap Szemészet című melléklapját sok éven át szerkesztve, szemészeti irodalmunkat tudományos tekintetben gazdagította, a szemészet terén szakértő s irodalomművelő nemzedéket fejlesztett s nevezetesen befolyt arra, hogy az orvosi irodalmi körökben is a helyes, a magyaros írás és kifejezés meghonosodjék.

Munkáinak jegyzéke a következő:

Műtétmód a rosszul nőtt szemszörök kifelé fordítására. Orvosi Hetilap. 1871.

Ugyanaz németül. Wiener med. Wochenschrift. 1871.

Egyszerű, hordozható szemüvegtek; a heidelbergi szemészgyűlésen tartott előadása nyomán leírva az Orv. Hetilap 1871. folyamában. Ugyanaz németül. Ugyanaz megjavítva, 1884. Szemészetben.

A szétérő kancsalítás tünetana és kórok tana. Előadás a szemészek heidelbergi gyűlésén. Orv. Hetilap. 1871. Ugyanaz németül.

A szem sérüléseiről. Szemészet. 1873.

Sphincterotomia pupillaris. Szemészet, 1874.

A szemgörbületi rövidlátásról. Szemészet, 1875.

Kettős pupilla melletti látásviszonyok. Szemészet. 1882—83.

Ugyanaz németül Gräfe's Archiv f. Ophth. című szaklapban. 1882.

A reductio bulbi tanához. Szemészet. 1884.

Villámkáprázásból származó megvakulás kérdése. Szemészet. 1885.

Arlt Ferdinand emlékezete. Tanulmány. Szemészet. 1886.

### 35. HOFMANN ÁGOST VILMOS berlini egyetemi tanárt kültagúl ajánlja

THAN KÁROLY rendes tag.

Dr. Hofmann Á. Vilmos a berlini egyetemen a chemiának r. nyilv. tanára, a berlini akadémiának, a Royal Societynek r., a párisi akadémiának I. tagja. Azelőtt két ízben a bonni egyetemnek és több éven át a londoni Royal College of Chemistry tanára volt. Hofmann az újabb organikus chemiának egyik legkiválóbb buvára, és irányadó megalapítója. Számtalan kísérleti kutatásai közül legyen elég azokat érin-

tenem, melyek az organikus kemiában új irányokat jelöltek ki. A kőszénkátrány bázisainak, nevezetesen az anilinnak és származékainak beható vizsgálatát már az ötvenes években eszközölte. E dolgozatai alapját vetették meg azon nagyszerű fejlődésnek, melyet az organikus chemia, különösen pedig az aromás vegyületek, és a kátrányfestékek iparága, a kőszénkátrány chemiai vizsgálatának köszön. A rosalin és egyéb kátrányfestékek chemiai szerkezetét tudományos alapon legelőször ő állapította meg.

Hasonló jelentőségűek voltak az általános kemiában az általa fölfedezett és alaposan tanulmányozott, helyettesített ammoniak bázisok, valamint a phosphor, arzén és antimont tartalmazó bázisok. Ezek és más igen fontos isomeriákra vonatkozó fölfedezései alapvetők, melyek napjainkban az alkaloidák synthetikus előállításának kiinduló pontjait képezik. Hofmann derítette ki az isoniszereket és a mustárolajok valódi chemiai szerkezetét.

Nagy érdemei vannak a chemia tanításának módjában. Az első nagyszabású chemiai tanintézeteket Bonnban és a berlini egyetemen ő létesítette. Az új és tanulságos előadási kísérleteknek hosszú sorát állapította meg, melyeknek egy részét nálunk is elterjedt művében, «*Einleitung in die moderne Chemie*» tette közzé.

Megalapítója a berlini «*deutsche chemische Gesellschaft*»-nak és ezen egyesület «*Berichte*»-inek. Az ebben közölt dolgozatok, az egész művelt világ szakkörében elvannak terjedve, és kivált az aromás vegyületek chemiájának fejlődésére, óriási befolyást gyakoroltak.

Hofmann a Liebigtől megalapított iskolának, ebből folyólag az új organikus chemiának legelőkelőbb képviselője; mint buvár és tanár pedig a német tudományoknak egyik legkimagaslóbb alakja.

---



A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

## É R T E S Í T Ő J E.

## XLIX. NAGYGYÜLÉS.

Első nap.

1889. május 2.

PULSZKY FERENCZ t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

1. Bemutattatik a május 5-én tartandó ünnepélyes közülés programja, mely a következő módon állapítatik meg:

- a) Elnöki megnyitó beszéd. Stoczek József akad. másodelnöktől.
- b) Jelentés az Akadémia munkásságáról az 1888/89. esztendőben. A főtitkártól.
- c) Emlékbeszéd Trefort Ágoston akad. elnök fölött. Keleti Károly r. tagtól.
- d) A velencei lidón. Trefort Á. emlékezete. Költemény Szász K. r. tagtól.
- e) Emlékbeszéd Rudolf főherczeg trónörökös t. t. fölött. Jókai Mór t. tagtól.

Tudomásul szolgál.

2. Olvassatik az I. osztály jelentése, mely szerint az 1888. évre szóló Sámuel-díjjal dr. Pecz Gedeonnak *Grimm törvénye*, nyelvtudományi tanulmány (1888.) czimű értekezését ajánlja jutalmaztatni.

Az I. oszt. javaslata elfogadtatik.

3. Olvassatik az I. oszt. jelentése a Bulyovszky-pályázatról (hazafias óda), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

4. Olvassatik a II. oszt. jelentése a Fáy-pályázatról (mezőgazdasági kézikönyv), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A II. oszt. javaslata elfogadtatik.

5. Olvassatik a II. oszt. jelentése a Fáy-alapítványból hirdetett nyílt pályázatról (hazánk nagyipara), mely szerint javasolja, hogy a munka kidolgozására a pályázók egyikének se adassék meghízá.

Elfogadtatik.

6. Olvassatik a II. oszt. jelentése a Lévay-pályázatról (német valutarendszer), mely szerint a jutalomnak az I. sz. «Nach Gold drängt stb.» jeligéjű és a III. sz. «Gold and silver» stb. jeligéjű pályamunkák között való megosztását, a II. sz. «Avec les deux métaux» stb. jeligéjű pályamunkának pedig dicsérettel kitüntetését javasolja.

Az osztály javaslatai elfogadtatván, az I. sz. pályamunkának szerzője gyanánt dr. Piszatory Mór pozsonyi jogtanár. a III. számúnak szerzője gyanánt pedig ifj.

Jankovich Béla neve tűnt ki. A II. sz. pályamunka jeligés levelének felbontása a szerző jelentkezésétől tétetik függővé.

7. Olvassatik a II. oszt. jelentése az Ullmann-pályázatról (Magyarország közegészségi állapota), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

Elfogadtatik.

8. Olvassatik a III. oszt. jelentése, mely szerint az akad. nagyjutalmat, melyre az 1882—1888. évkörben megjelent természettudományi munkák pályáznak, Högyes Endre l. t.: «A veszettség gyógyításáról, kísérleti és statistikai tanulmány, tekintettel különösen a Pasteur-féle prophylacticus gyógyításra» (Term. tud. Értek. XVIII. k. 5. sz.) cz munkájának, a Marczibányi mellékjutalmat pedig Entz Géza l. t. «Tanulmányok a véglenyek (protisták) köréből 1888.» cz munkájának ajánlja kiadatni.

A nagygyűlés a nagyjutalmat Högyes Endre lev. tagnak, a Marczibányi mellékjutalmat pedig Entz Géza l. tagnak ítéli oda.

9. Helyettes elnök úr a pályadíjat nem nyert pályaművek jeligés leveleinek elégetésére fölkéri Schvarcz Gyula és Czobor Béla l. tag urakat.

A kiküldött tagok még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

10. Az I. osztály ajánlja, hogy a már tavall hirdetett gr. Teleki (szomorújátékok), gr. Karátsonyi (vigjátékok), Gorove (aesthetika története), Farkas-Raskó (hazafias költemény), gr. Nádasdy (elbeszélő költemény) és a Marczibányi-pályázat (a Radvánszky- és Erdy-codex nyelvi sajátosságai) 1889. szeptember 30-diki határnappal újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

11. Az I. oszt. ajánlja, hogy az 1890. gróf Teleki- (szomorújátékok) 1890. szept. 30-diki határnappal és az 1891. gr. Karátsonyi-pályázat (szomorújátékok) 1891. szept. 30-diki határnappal, továbbá a Buljovszky-pályázat (hazafias óda) 1890. szept. 30-diki határnappal már most hirdetendő.

Elfogadtatik.

12. Az I. oszt. ajánlja, hogy a Kóczán-pályázat, mely az 1889. május 31-diki határnappal már ki van hirdetve, 1890. május 31-diki határnappal s új tárgykörrel (szinmű a magyar királyság és kereszténység megalapítása korából) már most hirdetendő.

Elfogadtatik.

13. Az I. oszt. ajánlja, hogy a Lukács-alapítványból 1000 frt jutalom hirdetessék gr. Zrinyi Miklós, a költő, életének s munkáinak nyílt pályázat útján való megírására. Tervrajz beküldésére határnap 1890. január 31.

Elfogadtatik.

14. Az I. oszt. ajánlja, hogy a Lukács-alapítványból 1000 frt jutalom hirdetessék a következő kérdésre: «Kivántatik egy tüzetes magyar hang- és alaktan nyelvtörténeti alapon. Részletesen tárgyalandók a hang- és alaktan történeti változásai, a legrégebb nyelvmelékektől egész a mai korig, mindig az eredeti források felhasználásával; kitétetendő végül, hogyan fejlődött s állapotott meg a mai nyelvnek hang- és alaktana». Határnap 1892. szept. 30.

Elfogadtatik.

15. A II. oszt. ajánlja, hogy az 1889. szept. 30-diki határnappal már hirdetett herczeg Czartoryszki-, Lukács-, Lévy-, Bézsán-, Sztrokay- (1) a szeszes italokkal

való visszaélésnek befolyása a büntettek szaporodó számára, 2) örökösödési eljárás);  
Első m. biztosító-társasági és Dóra-pályázat újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

16. A II. oszt. ajánlja, hogy a Bükk-féle nyílt pályázat 1889. decz. 31-diki és a Pór-pályázat 1890. szept. 30-diki határnappal újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

17. A II. oszt. ajánlja, hogy a Gorove-alapítványból 100 arany hirdettség a következő feladatra: «Kivántatik a hazai és külföldi iskolázás története a XIV. és XV. században». Határnap 1890. szept. 30.

Elfogadtatik.

18. A II. oszt. ajánlja, hogy a Fáy-alapítványból 3000 frt jutalom hirdettség a következő feladatra: «Kivántatik a magyar államjog mai érvényében. A magyar államjog az 1848-diki törvényekben érvényre emelt állameszme s ennek továbbfejlődése alapján, megfelelő rendszerben, dogmatica adandó elő. Az alkotmány-történet, mint ilyen, ezen pályamű köréhez nem tartozik. Csak az érvényben levő államjogi intézmények megértéséhez okvetetlenül szükséges fejlődési főbb vonalak illesztendők be. A közigazgatási jogból csak az államjogi természetű kérdések veendők be. A pályamű a nyugateurópai publicistica tudományos színvonalának megfelelő könyv legyen, a források irodalmi feldolgozásával, a polemiák mellőzésével, tanulságos olvasmányúl, az eredmények kiemelésével, úgy készítve, hogy esetleg a főbb culturnyelvek valamelyikére lefordítható s ekkép a külföldi irodalomba is átültethető legyen». Határnap 1891. szept. 30.

Elfogadtatik.

19. A II. oszt. ajánlja, hogy az «Első magy. ált. bizt. társaság» alapjából 500 frt jutalom tűzesség ki a következő kérdésre: «Fejtessenek ki az olasz valuta-kérdés előzményei s pénzügyi eredményei». Határnap 1890. szept. 30.

Elfogadtatik.

20. A III. oszt. jelenti, hogy az 1890. évi nagyjutalom és Marczibányi mellék-jutalom az 1883—1889. évkörben megjelent mathemat. munkákat fogja illetni.

Tudomásúl vétetik.

21. A III. oszt. ajánlja, hogy a Lukács-pályázat 1890. decz. 31-diki határnappal (úgy a term.-tudom. mint a math. feladatra) és a Vitéz-pályázat 1889. decz. 31-diki határnappal újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

22. A III. oszt. ajánlja, hogy a Lévy-alaphól 500 frt jutalom hirdettség a következő kérdésre: «A nyugati piacokon, úgy mint hazánkban, mindinkább elterjed az a nézet, hogy a magyar búza sikertartalma lassan bár, de folytonosan csökken. Kivántatik ezért a következő kérdés eldöntése: Fogyott-e buzánknak sikertartalma az utolsó évtizedekben, különösen mely vidékeken, s mely művelés mellett mennyire? Ha fogyott, minő eszközökkel lehetne azt ismét régi értékére emelni? Tekintettel a kérdés terjedelmére, az Akadémia a díjat esetleg oly munkának is kiadja, mely annak megoldását, ha nem is egészében, de legalább valamely fontosabb részében előmozdítja». Határnap 1892. decz. 31.

Elfogadtatik.

23. Olvassatnak az osztályok jelentései, melyek szerint az I. oszt. Hunfalvy Pál r. tagot, a II. oszt. Pulszky Ferencz tiszt. és a III. oszt. Than Károly r. tagot osztályelnökké megválasztották.

Tudomásúl vétetik.

## 24. Olvastatnak az osztályok tagajánlásai:

*Az I. oszt. részéről:*

Lev. tagoknak ajánlatnak:

Mikszáth Kálmán, orsz. képv. s beszélyíró . . . . .	16 szavazattal	5 ellenében
Vajkay Károly, a m. kir. tábla elnöke s regényíró . . .	15 „	6 „

Külső tagoknak:

Misteli Ferencz, baseli egyet. tanár, ki a magyar nyelvészettel is tüzetesen foglalkozik . . . . .	20 „	2 „
Schuchardt Hugó, gráci egyet. tanár, ki a magyar irodalommal s nyelvészettel is foglalkozik . . . . .	17 „	1 „
Mahésachandra Nyayaratna, a calcuttai sanscrit collegium igazg. tanára . . . . .	12 „	5 „

*A II. oszt. részéről:*

Tiszt. tagnak ajánlatik:

Báró Nyáry Jenő lev. tag. . . . .	35 „	11 „
-----------------------------------	------	------

Rendes tagoknak:

Vécsey Tamás lev. tag. . . . .	43 „	3 „
Pauer Imre lev. tag. . . . .	39 „	6 „
Jakab Elek lev. tag. . . . .	34 „	13 „
Károlyi Árpád lev. tag. . . . .	33 „	14 „

Külső tagnak:

René de Maulde, a párisi Societé d'Histoire Diplomatique főtitkára . . . . .	27 „	10 „
--	------	------

*A III. oszt. részéről:*

Tiszteleti tagnak:

Br. Podmaniczky Géza, a kiskertali csillagvizsgáló intézet megalapítója . . . . .	23 „	9 „
---	------	-----

Rendes tagoknak:

Högyes Endre lev. tag. . . . .	29 „	3 „
König Gyula lev. tag. . . . .	24 „	8 „

Lev. tagoknak:

Antal Géza, orv. tud. író. . . . .	25 „	7 „
Daday Jenő, állattudom. író. . . . .	27 „	5 „
Schenek István, term. tud. író. . . . .	24 „	8 „
Schulek Vilmos, orv. tud. író. . . . .	22 „	10 „

Külső tagnak:

Hofmann Ágost Vilmos, berlini egyet. tanár, vegyész. . . . .	29 „	3 „
--	------	-----

Mind ez ajánlatok tudomásul vétetvén, az ajánlottokra való szavazás a holnapi nagygyűlés napirendjére tüzetik ki.

25. Török József r. t. felhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy az Akadémia lev. tagjai között vannak többen, kik 10—18 év előtt választottak meg, a nélkül, hogy székfoglaló értekezéseket megtartották volna. Indítványozza, hogy ezek a tagok sorából töröltesse.

Az indítványozó felhivatik, hogy indítványát írásban az összes ülés elé terjeszse.

26. Olvastatik az 1888. aug. 23. tartott rendkiv. összes ülés indítványa, Trefort Ágoston akad. elnök arczképének a képes terem számára elkészíttetése iránt.

Az indítvány, titkos szavazás útján, 25 szavazattal 3 ellenében elfogadtatik.

27. Olvastatik az 1889. febr. 1-én tartott rendkiv. összes ülés indítványa, Rudolf trónörökös t. t. arczképének a képes terem számára elkészíttetése iránt. Az indítvány titkos szavazás útján 25 szavazattal 1 ellenében elfogadtatik.

## XLIX. NAGYGYŰLÉS.

Elegyes ülés. — Második nap.

1889. május 3.

BÁRÓ VAY MIKLÓS igazgató t. elnöklése alatt.

29. Az elnökölő igazgató t. előadja, hogy az Akadémia elnöki széke Trefort Ágoston halálával megüresedett, minélfogva felhívja a jelenlevő igazgató, tiszt. és rendes tagokat, hogy az Akadémia elnökének, titkos szavazás útján megválasztása végett, szavazataikat adják be.

Negyvennyolcz szavazat adatván be, esett:

Br. Eötvös Loránd r. tagra .....	27
Zichy Antal t. tagra .....	18
Gr. Széchenyi Béla t. tagra .....	2
Hollán Ernő t. tagra .....	1

E szerint *Báró Eötvös Loránd* r. tag az Akadémia elnökévé három esztendőre megválasztatván, a választás kihirdtetett, és ő cs. és apostoli királyi Felsége legmagasabb megerősítése alá bocsáttatni határozatott.

30. Az elnökölő igazgató t. előadja, hogy a három évi cycilus, melynek tartamára Stoczek József az Akadémia másodelnökévé megválasztatott, lejárt, minélfogva fölhívja a jelenlevő igazgató, tiszteleti és rendes tagokat, hogy az Akadémia másodelnökének titkos szavazás útján megválasztása végett szavazataikat adják be.

A mi megtörténvén, 51 szavazatból esett:

Fraknoi Vilmos r. tagra .....	36
Kautz Gyula r. tagra .....	8
Szász Károly ig. és r. tagra .....	3
Keleti Károly r. tagra .....	2
Zichy Antal ig. és t. tagra .....	1
Üres volt .....	1

E szerint *Fraknoi Vilmos* r. t. az Akad. másodelnökévé három esztendőre megválasztatván, a választás kihirdtetett, és ő cs. és apostoli királyi Felsége legmagasabb megerősítése alá bocsáttatni határozatott.

## NAGYGYŰLÉS.

M á s o d i k n a p.

1889. május 3.

PULSZKY FERENCZ ig. és t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

31. Olvastatik gróf Wickenburg Márk távirata, melyben jelenti, hogy a dicsérettel kitüntetett II. sz. (Avec les deux métaux stb. jeligéjű) Lévay-pályamunkának ő a szerzője. minélfogva a jeligés levélke fölbontását kéri.

Fölbontatván a jeligés levél, abból gróf Wickenburg Márk neve tűnt elő.

32. A tagválasztásoknál követendő sorrend megállapítása sorshúzás utján eszközöltetvén, a következő sorrend állapítottatik meg: 1. II. oszt., 2. I. oszt., 3. III. osztály.

33. Hely. elnök felhívja a tiszti. és rendes tagokat az osztályok által ajánlottakra titkos szavazatuk beadására.

A mi megtörténvén, a szavazás eredménye a következő volt.

Megválasztottak:

*A II. osztályba:*

Tiszt. tagnak:			
Báró Nyáry Jenő I. t. ....	37 szavazattal	9 ellen	
Rendes tagoknak:			
Vécsey Tamás I. t. ....	43	>	4 >
Pauer Imre I. t. ....	41	>	5 >
Károlyi Árpád I. t. ....	38	>	6 >
Jakab Elek I. t. ....	33	>	10 >
Külső tagnak:			
René de Maulde ....	31	>	6 >

*Az I. osztályba:*

Lev. tagoknak:			
Mikszáth Kálmán ....	34	>	4 >
Vajkay Károly ....	30	>	11 >
Külső tagoknak:			
Schuchardt Hugó ....	33	>	1 >
Mahesachandra Nyayaratna ....	25	>	9 >
Misteli Ferencz ....	29	>	10 >

*A III. osztályba:*

Tiszt. tagnak:			
Br. Podmaniczky Géza ....	34	>	4 >
Rendes tagoknak:			
Hőgyes Endre I. t. ....	35	>	1 >
König Gyula I. t. ....	37	>	2 >
Lev. tagoknak:			
Schenek István ....	31	>	1 >
Schulek Vilmos ....	31	>	1 >
Antal Géza ....	30	>	3 >
Daday Jenő ....	29	>	4 >
Külső tagnak:			
Hofmann Ágost Vilmos ....	25	>	2 >

### III. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. május 3.

BÁRÓ VAY MIKLÓS igazgató tag elnöklése alatt.

23. Főtitkár bemutatja az Akadémia 1888/9 évi munkálkodásáról és vagyoni állásáról szóló jelentést.

Tudomásul vétetik.

24. Olvastatik Kelen Gusztáv, kir. erdőfelügyelőnek a Kazinczy-alapítványhoz tartozó erdőbecslésről szóló jelentése, melyben a 97. <sup>65.</sup> kat. hold kiterjedésű erdőt talajával együtt 10.842 frt 35 krra hecsüli.

Ennek alapján Chyzer Kornél lev. tag, a Kazinczy-alapítványhoz tartozó ingatlanok felügyelője, felhatalmaztatik, hogy az erdő eladása iránt 10.000 frt eladási ár mellett egyezsége léphessen, és a fizetési föltételeket jóváhagyás végett beterjessze.

25. Olvastatik Chyzer Kornél jelentése a Kazinczy-alapítványhoz tartozó birtok bérheadása iránt.

Ennek alapján határoztatik, hogy a birtok az eddigi bérlőknek 1400 frt évi haszonbér mellett 1889. szept. 30-tól hat esztendőre bérbé adassék. a két szobából álló gazdasági épület kivételével, mely épületet az igazgató-tanács a zempléunnegyei magyar nyelvet és népnevelést terjesztő egyesületnek oly czélből, hogy ott saját költségén kisedővót állítson, hat esztendőre rendelkezésére bocsátja.

26. Főtitkár jelenti, hogy Hertelendy József főispán 500 frtot, mint néhai Hertelendy Gyula bocsári birtokosnak hagyományát, melyet «Hertelendy Miksa alapítvány» czimén a M. T. Akadémia által legjobbnak ítélendő eredeti magyar dráma megjutalmazására szentelt, befizette.

Az Akadémiával szabályszerű intézkedés végett. közöltetik.

27. Főtitkár bejelenti, hogy néhai Mannó István budapesti házbirtokos örökösei részéről 500 frtnyi alapítvány fizettetett be.

Tudomásúl vétetik.

28. Olvastatik Ábrányi Lajos festő levele, melyben jelenti, hogy néhai Zsivora György arczképét ajándékuul felajánlja.

Az Igazg. Tan. az arczképet köszönettel elfogadja, és 100 frt tiszteletdíjat szavaz meg.

29. Olvastatik néhai Csapó Dániel akad. tisztviselő szegénységben élő özvegyének kérvénye segélyért.

Tiz forint segély szavaztatik meg.

30. Főtitkár bejelenti az Akadémia azon határozatát, hogy Trefort Ágoston akad. elnök és Rudolf trónörökös t. tag arczképei az Akadémia képes terme számára lefestessenek.

Az Ig. Tanács készséggel járúl ezen határozathoz, és abban állapotik meg, hogy Benczur Gyula festőművész kéressék föl arra, hogy az általa festett arczképeknek lemásoltatását eszközölni sziveskedjék.

Egyúttal, mivel a képes terem falterei teljesen el vannak foglalva, az építési bizottságot felhívja, hogy az u. n. physikai teremnek képes teremmé átalakítása iránt javaslatot terjesszen elő.

## TIZENNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály n e g y e d i k ü l l e s e .

1889. május 6.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

96. Volf György l. t. : A Lohkovicz-codextről értekezik.

97. Setälä Emil, a helsingforsi egyetem magántanára, mint vendég fölolvassa : «A liv nép és nyelve» czimű értekezését.

## IV. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. május 12.

PULSZKY FERENCZ igazgató tag elnöklése alatt.

32. Olvastatnak a M. Földhitelintézet átiratai, melyekben jelenti, hogy az Akadémia letétjében 50,000 forint készpénz tőkésítendő volna. 60,000 forint kisorsolt m. földhitelintézeti 5 %-os záloglevelek ellenében pedig 4 %-os záloglevelek ajánlatnak fel.

Az Igazgató Tanács, Kautz Gyula, Szily Kálmán, gróf Desseffy Aurél és Tisza Kálmán igazgató tagok előterjesztései alapján elhatározza, hogy úgy a készpénzben levő 50,000 forinton, valamint a kisorsolt 5 %-os záloglevelekből f. évi nov. hóban befolyó 60,000 forinton 5 %-os magyar papíráradék-kötvények vásároltassanak.

## TIZENKILENCZEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály ötödik ülése.

1889. május 13-án.

PULSZKY FERENCZ t. t. elnöklése alatt.

99. Vécsey Tamás r. t. olvassa székfoglaló értekezését: «Sextus Caecilius Africanus jogtudós és néhány lex damnata». Kivonathban így:

Történeti háttérül szolgál a keresztény időszámítás második százada, melynek uralkodó eszméi és intézményei nem hagyták érintetlenül Africanust, de viszont neki is volt hatása azokra. Eddig azonban Africanust eléggé nem méltányolták. A glossatorok óta úgynevezett értelmezhetetlen 11 nehéz töredék (leges damnatae) közül három az Africanusé. A nehezen érthető törvényt Lex Africani szóval jelezték. Igaz, hogy Africanus stilusa tömött s világosabb lehetne, de a civilistikus tudomány s szövegkritika mai eszközeivel felderíthető. Az epistolák s a commentárok (ad legem Juliam) érintése után jogtörténeti s dogmatikai méltatásban részesülnek Africanus Quaestioi. Az elvek és a szellem kijelölése után világosságot és érdekességet nyernek a félelmes töredékek. Az animus possidendi, az in diem addictió, a vétel eredménye (ut rem emtori habere liceat), az áru veszélye (periculum rei venditae), a veszély viselésének tana, a teljesítés tényleges vagy jogi akadályja (casus facti vagy casus iuris), mind oly kérdések a kötelmi jogban, melyeknek megoldásához Africanus irányadólag járult responsumaival, a mely kérdések a mai törvényhozót is érdekelhetik, s az értekező a magyar kötelmi jogi javaslat ide vonatkozó tétéleire is kiterjeszti birálatát. A múltak joga találkozik korunk érdekeivel. Africanus módszere akkor is érdekes és tanulságos, mikor már nem actualis, hanem csupán jogtörténeti becsű tárgyakkal, pl. a családgyermek különvagyonának (peculium), a nők kezessége korlátozásának (S. C. Velleianum), a hitvestársak közti ajándékozás (donatio inter virum et uxorem) tilalmának bonyolult intézményeivel foglalkozik. A



hagyományokra becses casuisticát ad Africanus. Az értekezés tüzetesen tárgyalja a római jogirodalom gyöngyeit, a melyek Responsorum, Quaestionum, Definitionum Libri cím alatt jelentek meg. Africanus quaestiói általában, tartalom és rendszer tekintetében kellő megvilágításra találtak. Africanusnak, mint hű tanítványnak viszonya Julianushoz tisztázva van. Africanus művének elemezése kapcsán világos képet ad az értekező az Aelianum, a Mucianum és a Sabinianum systemákról is. Africanus iratainak töredékeit az értekező nemcsak jogi tartalma kedvéért elemezi, hanem azért is, hogy Africanus személyére nézve kiegészítő adatokat fedezzen fel. Africanusról Gellius ugyan igen fényes képet örökölt meg, midőn a Pius udvarában bemutatja őt Favorinus társaságában, de ez csak egyetlen jelenet. Az értekező Vopiscusnál fedezett fel egy adatot Africanusról, melyet Hadrianus császár irt a consulnak. Máskülönb Africanus jellemzése egyedül az irataiból eszközölhető. Africanus, az értekező gyanítása szerint, Afrikából való. Görög és latin műveltsége, stoikus bölcsészete, Hadrianus és Antoninus Pius fejedelmekhez való viszonya, véleményezési joga (ius respondendi), stilusa, továbbá állása, szemben más tudósokkal, elképzelhető azokból az adatokból, a melyek az értekezésben olvashatók. Az is kétségtelenné van téve, hogy Africanus a Traianus-Marcus Aurelius időszaknak jogtudósa. Az értekezés eloszlatja Africanus leghomályosabb töredékeiről a homályt, kideríti Africanus államférfiúi és jogtudományi sikereit az irodalom, gyakorlat és oktatás mezéjén. Nihil docuit quod non esset elegans, profundum, subtile, accomodatum temporibus.

Tudomásúl vétetik

100. Schvarcz Gyula r. t. következő cz. értekezést olvas fel: «A király tanácsosainak felelőssége Arragoniában és Magyarországon III. András óta».

Tudomásúl vétetik.

## HUSZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály ötödik ülése.

1889. május 20.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

102. Klein Gyula l. t. székfoglalója: «A modern növénytan törekvései».

Az előadás vége felé szerző rosszul érezvén magát, távozott; az elnök a székfoglalót felolvasottnak jelentette ki.

103. Tangl Ferencz részéről: «Adatok a húgyivarszervek fejlődési rendellenességeinek tanához» és

104. Perényi S. részéről: «A mezoderma keletkezése», mind a kettőt megismerteti Mihalkovics Géza r. t.

105. Lenhossék Mihály, mint vendég: «A gerinczvelői idegek hátulsó gyökereiről».

106. Weizmann Frigyes és Reizmann Adolf részéről: «Vizsgálatok a pete-

fészkek kiirtására a női ivarszerveken mutatkozó elváltozásokról» bemutatja Thanoffer L. l. t.

107. Antolik Károly részéről: «A kifeszített hártványon és üveglemezeken általa létesített hangidomokról» és

108. Fuchs Károly részéről: «A hajcsővesség állandóinak befolyásáról a vegyfolyamatokra», mind a kettőt előterjeszti br. Eötvös Loránd r. t.

109. Ifj. Jankó János részéről: «A platánok rokonsága» Megismerteti Klein Gyula l. t. helyette felolvassa az írásban foglalt megismertetést az osztály-titkár.

## HUSZONEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### Ö s s z e s ü l é s.

1889. május 27

PULSZKY FERENCZ tt. helyettes elnök elnöklése alatt.

111. Xantus János l. t. felolvassa Duka Tivadar l. t. emlékbeszédét Grote Arthur 1886. decz. 4-én elhunyt k. tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsátatik.

112. Főtitkár bejelenti Pauer János l. t. május 15-én bekövetkezett elhúnyatát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a magyar egyháztörténelem ezen buzgó munkásának halálát, és felhívja a II. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

113. Főtitkár jelenti, hogy olaszországi útjában értesült az Akadémia egyik k. tagjának Guasti Caesárnak Flórenczben febr. 10-én bekövetkezett kimultáról.

Az Akadémia az elkésve érkezett gyászhiért részvételének kifejezése mellett a II. osztálynak tudomására hozza.

114. Főtitkár bemutatja a gyászlapot, mely Mezőssy Menyhért sátoraljaújhelyi ügyvédnek május 3-án történt elhalálózásáról értesíti az Akadémiát, s kegyelettel emlékezik meg azon szolgálatakról, melyeket az elhunyt évtizedeken át, mint a széphalmi Kazinczy mausoleum és a Kazinczy-alaphoz tartozó ingatlanok felügyelője, önzetlen buzgósággal teljesített.

Részvételleljesen tudomásul vétetik.

115. Bemutattnak az osztályok jelentései az állandó bizottságok tagjainak a következő három év (1890—1892) tartamára történt megválasztásáról.

E szerint megválasztottak:

#### *I. A Nyelvtudományi Bizottságba:*

Ballagi Mór, Barna Ferdinánd. Budenz József, Goldziher Ignác, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Hunfalvy Pál, Lehr Albert, Joannovics György, Simonyi Zsigmond, Szarvas Gábor, Szilády Áron, Szinnyey József, P. Thewrewk Emil, Vámbéry Armin, Volf György.

#### *II. Az Irodalomtörténeti Bizottságba:*

Ábel Jenő, Arany László, Ballagi Aladár, Ballagi Mór, Bánóczy József, Beőthy Zsolt, Fraknói Vilmos, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Salamon Ferencz, Szabó Károly, Szász Károly, Szarvas Gábor, Szilády Áron, Szilágyi István, Szilágyi Sándor, P. Thewrewk Emil, Volf György, Zichy Antal.

*III. A Classica Phil. Bizottságba :*

Ábel Jenő, Baksay Sándor, Ballagi Mór, Barna Ignác, Bartal Antal, Csiky Gergely, Finály Henrik, Gyulai Pál, Hunfalvy Pál, Imre Sándor, Lehr Albert, Pecz Vilmos, Salamon Ferencz, Szabó István, Szarvas Gábor, Szász Károly, Télfy Iván, P. Thewrewk Emil, Torma Károly, Vécsey Tamás, Zichy Antal.

*IV. A Történettudományi Bizottságba :*

Csontos János, Fejérfataky László, Fraknói Vilmos, Hajnik Imre, Károlyi Árpád, Knauz Nándor, Nagy Imre, Nagy Iván, Pauler Gyula, Pesty Frigyes, br. Radvánszky Béla, Salamon Ferencz, Szilágyi Sándor, Thallóczy Lajos, Thaly Kálmán, Wenzel Gusztáv.

*V. Az Archaeologiai Bizottságba.*

Gr. Andrassy Manó, Ballagi Aladár, Czobor Béla, Dankó József, Finály Henrik, Fraknói Vilmos, Hampel József, Majláth Béla, br. Nyáry Jenő, Ormós Zsigmond, Ortway Tivadar, Pesty Frigyes, Pulszky Ferencz, Pulszky Károly, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, Wenzel Gusztáv.

*VI. A Nemzetgazdasági és statisztikai Bizottságba :*

Barsi József, Bedő Albert, gr. Dessewffy Aurél, Falk Miksa, Fodor József, Galgóczy Károly, György Endre, Hegedűs Sándor, Jekelfalussy József, Kállay Béni, Kautz Gyula, Keleti Károly, Kerkapoly Károly, Kerpely Antal, Kőrösi József, Kőváry László, Láng Lajos, Matlekovics Sándor.

*VII. A Matematikai és Természettudományi Bizottságba :*

Bedő Albert, br. Eötvös Loránd, Fodor József, Frivaldszky János, Fröhlich Izidor, Galgóczy Károly, Haynald Lajos, Hunyady Jenő, Jurányi Lajos, Krenner József, Kruspér István, Lengyel Béla, Margó Tivadar, Szabó József, Szily Kálmán, Than Károly.

*VIII. A Hadtudományi Bizottságba :*

Fodor József, Fröhlich Izidor, Hampel József, Hollán Ernő, Rónai Horváth Jenő, Keleti Károly, Majláth Béla, Pauler Gyula, Salamon Ferencz, Schvarcz Gyula, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, P. Thewrewk Emil.

Az összes ülés ezen választásokat helybenhagyja, egyúttal az osztályokat fölhívja, hogy a Könyvkiadó Bizottságba két-két tagot újból válasszanak.

116. Olvasztatik az I. oszt. jelentése a Fekesházy-alapítvány tárgyában.

Az Akadémia meggyőződven arról, hogy az alapítónak végrendeletében az Akadémia egy szóval sincs megemlítve, és arról is, hogy az idegen nyelveken irt tankönyvek iratására, bírálatára, javadalmazására, a vall. és közokt. minisztériumnak az orsz. közoktatási tanácsban hivatottabb közeg áll rendelkezésére, korábbi határozatokhoz ragaszkodik és újból fölkeri a vall. és közokt. minisztériumot, hogy az alapítvány ügyeinek intézését teljesen a maga hatáskörébe vegye át.

117. Olvasztatik az I. oszt. jelentése a Hertelendy-hagyományból kihirdetendő drámai pályadíj tárgyában :

Az összes ülés a következőkben állapodik meg :

- a) Az 500 frtos Hertelendy Miksa-díj utólagos jutalmazásra fordítandó.
- b) A Hertelendy Miksa-pályadíjra minden fajú eredeti magyar színművek pályázhatnak, akár kötött nyelven, akár prózában.
- c) Pályaműnek tekintetik minden olyan magyar eredeti színmű, mely 1889. és 1890. években megjelent nyomtatásban vagy ha nyomtatásban nem jelent is

meg, valamely magyar színpadon előadatott s kéziratban az Akadémiához 1891. márczius 31-ig beküldetett.

d) Az akad. pályadíjat nyert színművek nem tekintetnek pályaműveknek.

e) A pályadíj csak úgy adatik ki, ha a bíráló bizottság a pályaművek között jutalomra méltó színművet talál.

f) A pályaművek megbíráását az I. oszt. által választandó három akad. tag teljesíti, kik közös értekezleten szótöbbséggel határozzák el, melyik mű nyerje el a jutalmat, melyik dicsérették meg. Ezután választanak magok közül oly előadót, a ki a többség nézetét pártolja és a ki saját felelőssége alatt értekezik az egész pályázatról s ennek a közmegállapodás szerint, alaposan indokolva adja elő eredményét. A jutalom őszszel adatik ki, az akad. szünetet követő első összes ülésen, 1891. októberében.

g) Ha a jutalmat nyert mű nyomtatásban meg nem jelent, a szerző tartozik azt három hónap alatt kinyomatni, mit ha tenni elmulasztana, az Akad. kiadhatja mint bármely más munkáját, még pedig külön díj nélkül.

118. A II. oszt. felhatalmazást kér dr. Gieszwein Sándor részére, hogy «Az ó-egyiptomi halottak könyve» cz. dolgozatát az osztály egyik ülésén felolvashassa. A felhatalmazás megadatik.

119. Olvasztatik Török József r. t. következő indítványa :

«a) Mind azon l. tagok, kik még a 70-es években választottak meg s székeiket 16 és 18 év alatt el nem foglalták, az Almanachból s illetőleg az akad. tagok névsorából egyszerűen töröltessenek.

b) A kik ellenben már a 80-as években választottak meg, de székeket elfoglalni mind ez ideig elmulasztották, hivassanak fel záros határidő alatt székeik elfoglalására, mit ha a kitűzött idő alatt nem teljesítenének, az akad. névsorból szintén töröltessenek.»

Az indítvány tárgyalás végett az osztályokhoz tétetik át.

120. Bemutatatik a keszthelyi m. kir. gazdasági intézet tanári karának folyamodványa, a melyben egy magyarzó gazdasági műszótár kiadásához az Akadémia anyagi támogatását kéri ki.

Véleményadás végett az I. osztályhoz tétetik át.

121. Bonat, az aixi Akadémia titkára, felhatalmazást kér a Trefort Ágoston elhunyt akad. elnök által Mignet külső tag fölött tartott emlékbeszédnek francia fordításban kiadására.

A felhatalmazás teljes készséggel megadatik.

122. Főtitkár jelenti, hogy ifj. Jankovich Béla, a Lévy-pályázatnál elnyert 250 frtnyi pályadíjat az Akadémiának visszaajánlja, oly kéréssel, hogy ezen összeg az Akadémia nagyterme falfestményeinek költségeire fordíttassék.

Az Akad. e nemes ajánlatot köszönetének nyilvánítása mellett elfogadja.

123. Egy «Magyar Nevelő» álnévvel jegyzett levél kíséretében «Ősírásunk olvasásterve» cz. kézirat megvásárlás végett felajánltatik az Akadémiának.

A könyvtári bizottsághoz tétetik át.

124. Az elnök felolvassa a vall. és közokt. m. kir. miniszternek május 27-én kelt, az ülés folyamán érkezett iratát, melyben az Akadémiát értesíti, hogy ő császári és apostoli királyi Felsege f. hó 23-án kelt legfelsőbb elhatározásával br. Eötvös Loránd r. tagnak a M. T. Akadémia elnökévé, dr. Fraknoi Vilmos rendes tagnak pedig másodelnökévé történt megválasztását legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatott.

Örvendetes tudomásul vétetik.

125. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az Akad. kiadásában ezen idő alatt megjelent munkák, ily renddel:

### I. Testületektől.

- Altenburg.* Geschichts- und Alterthumforschende Gesellschaft. — Mittheilungen. X. Bd. 1. H.
- Augsburg.* Historischer Verein von Schwaben und Neuburg. — Zeitschrift. XV. Jahrg.
- Baltimore.* Johns Hopkins University. — *a)* American Journal of Mathematics. Vol. X. 4. XI. 1. 2.; *b)* Amer. Chemical Journal. Vol. X. Nr. 4. 5. 6; *c)* Amer. Journ. of Philology. Vol. IX. 2. 3.; *d)* Studies from the biological laboratory. Vol. IV. Nr. 4; *e)* Stud. in historical and political Science. VII. Ser. Vol. I.; *f)* Circulars. Vol. VII. Nr. 66, 67.
- Belgrad.* Société Savante Serbe. — Glasznik. Kn. 68.
- Berlin.* Kön. preuss. Akademie d. Wissensch. — *a)* Sitzungsberichte. 1888. 38—52.; *b)* Verzeichniss der eingegangenen Druckschriften. 4-tes Vierteljahr.
- » Kgl. Geodätisches Institut. — Polhöhenbestimmungen aus dem Jahre 1886.
- Calcutta.* Indiai angol kormány. — *a)* Catalogue of Sanskrit manuscripts in the sanskrit college library, Benares; *b)* Epigraphia Indica and record of the Archaeological Survey of India. I. II.
- Dorpat.* Meteorologisches Observatorium. — *a)* Monats Berichte. 1888. Sept.—Decemb.; *b)* Bericht über die Ergebnisse der Beobachtungen an den Regenstationen der kais.-livl. gemeinnützigen u. ökonomischen Societät für 1887.
- Göttingen.* Kön. Gesellschaft der Wissensch. — *a)* Anzeigen. 1888. I. II. Bd. *b)* Nachrichten. 1888.  $\frac{1}{17}$ . Nr.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXIII. Livr. 2.
- Helsingfors.* Société Finno-ougrienne. — Journal. V. VI.
- Kiel.* Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. — *a)* Regesten und Urkunden. II. 6. Liefer.; *b)* Zeitschrift. XVIII. Bd. 1. 2. Heft.
- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLV. Nr. 278.
- » R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 5.
- Luxemburg.* Section historique de l'Institut luxembourgeois. Vol. XL.
- Madrid.* Real Academia de Ciencias. — Anuario. 1889.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXVII. Nr. 221.
- Nürnberg.* Germanisches Museum — *a)* Anzeiger. 1888. II. Bd. 2. Heft; *b)* Mittheilungen. 1888. II. Bd. 2. H. *c)* Katalog der Kupferstiche.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. — *a)* Proceedings. Vol. XXV. Nr. 128. *b)* Supplement Report; *c)* Rules and Regulations of the Magellanic Premium; *d)* Rules and Regul. of the H. M. Philips Prize Essay Found.
- Rio-Janerio.* Braziliaili kormány. — Revista do Observatorio. Ann. IV. Nr. 3.

- Roma.* Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter. — *a*) Bilanzi comunali per l'anno 1886; *b*) Movimento degli infermi negli ospedali civili anni 1885—1887; *c*) Statistica delle Società di mutuo soccorso.
- St.-Petersburg.* Académie Impériale des Sciences. — Bulletin. Nouv. Série. I. (XXXIII.) Nr. 1.
- Stockholm.* Kön. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. — Manadsblad. 16. Arg.
- Stuttgart.* Württembergischer Landesgeschichtsverein. — Vierteljahrshefte. Jahrg. XI. 1. 2.  $\frac{3}{4}$ .
- Tokyō.* Imperial University of Japan. — Journal. Vol. II. P. 5. és czímlap a II. kötethez.
- Venezze.* R. Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti. — Atti. Ser. VI. T. VI. Disp. 1—10.
- Washington.* United States Geological Survey. — *a*) Bulletin. Nr. 40, 47.; *b*) Mineral resources for 1887.

K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — *a*) Almanach. 1888; *b*) Sitzungsberichte der philos.-hist. Cl. B. CXVI; *c*) Sitzungsberichte der math.-naturwissenschaftl. Cl. I. Abth. XCVII. B.  $\frac{1}{5}$ . H.; II. Abt. *a*) XCVII. Bd. 1—7. H.; *b*) XCVII Bd 1—7. H; III. Abth. XCVII. Bd.  $\frac{1}{6}$ . H.; *d*) Denkschriften. LIV. Bd; *e*) Archiv. LXXII. 2. LXXIII. 1. 2.

K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — *a*) Oesterreichische Statistik. XXI. Bd 1, 2; *b*) Statistisches Handbuch. Neue Folge; — Statisztikai kézikönyv. Uj folyam.

K. K. geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1889. Nr. 4—6.

Historisch-statist. Section der k. k. Mährisch-Schlesischen Gesellsch. für Ackerbau-Natur- und Landeskunde. — Neu-Brünn. I. Theil.

Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin. 1889. Nr. 4.

Städtisches Museum Carolino-Augusteam. Salzburg. — Jahres Bericht. 1888.

K. K. archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino Anno. XII. 3, 4.

Országos m. kir. statiszt. hivatal. Budapest. — *a*) Magyar statisztikai Évkönyv. XVII. 4; *b*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1889. 1. füz.

M. kir. földtani intézet. Budapest. — Földtani fölvételek. 17. zóna, XXIX. rovat; 21. zóna XXV. rovat.

Délszláv Akadémia. Zágráb. — *a*) Ljetopis. 3. svez; *b*) Stari pisci hrvatski. Kn. XVI; *c*) Hrvatski Spomenici. Svez. I.

---

Székes-Fehérvári gymnasium igazgatósága. — *a*) Öröm-hangok; *b*) Üdvözlő-dal. Nagyszebeni evang. gymnas. igazgatósága. — *a*) Die Reformation in Hermannstadt; *b*) 12 drb. gymnas. programm.

## II. Magánosoktól.

- Dr. Dubay Miklós. Budapest. — Metallotherapia.
- Dr. Beliczay Jónás. Kecskemét. — Műveltség és nyelvismeret.
- Vajda Viktor. Kecskemét. — A Grande Chatreuse és a Kartauziak.
- Gróf Lázár Miklós. Budapest. — Erdély főispánjai.
- Petrovsky József. Békés-Csaba. — Közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XVIII. füz.
- Kantner Károly. Budapest. — A budapesti katolikus kör célja és társadalmi jelentősége.
- Tóth Mike. Kalocsa. — Vasárnap.
- Dr. Chyzer Kornél. S.-A.-Ujhely. — Az önfentartásról.
- Dr. H. Karsten. Berlin. — *a)* Zur Geschichte der Botanik ; *b)* Die Fäulniss und Ansteckung.
- Milleker Felix. Versetz. — Geschichte der werschetzer hl. Kreutz-Berg-Kapelle.
- Szaplonczay Miklós. M.-Sziget. — Máramaros vármegye szabályrendeletei. I. köt. Redaction des Jahrbuches der Kunsthist. Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses. Bécs. — Das Heroon von Gjölbaschi-Trysa. Szöveg és képtáblák.

## III. Nyomdaktól.

- Réthy L. és fia Arad. — *a)* Miculu abecedaru ; *b)* A zürichi magyar-egyesület emlékkönyve.
- Alexi. Brassó. *a)* Cei trei frati ghebosi ; *b)* Gramatica limbei române.
- Brózsa Ottó. Budapest. *a)* Blätter für Bienenzucht. IV. No. 2. ; *b)* Ankündigungsblatt. VII. Jahrg. 144. 145. No. (két péld.) ; *c)* Budapesti Lloyd. X. évf. 161—164. sz. ; *d)* A magyar Compass közlönye. I. évf. I. sz. ; *e)* Pester medicinisch-chirurgische Presse. XXV. Jahrg. No. 16—20.
- M. k. Egyetemi nyomda. Budapest. *a)* Rendelet a bábák számára ; *b)* Ordinanza per le levatrici ; *c)* Ordinatiune pe seama mósielor ; *d)* Nariadine pre baby ; *e)* Naredba za babice ; *f)* Verordnung für die Hebammen ; *g)* Nakardlja babu ; *h)* Naredba za babice ; *i)* Das ungarische Unterrichtswesen 188<sup>o</sup>/<sub>7</sub> u. 188<sup>o</sup>/<sub>8</sub> ; *k)* Néptanítók lapja. XXII. évf. 23—37. sz. ; *l)* A magyarországi katolikus tanulmányi alap 1889-ki költségvetése (két péld.).
- Hornvánszky Viktor. Budapest. — *a)* A vágbalparti ármentesítő társulat alapszabályai ; *b)* A vágbalparti ármentesítő társulat gátvédelmi szabályzata ; *c)* Margitszigeti gyógyfürdő ; *d)* Curort Margarethen-Insel ; *e)* Kirándulók kálaúza ; *f)* A Bethesda 1888-diki jelentése ; *g)* Luther-társulat kiadványai. IV. füzet. *h)* Schrattenthal tanulmánya ; *i)* A Helsing-féle gyógymód ; *k)* Keresztván népharát 1889. 5. sz. ; *l)* Közlekedés. 1889. 5. sz. *m)* Az egyházi közigazgatás kézikönyve 9. füz. ; *n)* Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XXII. 9. füz. ; *o)* Részletes határozatok ; *p)* Posta- és távirdarendeleletek tára. 1889. 24—28. sz. ; *r)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1889. 13. és 19—23. sz. ; *s)* Községi közlöny. XI. évf. 16—19. sz. ; *t)* Slovenské Noviny. Roč. IV. Cislo 47—57. *u)* Mészeti lapok. X. évf. 5. sz.
- Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — 5 drb. apróbb nyomtatvány.
- Schmidt József. Igló. — *a)* A magyarországi kárpátgyesület Évkönyve. XVI. évf. *b)* Jahrbuch des ungarischen Karpathen-Vereins. XVI. Jahrg.

Weiss. F. L. Nagy-Kanizsa.— Népkönyvtár.

Kiadói nyomda. Nagy-Kikinda. *a)* Lehrreiche Unterhaltungsstunden. 1. 2. 3.  
*b)* Pozsoricsna biblioteka. 10. 11. 12.

Veress Sámuel. Temesvár. *a)* Székely humor; *b)* Jelentés; *c)* 1889. márcz. 15-ének megünneplése; *d)* Gyászbeszéd.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák:

Értesítő XXIII. évf. (1889). 2. sz.

Dr. Kúnos Ignác. Oszmán-török népköltési gyűjtemény. II. köt.

Társadalmi Értekezések. X. köt. 3. sz.

Kovács Nándor. Betűrendes névmutató Wenzel Gusztáv Árpád-kori új Okmánytárához.

Természettud. Értekezések. XVIII. 6. 7. sz. és Czimlap a XVIII. kötethez.

Mathematikai és természettudományi közlemények. XXIII. 4. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

### HUSZONKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

#### Az I. osztály ötödik ülése.

1889. június 3.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

127. Heinrich Gusztáv lev. t. «A középkori német lyra eredetéről» értekezik.

128. Kunos Ignác, mint vendég «Kisázsiai tanulmányai» című értekezését olvassa föl.

129. Hunfalvy Pál r. t. Kálmán Lajosnak «Világunk alakulásai néphagyományainkban» cz. értekezéséből bemutat két adatot, ily szavakkal:

Tisztelt osztály!

Kálmán Lajostól vettünk már a nép mondáiban és szólásaiban lappangó magyar mythologiai emlékezeteket: most ismét beküldött egy hosszabb értekezést «*Világunk alakulásai néphagyományainkban*» czím alatt. Az értekezés tartalma: A *Teremtés*, a *Bukás*, a *Vízözön*, a *Világ-égés*. Hogy az eredeti magyar felfogást a keresztyénség nagyon módosította. arról nem lehet kétségünk.

Én ezúttal a Teremtésről közlök két magyar töredéket, melyet Kálmán a palócok között kapott meg, s összehasonlítja azokat a vogul Teremtés-mondával.

A vogul mondában *Tarom*, vagy *Numi Tarom* (felső Tarom, felső isten) és *Elmpi* szerepelnek. Elmpi a Numi Tarom tanácsára a tengerből felbuktatja a földet, az az *teremti*. Ámde a föld egyre forog, míg ismét Numi Tarom tanácsára Elmpi azt meg nem keríti a Numi Tarom övével, mely is az Uralhegység, a «Cingulum mundi». A hegységnek hó-borította csúcsai az isteni övnek ezüst gombjai.



Kálmán a magyar urdungot, ördögöt hasonlónak találja az Elmpi-hez. Az urdung csak a keresztyénség befolyása alatt lett ördöggé, azaz rossz lénynyé, rossznak akarójává. Eredetileg jó lény volt, isten akaratjának teljesítője. A néphagyomány szerint az ördögnek is birodalma lett volna, «ha elbirja rekeszteni éjfélig nap-felkötő nap-nyugatig: akkó neki is lesz birodalma, oda nem süt a nap. A hol az endrefalvi (endrefalvi) *tógát* van, ott akarta az ördög rekeszteni a világot. El is rekesztette valameddig, hanem a *gombot* nem érkezett feltenni; a kakas megszólát, a tógát észülyett.» Így a palócz hagyomány. Hogy ez helyivé lett, endrefalvi tógáttá, természetes. De a gomb, melynek a magyar hagyományban nincsen magyarázata, csakugyan Numi Tarom övének ezüst gombjaira emlékeztet. Kálmán a *tógát*-ot is a krónikáinkban előforduló *Togota* folyó visszfényének tartja, mit azonban az által kell hihetőbbé tenni, hogy megtudjuk, mi az az endrefalvi tógát.

A vogul monda szerint Elmpi az embert akarja teremteni, de a mit alakított, az széjjelomlik, nem él. Numi Taromnak tanácsára másból és másképen alakítja, s az él.

A palócz hagyomány elmondja: «Mikor az isten mökteremtötte az embört, az ördög asz'onta, hogy ü is mökteremti úgy, mint az isten. Asz'on'gya neki az úr isten: teremcsd mög hát! Asz'on'gya: mökteremtöm! El is keszte, mögfurmásztta, ki is egyenlítőtte. Mikor möglátta az úr isten, hogy embörfurma, asz'on'gya az ördögnek: Hát álid mög. Asz'on'gya az ördög: Nem bírom, lá'd, hogy megfurmásztam. Hiszöm, hogy van töhetségöd a furmát möktönni, de adgyá' belé lelköt! — Asz'on'gya az ördög: Hunnét? — Ha teremteni akarsz, lelköt is adj belé. Aszt mán segítségöd nélkül nem töhetöm. Asz'on'gya az úr isten: Lelköt az ördögnek nem adok, érd mög avval, a kit magadnak furmáltál! Osz't' abbahagyta. Így nem szabad az ördög a lélökkel».

Ime tisztelt osztály, az efféle hagyományos forgácsok magokban is érdekesekek.

## HUSZONHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály hatodik ülése.

1889. június 17-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

131. Pulszky Ferencz t. t. bemutatja a Vámbéry Ármin r. t. által Konstantinápolyból hozott Rannusius codexet, melyet még Csontosy János l. t. bővebben ismertet, és II. Ulászló korában keletkezettnek bizonyít.

Örvendetes tudomásúl vétetik, s a codex az akadémiai könyvtárban, a melynek szánta szultán ő felsége, helyeztetik el.

132. Czobor Béla l. t. «A pécsi székesegyház domborművei» cz. értekezésével tartja székfoglalóját. Kivonatban így:

Hazánk középkori szobrászati emlékei között a pécsi székesegyház altemplomába vezető két lejárati faragványai kiváló helyet foglalnak el.

Legelőször *Koller* ismertette a képcycclus néhány — az ő korában ismeretes — jelenetét, melyek a megvakított Sámson hőstetteit és Jézus gyermekkorának főbb mozzanatait tárják elénk. Ő szállott szembe először a néphagyománnyal, mely megvakított Péter királyunkra vonatkoztatta e képsort és sirját közelébb helyezte. A néphagyománynak újabban hitelt adott *Ipolyi*, a ki hazánk szobrászati emlékeiről irt tanulmányában ily szempontból méltatta a szóban levő faragványokat. Nagyobb apparátussal *Henszmann* értekezett rólok, visszatérve *Koller* helyes felfogásához, a képcycclusban a «biblia pauperum» töredékét tekintvén. Egyszerre két nyelven mutatta be rajzai kíséretében e becses középkori emlékeket: németül a bécsi régészeti központi bizottság «*Mittheilungen*» czíntű folyóiratában röviden és magyarul Akadémiánk kiadásában, a «*Monumenta Hungariae Archaeologica*» I. kötetében 34 ivre terjedő kötetben.

Ezen műirodalmilag feldolgozott képekhez, újabban a pécsi székes-egyház restauratiójának folyamán, a múlt századokban elfalazott képsorozatnak fölfedezése járult. Mindkét lejárát kibontatván, mely sajnálatunkra, s a szaktudomány kárára, a domborművek legnagyobb része teljesen, falastúl elpusztítva, a többinek — csekély kivétellel — megcsontított vagy a fölismerhetlenséggel határos jelentéktelen nyomai tárultak elénk. *Schmidt Frigyes* már nem táplált reményt e vandal pusztulás áldozatául esett faragványok reconstruálását illetőleg. A pécsi püspök, kinek szívós kitartása a dom restaurálását az akadályok egész halmazán át lehetővé tette, értekezőt hívta meg a megrongált s hiányos képsorozat kiegészítésére. 1887. évi február 17-dikén fogott a munkához s három nap alatt elkészült vele.

Mindenekelőtt a megcsontította vagy nyomaiban reánk maradt jeleneteket határozta meg: majd ezek alapján a hiányzó képek reconstruálását eszközölte. Az északi lejárásban három jeleneten kívül, melyek fölismerhetők voltak, a többi tizennyolczat megfejtette és kiegészítette. A déli lejárásban a régebben ismert és meghatározott nyolcz képen kívül *hetet* fenmaradt nyomaiból határozott meg s nyolczat, melyeknek teljesen nyomuk veszett, kiegészítvén, a *laicusok oltára* felett alkalmazott Kálvária-jelenettel együtt mindannyit reconstruálta. Ilyformán az egész képcycclus az ó- és új szövetségéből merített 45 jelenetből áll, kezdve a világteremtésen egész az utolsó ítélet ábrázolásáig. *Schmidt* részleteiben is elfogadván e kiegészítést, annak kivitelét *Zala György* szobrászunkra bízta, a ki másfél év alatt, várakozáson felül felelt meg feladatának. Az atelierjében készült bibliai képsor a régi helyére illesztvén be, középkori szobrászatunk becses maradványai a dom mellett létesítendő múzeumban fognak megőriztetni. Felolvasó egyúttal bemutatta a régi dombormű-maradványok fényképeit, valamint a reconstruált teljes képsorozatnak Kozmata által készített fényképi másolatait is.

Tudomásul vétetik.

133. Plósz Sándor l. t. «A bizonyítási okok és eszközök rendszeréről» cz. székfoglaló értekezését olvassa föl.

Tudomásul vétetik.

## HUSZONNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. oszt. hatodik ülése.

1889. június 24.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

127. Hógyes Endre r. t. székfoglalója: «A veszettség elleni immunitás mechanizmusa».

128. Ugyanaz bemutatja Schaffer Károlynak «Az idegrendszer elváltozásai a veszettségnél» cz. értekezését.

129. B. Eötvös Loránd r. t. «Jelentés a Szt-Gellérthegy vonzó erejére vonatkozólag».

130. Heller Ágoston l. t. «Jelentés: A physika története a XIX. században» cz. munkájáról.

131. U. a. beterjeszti Hegyfoki Kabos értekezését «A zivatarokról».

132. U. a. megismerteti Fényi Gyula közleményét: «A nemometer észlelések a Haynald-observatoriumon 1885–1888».

133. Than Károly r. t. «Közlemények az egyetemi chemiai intézetből: Winkler Lajos és Schwicker Alfréd részéről.

134. U. a. beterjeszti Kinsberg Oszkár és Udránszky László részéről: «Néhány benzoil vegyületről» cz. közleményt.

135. Reisz Hugó tanársegéd részéről: «Adatok a veleszületett szivrendelleneségek tanához» bemutatja Mihálkovicz Géza r. t.

136. Apáthy István részéről (Nápolyból): «A piócafélek külső alaktanáról» megismerteti Paszlavszky József l. t.

137. Asbóth Sándor részéről: a) «Az amylalkohol pyridia tartalmáról»; b) «A zsir hamisításának fölismeréséről».

138. Hankó Vilmos részéről: «A kőrői kénes vizek chemiai elemzése» bemutatja Lengyel Béla l. t.

139. Elnök jelenti, hogy König Gyula betegség által akadályoztatva lévén, értekezését «A metszéspont-tételekről az algebrai görbék elméletében» most nem tarthatja meg, s az elmarad az októberi ülésre; ellenben Kurschak József dolgozata «A variáció-számításban föllépő másodrendű partialis differential egyenletekről» az ő kérésére bejelentetik az Értesítő számára.

Mind ezen értekezések kiadásmódjáról az Értekezlet fog határozni.

## HUSZONÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Összes ülés.

1889. június 24.

BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND r. t. akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

141. Báró Eötvös Loránd r. t. akadémiai elnökké történt megválasztása után első ízben foglalván el az elnöki széket, a következő beszéddel nyitja meg az ülést:

T. Akadémia! Először foglalom el ez elnöki széket, melyre az Akadémia bizalma emelt s melyben a király kegye megerősített. Mint a katona, mikor először fegyverbe lép, mint a ki az állam szolgálatában hivatalt vállal, esküt tesz hivatáskörének törvényeire, úgy én is fogadást teszek most, azt a fogadást, hogy az Akadémia ügyét alapszabályaihoz híven félszázados multjának szellemében fogom szolgálni.

A cél tisztán áll előttem. Az Akadémia alapszabályaiban azt olvassuk, hogy célja a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése, történetének szelleme pedig ezt sugja: törekedjünk arra, hogy nemzetünk magyar, de nem csak magyar, művelt is legyen, s mint ilyen megállja helyét a számban nagyobb, hatalomban erősebb európai nemzetek között.

Nagyot haladtunk az utolsó évtizedekben e célunk felé, bátran mondhatjuk, hogy vagyunk olyan jó magyarok, mint a milyen jó német a német, jó francia a francia és jó angol az angol: európai műveltség tekintetében is magasabban állunk ma, mint ötven éve, de azért ne feledjük egy pillanatig sem, hogy ez irányban az említett nagy nemzeteket még el nem értük. Azért épen most, a mikor nemzeti létünk jobban biztosítva látszik, mint bármikor volt, egész erőnket arra kell fordítanunk, hogy az előttünk haladókkal egy vonalba jussunk. Ezt téve, jobb hazafiak leszünk, mint ha a történetünkben és köznépünk életében megörzött ősi szokásokat tulmagasztalva, azoknak erőltetett tölelevenítése által főrekednénk nemzeti létünket biztosítani, mert bizony e szokások között van rossz szokás elég, nem Európába és nem a mai korba illő pedig még több. A ki nagy útra készül, a ki testi erejét nagy próbának veti alá, még az is, a ki bárminemű sport terén másokkal versenyre kel, az lemond kedves szokásairól, kényelmét, multságait céljának feláldozza. Nem érdemel-e a szellemi küzdterén elérendő siker épen ilyen áldozatokat? Nem kell-e így tenni a nemzetnek is, mely a műveltség mezején még nincsen az elsők között, de azok közé kívánja magát felküzdeni. Vannak, a kik az eredeti népszokások eltűnését siratják, s van is abban valami szomorító, épen úgy mint abban, hogy a gyermek ártatlan játékait nem folytatja férfikorában, de azért a kedves gyermeknek mégis derék férfivá kell válni, s mi is csak azt kívánhatjuk, hogy művelt nemzet legyünk, nem pedig ethnografiai kuriozitás.

Más nemzetek is csak ezen az úton haladtak. Mennyi eredeti szokásról mondott le a német, míg Tacitus germánjaiból egy Göthe, egy Kant fejlődhetett: mily nagy átalakuláson mentek át Caesar gallusai, míg soraikból egy Molière, egy Laplace válhatott ki.

És azért mégis van német, mégis van francia a világon, s miért? mert e nemzeteknek van saját irodalmuk és van saját tudományuk, vagy helyesebben: mert a tudomány az ő sajátjuk.

Nem különböző tudományokon dolgoznak e nemzetek, egy az épület, melynek építésén mindannyian közreműködnek, de mivel ez az épület annyira terjedelmes, hogy soha elkészülni nem fog és már-már befejezeteknek látszó részei is az idő multával lényeges átalakításokra szorulnak, van ez egy épületen elég tér mindannyinak tevékenységére.

A mit az egyik kezd, a másik folytatja s végül az eredményre büszkén mutathat mind az, a ki annak létesítésén közreműködött. Így a tudományt magáénak mondhatja a német, a franczia, az angol, az olasz, stb. és magáénak fogja mondhatni a magyar is, ha Árpád fiából mindinkább a tudományok építőmesterei lettek.

Hogy ez így legyen, és pedig minél előbb így legyen, ez Akadémiánknak is magasztos feladata.

De vajjon mi módon felelhet meg e feladatának? A tudósokat közvetlenül nem ő neveli, kenyeret nekik nem ő ad — mindez az iskola feladata. Az iskolák s közöttök a tudósok iskolái, az egyetemek fölött is az állam, rendelkezik s természetesen arra törekszik, hogy a hazának lehetőleg sok hasznos polgárt neveljen. Ebből a szempontból állapítja meg a tanítás körét és módját. Tanszabadság vagy tankényszer? szakiskola vagy egyetem? ezek a főkérdések, melyek e tekintetben megoldásra várnak, de megoldva talán sohasem lesznek, mert a dolog veleje nem e kérdésekben, hanem abban rejlik, tudósok tanítanak-e vagy tudatlanok. A francziák főiskolái előirt tanrendjeikkel épen olyan jól képzett férfiakat adnak Franciaországnak, mint a tanszabadság elvét követő német egyetemek Németországnak. Miért? mert a párisi école normale, école polytechnique stb. tanárai épen olyan tudós férfiak, mint a német egyetemek tanárai. Legyen a magyarok között is sok igazi tudós és jó lesz a tanítás nálunk is, hármikép állapítanak meg az addig tartandó enquete-k annak rendszerét. Sokat, nagyon sokat tehet ez irányban az Akadémia.

A tudóst azon nemes élvezeten kívül, melyet a tudományos kutatás már magában nyújt, a munkára nem serkenti egyéb, mint azon elismerésnek reménye, melyet magának szaktársai szűk körében kivivhat. Nem nyilvánul az zajos éjlenekben, nem hirlapi cikkekben alapuló népszerűségben, nem több az, mint néhány biztató szó, mely őt, a netán lankadót, erőssé teszi. Ezen a tudományos munkát jutalmazó elismerésnek kifejezést adni, Akadémiánknak egyik fontos feladata, melyet legvilágosabban a tagválasztások alkalmával teljesít. A választások napján az egész ország figyelme felénk fordul s méltán, hiszen akkor nemcsak egyesek érdemei fölött mondunk ítéletet, hanem egyszersmind kijelöljük azt a magaslatot, melyet elérni s ha lehet, felülmúlni a tudomány és irodalom minden magyar munkásának törekvése legyen.

Sokszor megtörtént és még sokszor meg fog történni, hogy választásunk a közvéleménnyel ellenkezésbe jó, de ez ne befolyásolja ítéletünket, hiszen a legnépszerűbb ember nem mindig a legnagyobb tudós.

Az Akadémia, vagy helyesebben az akadémikusok tudományos munkássága az osztályülésekben nyilvánul. Törekedjünk arra, hogy azok szigorúan tudományosak legyenek, s hogy minden ilyen ülés napja a tudomány terén tett valamely haladás emléknappja legyen. Kiténtetés legyen az már magában is, ha valaki közleményét az osztályülés elé terjesztheti.

A tudomány művelése mellett Akadémiánknak nem kevésbé fontos

feladata arról gondoskodni, hogy az irodalom legkülönbözőbb ágait a magyar talajon is felvirágoztassa. Mondhatjuk, hogy Akadémiánk a magyar nemzet első kiadója, mint ilyen, nem kél versenyre a magánkiadókkal, majdnem kivétel nélkül csak rossz kiadói üzletekbe bocsátkozik, a kiadandó mű megítélésénél nem azt kérdezi, kelendő lesz-e? hanem azt, jó-e és szükséges-e irodalmunkban? Félreismeri azért az Akadémia hivatását az, ki kiadói tevékenységét annak jövedelmezősége után ítéli meg. Regényeket, verseket, iskolai könyveket nem vesz fel kiadványai sorába, mivel azok kiadót amúgy is találnak, de áldozatokat hoz olyan tudományos munkák kiadására, melyeknek megjelenése támogatása nélkül nálunk lehető nem volna.

A tudománnyal foglalkozó irodalomnak több faja van. Ilyenek: 1. az egyes tudós önálló buvárlatának eredményeit magokban foglaló értekezések és munkák, 2. egyes tudományzakoknak tudósok használatára írt kézikönyvei, 3. az iskola könyvek, 4. a tudományt népszerűsítő munkák. A szoros értelemben vett iskolakönyveken kívül, nálunk a többi majdnem kizárólag csak anyagi támogatással létesülhet.

Az Akadémia e tekintethen már eddig is megtette, a mit tehetett. A tudományos értekezések tekintélyes gyűjteménye fekszik már előttünk, a művelt közönség kezébe már nem egy, tudományos jellege daczára is, kedves olvasmányul szolgáló könyvetadtunk; leghátrább állunk a tudományos kézikönyvek dolgában. A tudományzakok legnagyobb részében elemi tankönyveknél magasabb fokú magyar könyvvel nem igen rendelkezünk, és érezhető baj az, hogy középiskolai tanáraink nagy része ugyanabból a könyvből tanul, a melyet tanít. Ezen hiány pótlása, nézetem szerint, a jelen pillanatban Akadémiánknak egyik fontos és elodázhatatlan teendője. Különösen fontos pedig éppen azon szakokban, melyek magyar hazánkra vonatkoznak, kell, hogy Magyarországi földrajzának, a magyar történetnek, a magyar nyelvtannak mai ismereteink magaslatán álló kézikönyvei legyenek. *A mikor Akadémiánk negyven évvel ezelőtt magyar nyelvtanát kiadta, nem teljesítette végleg ez irányban elvállalt kötelességét. Az olyan rohamos haladásban s fejlődésben lévő nemzetnek, mint mi vagyunk, nyelve és nyelvtudománya is rohamosan fejlődik és ezért nem negyven, de tíz évnek sem szabadna elmúlni a nélkül, hogy az Akadémia, mint a nyelvnek hivatott öre, annak rendszerére és szabályaira vonatkozó megállapításait a művelt közönségnek, sőt az egész nemzetnek is hozzáférhetőkké ne tegye.*

Sokat mondhatnék még az Akadémia feladatáról, sokat, de nem újat, azt a keveset is, a mit elmondottam, csak az Akadémia alapszabályaiból és hagyományaiból olvastam ki. Az Akadémia nem olyan intézet, melyet reformkísérleteknek volna szabad alávetni, céljának, irányelveinek nem évtizedeken, de évszázadokon keresztül változtatlanoknak kell maradniok. Nem olyan, mint a hajó, mely ismeretlen tengeren kalandos fölfedező útra indul, inkább olyan, mint a világító torony, mely a tévedező hajósnak a biztos kikötő helyét mutatja. A Magyar Tudományos Akadémia a tudomány világtengerén a magyar kikötőt jelzi, a torony öre vigyázzon, hogy fénye mindig egy helyen, de mindig ra-

gyogóan világítson, hogy megláthassa azt jó és rossz időben mindenki, de különösen a magyar hajós.

Ma a villamosság korszakában mi sem használhatjuk elődeink pislogó mécesesét, legyen a mi fényünk is messze tündöklő elektromos fény!

142. Helyettes főtitkár bejelenti felseő-szopori Tóth Ágoston l. t. 1889. június 9-én bekövetkezett halálát.

Az Akadémia részvétellel veszi tudomásul buzgó munkásának elhúnytát és felhívja a III. osztályt, hogy az emlékezésed megtartásáról gondoskodjék.

143. A nemzetgazdasági és statisztikai bizottság, szokása szerint, beküldi az 1888-ban tartott 7-dik ülésének jegyzőkönyvét.

Tudomásul vétetik.

144. A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter értesíti az Akadémiát, hogy — miután az osztrák-magyar birodalom a párisi kiállításon hivatalosan nem vesz részt — az ott tartandó szegényügyi congressusha meghívottak csakis mint egyszerű magánemberek, illetve szakférfiak, vehetnek részt.

Az illetőkkel közölni fog.

145. A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter felvilágosítást kér az iránt, hogy dr. Derra György és Brancsits Blagoje, mint a «Magyar-Szerb-Szótár» írói és kiadói kiadási költségeik részleges fedezésére milyen mérvű segélyre számíthatnak az Akadémia részéről?

A kért felvilágosítás megadása végett az I. osztályhoz tétetik át.

146. Gr. Batthyány József (Köpcsény) tudósítja az Akadémiát arról, hogy a főtitkár által történt megkeresés folytán, dr. Csánky Dezső úr részére, levéltárában a kutatás lehetővé van téve.

Közölni fog a Történelmi Bizottsággal.

147. Dr. Chyzer Kornél tudósítja az Akadémiát, hogy a széphalmi sirra küldött feliratos kőlapot elhelyeztette; közli továbbá a széphalmi Kazinczy-ünnepélynek 1889. június 2-án megtartandó programját.

Egy másik levelében az ünnepély sikeréről, és arról is tudósít, hogy a sárospataki főiskola számára kifizőtt 10 arany pályadíjat, úgyszintén a két gymnasium és a Tanító-képezde növendékei számára 5—5 aranyat kikapták.

Tudomásul szolgál.

148. Cholnoky Sándor, ügyvéd és földbirtokos D.-Földváron, beküldi jogbölcsészeti munkáját kéziratban, meghíralás és esetleg kiadás végett.

Áttétetik a II. osztályhoz.

149. Résó Ensel Sándor, ügyvéd Budapesten, kéri az Akadémiát, hogy a «Csörsz-árka» cz. művéhez az Archaeologiai Bizottság által 1886-ban megtagadott adatokat, munkája második, bővített kiadásához, használat végett vele közölni sziveskedjék.

Áttétetik az Archaeologiai Bizottsághoz.

150. Fischer K. Antal (Budavár) beterjeszti a «Hun-Magyar-Írás és annak fönmaradt emlékei» cz. értekezését, egy nyomtatott példányban, kérvén annak bírálatát és a bírálat eredményének közlését.

Áttétetik a II. osztályhoz.

151. Szászvárosi V. Jenő (Budapest) kéziratban megküldi «Táplálkozás

« táblázat » cz. munkáját, azzal a kéréssel, hogy az Akadémia lehetővé tegye annak a kiadását.

Áttétetik a III. osztályhoz.

152. F. C. Groschel (Budapest) megküldi az Akadémiának a « Hunyady-trilogiát » két kötetet kéziratban, egyet nyomtatásban, azzal a kéréssel, hogy ha megfelelőnek tartja, magyarra fordítását és kiadását legyen szives eszközölni.

Áttétetik az I. osztályhoz.

153. F. Plank (Karánsebes mellett, a Nándor-hegyi vasműnél gépészmérnök) beküldi « Pümpentheorie » kéziratának bevezetését két példányban, kérvén e bevezetés alapján elméletének megvizsgálását, és elfogadtatás esetében az arról szóló nyilatkozást, hogy kéziratáért mily összeget adna az Akadémia.

Áttétetik a III. osztályhoz.

154. Az Istituto Veneto megküldi az 1889-ben kitűzött következő pályakérdéseit :

*Concorso per l' anno 1889.*

Tema riproposto nell' adunanza 19 maggio 1888.

« Si domanda un manuale di chimica, il quale abbia in mira di guidare gli studiosi nella pratica del laboratorio e dell' analisi, con particolare riguardo alla farmacia ed alla medicina. »

Il concorso resta aperto sino alle ore quattro pomeridiane del giorno 31 dicembre 1889.

Il premio è d' ital. lire 1500.

\*

*Concorso per l' anno 1890.*

Tema prescelto nell' adunanza 18 marzo 1888.

« Avuto riguardo all' ingente incremento della emigrazione, l' Istituto conferirà il premio all' autore di una Storia dell' emigrazione delle provincie venete all' America, temporanea e permanente, distinta per professioni, stato, condizione, età degli emigranti, indicandone l' imbarco, il viaggio, la destinazione; determinandone le date, indagandone le cagioni e le conseguenze, non meno per gli stessi emigranti, che per le provincie d' origine: anche per via di confronti, chiarendo in qual modo possano di tale storia sincera, esatta, compiuta, giovare la scienza economica, l' arte di governo, la legislazione nazionale. »

Il concorso resta aperto sino alle ore quattro pomeridiane del giorno 31 dicembre 1890.

Il premio è d' ital. lire 1500.

\*

*Concorso per l' anno 1889.*

Tema riproposto nell' adunanza 18 marzo 1888.

« Storia ragionata delle opere e delle dottrine idrauliche nella regione Veneta, con particolare riguardo all' influenza esercitata dallo Studio di Padova. »

Il concorso resta aperto sino alle ore quattro pomeridiane del giorno 31 dicembre 1889.

Il premio è d' ital. lire 3000.

\*



*Concorso per l' anno 1889.*

Tema riproposto nell' adunanza 19 maggio 1888.

«Si esponga la storia del diritto di famiglia nella Venezia, e con principale riguardo a Venezia, dal secolo decimoterzo al decimonono».

Il concorso resta aperto a tutto il 31 dicembre 1889.

Il premio è d' italiane lire 3000

\*

*Concorso per l' anno 1889.*

Tema riproposto nell' adunanza 18 marzo 1888.

«La fognatura delle città, in rapporto alle malattie endemiche ed epidemiche con speciale riferimento al sistema di fognatura esistente nella città di Venezia de alle modificazioni da apportarvi, nei limiti concessi dalla condizione topografica affatto speciale della città stessa, e ciò allo scopo ch' esso meglio risponda ai bisogni della igiene cittadina.»

Il concorso resta aperto sino alle ore quattro pomeridiane del giorno 31 dicembre 1889.

Il premio d' italiane lire 3000.

\*

*Concorso per l' anno 1890.*

Tema prescelto nell' adunanza 26 feoraio 1888.

«Coll' ajuto di dati scientifici, pratici e statistici, si determinino le basi, su cui oggi giorno dovrebbe essere fondata una legge sulla costruzione, prova e sorveglianza delle caldaje a vapore, e la costituzione in Italia di quelle Società, che già fioriscono presso altre nazioni, e che s' incaricano di tenere in attenta osservazione le caldaje dei loro clienti.»

«Il concorrente, nello svolgere il tema, non dovrà dimenticare gli accidenti relativamente numerosi e talora assai gravi, che avvengono nei grossi tubi bollitori, le cui pareti sono soggette a compressione (caldaje Cornovaglia).»

Il concorso rimane aperto sino alle ore 4 pomeridiane del giorno 31 dicembre 1890.

Il premio è d' italiane lire 3000.

\*

*Concorso per l' anno 1891.*

Tema proposto nell' adunanza 17 marzo 1889.

«Si domanda un Compendio di storia delle matematiche, corredato da una Crestomazia matematica, contenente estratti delle opere matematiche dell' antichità, del medio evo, del rinascimento e dei tempi moderni. Di questi estratti basterà che, oltre all' autore, al titolo dell' opera ed all' estensione, sia indicata la edizione. Il concorrente poi dovrà per ogni squarcio indicare i motivi, pei quali si è trovato indotto ad accoglierlo nella Crestomazia.»

Az akadémiai Értesítőben fog közzététetni.

155. A II. osztály Hodinka Antal, végzett egyetemi hittanhallgató, abbeli kérelmét, hogy a bécsi «Institut für Österr. Geschichtsforschung» cz. intézetbe küldessék föl ösztöndíjjal, — pártolólág terjeszti föl az összes üléshez; megjegyzevén, hogy a bizottság a f. é. október haváig föl nem vett ösztöndíjnak részét,

Hodinkának előlegül kívánja folyóvá tételni, hogy tanulmányait mindjárt októberben megkezdhesse.

A vallás- és közoktatásügyi minster úrhoz pártolólág terjesztetik föl.

156. B. Podmaniczky Géza (Kis-Kartal) köszönő levelet írt az Akadémia tiszteleti tagjává történt megválasztásaért; külső taggá történt megválasztását az I. osztályba megköszöni Misteli Ferencz (Basel), úgyszintén Schuchardt Hugó (Grác), ez utóbbi magyar nyelven.

Tudomásul vétetik.

157. Az állandó bizottságok közül a megalakulást eddig a következők jelentették be:

*A Classica-philologiai bizottság:* elnöke Zichy Antal, előadója Thewrewk Emil; segédtagokul megválasztotta Csengery Jánost, Komáromy Lajost és Némethy Gézát;

*A Történelmi bizottság:* elnöke Fraknoi Vilmos, előadója Pesty Frigyes; kültagul újra megválasztotta Nagy Gyulát;

*A Mathem. és természettudományi bizottság:* elnöke Haynald Lajos, alelnöke Szabó József, előadója Lengyel Béla;

*A Hadtudományi bizottság:* elnöke Hollán Ernő, előadója Rónai Horváth Jenő; megválasztottak továbbá: Hampel József r. tagnak, Szvetics József tábornok és Zsoldos Ferencz ezredes segédtagoknak.

Az Akadémia e választásokat jóváhagyja.

158. A Könyvkiadó bizottságba megválasztottak:

1. Az I. osztály részéről:

• Szász Károly és Beöthy Zsolt;

2. A II. osztály részéről:

Pauler Gyula és Pauer Imre;

3. A III. osztály részéről:

Szily Kálmán és König Gyula.

Tudomásul szolgál.

159. A Kóczán-alapítványi pályázatra 1889. május 31-ig a következő 14 pályamű érkezett be.

I. *Honfoglalók.* Tragédia 5 felvonásban.

Jelige: Úgy lőn, mint érzé.

II. *Szoárd.* Szomorújáték 4 felvonásban.

J. i.: A derék nem fél az idők mohától.

III. *Und.* Tragédia 5 felvonásban.

J. i.: Emlékezzünk régiekről.

IV. *Haza és szerelem.* Szomorújáték 5 felvonásban.

J. i.: Hazádnak rendületlenül stb.

V. *Maróth.* Történelmi középfajú dráma 3 felvonásban.

J. i.: Milyen titkos erő s mi okért tüzesíti velőmet? stb.

VI. *Koppány.* Történelmi tragédia a vezérek korából. 4 felvonásban.

J. i.: Győzzön a jobb!

VII. *István vezér.* Történelmi dráma 5 felvonásban.

J. i.: Kelet népe nyugoton.

- VIII. *Zóárd*. Tragédia 4 felvonásban.  
J. i.: Buzdított.
- IX. *Árpád fia*. Vigjáték 3 felvonásban.  
J. i.: Dii omnia laboribus vendunt.
- X. *Zsolt szerelme*. Eredeti színmű 3 felvonásban.  
J. i.: Mindig, mindig.
- XI. *Levente*. Szomorújáték 4 felvonásban.  
J. i.: A mult egy nagy ország stb.
- XII. *A kozár leány*. Színmű 3 felvonásban.  
J. i.: Egyszer egy királyfi stb.
- XIII. *Árpád vagy a honkeresők*. Színmű 4 felvonásban.  
J. i.: Szeresd hazádat.
- XIV. *Géza*. Történeti dráma 3 felvonásban.  
J. i.: J. N. R. J.

A 14 jeligés levél egy közös horitékba helyeztetvén, lepecsételtetett és az irattárba tétetni rendeltetett. A pályaművek pedig meghíralás végett az I. osztályhoz tétetnek át.

160. Vaszari Kolos, főapát Pannonhalmáról, megküldi néhai Rónay Jácintt «Napló-töredékek» cz. kéziratúl tíz példányban nyomtatott, s nyolcz kötetre terjedő művének egy példányát az Akadémia könyvtára számára, az elhúnytnak végrendeleti intézkedése következtében.

A munka az akadémiai könyvtárban helyezendő el, s annak használatását illetőleg a könyvtári igazgató figyelmébe ajánltatik mind annak az óvintézkedésnek szem előtt tartása, mely a kíséző levélben kifejezve van. A főapát, a küldemény átvételéről értesítendő.

161. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok s az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok, ily rendben :

#### I. Testületektől.

- Berlin*. Centralbureau der Internationalen Erdmessung. — Geodätische Literatur.
- „ Gesellschaft für Erdkunde. — a) Verhandlungen. Band XVI. Nr.  $\frac{4}{5}$ . b) Zeitschrift. XXIV. Bd.  $\frac{2}{3}$ . Heft.
- Breslau*. Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. — a) Zeitschrift. XXIII. Bd; b) Wegweiser durch die schlesischen Geschichtsquellen; c) Codex diplomaticus Silesiae. XIV. Bd; d) Stammtafeln der schlesischen Fürsten bis 1740.
- Calcutta*. R. Asiatic Society of Bengal. — a) Proceedings. 1888; 9. 10; b) Journal. New. Ser. Vol. LVI. Part. II. Nr. 5; Vol. LVII. Part. II. Nr. 4.
- Cambridge*. Museum of Comparative Zoology. — Bulletin. Vol. XVI. Nr. 4. Vol. XVII. Nr. 3.
- Catania*. Accademia gioenia di Scienze naturali. — Bulletino. 1889. Fasc. 6.
- Genève*. Société de Physique et d'Histoire Naturelle. — Mémoires. T. XXX. 1. Part.
- Helsingfors*. Société finno-ougrienne. Journal. VII.
- „ Société de Géographie Finlandaise. — Fennia. I.

- Kopenhága.* Académie Royale. — *a)* E Museo Lundii. I. Bd.; *b)* Mémoires. 6. Sér. Class. des Scenc. Vol. IV. Nr. 8.; Cl. des Lettres. Vol. II. Nr. 4., 5.; *c)* Oversigt. 1888. 3. 1889. 1.
- " Société R. des Antiquaires du Nord. — *a)* Mémoires. Nouv. Sér. 1888; *b)* Aarboger. 1889. 4. Bd. 2. H.
- Leipzig.* Kön. sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — *a)* Berichte der mathem. physik. Classe. 1889. 1. H.; *b)* Abhandlungen der mathem. physik. Cl. Bd. XV. Nr. 5.
- " Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift. XLIII. H. 1.
- London* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLV. Nr. 279.
- " R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 6.
- Manchester.* Literary and Philosophical Society. — Memoires. IV. Ser. Vol. I.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science. — Vol. III. Nr. 6.
- Moszkva.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1888. Nr. 4.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — *a)* Sitzungsberichte der philosoph. philol. u. hist. Cl. 1889. H. 1.; *b)* Sitzungsberichte der mathem. physik. Cl. 1889. H. 1.
- " Historischer Verein von Oberbayern. — *a)* Bericht; *b)* Oberbayerisches Archiv. XLV. Bd. 1. 2. H.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVII. Nr. 222.
- Palermo.* Biblioteca Nazionale di Palermo. — Bolletino. An. I. Nr. 1.
- Riga.* Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Sitzungsberichte. 1888.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. V. Fasc. 4. 5.
- " Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter. — Annali di Statistica. Fasc. XV. XVI.
- St.-Petersburg.* Société Impériale Archéologique. — *a)* Zapiski Imperatorskago Arch. obcestva. N. Ser. T. I. III. 1—4.; *b)* Zapiski vosztočnago oldjlenája. T. II. 3. 4. III. 1. 2. *c)* Vazilievics Grigoriew; *d)* Trudi vosztočnago odjelenija arch. obcestva. XII. 1. XV.
- " Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen. 1887. II. Th.
- " Société Imp. Russe de Géographie. — Iszvesztia. — T. XXIV. 4. 5.
- 
- Közös miniszterium elnöksége. Bécs. — Narodne pjesne Mohamedovaca u Bosni i Hercegovini. II.
- K. K. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. IV. Nr. 2.
- „Ornis“ szerkesztősége. Bécs. — Ornis. V. Jahrg.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Österreichische Statistik, Bd. XX. H. 1. XXI. 3.
- Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1889. Nr. 5. 6.
- Historisch statistische Section der k. k. Mährisch-Schlesischen Gesellschaft für Ackerbau. Natur u. Landeskunde.
- Briinn. General-Repertorium.
- Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin International. 1889. Nr. 5.

- Museum Francisco Carolinum. — Linz. — Siebenundvierzigster Bericht.  
 Museum des Königreiches Böhmen. Prag. — Casopis. Ročn. LXII. Svaz.  $\frac{3}{4}$  ;  
 Památky, Dilu XIV. Ses.  $\frac{7}{8}$ . 9.  
 K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. XII. Nr. 5.  
 Országos m. kir. statiszt. hivatal. Budapest. — *a)* Magyarország áruforgalma  
 Ausztriával és más országokkal. 1889. 2. füz. ; *b)* Ugyanaz magyar és  
 német nyelven. VIII. évf. 1888. július—december.  
 M. kir. földtani intézet. Budapest. — *a)* Évi jelentés 1888-ról ; *b)* Évkönyv. VIII.  
 köt. 8. füz. ; *c)* Közlöny. XIX.  $\frac{4}{6}$ . füz.  
 Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XLV.  
 Ferencz-József tudomány-egyetem. Kolozsvár. — Almanach és tanrend 1889—90.  
 I. felére.  
 A kolozs-monostori gazdasági tanintézet Évkönyve. 1887—8.  
 A keszthelyi gazdasági tanintézet könyvtárának jegyzéke 1888. év végéig és  
 Értesítője. 1888—9-ről.

## II. Magánosoktól.

- Dr. Szendrey János. Budapest. — Catalogue de la Collection de bagues.  
 Dr. Némethy Géza. Budapest. — Quaestiones de firmico materno astrologo.  
 Bertolotti A. Genova. — *a)* Architetti ingegneri e matematici ; *b)* Le arti minori  
 alla corte di Mantova.  
 Döbrentei Sándor. Budapest. — Német-magyar egyetemes hivatali műszótár.  
 Dr. Szenes Zsigmond. Budapest. — A fülészet a lefolyt évben.  
 Dr. Czobor Béla. Budapest. — Ipolyi Arnold emlékezete.  
 E. T. Atkinson. B. A. Calcutta. A new species and genus of Coccidae.  
 Pannonhalmi apátság Rónai Jácint hagyatékából. — Rónai Jácint. Napló töre-  
 dék. I—VIII. köt.

## III. Nyomdáktól.

- Görög kath. seminarium nyomd. Balázsfalva. — *a)* Carte de cetire ; *b)* Planu  
 de inventiamentu ; *c)* Introducere in Santa Scriptura.  
 Alexi. Brassó. — *a)* Ilustratiuni subterane ; *b)* Utmutatás.  
 Franklin-részvénytársulat. Budapest. — *a)* Jókai Mór munkái ; *b)* Magyar keres-  
 kedők Évkönyve 1889-re ; *c)* Magyar Gazdák Évkönyve 1889-re ;  
*d)* Szent beszéd ; *e)* Bölcs Salamon ; *f)* Csendőrségi zsebkönyv 1889-re ;  
*g)* Nyomdászok Évkönyve 1889-re ; *h)* Vénygyűjtemény ; *i)* Magyar  
 nyelvtan. Polg. iskolák 1. és 2. osztályának ; *k)* Gróf Széchenyi István  
 közéletének három utolsó éve. I. II. köt. ; *l)* Gróf Nádasdy-család könyv-  
 tárának ismertetése ; *m)* Pannonia őskeresztény emlékei ; *n)* A m. kir.  
 földtani intézet évi jelentése 1888-ról ; *o)* Döntvénytár. Új folyam. XXI.  
 köt. ; *p)* A belgyógyászat tankönyve. I. II. kötet ; *r)* Levelező ; *s)* Elő-  
 adások az idegrendszer betegségeiről. III. köt. ; *t)* Igazságügyi ren-  
 deletek 1887. és 1888-ra ; *u)* Jahresbericht der k. ung. geolog. Anstalt  
 für 1887 ; *v)* Zeitschrift für die gesammte Ornithologie. IV. H. 3. u. 4. ;  
*x)* A közm. és közleked. m. kir. minisztérium vízrajzi osztályának  
 Évkönyvei. II. köt. , *y)* Tuml. VII. 1. füz. ; *z)* Denkrede auf Edmund  
 Boissier ; *aa)* Trefort Ágoston ; *bb)* IX. Bonifác pápa bullái ; *cc)* Mara  
 Čop Marlet ; *dd)* Gyümölcsészeti füzetek. X. évf. 1—4. füz. ; *ee)* Föld-

tani közlöny. XIX. 1—3; *ff*) Természetrizai füzetek. XII. köt. 1. füz.; *gg*) Der Hollóházaer Ryolith-Kaolin; *hh*) Bánffy-Hunyad vidéke; *ii*) Umgebungen von Bánffy-Hunyad; *kk*) Über Serpentine u. Serpentin ähnliche Gesteine; *ll*) Egészség. 1889. 2. 3. füz.; *mm*) Az orsz. magy. képzőművészeti társulat közleményei. 1888. 15. sz.; *nn*) Az országos régészeti és embertani társulat Évkönyve. 1886—8; *oo*) Művészi ipar. IV. évf. 1. 2. sz.; *pp*) Magyar Jogászegyleti Értekezések. XLIII. XLIV.; *rr*) Nemzeti nőnevelés. X. évf. 1—5. füz.; *ss*) Magyar Történeti Életrajzok. V. évf. 1. 2.; *tt*) Jeles írók iskolai tára. XXXIII. XXXIV.; *uu*) Leányvilág. VI. évf. 3—10. sz.; *vv*) Magyar Salon. VI. évfolyam febr.—május; *xx*) A m. kir. földtani intézet Évkönyvei. VIII. 7. 8.; *yy*) Olcsó könyvtár. 250—261.; *zz*) Magyar klasszikusok új kiadása. 22—40. füz. *α*) Magyar nők naptára. 1887. 1888. 1889; *γ*) Neue Illustrirte Volkskalender. 1887., 1888., 1889; *δ*) Lidércz naptár. 1887., 1888., 1889.; *ε*) Protestáns új képes naptár. 1887., 1888., 1889.; *ζ*) István bácsi naptára. 1887., 1888., 1889.; *η*) Falusi gazda naptára. 1887., 1888., 1889.; *θ*) Uj honvéd naptár. 1887., 1888., 1889.; *ι*) A magyar nép naptára. 1887., 1888., 1889.; *κ*) Borászati naptár. 1887., 1888., 1889.; *λ*) Balaton-Füred.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a*) A magyarországi kárpát-egyesület budapesti osztályának ügyrendje; *b*) A pesti ág. ev. hitoktatói testület Értesítője. 1888—9-re; *c*) A magyarorsz. szerbek viszonya az egyházi unióhoz; *d*) Az egyházi közigazgatás kézikönyve. 10. füz.; *e*) Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XXII. 10. füz.; *f*) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. VI. 5. sz.; *g*) Die Verfassung der orthodox-katholischen Kirche; *h*) Közlekedés. 1889. 6. sz.; *i*) Hessings Heilmethode; *k*) Rendszeres magyar nyelvtan; *l*) Méhészeti Lapok. X. évf. 6. sz.; *m*) Magyar nyelvtörténeti szótár. I. köt. 1. füz.; *n*) Községi Közlöny. XI. évf. 20—23. sz.; *o*) Slovenské Noviny. 1889. 58—68; *p*) Magy. kir. posta- és távirdarendeletk tára. 1889. 29—34. sz.; *r*) Keresztyén Népbarát. IV. évf. 6. sz.; *s*) M. kir. postatakarékpénztári közlöny. 1889. 6. sz.; *t*) 3 drb apróbb nyomtatvány.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — *a*) Egyházi énekek; *b*) 4 drb apróbb nyomtatvány; *c*) Ev. tanintézet értesítője.

Fischel Fülöp. N-Kanizsa. — *a*) Hangyakönyvecske; *b*) Rövid zsebszótár; *c*) Etele. Drotleff József. Nagy-Szeben. — Verzeichniss.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Siebzehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Hermannstadt; *b*) Parti alese din Historia Transilvaniei; *c*) Ardeleanul glumet.

Ref. főiskola nyomdája. Sárospatak. — Villányi Henrich tokaji tanintézetének Értesítője. 1888/9.

Pollacsek Miksa. Ungvár. — *a*) A földrajz az iskolában és az iskolán kívül; *b*) Kivonat a nyilvántartási utasítás II. részéből.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. XXIII. évf. 1889. 3. sz.

Évkönyv. XVII. 7. drb.

Nyelvtud. Értekez. XIV. 11. sz.

Magyar történelmi Emlékek. II. pótfüzet a II. osztály XXX. kötetéhez.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VII. 4<sup>1/2</sup> füz.

Természettudományi Értekezések. XIX. 1. 2. sz.

Mathematikai Értekezések. XIV. 2. sz.

Mocsáry Sándor. Földünk fémdarázsainak magánrajza.

A könyvtárban helyeztetnek el.

161. Indítvány tétetvén a főtitkári állás betöltése, illetőleg az elegendő ülés egybehívása iránt, még pedig tekintettel az Ügyrend azon intézkedésére, hogy a meghívó-levelek egy hónappal a választás előtt küldendők szét, az ülés tárgyának megjelölése mellett.

Szász Károly r. tag kifejti, hogy az Akadémia jelen viszonyai közt, e betöltendő legfontosabb hivatalok egyike annyi teherrel és felelősséggel jár, hogy szükségesnek látná több oly dolognak tisztázását, mely mind eddig kellőleg megállapítva nincs; ennél fogva indítványozza: hogy bizottság küldessék ki, melynek tagjai legyenek az Akadémia, valamint az osztályok elnökei és titkárai s e jelentést a bizottság az októberi első összes ülésen terjeszse be.

Az indítvány elfogadtatik, azzal a határozattal, hogy a bizottságban az indítványozó is részt vegyen. A bizottság jelentése az október 7-én tartandó összes ülésen lesz beterjesztendő; az elegendő ülés megtartására pedig október 14-nek d. u. 4 órája tűzetik ki.

162. Végül Jakab Elek r. t. jelentést tesz a folyó évi június 10-én Kolozsvárott tartott Mikó-szobor leleplezési ünnepélyéről. A jelentés így szól:

Tekintetes Akadémia!

Idei június 8-diki 464. szám alatt megbizatván, hogy *hidvégi gróf Mikó Imrénének*, mint az Erdélyi Múzeum alapítójának emlékszobra június 10-diki leleplezési ünnepélyén a T. Akadémiát képviseljem; ott nyilvánult kívánságra, s úgy a nagynevű alapító iránti tiszteletnél, mint a lefolyt ünnepély jelentőségénél fogva, hivatalos jelentésemet mély tisztelettel írásban teszem meg.

Az ünnepély napja reggelén múzeum-egyleti elnök, gr. Eszterházy Kálmán és rendezőbizottsági elnök, Finály Henrik uraknál, mint az Akadémia kiküldötté jelentkezvén, átadtam a T. Akadémia hazafiúi üdvözlését s kifejeztem a fölötti örömét, hogy az Erdélyi Múzeum-Egylet kegyeletes érzelme az Erdélyi Múzeum halhatatlan alapítójának s a M. Tud. Akadémia tiszteletbeli és igazgató-tanácsi tagjának érdemeit emlékszoborral örökítette meg. Mindkét elnök kitüntető szíveséggel fogadott s örömét nyilvánította a fölött, hogy a T. Akadémia szíves volt a meghívását elfogadni s magát az ünnepélyen kiküldött által képviselteti, tájékozásonra nyomtatott *Napi-rendet* s az Akadémia könyvtára számára az ünnepélyre készült *«Emlékkönyv»* egy példányát bocsátották rendelkezésemre, a mit tisztelettel ide zárnai szerencsés vagyok.\*)

Midőn a kitűzött időben, d. u. 3 órakor a városházánál megjelentem, a képviselőtestület tanácskozási terme nagy és fényes közönséggel volt megtelve. Az Erd. Múzeum-Egylet elnökei, a tisztviselők és választmányi tagok az asztal mellett és körében foglaltak helyet, közelökben a különböző küldöttségek. A gróf-elnök

\*) *«Emlékkönyv»*, gr. Mikó Imre emlékszobra leleplezése alkalmára 1889. június 10. Kiadta az *Erdélyi Múzeum-Egylet*. Kolozsvár, 8. 1—47. l.

nekem — mint az Akadémia küldöttének — balján mutatott helyet. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumot Markusovszky Lajos miniszteri tanácsos és Gyarmathy Miklós, kolozsvármegyei alispán képviselte, a magyar Történelmi Társulatot Szabó Károly és gr. Eszterházy János, a szent István-társulatot 2 tag, az alsó-fehérmegyei Régészeti Társulatot 1 tag, az Erdélyi közművelődési Társulatot 6 tag; a törvényhatóságok közül jelen volt Kolozsvár sz. kir. város polgármestere. több tanácsos és képviselő, Kolozsvármegyéből 3 képviselő, Torda városból 2, a kolozsvári tudomány-egyetem tanárainak nagy része, a r. kath., ev. ref. és unitárius főtanodák, a k. monostori gazdasági tanintézet tanárai, a nagy-enyedi Bethlen-főtanoda, a zilahi collegium küldöttei, a kolozsvármegyei kir. tanfelügyelő s az állami tanintézetek igazgatói és tanárai, a kolozsvári m. kir. pénzügyigazgatóság, erdészeti felügyelőség és vasúti üzletvezetőség küldöttei; az egyházak részéről a r. kath. igazgató-tanács nevében jelen volt Lönhardt Ferencz püspök ő nmlga és négy tanácsag, az ev. ref. egyház igazgató-tanácsa elnöke, főtiszt. Szász Domokos püspök királyi tanácsos és több tanácsos urak, az unitarius egyház nevében — a püspök távol lévén — főtiszt. Nagy Lajos egyházi főjegyző úr és 3 tanácsos, az ágostai egyház nevében főtiszt. Teutsch D. György úr, a román nyelvmívelő és irodalmi társulat nevében elnök Baritui György úr fejezte ki szíves üdvözlését. Bizvást elmondható, hogy Kolozsvár város tanácsházi gyűlésterme és a szobor-leleplezési hely Erdély jeles fia emlékkünnepén, az erdélyi részek s főleg Kolozsvár előkelő világát személyileg, tudományos köreit és testületeit képviselőik által — kevés kivétellel — hazafiu érzelemben egyesülve fogadta kebelébe.

A gróf elnök röviden fölemlítve az ünnepély célját, az alelnököt fölkérte az egybegyűlt vendégek üdvözlésére. Dr. Brassai Sámuel alelnök beszéde rövid volt és egyszerű, de tartalma jelentős és átérzett. Az agg bölcs az alkotmány-felfüggesztés korát érintő jellemzetes vonatkozásai mintegy arany sűgárt vontak ama sötét időkre s azon férfi homloka körül, a ki a vészek ez idejében az erdélyi letiport magyarságban a fenmaradás és egy jobb jövő hitét s az élet reményét csaknem egyedül tartotta fenn és élesztgette. E beszéd egészen lekötötte a figyelmet, az ünnepelt iránt osztatlan hálát fejezett ki s az ünnepélyhez méltó hangulatot keltett. A közönség élénk *éljenzéssel* fejezte ki, hogy az alelnöki beszéd nehéz időknek adta eltájtalt rajzát s a közérzületet tolmácsolta.

Ezután a közönség az elnök fölkérésére lengő nemzeti lobogó alatt a Múzeumkert felé — sorakozva — megindult. Az idő kedvezett. Kolozsvár ünnepi díszben, pünkösöd napját s gróf Mikó emlékét ünnepelte. Az utcákon háromszinü lobogók, a szivekben hazafiu lelkesedés — azon férfiúért, a ki egykor a kis országban az önmegmentés nemzeti munkájának vezetője volt.

E százados fenyves, platán és kanadai nyárfa, százféle déli és keleti növény által árnyalt, üdítő forrás és zöld szegélyű tavak vizével öntözött szép parkot gróf Mikó ajándékozta az Erdélyi Múzeum-Egylet megalakulásakor a leendő Múzeum helyéül; most az, és a tudomány-egyetem használja célzaira. A park központján, régen a gróf által lakott emeletes kerti palotával szemben, délre, az úgynevezett *Rózsadomb*-on áll a nemes gróf hazai kőből és rézből ifj. br. Vay Miklós és gr. Khuen Antal által tervezett és készített, most barna lepellel takart bronz mellszobra, arccsal saját nyári lakhelye felé. A talapzat Gáll B. János és Zorzini József műve. Közélemben nemzeti lobogóval díszített nagy nyári sátor, benne székek, padok, előtte szőnyeggel s virággal borított szónoki állvány; a sátor alatt az állvány



közvetlen közelében a gróf egyetlen leánya : *Mikó Anna*, Pejachevich Arthur grófné, szintúgy testvére leánya, *gróf Mikó Juli*, Eszterházy János grófné, meghalt leánya, *Mikó Mária* grófné, gróf Teleki Károly hitvese fiai, s a Teleki, Bethlen, Bánffy, Eszterházy, Wesselényi, Mikes, Lázár, Kornis s több grófi és bárói nemzetségek tagjai. ezek közt az öreg br. Jósika Lajos és br. Bornemisza János ő nméltóságaik, mint az ünnepeltnek legbensőbb barátai. Ott volt a város vagyonos és értelmi előkelősége és polgársága. Rám nézve különösen megható volt évtizedek után ott látnom a néhai gróf még életben levő tisztelőinek. Kolozsvár és Erdély legjelesb fiainak és leányainak azon régi *nemes gardáját*, a kik e nagy embernek hazafias munkáiban küzdő társai, barátai és barátnéi voltak s a kik iránta kegyeletöket máig megőrizték, valamint fájt sokaknak otnemléte, a kikről tudom, hogy előtte becsben voltak, de a kik azóta őt szintén követték a halandóságban, a kik közé tartozott Nagy Péter ev. ref., Kriza János unitárius püspök, kikkel mint nagy tudományú férfakkal évek során át valódi gyönyörrel társalkodott. Ilyenek a nemrég elhalt gróf Bánffy Béla és br. Kemény Gábor, a kiknek a politikai pályán fölemelkedésöket előre látta s nemes példájával és lelkesítésével elősegítette.

Mikor a közönség a szobor körében s a park dombozatain elhelyezkedett, s a kolozsvári dalkör Kölcsey himnuszát elénekelte, szószékre állott gróf Eszterházy Kálmán s lapidaris rövidségü szép emlékbeszédében gróf Mikó munkásságát és alkotásait, belső világának igaz felfogásával, erős hazaszeretetéből származottnak, sikereit politikai gyakorlott érzéke művének meggyőzően mutatta ki. Gróf Mikó — mondá a szónok — meg volt győződve arról, hogy a nemzet megfoszva állami életétől, de jellemében birván az erő és fejlődés föltételeit, a kis Erdély minden jóra való fiát körébe gyűjtve s munkára és áldozatra egyesítve, társadalmi és közmívelődési tevékenység és alkotások által mindaddig fenn fogja magát tartani, míg újra megerősödve jobb jövőjét kiküzdheti. E nagy eszme zászlója alatt az önmegmentés oly műveit, a maga részéről oly kitarással és áldozatokkal hozta létre, hogy ez neki az ország köztiszteletét szerezte meg, s megérte azt az örömet, a mikor az általa megalapított Múzeum egy fensőbb nemzeti tudományos intézetnek, a tudományegyetemnek vált tényező alapjává. E beszéd meg-megrezegtette a hallgató közönség szívét, a hatása által felköltött hazafias érzelmek sokáig fognak visszhangzani azokban, s a példányképül állított igaz nagyság iránt megújuló tisztelet, nemes elhatározások és tettek szülő okává fog válni a jóra és szépre fogékony lelkekben.

Ezt a *Szózat* eléneklése követte, mire Szász Béla egyetemi tanár adta elő a *gróf emlékezetére irt ódáját*, melyet mély lélektani felfogás, tömör és változatos szép tartalom, az idők és az ország akkori politikai helyzetének hű és bátor jellemzése, valamint a néhol elegia lágyságú, máshol magasan szárnyaló, lendületes irály, e fajú költői termékeink legjobbjai közé emel. Megindító hatású volt azon rész, hol a költő a gróf családi élete gyászait festvén, nagy teteteinek erkölcsi forrását a szívét ért csapásokban kereste. A közönség ismételt tetszéssel fogadta úgy az elnöki beszédet, mint a hazaszeretetnek és politikai hőlcseségnek a költő által sikerülten alkotott Apotheosisét.

Rám, mint egy tudományos intézet szerény képviselőjére, és a ki e nagy férfiu alkotásainak — az ő előttem drága bizalmánál fogva — egy porszemnyi részese lenni szerencsés voltam, kedvező benyomást tett az ünnepelt tudományos és írói munkásságának mindhárom előadó általi elismerése és meleg méltatása, a mi ter-

jeszti és neveli a tudomány cultusát. s bizonyítja, hogy a nemzet. irodalmának az aristokratia által mivelését nagy becsben tartja s mivelői iránt különös tiszteletet érez.

Ezután a szobor leleplezése történt meg. a mi a közönségre láthatólag kedvező hatást tett. A szobron kettős felirat van. az első. a *magyar* — ez: HIDVÉGI GRÓF MIKÓ IMRE, AZ ERDÉLYI MÚZEUM ALAPÍTÓJA. A NEMZETI TUDOMÁNY NAGYLELKŰ PÁRTOLÓJA S BUZGÓ MŰVELŐJE DICSŐ EMLÉKÉNEK A HÁLÁS MÚZEUM-EGYLET. MDCCCV—MDCCLXXVI.

A talapzat alján áll a boldogult jelszava :

PERAGIT TRANQUILLA POTESTAS  
QUOD VIOLENTA NEQUIT.

A hátsó lapon levő *latin* felirat ez: EMERICO COMITVM MIKÓ DE HIDVÉG VLTIMO. MVSEI TRANSILVANI FVNDATORI. ARTIUM LITERARVMQVE FAVORI O. M. P. GRATA POSTERITAS. MDCCLXXXIX.

A közönség soká gyönyörködött a szép emléken s megelégedve hagyta el azt. a mi ezentúl mintegy őrszelleme lesz a tudomány e kies helyének és az erdélyi magyarságnak. s érdekes látás tárgya az erre járó honfiaknak és idegen utazóknak. hirdető a gróf tudányszeretét s az erdélyi Múzeum-Egylet háláját.

Estve 8 óraker zeneszó mellett diszvacsora volt a tornavivoda nagy termében. melyre a közönség a teríték fizetése mellett, a vendégek tiszteletből voltak meghívva. Az első poharat a gróf elnök — a mint azt Magyarországon mindenütt teszik — a királyra és családjára üritette. a mit a jelenvoltak állva hallgattak meg. A vendégekre tett köszöntését Szász Domokos ev. ref. püspök úr az Akadémia küldöttére is vonatkoztatván : kötelességemnek tartottam viszonzni. Megköszöntem azt, s az Akadémiának az erdélyi Múzeum-Egylet, mint rokon czélú testvéregylet. Kolozsvár város és tudományos körei s azok munkássága iránti élénk rokonszenvét itt is kifejeztem, teljes jóakarattal. s bármiféle igény nélkül, nem úgy. mint az est egyik szónoka — hihetően halkan mondott szavaim jól nem hallása miatt — felfogta s két helybéli lap közölte, a mit a közelemben levők igazolnak. Ezt e helyen a T. Akadémia tekintélye megóvása végett megjegyezni szükségesnek láttam.

Hogy jelentésem bevégzett legyen, szükségesnek tartom az erdélyi Múzeum-Egylet titkára által a Múzeum-Egylet 1859. november 23-diki első nagy gyűlésétől maig terjedő időről készített s az *Emlékkönyv* igen értékes részét tevő *Visszapillantás* adatait összevontan megemlíteni.

A) Az egylet *könyvtára* 1859. volt 5000 kötet. ma 50,000 kötet.

B) *Állattani gyűjteménye* ma 19.638 számot tesz.

C) *Növénytani gyűjteménye* ma mintegy 50,000 drb.

D) *Ásvány- és földtani gyűjteménye* ma közel 15,000 tárgyat tesz.

E) *Régiség- és éremtára* az alapításkor állott 562 drb régiségből. 11,920 db különböző pénzből, fémerből és pénzjegyből. A gróf Eszterházy-gyűjtemény 3779 db főleg fémerből ; ma rendezés és tudományos kiválasztás és megállapítás után van összesen 1012 drb régiség, 14,273 drb érem, a külön kezelt s változatlan tartalmú Eszterházy-gyűjteményen kívül.

Ez adatokból világos, mily nagy tényező volt az erdélyi Múzeum-Egylet gyűjteményeinek ez aránylagos gazdagsága arra, hogy Kolozsvárnak tudományegyeteme legyen.

Az egylet könyvkiadásai 1—9 pont alatt számos kötetet tesznek ; alapítványai ezek : 230,000 frt kamatozó alaptőke, 2900 frt külön alap, 30,000 forintot meg-

haladó országház-alap és 14.000 frton felüli tartalékalap; tudományos céljaira használható évi jövedelme 1859-ben alig volt 1000 frt, ma 24.000 forint, melyből az egylet két szakosztályának tudományos munkásságra 3500 frtot ad évenként.

Ez volt t. Akadémia az 1889. jún. 10-diki Mikó-ünnepély lefolyása. Csöndes és egyszerű nemzeti és tudományügyi ünnep volt az, melynek külső fényét a jelen volt közönség, erkölcsi súlyát gróf Mikó Imre neve és emléke adta meg. A székelység és vármegyék kevés számmal megjelenését — a kik pedig egykor a gróf hámulói voltak — tán az ünnepélyről késő értesülés és az 1859-diki és mai idők nagy különbsége okozhatta. Mikor az Erdélyi Múzeum-Egylet 1859. nov. 23-án megalakulása első ünnepélyes közgyűlését tartotta, az Akadémiát egyik nagynevű elnöke, br. Eötvös József s a tudós Csengery Antal képviselte. Sokan emlékeznek még ama napra, s mély hálát éreznek a T. Akadémia iránt, hogy rokonszenvének ily jeles férfiak kiküldésével adta lekötelező jelét. Erős erkölcsi támasz volt az, a csak akkor létre jött egylet mellett, azon időben, midőn Magyarország már a Kazinczy-ünnepet megtartotta volt, midőn az absolutismus lánczai a nemzet testéről leszakadozni kezdtek. Mily örömnapp volt az Erdély magyarságára s mily diadal gróf Mikó Imrere nézve, a ki csaknem öt éven át küzdött egy nemes ügyért: áldozva érette időt, vagyont és szellemerőt, házi nyugalmat és családi örömet! S lám, azóta a szerény kezdetnek mily nagy folytatása lett. Ha akkor Erdély — a jövő reményében — diadalmámmorral rajongta körül gróf Mikót, a kit büszkén nevezett a maga Széchenyijének: mennyivel méltóbban ünnepelhette most, majdnem 30 év után, midőn s kis mustármagot izmos tölgygyé növekedettnek látja! Meg vagyok győződve róla, hogy ha az ünnepély nem a nyári időszakban történt volna s híre korábban jut el a fővárosba, a T. Akadémia most is nagyobb küldöttséggel tisztelte volna meg halhatatlan érdemű tagjának ez ünnepét. sőt Mikó grófnak más sok tisztelője és barátja is megjelent volna a fővárosból. Így a tudósoknak nyári üdülésre távozta után, csaknem az utolsó perczben, nekem kellett a szerencsével élnem, hogy a nevezetes ünnepélyen nagyobb érdemű férfiak helyét pótoljam, a mit a mint a lekötelezettség érzetével fogadtam s teljesíteni siettem: úgy a t. Akadémia megtisztelő bizalmát emlékezetemben mindig hálásan fogom megőrizni.

Tudomásul vétetik.



A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

## É R T E S Í T Ő J E.

## HUSZONHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1889. október 7-én.

Báró EÖTVÖS LORÁND akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

163. Az elnök úr üdvözlővén a szünet után számosan összegyűlt tagokat, a hozzá intézett következő levelet olvasta föl:

Tisztelt elnök úr!

A Magyar Tudományos Akadémiának alapszabályilag megállapított céljai közé tartozik: a hazának minden tekintetben megismertetése, és a tudományos munkásság élesztése s irányzása. jutalomtételek útján is.

Buváraink szorgalma az Akadémia bőkezűségétől támogatva, sok rendkívül becses adalékkal gazdagította már is irodalmunkat. Olyan alapvető munkák azonban, melyek az eddigi eredményeket a tudomány mai állásának megfelelő feldolgozásban adnák, s a további kutatásnak irányait megjelölnék, majdnem teljesen hiányzanak.

E hiány pótlására a M. T. Akadémiának ezennel 100.000, azaz százezer forintot ajánlok fel, s ez összeget, 1890. október 7-től kezdve, öt egyenlő évi részletben fogom évről évre a M. T. Akadémia pénztárába befizetni.

Az összeg mikénti felhasználására nézve egyedül a következőket kötném ki:

1. A M. T. Akadémia, ha lehetséges, még a jelen évben, de legkésőbb az 1890-dik évi nagygyűlésen, titkos pályázatot hirdet a következő munkák megírására, u. m.

Magyar nyelvtanra,

Magyar irodalomtörténetre,

Magyarország archaeológiájára,

Magyarország történetére,

Magyarország földrajzára,

Magyarország közgazdaságára,

Magyarország geológiájára,

Magyarország mineralogiájára,

Magyarország flórájára,

Magyarország faunájára.

2. Egy-egy munka legfőlebb 150 nyomtatott lvere terjedhet.

3. A pályadíj külön-külön 10,000 azaz tizezer forint, mely azonban csak abszolút becsű munkának ítéltetik oda.

4. A pályaművek benyújtásának határideje 1895. október 7-ke.

A pályázat részleteinek megállapítására és az idevágó szabályzat kidolgozására a M. T. Akadémiát kérem föl.

Méltóztassék a t. elnök úr jelen ajánlatomat, melyet, hogy kötelező erejű legyen, két barátom mint tanú, szíves lesz láttamozni, a mai összes ülés elé terjeszteni. Budapest. 1889. október 7-kén.

*Semsey Andor,*

a M. Tud. Akadémia tiszteleti tagja.

Előttünk :

*Gyulai Pál, Szily Kálmán.*

mint tanúk előtt.

«Boldog vagyok, úgymond az elnök úr, hogy e levelet fölolvashattam. A nagy-szerű adomány lehetőségessé tette, hogy az Akadémia teljesíthesse egyik legfontosabb kötelességét. E perc emléke mélyen szívünkbe van vésvé. De maradjon annak írott emléke is, a hálás köszönet jegyzőkönyvi kifejezésével. Álljunk föl uraim és kiáltssuk szívünkéből: Éljen Semsey Andor!»

Az akadémiai tagok mindnyájan fölállva, zajos éljenzéssel fejezték ki tiszteletüket és hálás köszöneteket a jelenlevő nagylelkű adományozónak s elhatározták, hogy ez jegyzőkönyvileg is kifejeztessék.

164. Ezzel kapcsolatban elnök úr indítványozza, hogy a pályázati szabályzati kidolgozására az Akadémia elnökeiből, főtitkárából s a három osztály elnökeiből titkáraiból és az adományozóból álló bizottság küldessék ki.

Az indítvány elfogadjatik, s a százezer forint adományról egyszersmind az Igazgató Tanács is értesítendő.

165. A h. főtitkár bejelenti Kukuljevics Iván l. tagnak aug. 1-jén, Ney Ferencz l. tagnak szept. 11-én történt elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a két halálesetet és felhívja a II. osztályt, hogy emlékbeszédek tartásáról gondoskodjék.

166. A h. főtitkár bejelenti, hogy a szünet alatt az Akadémia két ünnepélyre hivatott meg: a Mátyás király szülőháza megjelölése végett, Kolozsvárott szept. 2-án tartott ünnepélyre, s az erdélyi közművelődési egyesület szept. 3-án, Szamosújvárott tartott ünnepélyes közgyűlésére. Az elnökség intézkedéséből az elsón Jókai Mór t. l. jelent meg, mint az Akadémia képviselője; a másodikon Csiky Gergely és Concha Győző, kik jelentésök szerint kifejezték az Akadémia üdvözlését, és igen szívesen fogadtattak.

Tudomásul vétetik.

167. Olvastatik az I. osztály fölterjesztése, mely szerint az osztály engedélyt kér arra nézve, hogy dr. Munkácsi Bernát mint nem tag, a vogul földön tett tanulmányútjáról szóló jelentését személyesen fölolvashassa.

Az engedély megadatik.

168. A h. főtitkár bemutatta a gróf Teleki-jutalomra (szomorújátékok) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

I. Teodóra. Jelige: Si tacuisses, philosophus mansisses.

II. Vilor. J. i. Küzdelem.

III. A vértanú árvája. J. i. Baj, a kinek nincsen anyja, atyja stb.

- IV. A szerelem átka. J. i. Le ne törüljétek a virág zománczát.  
 V. Összetört Vénus. J. i. Végzet.  
 VI. Az áruló. J. i. Veritas nunquam perit.  
 VII. Várnai Róbert. J. i. Világosságot adjatok nekem.  
 VIII. A bűn. J. i. Felebarátodnak feleségét bűnre ne kivánjad.  
 IX. Szilassiné. J. i. Amicus Plato.  
 X. Uria. J. i. Nagyságnak sírja volt kaczer szerelmed.  
 XI. Etel király. J. i. Monstrum, horrendum, informe etc.  
 XII. Taméra. J. i. Félig rege, félig történet.  
 XIII. Nagy Lajos leánya. J. i. Régi féynél új szövétneket.  
 XIV. Peterdyné. J. i. Romboló szerelem.  
 XV. Cyprian. J. i. Just.  
 XVI. Bosszú. J. i. Enyém a bosszú, mondja az Úr.  
 XVII. Tiberius Gracchus. J. i. 'Ως απόλο:το.  
 XVIII. A Caesarnő. J. i. Excelsior.

Mind ezen pályaművek megbírálas végett az I. osztályhoz tétetnek át, jeligés leveleik pedig elnökileg lepecsételve a főtítkári irattárba helyzetetnek.

169. A h. főtítkár bemutatja a gróf Karátsonyi-jutalomra (vígjátékok 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. Judit Jelige: A politika oltárán a szív az áldozat.  
 II. Herkules szobránál. J. i. Magyarnek születni dicsőség stb.  
 III. A pénz. J. i. What is this World? stb.  
 IV. A nagyra termett. J. i. Csak fel!  
 V. A kapaszkodók. J. i. A ki magát felmagasztalja, megaláztatik.  
 VI. Csetepaték J. i. Nevető köny.  
 VII. A párisi. J. i. Excelsior.  
 VIII. A mulatók. J. i. Egyszerű az ének stb.

Megbírálas végett az I. osztályhoz tétetnek át, jeligés leveleik pedig közös borítékban elnökileg lepecsételtetnek.

170. A h. főtítkár bemutatja a gróf Nádasdy-jutalomra (elbeszélő költemény) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. Opour István. Jelige: Visszanéz a magyar stb.  
 II. Az elhagyott anya. J. i. A szív nem érzi többé sebést stb.  
 III. Igaz szerelem. J. i. Eléri a mennyet, minden a mi égi stb.  
 IV. A tanító. J. i. Szivem sokáig a sors kezében stb.  
 V. Hóféherke. J. i. Mig égen csillag, völgyön virág lesz stb.  
 VI. Szarvaskő. J. i. Elzengette dalát a késő kor fia rólad.  
 VII. Mért vándorol Amerikába? J. i. Csaknem minden bolondság ezen a világon.  
 VIII. Lesvár. J. i. Szép vagy alföld stb.  
 IX. Kamélia. J. i. Szent természet dajkálkodó anyám stb.  
 X. Gyula és Jolánka. J. i. Költő hazudj, de rajt ne fogjanak.  
 XI. A szerelmes Tisza. J. i. Babéért futni s elesni nem szégyen.  
 XII. Romok között. J. i. Nem kérd s nem vár az idő stb.  
 XIII. Kunok romlása. J. i. Nem kérd a sors, parancsol az stb.  
 XIV. Alföldi János története. J. i. Szent hazaszeretet. Mibe mártsam tollam?

Áttétetnek az I. osztályhoz.

171. H. főtitkár bemutatja a Farkas-Raskódjra (hazafias költemény)  
1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályaműveket :

- I. Árpád imája. J. i. Szabadság és haza.
- II. Hazám. J. i. Szomorúan gondolok rá stb.
- III. 1. A magyar zászlója. 2. Hazámhoz. J. i. Tied vagyok, tied hazám stb.
- IV. Honfidal. J. i. Tied vagyok, tied hazám, E szív, e lélek!
- V. A tanító végszava. J. i. S nemcsak dicsőké e haza stb.
- VI. A hazáért. J. i. Első kísérlet.
- VII. Megemlékezés. J. i. Nyolcz századoknak vérzivatarja közt stb.
- VIII. Borongás. J. i. Sötét borongó sorsodon, Óh nemzetem mi lelkesítne engem?
- IX. Fohász. J. i. Rég volt, midőn magyar fejekre termett babér.
- X. Az én imádságom. J. i. Szeresd hazádat.
- XI. Az első dalt. J. i. Petőfi.
- XII. Haza. J. i. Szabadság.
- XIII. Dombtetőn. J. i. Bús az ősznek hervadása stb.
- XIV. A Nemzethez. J. i. Haza és szabadság, ez a két szó stb.
- XV. Carmen seculare. J. i. Una salus . . . nullam sperare salutem.
- XVI. Éljen a király. J. i. Bizalmam az ősi erényben.
- XVII. Kálmán király. J. i. Se Dio lo vuole.
- XVIII. Augustus. J. i. Hív és nagy.
- XIX. A magyar paraszt. J. i. Tiszteljétek a közkatonákat stb.
- XX. Nagy hazafiak. J. i. Ridendo dicere verum.
- XXI. A magyarok csillagai. J. i. Szegény magyar, be! magad vagy stb.
- XXII. Bónis Ferencz. J. i. A történelem nem visszatörülésre, vak gyűlöletre stb. int.
- XXIII. Potpourri. J. i. Facile est satiram scribere.
- XXIV. Kossuth csillaga. J. i. Harczid szabadság! vérökkel vivák ki stb.
- XXV. Balaton vidékén. J. i. Itt születtem én ezen a tájon.
- XXVI. Márczius 15-én. J. i. Csak sást nemzenek a sasok.
- XXVII. Aranykor. J. i. Áldott földe szép hazánknak stb.
- XXVIII. Hymnus. J. i. Isten áldd meg a királyt.

Áttétetnek az I. osztályhoz.

172. A h. főtitkár bemutatja a Gorove-jutalomra (az aesthetika története)  
1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkát :

I. A görögök műbölcsélete. J. i. Τῆρ τῶν καλῶν καὶ δεικῶν stb.

Áttétetik az I. osztályhoz.

173. A h. főtitkár bemutatja a Bézsán-jutalomra (a physiologiai lélektan rendszere) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkát :

I. A physiologiai lélektan rendszere. Nyolcz kötet. Jelige : Úgy szolgálom hazámat e téren, a mint kívánja.

Áttétetik a II. osztályhoz.

174. A h. főtitkár bemutatja a Sztrokay-jutalomra (a szeszes italokkal való visszaélés befolyása a bűntettek szaporodó számára) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályaműveket :

I. Komlóssy Adolftól. Pozsony. Czím a pályakérdés. Jeligés levele nincs.

II. Hoffmann A.-tól. Varasd. Czím a pályakérdés. (Német nyelven írt pályamű.) Jeligés levele nincs.



III. Czím a pályakérdés. (Német nyelven írt pályamű.) Jelige: Mass zu halten ist gut stb.

IV. Czím a pályakérdés. J. i. Akár állami, akár magángazdaságról legyen szó stb.

A szabályszerűleg kiállított IV. számú pályamunka pályázatra bocsáttatik s áttétetik a II. osztályhoz; ellenben a három első pályamű, részint mert jeligés levéllel ellátva nincs, részint mert német nyelven nyújtott be, pályázatra nem bocsáttatik.

175. A h. főtitkár bemutatja a Sztrókay-jutalomra (örökösödési eljárás) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

I. A magyar örökösödési eljárás és a hagyatéki hatóságok szervezete. Jelige: Delibera diu et cito fac.

II. A magyar örökösödési eljárás. J. i. Magyarország nem volt, hanem lesz.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

176. H. főtitkár bemutatja az első magyar általános biztosító társaság jutalmára (amerikai valuta-kérdés) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

I. Az északamerikai valutakérdés előzményei és pénzügyi eredményei. Jelige: Cleveland.

II. Az Egyesült Államok valutája. J. i. A wise ordering of the world's money is one of the greatest objects stb.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

177. A h. főtitkár bemutatja a Dóra-jutalomra (gabona-határidő-üzlet) 1889. szept. 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

I. A gabona-határidő-üzlet. Jelige: Suum cuique.

II. A gabona-határidő-üzlet gazdasági jelentősége. J. i. Rövid úton is célt lehet érni

III. A gabona-határidő-üzlet. J. i. Erkenntnis der Zukunft ist Werth für den Handel.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

178. A h. főtitkár jelenti, hogy a Marczibányi-jutalomra (a Jordánszky- és Érdy-codex sajtóságai), a hg. Czartoryski-jutalomra (a lengyel és magyar közjog fejlődése), a Lukács-jutalomra (Magyarország egyes területei megszerzésének stb. története) és a Léway-jutalomra (a magyar könnyű lovasság története) a kitűzött 1889. szept. 30-diki hatánapig egy pályamunka sem érkezett.

Az illető osztályokkal közöltetik.

179. Az elnök úr kijelenti, hogy a nyilvános ülés véget ért, s a főtitkárság ügyében kiküldött bizottság jelentése zárt ülésen fog tárgyalatni, mely az I. osztály ülését nyomban követi.

Tudomásul vétetik.

180. Az egy óra múlva megnyílt zárt ülésben olvastatik a főtitkárság ügyében kiküldött bizottság jelentése, a mely egész terjedelmében a következő:

Tekintetes Akadémia!

A folyó évi június 24-én tartott összes ülésen Szász Károly r. t. indítványára bizottság küldetett ki véleményadás végett a főtitkári hivatalra nézve fennálló szabályoknak metalan szükségessé vált megváltoztatásáról vagy pótlásáról. A bizottság tagjaiul kiküldettek: az Akadémia elnökei, osztályelnökei s titkárai és az indítványozó.

E bizottság szept. 13-án és október 1-jén összegyűlvén, behatóbb tanácskozás után véleményét a következőkben terjeszti az Akadémia elé:

Először is szükségesnek tartja, hogy egy pár pontban megtoldassék az Ügyrendnek a főtitkásra vonatkozó 8. szakasza, ily módon:

1. A főtitkár az Akadémia palotájában tartozik lakni.

2. Az ünnep-, vasárnapok és a szünet kivételével köteles naponként délelőtt az irodában két hivatalos fogadó órát tartani, valamint az összes- és oszlályülések napján délután is egy-egy órát 4—5-ig. S egyszersmind kívánatos, hogy az osztályülésekben rendszeresen részt vegyen.

3. Szünete két hónapra terjed, július és augusztusra. Ez idő alatt az osztálytitkárok helyettesítik, még pedig oly módon, hogy az osztálytitkárok, az akadémiai elnök beleegyezésével, felosztják egymást közt a két havi időt, s egymást felváltva teljesítik a helyettesítést.

Mind ez nem szorúl bővebb indokolásra. A főtitkárnak az akadémiai palotában való lakását nemcsak az adminisztráció követeli meg, hanem az épület felügyeletének ellenőrzése is. Hogy a főtitkár bizonyos meghatározott időben érintkezék az akadémiai tagokkal és a közönséggel, ezt épen oly szükségessé teszi a jó rend, mint a főtitkárnak saját érdeke, hogy ne zaklassák minden órában. A szünet idejének szabályozása rég érzett szükség, hogy mind a főtitkár, mind az osztálytitkárok tudják mihez tartani magokat.

A bizottság e mellett belebocsátkozott a főtitkári teendők vizsgálatába is, s úgy találta, hogy a folyvást szaporodó teendők, melyek egyaránt kiterjednek az Akadémia összes szellemi és anyagi ügyeire, egész embert kívánnak meg, s így az akadémiai főtitkárság más hivatallal össze nem férhető. A bizottság az összeférhetlenséget, ha nem is az Ügyrendben, de legalább jegyzőkönyvileg kimondandónak véli; s midőn ezt indítványozza, nem új dolgot kezdeményez, hanem egy régi szokásnak határozattá emelését ajánlja. Ugyanis a mióta az Akadémia áll, az eddigi főtitkárok más hivatalt — ide nem értve a tiszteletieket — nem viseltek. Így Döbrentei, Toldy, Szalay, Arany sőt Fraknói is, a ki literarium stallumra neveztetvén ki és Budapesten lakván, a kanonoki rendes teendőktől fölmentetett. Toldy midőn 1860-ban egyetemi tanárrá neveztetett ki, az akadémiai titkárságról épen úgy lemondott, mint Döbrentei, a midőn provincialis commissariussági hivatalt vállalt.

Ezzel kapcsolatban azt is indítványozza a bizottság, hogy az akadémiai főtitkár fizetése 2000 forintról legalább is 3000 forintra emeltessek. A midőn ezelőtt néhány évtizeddel a főtitkár fizetése megállapított, sokkal olcsóbb volt az élet Budapesten. Azóta a viszonyok változtak, de különben is, ha megkívánjuk a főtitkártól, hogy egészen hivatalának éljen, nagyobb fizetésben kell részesítenünk. Ezt épen úgy követeli az adminisztráció érdeke, mint az Akadémia méltósága. Azonban a fizetésemelést csak azon esetben indítványozza a bizottság, ha a főtitkárságnak más hivatallal való összeférhetlensége kimondatik.

Végre a bizottság az akadémiai kiadványok elárúsítására s terjesztésére nézve szükségesnek tart olynemű ösztönzést, a mely a főtitkári hivatal személyzetének magán érdekével is szoros kapcsolatban van, s üzleti dolgokban kár nélkül ritkán mellőzhető. Ezért indítványozza, hogy az akadémiai kiadványok netto jövedelmének 20 százaléka a főtitkári hivatal személyzete közt osztassék föl, s erre nézve, ha az indítvány elvben elfogadtnék, az Akadémia elnöke volna megbízandó, hogy a választandó főtitkár meghallgatása alapján javaslatot terjeszzen az Akadémia elébe.

Előterjesztésünket s indítványainkat az Akadémia figyelmébe ajánlva, maradunk teljes tisztelettel

Budapest, 1889. október 2.

*Gyulai Pál,*  
bizottsági jegyző.

*B. Eötvös Loránd,*  
bizottsági elnök.

Indítványoztatik, hogy a felolvasott jelentés bővebb tanulmányozás végett kinyomatván s a tagok közt szétosztatván, a tárgyalás halasztassék el a néhány nap múlva tartandó rendkívüli ülésre. Vita után az elnök úr szavazásra hívja fel a tagokat, s minthogy az Ügyrend értelmében három tag: Beöthy Zsolt, Schvarcz Gyula és Vécsey Tamás r. t. titkos szavazást kérnek, az elrendeltetik. Az elnök úr fölteszi a kérdést: elfogadja-e az Akadémia az indítványt, igen vagy nem?

A beadott szavazatok összeszámláltatván és felolvasatván, 18 szavazattal 13 ellenében a jelentésnek a folyó ülésen való tárgyalása határoztatik.

181. A jelentés tárgyalás alá vételvé, az általános vita után az egyes pontok olvastatnak föl.

a) A következő pontok egyhangúan elfogadtatnak s az Ügyrendbe iktatandók:

1. A főtitkár az Akadémia palotájában tartozik lakni.

2. Az ünnep-, vasárnapok és a szünet kivételével köteles naponkint délelőtt az irodában két hivatalos fogadó órát tartani, valamint az összes- és osztályülések napján délután is 4—5-ig. S egyszersmind kívánatos, hogy az osztályülésekben rendszeren részt vegyen

3. Szünete két hónapra terjed, július és augusztusra. Ez idő alatt az osztálytitkárok helyettesítik, még pedig oly módon, hogy az osztálytitkárok, az akad. elnök beleegyezésével, felosztják egymás közt a két havi időt, s egymást felváltva teljesítik a helyettesítést.

b) Azon pont, mely szerint a főtitkárság más hivatallal — kivéve a tiszteletieket — össze nem férhető. 16 szavazattal 7 ellenében elfogadtatott, valamint az ezzel kapcsolatos pont is, mely a főtitkár fizetését 2000 forintról 3000 forintra emeli. S e pont egyszersmind, mint pénzügyi intézkedés, az Igazgató-Tanács elé terjesztendő.

c) Azon pontra nézve, a mely szerint elvben kimondandó, hogy az akadémiai kiadványok netto jövedelmének 20 százaléka a főtitkári hivatal személyzete közt osztassék föl, s erre nézve az Akadémia elnöke bizassék meg a választandó főtitkár meghallgatása alapján készitendő javaslat benyújtásával — határoztatik, hogy annak tárgyalása ez ülésen mellőztessék, minthogy az elv helyessége az alkalmazás részleteitől függ, s az elnök megbizatik, hogy a választandó főtitkár meghallgatása alapján javaslatot terjesztszen az Akadémia elé, a mikor aztán elv és alkalmazása együtt fog tárgyalatni.

## HUSZONHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hatodik ülése.

1889. október 7-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

185. *Munkácsi Bernát*, mint vendég fölolvassa «Nyelvészeti tanulmány-útam a vogulok földén» cz. értekezésének egy részét.

Az értekezőt fölkeri az osztály, hogy értekezését a jövő ülésen folytassa.

186. Indítványoztatik fölkerése az Akadémiának arra nézve, hogy fejezze ki köszönetét a cs. orosz akadémiának és a külügyminisztérium útján a cs. orosz kormánynak, azon hathatós pártfogásért, a melyben dr. Munkácsi Bernát és dr. Pápay Károly urakat, mint az Akadémia küldöttjeit, tanulmány-útkokban részesítette.

Az indítvány elfogadtatván, az összes ülés elé terjesztetik.

## HUSZONNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály hetedik (rendkívüli) ülése.

1889. október 11-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

188. Pauer Imre r. t. fölolvassa következő című székfoglalóját: «Uj állás-pont, módszer és irányelvek az ethikában».

Tudomásúl vétetik.

189. Pulszky Ferencz t. t. osztályelnök értekezik: «A népvándorlás emlékeiről, a szilágysomlói aranyelet bemutatásával».

Tudomásúl vétetik.

## V. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. október 13-án.

FRANKÓI VILMOS másodelnök úr elnöklése alatt.

32. Fraknói Vilmos másodelnök úr bejelenti, hogy az Akadémia elnökét betegség akadályozza az Igazgató-Tanácsnak az elnökválasztás után ez első ülésén való megjelenésben; az ő nevében is tiszteletteljesen üdvözlí az Igazgató-Tanács összegyűlt tagjait, s azon biztosítást nyújtja, hogy mind a ketten lelkök egész buzgalomával fogják szolgálni az Akadémiának gondjaira bizott érdekeit, egyúttal kikéri törekvésök és tevékenységök részére az Igazgató-Tanács szives támogatását.

33. Olvassatik az Akadémia folyó hó 7-én tartott összes ülése jegyzőkönyvének 163. pontja, mely szerint Semsey Andor t. t. 1890. okt. 7-én kezdve öt évi részletekben befizetendő százezer forintot adományoz az Akadémiának. titkos pályázat útján, a következő munkák megírására:

Magyar nyelvtan.

Magyar irodalomtörténet.

Magyarország archaeológiája.

Magyarország története.

Magyarország földrajza.

Magyarország közgazdasága.

Magyarország geológiája.

Magyarország mineralogiája.

Magyarország flórája.

Magyarország faunája.

A pályadíj külön-külön tízezer forint, s a pályaművek benyújtásának határideje 1895. október 7-dike. A pályázat részleteinek megállapítására az Akadémiát kérte föl. Az Akadémia erre nézve egy, az Akadémia elnökeiből, főtitkárából s a három osztály elnökeiből, titkáraiból és az adományozóból álló bizottságot már ki is küldött.

Örvendetes tudomásúl vétetvén, a nagylelkű adomány az Igazgató-Tanács részéről is hálás köszönettel fogadtatik el, s határoztatik: hogy az adományozóhoz az Igazgató-Tanács nevében köszönő levél küldessék.

34. Olvastatik az Akadémia folyó évi október 7-én tartott összes ülése jegyzőkönyvének a főtítkári hivatalt illető 181. szakaszának *a*) része, mely szerint a következő pontok az Akadémiától egyhanguan elfogadtattak s az Ügyrendbe iktatandók:

1. A főtítkár az Akadémia palotájában tartozik lakni.

2. Az ünnep-, vasárnapok és a szünet kivételével köteles naponkint délelőtti két hivatalos fogadó órát tartani, valamint az összes- és osztályülések napján délután is 4—5-ig. S egyszersmind kívánatos, hogy az osztályülésekben részt vegyen.

3. Szünete két hónapra terjed, július és augusztusra. Ez idő alatt az osztálytitkárok helyettesítik, még pedig oly módon, hogy az osztálytitkárok, az akadémiai elnökök beleegyezésével, felosztják egymás közt a két havi időt s egymást felváltva teljesítik a helyettesítést.

Az Akadémia határozata tudomásul vétetvén, az 1. ponthoz az Igazgató-Tanács a maga részéről, mint körébe tartozót, a következő toldást ajánlja:

1. A főtítkár az Akadémia palotájában tartozik lakni, *az Igazgató-Tanácsból számúra kijelölt szabad lakásban.*

35. Olvastatik u. a. jegyzőkönyv 181. szakaszának következő *b*) része:

*b*) Azon pont, a mely szerint a főtítkárság más hivatallal — kivéve a tiszteletieket — össze nem férhető, 16 szavazattal 7 ellenében elfogadtatott, valamint az ezzel kapcsolatos pont is, a mely szerint a főtítkár fizetését 2000 frtról 3000 frtra emeli. S ez a pont egyszersmind, mint pénzügyi intézkedés, az Igazgató-Tanács elébe terjesztendő.

Határozzatik: Minthogy az Akadémia elhatározta azt, hogy a főtítkári hivatal — kivéve a tiszteletieket — más hivatallal össze nem férhető, az Igazgató-Tanács méltányosnak tartja s elfogadja a főtítkári fizetésnek 2000 forintról 3000 forintra fölemelését, mindaddig, a míg az Akadémia összeférhetlenségi határozatát föntartja.

36. Indítványoztatik, hogy a főtítkári szállásról még ez ülésen, a választás előtt, intézkedni kellene.

Határozzatik, hogy főtítkári szabad lakásul azon szobák szolgálnak, a melyekben Arany János főtítkár lakott, még egy szomszéd szoba odacsatolásával azon szállásból, a melyet jelenleg Heinrich Gusztáv tart bérben.

37. Olvastatik az akad. ügyész jelentése a Kazinczy-alapítványhoz tartozó ingatlanok ügyében, melyek Chyzer Kornél által Derenyák Jánosnak és társainak haszonbérbe adtak, s egyszersmind bemutatattik a szerződés, jóváhagyás végett.

A szerződés jóváhagyatik.

38. Az akad. ügyész előterjeszti, hogy a Román-hagyatékhöz tartozó fohnosi ingatlanok volt haszonbérletjével, Fulman Bernáttal, ennek régi, mintegy 1700 frtot tevő bérhátralékára nézve kiegyezvén, e czímen Fulman Bernát 1200 forintot befizett; kéri ez egyezség jóváhagyását a jelentésében foglalt okoknál fogva.

Az Igazgató-Tanács, tekintettel az ügyész jelentésében foglalt okokra, az 1200 frttal történt kiegyezést jóváhagyólag tudomásul veszi.

39. Az ügyész jelenti, hogy az ugyanazon hagyatékhöz tartozó munkácsi ingatlanok vásárlói közül Kávay Károly és neje az általok megvett birtokrészlet után az utolsó vételári részletet a földhitelintézethez befizették, miért is részökre a tulajdonjog-átíratási engedély kiadását kéri.

A tulajdonjog-bekebelezési engedély kiállítása elrendeltetik.

40. Az ügyész bemutatja a Román-hagyatékhöz tartozó és a fohnosi határban fekvő ez ideig el nem adott ingatlanokra nézve Kukri József és társaival kötött

haszonbéri szerződést, a mely szerint a mondott birtokrészek, mintegy 30 kataszt. hold, évi 75 frt bérért, három esztendőre a nevezetteknek bérbé adatnak; kéri e szerződésnek jóváhagyását.

A szerződés jóváhagyatik.

41. Olvastatik az ügyész véleményes jelentése a gr. Schmiddeg Kálmán hagyatéki ügyében. Az örökhatyó, a somogy megyei Nagyberki községben felállítandó tápintézet felügyeletével és ellenőrzésével az akadémiai főtitkár bizta meg. Somogy megye közönsége most azzal a kérelemmel fordul az Akadémiához, hogy a felforgó körülmények közt, a nagyberkii tápintézet alapítványának kezeléséről lemondani, és azt Somogy megye közönségének átengedni szíveskedjék; annál inkább, mert a belügyminisztérium a tápintézetre vonatkozólag fölterjesztett alapító-levél jóváhagyását a lemondás igazolásától tette függővé.

Tekintettel az ügyészi jelentésben foglaltakra, a lemondási nyilatkozat kiállítására elrendeltetik.

## HUSZONKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Elegyes ülés.

1889. október 14-én.

Báró EÖTVÖS LORÁND akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

191. Akadémiai elnök úr megnyitván az ülést, előadja, hogy az Akadémia f. évi június 24-én kelt határozata szerint, a mai elegyes ülés egyetlen tárgya a főtitkár választása, s egyszersmind felolvassa az Alapszabályok és Ügyrend ide vonatkozó pontjait. Szász Károly r. t. szót kérvén, főtitkárnak ajánlja Beöthy Zsolt r. tagot, a mi tudomásul vétetvén, az elnök úr felhívja a jelenlevő igazgató, tiszteleti és rendes tagokat, hogy a főtitkárnak titkos szavazás útján megválasztása végett szavazataikat adják be.

Ötvennyolcz szavazat adatván be, esett:

Szily Kálmán r. tagra 32,

Beöthy Zsolt r. tagra 25.

Egy szavazó lap üres volt.

E szerint *Szily Kálmán* r. t. az Akadémia főtitkárává választatván, a választás kihirdtetett.

## HARMINCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály nyolczadik ülése.

1889. október 14-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

193. Grünwald Béla l. t. székfoglalóját tartja «Gróf Széchenyi Istvánról» című értekezésével.

Tudomásul vétetik.

194. Ballagi Géza l. t. «Az 1839/40-ik évi országgyűlés visszhangja az irodalomban» czimű székfoglaló értekezését olvassa föl.

Az értekezések során kiadatik.

195. Hegedüs Sándor l. t. «Az árfejlődés tényezőiről és törvényeiről» értekezik. Tudomásul vétetik.

## HARMINCZEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály hetedik ülése.

1889. okt. 21-én.

Dr. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

197. Daday Jenő l. t. székét foglal «A nápolyi öböl rotatóriái» czimű értekezésével.

198. Elnök jelenti, hogy König Gyula r. t. bejelentett értekezése «A metszéspont-tételekől az algebrai görbék elméletében» a szerző kívánságára most elmarad; hanem e helyett egy közleményt terjeszt elő «A szymmetrikus függvények elméletéhez».

199. Hunyady Jenő r. t. «Az orthogonál substitúciónak parameteres értéke» czimű értekezését olvassa, megjegyezvén, hogy az, az 1889. április 15-én tartott székfoglalójával összefügg.

200. Korányi Frigyes l. t. «Közlemények az egyetemi belgyógyászati kórodából: a) Hirschler Ágoston és Terray Pál tanársegédek részéről: «A tüdőüszög kóroktanára vonatkozó vizsgálatok.» b) Friedrich Vilmos és Sticker Mór gyakornokok részéről: «Vizsgálatok a gyomorba vitt víz mennyiségének és hőmérsékének hatásáról az ép és kóros szívre».

201. Schiff Ernő részéről (Nagy-Várad) «A vér alakos elemeinek és haemoglobulin tartalmának mennyisége az ujszülöttek ép és kóros viszonyai között» czimű értekezést bemutatja Fodor József r. t.

202. Osztálytitkár bemutatja Žujovič belgrádi egyetemi tanár munkáját «A Balkánfélsziget geologiai évkönyvei, I. k.» melyet a M. T. Akadémiának tisztelete jeléül küld. — E munka nevezetes jelenség Európa délkeleti részének geologiai megismertetésében, és vállalkozik egy oly hézag pótlására, melyre eddig sem Konstantinápolyban, sem Athénben, sem Romániában nem gondoltak. Konstantinápoly és Athén alig adnak e részben életjelt. Románia ellenben szépen halad, nemcsak az oktatási tért tekintve, de az ország fölvételére geologiai intézet is létezik, mely már dicséretes eredményeket tüntet föl térképben és szövegben, olyan eredményeket, melyek Magyarországot közelről érdeklik; Románia azonban saját határain túl nem megy.

Szerbiában a leiró természettudományok terén, egy jeles ember közel 50 évig működött, a horvát születésű Pančič József, Akadémiánk külső tagja, kinek munkássága a megérdemlett hódolattal van e könyvnek előszavában megemlítve s arczépe is közölve; neki kellett volna e vállalat élére állni, mondja az előszó, de a halál elragadván (1888.), a fiatalabb nemzedék kötelessége, hogy a nehézségek daczára e missióhoz fogjon.

A könyvnek a szerb nyelven kívül némileg a francia is hivatalos nyelve, de az értekezések között a németnek is hely van adva. Az a nagy hiány, mely Európa geologiai térképének nemzetközileg megindított kiállításánál Európa ezen részénél igen is érezhetőleg tünt fel, most már lassankint enyészhetni fog.

## HARMINCZKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1889. október 28-án.

B. EÖTVÖS LORÁND elnök úr elnöklése alatt.

204. Kondor Gusztáv l. t. felolvassa emlékbeszédét Petzval Ottó r. t. felett.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

205. Fraknoi Vilmos másodelnök felolvassa «Előleges jelentését a konstantinápolyi bizottság működéséről», s ezzel kapcsolatban indítványozza:

1. Kérje fel az Akadémia a m. kir. miniszterelnök urat, hogy az Akadémia hódolatteljes köszönetét tolmácsolja ő cs. és ap. királyi felségének a konstantinápolyi kutatások céljaira igényelt költségek kegyes megajánlásáért.

2. Az Akadémia fejezze ki a török császár ő felségének háláját azon példátlanul álló nagylelkűségért, melyet a bizottság tudományos céljai és tagjai irányában tanúsított.

3. Szavazzon az Akadémia köszönetet Vámbéry Ármin r. tagnak, ki tekintélye súlyával és fáradhatatlan buzgalomával az eddig elért és még várható sikernek egyik főtényezője vala.

4. Utasítsa a Történelmi Bizottságot, hogy az eddigi eredmények tudományos feldolgozása és a török állami levéltárban megindítandó munkálatok ügyében javaslatait mielőbb terjessze elő.

Az indítványok egyhangúlag elfogadtatnak, az elnöktől ajánlott azon hozzáadással, hogy az Akadémia nemcsak Vámbéry Ármin r. tagnak, hanem az egész konstantinápolyi bizottságnak is köszönetet szavaz már eddig is oly sikeres működéséért.

206. A főtitkár fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy Szabó István l. t. ez évben november 23-án tölti be akadémiai tagságának ötvenedik évfordulóját.

Az összes ülés az elnökséget fölkéri, hogy ezen ünnepies alkalomból levélben fejezze ki az Akadémia szerencse-kívánatait.

207. A főtitkár ezzel kapcsolatban két nagybecsű irodalmi ereklyét mutat be, i. e. azon ajánlatok eredetijét, melyek alapján ugyancsak 1839-ben Deák Ferencz és B. Eötvös József tiszteleti tagokul választottak.

A jelenlevő tagok érdeklődéssel tekintik meg a bernes ereklyéket.

208. Hofmann Ágost Vilmos Berlinből és Mahésachandra Nyayaratna Calcuttából, Akadémiánknak ez idén választott kültagjai, az elnökhöz intézett levelökben köszöneteket fejezik ki megválasztásukért, s az első megküldi halála jeléül «Erin-nerung an vorangegangene Freunde» című három kötetes munkáját az Akadémia könyvtárának.

Örvendetes tudomásul szolgál.

209. Tóth Ágoston, ez idén elhunyt l. t. özvegye, férje hagyatékából megküldi az Akadémiának «Francziaország határai» című chartographiai műnek kéziratát, a hozzátartozó értekezéssel együtt.

Köszönettel vétetik. A térképek a könyvtárban létének le, az értekezés pedig kiadatik véleményadás végett a II. osztálynak.



210. Milanesi, a toskánai levéltár igazgatója megküldi Guasti Caesar, ez idén elhunyt kultag munkáinak címjegyzékét (Elenco delle Pubblicazioni di Cesare Guasti).

Köszönettel vétetik s átadatik a könyvtárnak.

211. Török József r. t. indítványa (1889. május 27. összes ülés 119. pontja) ügyében előterjesztik az osztályok véleményes jelentésüket.

A három osztály egybehangzó véleménye alapján az indítvány el nem fogadása határoztatik. Az alapszabályok 20. §-a, mely szerint a széket nem foglalt tagok akadémiai jogukat nem gyakorolhatják, teljesen elégséges intézkedés e tekintetben s tovább menni igazságtalanság lenne; mert az Akadémia nem megtartandó értekezéseért, hanem már megírt munkáiért választotta az illetőt tagjává, a ki a választást elfogadva, nem tiszteletlenségből, vagy épen visszautasítási célzattól nem tartotta meg székfoglaló értekezését, hanem oly egyéni körülmények miatt, melyeket nem ismerhetünk.

212. A megelőző ponttal kapcsolatban a III. osztály fölkéri az összes ülést, hogy a megváltozott választási körülményeket figyelembe véve, az ezen ügyben teendő javaslatok végett bizottságot küldjön ki.

Az indítvány elfogadtatik. A bizottság tagjai: az elnök, másodelnök, főtít-kár és az osztályoktól kiküldendő két-két tag.

213. Az állandó bizottságok közül megalakulásokat jelentik be:

*Az Irodalomtörténeti Bizottság:* elnöke Szász Károly r. t., előadója Szilády Áron r. t. Segédtagokul dr. Váczy János és Nagy Gyula urakat megválasztás végett ajánlja az I. osztály útján.

*A Nyelvtudományi Bizottság:* elnöke Joannovics György t. t., előadója Budenz József r. t.

*Az Archaeologiai Bizottság:* elnöke dr. Pulszky Ferencz t. t., előadója Hampel József l. t. Az eddigi bizottsági tagokhoz hozzá választotta még Myskovszky Viktor, b. Orbán Balázs és Téglás Gábor l. tagokat. Segédtagokul, az osztály útján, megválasztásra ajánlja: dr. Fröhlich Róbert, Lanfranconi Enea, dr. Pasteiner Gyula, Radisich Jenő, Ráth György, dr. Réthi László, dr. Szendrei János és Wosinszky Mór urakat.

*A Statisztikai és Nemzetgazdasági Bizottság:* elnöke dr. Kautz Gyula r. t., előadója Kőrösi József l. t. Az eddigi bizottsági tagokhoz hozzá választotta még dr. Vécsey Tamás, dr. Medveczky Frigyes akad. tagokat. Segédtagokul az eddigiek, u. m. gr. Apponyi Albert, Fenyvesi Adolf, dr. Földes Béla, dr. Gerlóczy Gyula, Halász Imre, dr. Heltai Ferencz, dr. Herich Károly, dr. Kovács Gyula, Lukács Antal, Lukács Béla, Máday Izidor, dr. Mandello Károly, dr. Pisztor Mór, Széll Kálmán, Tolnay Lajos és dr. Varga Gyula urakon kívül még Enyedi Lukács, Pólya Jakab és dr. Tisza István urakat ajánlja, az osztály útján, a megválasztásra.

Tudomásul vétetik és az ajánlott segédtagok megválasztatnak.

214. Az I. osztály indítványozza, hogy az Akadémia fejezze ki köszönetét a cs. orosz Akadémiának és a külügyminisztérium útján a cs. orosz kormánynak azon hathatós pártfogásért, a melyben dr. Munkácsi Bernát és dr. Pápay Károly urakat, mint az Akadémia küldötteit, tanulmány-útjukban részesítette.

Elfogadtatik.

215. A Holczer Miklós-féle zürichi ösztöndíjra a III. osztály útján az illető bizottság Papp Elemér zürichi műegyetemi hallgatót ajánlja.

Az ajánlat elfogadtatik.

216. A Könyvkiadó Bizottság jelenti, hogy Beöthy Zsolt r. t. a bizottsági tagságról lemondván és Szily Kálmán r. t. főtitkárrá választatván s mint ilyen, már tiszténél fogva tagja lévén a bizottságnak, az I. és III. osztály fölszólítandó egy-egy bizottsági tagnak választására.

Az indítvány elfogadtatik.

217. A Könyvtári Bizottság jelentést tesz a II. osztály azon indítványáról, mely szerint «az osztály tagjai, kik az iránt a főtitkári hivatalhoz fordulnak, az Akadémia és a bizottságok összes kiadványait ingyen kaphassák meg», és az indítvány elfogadását azzal a módosítással ajánlja, hogy az osztály tagjai megkaphassák ne csak az osztályuk, hanem a hozzá tartozó bizottságok kiadványait, ha ez iránt a főtitkári hivatalnál idejekorán jelentkeznek.

Határozatlik, hogy az osztály tagjai megkaphatják nemcsak az osztályuk és a hozzá tartozó bizottságok, hanem a tárgyuknál fogva közelebbről érdekelt bizottságok kiadványait is, ha ez iránt a főtitkári hivatalnál idejekorán jelentkeznek.

218. Rothschild J. párisi kiadó, kéri, hogy az V. Károlyról kiadandó díszműhöz Szt-István koronája képét is, melyet az Akadémia Didot-val Párisban készítettett, saját költségén mellékelhesse. A Könyvtári Bizottság ajánlja a kérelem teljesítését.

Elfogadtatik.

219. Schwanda Gusztáv, cs. és kir. tengerészeti hadi mérnök, engedélyt kér, hogy dr. Szentkláray Jenőnek «A dunai hajóhadak története» című művét, mely az Akadémia kiadásában jelent meg, németre lefordíthassa.

Az Akadémia maga részéről az engedélyt megadja, s a folyamodót utasítja, hogy szerző engedélyét is kikérje.

220. Szily Kálmán a következő indítványt terjeszti elő:

A M. T. Akadémiának azon szoros viszonytól fogva, mely őt megalapítójához és fentartójához, a magyar nemzethez fűzi, kötelessége időnkint számot adni a nemzet színe előtt, hogy mikép, mely eszközökkel és mely eredménnyel teljesíti nagy feladatát: «a tudomány és irodalom magyar nyelven művelését és terjesztését».

Az Akadémia igyekezett is mindenkor e kötelességének megfelelni. A főtitkár minden évben jelentést tesz az ünnepies közülesen az Akadémia munkálkodásáról és rövid foglalásban áttekintő képet ad a lefolyt év eseményeiről. Csakhogy az ilyen sommás áttekintés ma már nem nyújthat részletes tájékoztatást az Akadémia sok oldalú és nagy terjedelmű működéséről, s ez okból nem is lehet egymagában elegendő, különösen a mi hamar felejtő és mégis hamar ítélő korunkban.

E végből egy, sűrűbb időközökben megjelenő és részletesebben felvilágosító irodalmi organumra van szükség, olyan, legalább is havi, Értesítőre, mely hűségesen beszámol az Akadémiának nemcsak üléseiről, hanem kiadványairól és a segítségével megjelent munkák és folyóiratokról is, és a melynek révén folytonos érintkezés jöhet létre a nemzet és Akadémiája közt.

Ez lett volna a jelenlegi Értesítőnek is a voltaképeni rendeltetése; de mint-hogy eddig csakis az ülések jegyzőkönyvének közlésére szorítkozott és minthogy már a csekély példányszám miatt sem terjeszkedhetett az akadémiai tagok körén túl, feladatának semmikép sem felelhetett meg.

E bajon minél előbb kellene, és nézetem szerint könnyen is lehetne segíteni: át kell t. i. a mostani Értesítőt alakítani rendes időben megjelenő havi folyóirattá; tartalmát ki kell bővíteni úgy, hogy ne csak az üléseknek, hanem az Akadémia

egész működésének beszámolója (Compte-Rendu-je) legyen; végre nagy elterjedést kell számára biztosítani, hogy mindenütt és mindenkor könnyen hozzáférhető legyen.

Ha az itt megpendített eszmét elvben helyeselni méltóztatik, a részletekre nézve a következőket bátorkodom indítványozni:

Határozza el az Akadémia, hogy

1. A mostani Akadémiai Értesítőt 1890-től fogva megszünteti, illetőleg havi folyóirattá alakítja át, mely tetszetős alakban, 2—4 nyomtatott ívnyi tartalommal minden hónap 15-én jelen meg, és *«Havi Értesítő»* a Magyar Tudományos Akadémia üléseiről, kiadványairól és a segítségével megjelent munkák és folyóiratokról-czímet visel. Szerkesztője a főtítkár.

2. Az ülési tárgyalásokat eszentül is jegyzőkönyvi alakban, de az üléseken felolvasott jelentéseket, híralatokat, valamint az értekezések kivonatait is (ha ugyan azok a kivonatozásra alkalmasak) a külön czikkek során közli.

3. A kiadványokról és a segítségével megjelent munkák és folyóiratokról nem híralatokat, hanem tartalmas ismertetéseket közöl, a szokásos tiszteletdíj mellett, vagy az illető szerzők és szerkesztők, vagy megbízható szakférfiak tollából, különös tekintettel a velős rövidsége és szabatoságra.

4. A *«Havi Értesítő»* díjtalanul és bérmentve kapják: az Akadémia minden rendű beltágjai és alapítványtevői, a hazai tudományos intézetek és társulatok, valamint az olvasókörök és casinók is, ha az utóbbiak ez iránt az Akadémia főtítkári hivatalát megkeresik. Magánosok részére az évi előfizetési ár 3 forint.

Az indítvány kiadatik az elnökökből, főtítkárból, osztályelnökökből, osztálytitkárokból álló bizottságnak a novemberi összes ülésen előterjesztendő jelentéssel végett.

Az 1889. június 24-ikétől október 28-ikáig beérkezett nyomtatványok és megjelent akadémiai kiadványok a következők:

### I. Testületektől:

- Belgrade.* Académie Royale de Serbie. — a) Glas. XIII. XV. XVI.; b) Glasnik Kn. 89.
- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XVI. Nr. 6.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. Jahrbücher. H. 87.
- Bordeaux.* Société des Sciences physiques et naturelles. — a) Mémoires. 3. Sér. Tome III. Chie 2.; b) Appendice au Tome III. Série 3.
- Bruxelles.* Académie R. des Sciences. — a) Annuaire. 1888. 1889.; b) Mémoires de l'Académie. T. XLVII.; c) Mémoires couronnés et mémoires des savants étrangers. T. XLIX.; d) Mémoires couronnés et autres mémoires. T. XI. XII. XLII.; e) Bulletin. III. Série. T. XIV. XV. XVI. XVII.
- » Société R. de Numismatique. — Revue Belge. 1889: III. Liv. et IV. Livr.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — Bibliotheca Indica. New Series. Nr. 685—710. & 712—714.
- Cambridge.* (Massachusetts.) Museum of Comparative Zoölogy. — a) Memoirs. Vol. XIV. Nr. 1. Part. II. 1.; b) Bulletin. Vol. XVI. Nr. 5. Vol. XVII. Nr. 4.

- Catania.* Accademia gioenia di Scienze naturali. — Bulletino. — Nuova Serie. — 1889. Fasc. 7. 8.
- Colaba.* Government Observatory. Bombay. — Magnetical and meteorological Observations. 1887.
- Copenhagen.* Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboeger. 1889. IV. Bd. 3. H.
- Darmstadt.* Historischer Verein für das Grossherzogtum Hessen. Quartalblätter. 1888: Nr. 1. 4.
- Dijon.* Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres. — Mémoires. 3. Série. Tome. X.
- Dorpat.* Estnische Gelehrte Gesellschaft. — a) Sitzungsberichte. 1888; b) Verhandlungen. Bd. XIV.
- Dresden.* Szász kormány. — Zeitschrift des kön. sächsischen statistischen Bureaus. XXXIV. Jahrg.  $\frac{3}{4}$  H. und Supplement.
- Dublin.* Royal Dublin Society. — a) Proceedings. Vol. VI. (N. S.) Part. 4—6; b) Transactions. Vol. IV. (Ser. II.) II—V. (két példány).
- Firenze.* R. Accademia della Crusca. — Vocabolario. Vol. VI. Fasc. 3.
- » Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze. — Bolletino. 1889. N. 87.
- » Società Italiana d'Antropologia. — Archivio. XIX. Fasc. 1.
- Giessen.* Universitäts-Bibliothek. — 35 példány különféle szakbeli felavató Értekezés.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences Archives. Tome. XXIII.  $\frac{3}{4}$  Livr.
- Helsingfors.* Finska Vetenskaps-Societeten. — a) Förhandlingar. XXX.; b) Acta. Tomus XVI.
- » Société Finlandaise d'Archeologie. — Inscriptions de l'Jénissei.
- Kairo.* Institut Égyptien. — Bulletin. XII. Sér. Nr. 9.
- Kiel.* Museum vaterländischer Alterthümer. — Der Krinkberg bei Schenefeld und die holsteinischen Silberfunde.
- Königsberg.* (Preussen.) Physikalisch-ökonomische Gesellschaft. — Schriften. XXIX. Jahrg.
- Leipzig.* Kön. sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — Abhandlungen der mathemat.-physischen Classe. Bd. XV. Nr. 6.
- » Deutsche morgenländische Gesell. — Zeitschriften. XLIII. Bd. 2. H.
- Liège.* Société géologique de Belgique. — Annales. T. XIV. 2. XVI. 1.
- Lisboa.* Academia Real das Sciencias. — Historia do infante D. Duarte.
- London.* Angol kormány. — a) Challenger. Zoology. Vol. XXIX. Text. 1. 2. Half & Plates. Vol. XXX. Text & Plates. Vol. XXXI.; b) Statistical Abstract from 1874—1888. 1877 to 1886—1887.; c) Catalogue of the sanskrit manuscripts in the library of the India office. Part II.; d) Statistical tables. Part XVIII.; e) Annual Statement of the navigation and Shipping of the United Kingdom for 1888; f) Annual Statement of the trade of the united Kingdom etc. for 1888; g) Epigraphia Indica. 1889. Part III.
- » Royal Society. — Proceedings. Vol. XLVI. Nr. 280. 281. 282. 283.
- » Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 7—10.
- » Society of Antiquaries. — Proceedings. II. Ser. XII. Vol. 3. Nr.
- Madrid.* Real Academia de ciencias. — a) Memorias. T. XIII. P. 2. 3.; b) Revista. T. XXII. Nr. 5. 6. 7.

- Montpellier.* Académie des Sciences et Lettres. — Mémoires de la Section des Lettres. T. VIII. Fasc. 2.
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — *a)* Bulletin. 1889: Nr. 1; *b)* Meteorologische Beobachtungen. 1888. 2. Hälfte
- München.* Kön. bayer. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte der philos.-philologischen und hist. Cl. 1889. H. 2.
- Namur.* Société Archéologique. — Annales. T. XVIII. 2. Livr.
- New-York.* American geogr. Society. — Bulletin. XXI. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVIII. Nr. 223. 224. 225.
- Odessa.* Société des naturalistes de la Nouvelle Russie. — *a)* Zapiski. T. XIV; *b)* Zapiski matematieszkago otdjlenija. T. IX.
- Palermo.* Reale Accademia di Scienze e Belle-Arsi. — Atti. (Nuova Serie.) Vol. X. Biblioteca Nazionale. — Bolletino. An. I. Nr. 1. 2. 3.
- Paris.* Francia kormány. — Collection des Anciens Alchimistes Grecs. III. IV. Livr.
- Rio-Janeiro.* Brasiliai kormány. — Revista do Observatorio. An. IV. Nr. 5. 7. 8.
- Roma.* Földmívelés-, ipar- és keresk. miniszter. — *a)* Annali di Statistica. Fasc. XVII; *b)* Bulletin de l'institut international de Statistique. T. IV. Livr. 1.; *c)* Risultati generali della inchiesta statistica sulle opere pie; *d)* Statistika della emigrazione Italiana an. 1888; *e)* Statistica delle cause di morte; *f)* Introduzione alla statistica delle banche popolari an. 1887; *g)* Notizie sulle condizioni edilizie e demografiche dell città di Roma. 1888.
- » Accad. dei Lincei. — *a)* Atti. Memorie classe di scienz. morali. Vol. III. part. 2. dec. IV. part. 2. jan.-dec.; *b)* Memorie d. classe di scienz. fisiche. III. IV.; *c)* Rendiconti. Vol. V. Fasc. 6—12.
- St. Pétersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. — *a)* Izvestia. T. XXV. Kn. 1. 2.; *b)* Ocsel. 1888.
- » » Académie Impériale des Sciences. — Sbornik. XLV. XLVII.
- » » Société Impériale Archéologique. — *a)* Zapiszki. Nova Ser. T. IV. 1.; *b)* Zapiszki vosztocsnago otdjlana. T. III. Vip. 3.
- Tokyo.* Imperial University of Japan. — Journal of the college of Science. Vol. III. P. 1. 2.
- Venezia.* R. Istituto Veneto di Scienze. Lettere ed Arti. — *a)* Atti. T. V. Ser. VI. Disp. 2—9; *b)* Memoire. Vol. XXII. P. 3.
- Yale.* Observatory of Yale University. — Report for the year 1888/9.

Reichs-Kriegs-Ministerium. Bécs. — Militär Statistisches-Jahrbuch für 1888.

Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — *a)* Anzeiger. 1889. Nr. 16—18; *b)* Die europäische Türkei. I. II. Bd.

K. K. technische Hochschule. Bécs. — Programm für 1889/90.

K. K. Geologische Reichsanstalt. Bécs. — *a)* Jahrbuch. XXIX. Bd. 1/2 Heft; *b)* Verhandlungen. 1889: Nr. 9. 11.

Az «Ornis» szerkesztősége. Bécs. — Ornis. V. Jahrg. 2. H.

K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XIX. 4. XXI. 4. XXII. 1. XXIII. 4. H.

Alterthums Verein. Bécs. — *a*) Berichte und Mittheilungen. Bd. XXV. 2. Hälfte; *b*) Monatsblatt 1889: Nr. 7—10.

K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs — Verhandlungen. XXXIX. 2. Quart. Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin international. 1889: Nr. 6.

Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. Prag. — *a*) Časopis pro pestovani matematiky a fysiky. Ročn. XVIII. Číslo 1—6; *b*) Jahresbericht. 1888; *c*) Jahresbericht. Erstattet am 14. Januar 1888; *d*) Manuale Korandae; *e*) Sitzungsberichte der philos. histor. philolog. Cl. 1887; *g*) Sitzungsberichte der mathem. naturwissenschaftl. Cl. 1887. 1888; *h*) Abhandlungen der philos. histor. philog. Cl. VII. Folge. 2. Bd.; *g*) Abhandlungen der math. naturwissenschaftl. Cl. VII. 2 Bd.

Musealverein für Krain. Laibach. — Mittheilungen. II. Jahrg.

K. K. deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prag. — Ordnung der Vorlesungen im Sommersemester 1889/90.

Zemaljski Muzeum u Bosni i Hercegovini. Sarajevo. — Glasnik. K. II.

K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. Anno XII. Nr. 6. 7.

Vallás- és közoktatási m. kir. miniszter. Budapest. — *a*) 116 Különféle iskolái. Értesítő az 1888/9-i iskolai évről; *b*) Geschichte der Stadt Kronstadt. II. köt. Főrendi ház. Budapest. — Az 1887. évi szept. 26-ára hirdetett országgyűlés főrendi házának: *a*) Jegyzőkönyve. II. füz.; *b*) Naplója. II. kötet; *c*) Irományai. IV. V. kötet.

Képviselőház. Budapest. — Az 1887. szept. 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának: *a*) Naplója IX—XIII; *b*) Irományai. XIV—XVII; *c*) Jegyzőkönyvei. II. köt. 28—51. füz. és czímlap. III. köt. 1. 2. füz.

Országos magyar kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a*) Évkönyv. XVI. évf. 2. 12. füz. XVII. évf. 1. 5. 6. 9. 10. 11. sz.; *b*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1889: 3—6. füz.; *b*) Ugyanaz magyar és német nyelven. VIII. évf. Január—december.

Verein für Siebenbürgische Landeskunde. Nagy-Szeben. — XXII. Bd. 2. H.

Délmagyarországi történelmi és régészeti muzeum-társulat. Temesvár. — Értesítő. V. évf.  $\frac{2}{8}$  füz.

Délmagyarországi természettudományi társulat. Temesvár. — Természettudományi füzetek. XII. köt. 3. 4. füz.

Délszláv Akadémia. Zágráb. — Rad. Kniga. XCIV. XCV. XCVI.

Hrvatskoga Arkeologičkoga Družtva. Zágráb. — Wiestnik. G. XI. Br. 3.

A lugosi román püspökség körlevele.

Az alsó-zempléni ev. ref. egyházmegye 1889. jegyzőkönyve. Sárospatak.

Iskolai értesítők 1888/9-ről: Kir. főgymnasium. Arad. — Róm. kath. népiskola. Baja. — Orsz. rabbiképző intézet. Ugyanaz németül. Budapest. — Ág. helv. ev. algymnasium. Besztercebánya. (Két péld.) — Kir. kath. főgymnasium. Besztercebánya. — M. kir. állami felsőbb leányiskola. Besztercebánya. — Evang. gymnasium. Brassó. — VIII. ker. községi főreáliskola. — II. ker. állami

reáliskola. — Kereskedelmi akadémia. — Az ág. hitv. evang. magyar-német gyülekezet nép- és polgári iskolája. — Állami közép ipariskola. Budapest. — Ev. Obergymnasium. Besztercze. — Községi polgári fiúiskola. Csáktornya. — Ev. ref. főgymnasium. Csurgó. — M. kir. állami tanítóképző intézet. Deés. — Állami főreáliskola. Déva. — Leánynevelde. Érseki joglyceum Cisterci rendi kath. főgymnasium. Eger. — M. kir. állami főgymnasium. Fiume. — Róm. kath. főgymnasium. Gyulafehérvár. — Ev. főgymnasium. Igló. — Kath. főgymnasium. Jászberény. — Állami főreáliskola. Kassa. — Magy. kir. állami főreáliskola. Kecskemét. — Kegyes tanítórendi főgymnasium. Kecskemét. — Ág. hitv. evang. lyceum. Késmárk. — Ev. ref. gymnasium. Kis-Ujszállás. — Unitarius vallásközönség iskolái. — Evang. ref. gymnasium. Kunszentmiklós. — Kir. kath. főgymnasium. (Két péld.) — M. kir. állami főreáliskola. Lőcse. — Róm. kath. magyar főgymnasium. Lugos. — M. kir. állami felsőbb leányiskola. M.-Sziget. — Kir. kath. gymnasium. Evang. ref. főgymnasium. Miskolcz. — Állami főgymnasium. Nagy-Bánya. — Kegyes tanítórendi főgymnasium. Nagybecskerek. — Bethlen collegium. Evang. ref. Bethlen-főiskola. Nagyenyed. — Ev. ref. tanítóképző intézet. Nagykőrös. — Községi algynasium. Nagy-Szalonta. — Állami főgymnasium. Evang. gymnasium. (Két péld.) Nagyszében. — Érseki főgymnasium. Nagyszombat. — Kir. jog- és államtudományi kar Almanachja. — Ref. főiskola. Pápa. — Kir. kath. főgymnasium. (Két péld.) — Államilag segélyezett keresk. Akadémia. Ág. hitv. ev. lyceum. Ág. hitv. ev. theolog. Akadémia. Pozsony. — Róm. kath. algynasium. Pozsony-Szent-György. — Protestans főgymnasium. Rimaszombat. — Kegyesrendi kath. algynasium. Rózsashegy. — Ev. ref. főiskola. Sárospatak. (Két péld.) — Ág. hitv. ev. keresk. lyceum. Selmezbánya. — Ev. ref. Székely-Mikó-kollegium. Seps-Szent-György. — Községi polgári fiúiskola. Siklós. — Pannonhalmi Szent Benedek-rendi kath. főgymnasium. Sopron. — Ág. hitv. ev. főgymnasium. Szarvas. — Evang. Unter-realschule. 1864/5. 1865/6. 1866/7. 1867/8. 1868/9; Evang. Unter-realgymn. 1873/4. 1875/6. 1876/7. 1888/9. Szász-Régen. — Állami ipariskola. (Két péld.) Állami polgári fiú- és felső leányiskola. Szegzárd. — Ev. ref. Collegium. Székely-Udvarhely. — Cisterci rendi kath. főgymnasium. Székesfehérvár. — Kath. főgymn. 1856/7. 1868/9. 1869/70. 1871/2. 1873/4. 1874/5. 1875/6. 1876/7. 1878/9. 1879/80. 1881/2. 1882/3. 1883/4. 1884/5. 1886/7. 1888/9. Szombathely. — Közép keresk. értesítő. 1888/9. M. kir. állami főreáliskola. Főgymnasium. Temesvár. — Kegyes tanítórendi főgymnasium. Vác. — Községi főreáliskola. Versecz. — M. kir. állami tanítóképezde. Zilah.

## II. Magánosoktól.

- Dr. Kriechbaumer József. München. — Dr. Fr. Klugs gesammelte Aufsätze über Blattwespen.
- Jakab Elek. Budapest. — Emlékkönyv gr. Mikó Imre emlékszobra leleplezése alkalmára.
- Zujovič J. M. Belgrad. — Le Docteur Josif Pančić.
- Dr. Dubay Miklós. Budapest. — Az idegbetegségek újabb gyógy módja.
- Ifj. Schilberszky Károly. Budapest. — A mag vizsgálásáról.
- Némethy Géza. Budapest. — P. Vergilii Maronis Aeneis.

Pawinski. Varsó. — Czary na Dworze Batorego.

Halász Árpád. Makó. — Makó város és környéke eddig ismert edényes növényeinek jegyzéke.

Boyer Fr. Brassó. — Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen.  
Imreh Sándor. Maros-Vásárhely. — Mulhatatlanul szükséges-e a kötjelek használata a szóelválasztásoknál?

Hörk József. Eperjes. — Beszédek és értekezések.

Chernel István. Budapest. — Bibliographia ornithologica Hungarica.

Dr. Földváry Elek. Budapest. — Törvényszéki orvos-szakértői eljárás.

Petrovsky József. Békés-Csaba. — Közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XIX. füzet.

Lasz Samu. Győr. — A győri m. kir. állami főreáliskola története.

Göndöcs Benedek. Békés-Gyula. — Báró Wenkheim Béla emlékezete.

Dr. Lukács Antal. Marosujvár. — Házassági akadályok a róm. kath. egyházban.

Hadzsics Antal. Ujvidék. — Letopisz. 151—159. füz.

Todaro A. Palermo. — Hortus botanicus panormitanus. T. II. Fasc. 5. (Két péld.)

Lallemand Leo. Paris. — a) Les grands problèmes sociaux a l'Académie royale des sciences morales et politiques d'Espagne. (Három péld.); b) De l'organisation du travail dans les prisons cellulaires Belges; c) Histoire les enfants abandonnés et délaissés; d) De l'assistance de classes rurales au XIX. Siécle.

Ismeretlen. Woking. — The sanscrit critical Journal. 1889. June.

Dr. M. A. Stein. Lahore. — Eine Ferienreise nach Srinagar.

A vatikáni magyar történelmi Emlékek kiadó bizottsága. Budapest. A római Szentlélek-társulat anyakönyve. 1446—1523.

Gyulai Pál. Budapest. — 1. Beaumarchais; 2. A francia nyelv alkotó elemei; 3. P. Virgilius Maro Aeneisének második könyve; 4. Adatok a cleomeae rendszertani állása stb. fejlődéséhez; 5. Aristoteles aretológiája és ontológiája; 6. Nyelv-, különösen a mondattanainkban létező fogalomzavarról; 7. A magyar iskolajog megszilárdulása; 8. Dante bölcsellete; 9. A kesergő szerelem; 10. A szép mint fenséges; 11. Kant criticismusa az Isten létéről; 12. Szerémi György emlékirata; 13. Juda Ha-Lévi; 14. Az Aeneis; 15. Malcáchi próféta; 16. A perfectum kettőzetének hangzója az indogermánban; 17. Jákob Ben Abbá Mári; 18. A másodfoku felületekről; 19. Az első magyar politikai szinmű és kora; 20. A középiskolai kérdésről; 21. A mózesi törvények; 22. A bűnhalmazat elmélete a héberknél; 23. Az ó-classikus tanulmányok értékesítése a gymnasiumban; 24. Adatok az óti csiga élettanához; 25. Nem és hivatás; 26. Jelentés a honfoglalás időpontjának meghatározása tárgyában; 27. Tanulmányok Schillernek «Wallenstein» tragédiájáról; 28. Dupanloup nevelési elvei; 29. Az indoeurópai gutturalis sorok fejlődése; 30. A körmöczbányai első protestáns gymnasium története; 31. A fantetű szájrészei; 32. Jehúda B. Áser; 33. A «passage» műszer elmélete; 34. Peszach-Hagada; 35. Jézus rhapsodikus költemény; 36. Rudi-intézet; 37. A magyar néptanító anyagi helyzete; 38. A humanus nevelésről; 39. A négyzetes maradékok elmélete; 40. Néhány tétel a tetraederről; 41. A kedély és annak fejlesztése; 42. Pascal biga-vonalának elemzése; 43. Horváth Cyrill mint költő; 44. Kant criti-



cismusa az Isten létéről; 45. A latin hangsúlytalan magánhangzók sora; 46. Az együttérző idegrendszer alaktani megjelenése; 47. A gyermek első fejlődése; 48. Közoktatásügyünk realizmusa; 49. Nőnevelésünk bajai; 50. A közoktatás kérdéséhez; 51. Ritter K. összehasonlító földrajza; 52. Az egyenes vonalú sugárrendszerek általános elmélete; 53. A valószínűségről; 54. Horatius ethikai elvei; 55. Gondolkodás és tudás; 56. Sturm ítélete; 57. A gyermek szeretet; 58. A lélektani tanulmány; 59. A szigetek keletkezése; 60. Fehér-egyház és Árpád sírja; 61. Értekezés az akaratról; 62. A «Cserhát» dny-i végének eruptív-közetei; 63. Leibnitz philosophiai rendszere; 64. A binom egyenlet megoldása; 65. Az alsóbb néposztályok állapota és fejlődése; 66. Görög lantosok; 67. Ázsiai török birodalom; 68. A polyceris nigra Ehr.; 69. Mongolia; 70. A pápaság befolyása Magyarországon; 71. A petefészkek és petevezeték a békaféléknél; 72. A pannonok földje és népe; 73. Jehúda Ibn Balam; 74. A zöld ultramarinról; 75. A próféták messiási hirdetései; 76. Az olasz nyelv germán elemei; 77. Adatok a diaszláz chemiájához; 78. Eudiometeres vizsgálatok ammoniak-oxygen elegyekkel; 79. A tudat fogalma; 80. A latin hangsúlytalan magánhangzók sorsa; 81. Az utolsó Cilley grófok; 82. Hatványsorok binominális együtthatókkal; 83. Sophokles élete; 84. Néhány tétel a hexagrammum mysticum teljes idomáról; 85. A másodrendű görbe lapok főtengeleyeinek problémája; 86. A pécsi székesegyház restaurációja; 87. Irányadó az iskolában és életben; 88. A sikkoordináták és azok transformatiója; 89. Racine ifjúsága; 90. Anonymus latinsága; 91. A Merula-féle irodalmi család; 92. A német hadak szereplése Magyarországon 1520--1570.; 93. A szigetek; 94. A honfoglalás kezdete és befejezése; 95. A panszlávismus multja és jelene; 96. Az emberi lélek halhatatlansága; 97. A lélek halhatatlansága az ó-kor népeinél; 98. A legkisebb működés elve a Gauss-féle görbület elmélet alapján; 99. A funkcionál determinánsokról; 100. A légenyével és ammoniak elegyének durranásánál keletkező terményekről; 101. A reciprok poláris kúpszeletek nevezetesebb tulajdonságai; 102. A delejes alvás és alvajárás; 103. Adatok a növények különösen az Euphorbiaceák tejnedvének ismeretéhez; 104. A római állandó törvényszékek; 105. A közönséges vagyis dinatrium-hydrophosphat hatásáról; 106. Ugyanaz; 107. Örmény tanulmányok; 108. Berényi György élete; 109. A rumán nyelv általános igeragozása; 110. A legújabb aquinumi ásatások; 111. Az régiségh tudományának hajdany állapotja; 112. Utasítás a véderőről szóló 1889. VI. t.-cz. végrehajtása tárgyában; 113. A kúpszeletbe írt háromszögről; 114. Az összhangzat módszertana; 115. Nőnevelésünk bajai és társas életünk; 116. Az egyértékű analitikus függvények előállításairól; 117. Nők az ó-korban; 118. Fernet-féle congruentiának megoldása; 119. Az egyéni szabadság; 120. A természet-philosophiai álláspontok; 121. Az akarat szabadság elmélete; 122. Craniologiai vizsgálatok; 123. A birtokminimum; 124. Tudás és hívés; 125. A munkássegélyezés ügye; 126. A zene az elhnographiában; 127. A tenger; 128. Adalékok a bibliai szöveg kiejtésének történetéhez; 129. Párhuzam Hunyady János és fia közt; 130. Adoptio; 131. Értekezés az Eisangeliáról; 132. Magyarország hőmérséki és csapadék viszonyai; 133. A szabadság

némely korlátairól; 134. Le Sage; 135. Elektrolytikus éleny-fejlesztés; 136. Értekezés Sallustius történetírásáról; 137. A görög nő az ó-korban; 138. A hazai vármegyék és városok czimerei; 139. Nauzikaa; 140. A harmadrendű térgörbék; 141. Az úzsora természete és korlátozásairól; 142. A hatásköri összeütközés ügye; 143. Leibnitz philosophiai rendszere; 144. Paedagogiai tanulmány; 145. Értekezés a nitrosyl-vegyületekről; 146. Jehuda Ben Saul Ibn Tibbon; 147. Egy középiskola; 148. Horatius élete; 149. A keresk. és iparkamarák reformjához; 150. Lélektani képek; 151. A bölcsészet jelentősége; 152. A vallásosság vagy istenerzelem nevelése; 153. Az ismétléssel képezett combinációkról; 154. Sopron és környékének hőmérsékleti viszonyai; 155. Maimuni és az izlam; 156. A nevelés és műveltség; 157. Adatok a calonyction speciosum Choix. boncz- és szövettani ismeretéhez; 158. A nitrogen és oxygen egyesülése; 159. Aristoteles istentana; 160. Bem délmagyarországi hadjárata; 161. Kohen Efrájim; 162. Chananel B. Chussiel élete; 163. Hartmann Ede bölcselate; 164. A logikai álláspontokról; 165. A légkör viszonyairól; 166. Salamon Ibn Gabiról; 167. Hartman pessimismusa; 168. Eszmék; 169. Iparviszonyaink; 170. Népbank... terve; 171. Néhány szó; 172. Kéthely és környékének néprajza; 173. Az élet philosophiája; 174. Locke és Leibnitz; 175. Gegen Herrn Fournier; 176. Görög régiségek; 177. Az emberi elme; 178. A neologismuskok kérdések a román nyelvben.

Dr. Friedrich S. Krauss. Freiburg im Beisgrau. — Orlovič der Burggraf von Raab. Arcangelo Scacchi. Napoli. — *a)* Sulle ossa fossili trovante nel tufo dei vulcani fluoriferi della Campania; *b)* Il vulcanetto di Puccianello; *c)* Catalogo dei minerali e delle rocce Vesuviane.

József főherczeg. — Változások flumei kertemben.

Budapest főváros vegyészének jelentése. III. füz.

### III. Nyomdáktól.

Görög-keleti egyházmegye nyomdája. Arad. — *Methodica scólei populare.*

Gyulai István nyomdája. Arad. — *Házi közlöny.* II. évf. 17. sz.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — *a)* Kölcsey-egyesület Évkönyve. VI. évf.; *b)* Magyar alföldi legujabb Kalendárium 1890-re; *c)* Legendaru practicu. Part. I/II.

Görög-kath. Seminarium nyomdája. Balázsfalva. — *a)* Programma gimnasiului superiori. 1888/9; *b)* Indreptar Teoretic si Practic pentru Aritmetica.

Alexi nyomdája. Brassó. — *a)* Regilunea crestina; *b)* Raportulu; *c)* Curs metodic de istoria naturala; *d)* Curs practic de economie; *e)* Noul calivdar de casa 1890; *f)* Din minunile; *g)* Avis scolar.

Athenaeum-társulat. Budapest. — *a)* Jegyzőkönyv a m. kir. központi takarékpénztár XVII. üléséből; *b)* Ugyanaz németül; *c)* A pesti hazai I-ső takarékpénztár egyesület XLIX. zárszámadása; *d)* Ugyanaz németül; *e)* A m. kir. orsz. levéltárban őrzött pecsétek mutatója; *f)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1888: 7—12., 1889: 1—3.; *g)* Ugyanaz magyar és német szöveggel. VIII. évf. jan.—decz.; *h)* Magyar statisztikai Évkönyv. XVI. évf. 7. 8., XVII. évf. 1. 4. 12.; *i)* Ugyanaz magyar és német szöveg-

gel. XVI. évf. 2. 7. 8. 12., XVII. 1. 4. 9. 10. 11.; *k*) Századok. XXII. évf. 9. 10. XXIII. 1—7.; *l*) Magyar zsidó szemle. V. évf. 9. 10. VI. évf. 1—6. sz.; *m*) Kertészeti lapok. III. évf. 12. sz. IV. évf. 1—8. sz.; *n*) A megtért; *o*) A bűnhődés; *p*) Hűség és álnokság; *r*) Műkedvelők színpadja. 1—4. füzet; *s*) A növények természetrajza. I. II.; *t*) Az állatok természetrajza. II. rész; *u*) Nemzetgazdasági szemle. XIII. évf. jan—jul.; *v*) Katholikus szemle. II. köt. 4. füz., III. köt. 1. 3., IV. köt. 2. füz.; *z*) A budapesti áll. telefonhálózat előfizetőinek névsora. 1888. nov. 1889. jan. márcz. máj. július; *aa*) A milyen az úr olyan a szolgálja; *bb*) Az igazság napfényre jő; *cc*) Divatkép; *dd*) Három hét Szentpétervárt; *ee*) Az 1889. VI. t.-cz. A véderőről; *ff*) Gyógyszer-árszabhány; *gg*) Az orsz. magyar kertészeti egyesület módosított alapszabályai; *hh*) Az orsz. kaszinó évi jelentése 1888-ik évről; *ii*) Jelesb magyar munkák jegyzéke; *kk*) Érdekes könyvek jegyzéke; *ll*) Orsz. m. kir. zene és színművészeti akadémia Évkönyve. 1888/9; *mm*) Földrajz, II; *nn*) Az új szeszadó törvények; *oo*) Rhetorika; *pp*) A lipótvárosi kaszinó 1888. évi jelentése; *rr*) Vadászati műszótár; *ss*) Különösen ajánlható szép képes könyvek; *tt*) A tett azonosságának kérdéséhez; *uu*) Felső oktatásunk reformja; *vv*) Német nyelvtan; *zz*) Latin nyelvtan; *α*) A budapesti szünidei gyermektelep-egyesület Értesítője 1888; *β*) A m. kir. tanárképző intézet Értesítője 1888/9; *γ*) A budapesti orsz. izr. tanárképző intézet Értesítője 1887/8—1888/9; *δ*) A természetrajz elemei. II. rész; *ε*) Jelentés a Szent-István-Társulat könyvkiadásairól 1889; *ζ*) Az igazságügyre vonatkozó rendeleteknek stb. gyűjteménye 1888; *η*) Statuten der ersten ung. Gewerbebänk; Rendeletek az állami italmérségi jövedékről; *ι*) Szentendre rend. tan. város szabályrendeletei; *κ*) A magyar. nemzeti múzeum képsarnokának lajstroma; *λ*) A magyar gyorsírás könyve; *μ*) Jegyzetek Titus Livius XXI. és XXII. könyvéhez; *ν*) Magyar olvasókönyv I. rész; *ξ*) A Szent-István-Társulat könyvtárának belürendes címjegyzéke; *ο*) A magyar- és erdélyországi telekkönyvi törvények gyűjteménye III. rész; *π*) Számtan I II rész; *ρ*) Természettan; *ς*) Német olvasókönyv; *τ*) Magyar olvasókönyv.

Brózsza Ottó nyomdája. Budapest. — *a*) Blätter für Bienenzucht. IV. 3—7; *b*) Budapesti Lloyd. X. évf. 165—174. sz.; *c*) Budapester Ankündigungsblatt. VII. Jahrgang Nr. 146—155; *d*) Pester medizinisch-chirurgische Presse XXV. Jahrg. Nr. 21—41; *e*) Typographia 30—42; *f*) Franciaia forradalom.

M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a*) A budapesti magyar kir. tud. egyetem könyvtárának címjegyzéke *b*) Néptanítók lapja. XXII évf. 38—48. és 50—72; *c*) A budapesti m. kir. tud. egyetem Almanachja 1888/9; *d*) A budapesti várbeli casino alapszabályai 1889; *e*) Acta reg. scient. universitatis. 1888/9. Fasc. II; *f*) A budapesti II. ker. állami elemi tanítóképző-intézet Értesítője 1888/9; *g*) A budapesti kir. magyar tudományegyetem bölcsészethallgatók segítő egyesületének Évkönyve 1888/9; *h*) A budapesti kir. magy. tudományegyetem szabályzata; *i*) Anyák könyvtára. I.; *k*) A m. kir. tudományegyetemek tanulmányi rendjét illető szabályzat; *l*) Népiiskolai könyvek jegyzéke; *m*) A budapesti m. kir. tudományegyetem tanrende 1888/9. I. felére; *n*) A gymnasiumi tanítás terve.

Hornyánszky Viktor. nyomd Budapest. — *a*) Turisták lapja. I. évf. 3. 4. sz.; *b*) Die

Verfassung; *c*) Slovenské Noviny. Ročn. IV. Číslo 69—113; *d*) Községi Közlöny. XI. évf. 24—38. sz.; *e*) M. kir. posta- és távirtdarndeletek tára 1889. 35—51.; *f*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven 1889. 16., 25., 28—46., 53.; *g*) Keresztyén népharát. IV. 7—9. sz.; *h*) Önüggyvéd. 4—7. pótfüz.; *i*) Orsz. középisk. tanáregyesületi közlöny. XXII. évf. 11. füz.; *k*) Méhészeti lapok. X. 7—9. sz.; *l*) Az iskolai egészségügy mai állása *m*) A magyar postaszemélyzet nyugdíj stb. egyesületének jelentése 1888-ról; *n*) Estratto delle regole postali; *o*) Keresztyén vallástan; *p*) Életrajzok; *r*) Magyar ábécze; *s*) Bibliai történetek; *t*) Mikép lehet az idvességre eljutni? *u*) Magyarországi könyvészet. 1887.; *v*) 1876. XVI. törvényczikk; *x*) Hornyánszky Viktor könyvárjegyzéke. 1889/90.; *y*) A m. kir. postatakarékpénztárnak stb. ügykörét szabályozó rendelet; *z*) Kalendár 1890.; *aa*) A bpesti prot. orsz. árvaegylet jelentése 1888.; *bb*) Kimutatás; *cc*) Jahresbericht; *dd*) Ethnologische Mitteilungen. I. Jahrgang. 3. H.; *ee*) Magyar nyelvőr. XVIII. 8 füz.; *ff*) Das Burghräulein von Pressburg; *gg*) Magyar könyvszemle. XIII. 1/4 füz.; *hh*) A m. k. keresk. ministerium posta- és távirtdaszemélyzetének stb. cím- és névtára. 1889.; *ii*) Magyar nyelvtörténeti szótár. I. köt. 8. 9. füz.; *kk*) Közlekedés. 1889. 7—9. sz.; *ll*) A cs. kir. szab. trieszti biztosító társaság ügynöki utasításai; *mm*) A vágshalparti ármentesítő és belvizszabályozó társulat 1889. jegyzőkönyve; *nn*) A kereskedelemügyi minister és a földműv. min. tájékoztató rendelete; *oo*) Postatakarékp. közlöny. 7—9. sz.

A város könyvnyomdája. Debreczen. — *a*) Egyházi beszédek; *b*) Engedélyező könyv; *c*) Catalog der Offiziers Bibliothek; *d*) A debreczeni római kath. elemi népiskolák növendékeinek érdemsorozata; *e*) Bécsi tanácskozás; *f*) Barna lányka dalaiból; *g*) Debreczen város mezőgazdasági termelésének hatása a talaj kimerülésére; *h*) A lelkipásztor teendői; *i*) 5 iskolai értesítő; *k*) 2 Évkönyv; *l*) 7 különféle jegyzőkönyv; *m*) 23 darab különféle apróbb nyomtatvány.

Schodisch Lajos nyomd. Felső-Eőr. — *a*) Kurzer Leitfaden der Kirchengeschichte; *b*) 8 drb különféle apróbb nyomtatvány.

Ziegler Károly ny. Komárom. — Értesítő Komárom sz. kir. város ipariskolájának VI. tanévéről.

Ref. Kollegium nyomdája. Marosvásárhely. — *a*) I. fokú iparlanoda Értesítője; *b*) Tükördarabok; *c*) A marosvásárhelyi ev. ref. Kollegium Értesítője.

Drotleff Józ. nyomd. Nagy-Szeben. — Jahrbuch des siebenbürgischen Karpathen-Vereins.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Uebungsvorschriften; *b*) Adressbuch; *c*) Calcul. A. IX Nro. 8.; *d*) Deutsches Lesebuch; *e*) Die Finanzierung der Vizinal Eisenbahn Herrmannstadt-Alvinz; *f*) Bericht u. Anträge; *g*) Archiv; *h*) Calendarul Calcului; *i*) Amical poporului; *j*) 3 különféle Programm; *k*) Jahresbericht; *l*) Die Finanzierung der Vizinal Eisenbahn Herrmannstadt-Talmesch-Freck; *m*) Mitglieder-Verzeichniss.

Stampfel és társai nyomd. Pozsony. — *a*) A pozsonymegyei gazd. egyesület Értesítője. 1889. 1—3. sz.; *b*) A kereskedelmi levelezés kézikönyve. III. rész; *c*) Die Kunst; *d*) Vlassenska Pokladnica; *e*) A női kézimunka; *f*) Reformationen Geschichte; *g*) Válasz Masznyik Endre úrnak Luther élete munkájára;

*h)* Das Urbild des Socialismus; *i)* Szív és lant; *k)* A rokon; *l)* Jó szív; *m)* Schreib-Lese-Fibel; *n)* Instructiver Behelf; *o)* Fibel; *p)* Magyar nyelv-tanítás; *r)* Tanulók könyvtára 49., 50. füz.; *s)* Német olvasókönyv; *t)* Die Kunst hebräisch zu lernen; *u)* Egy zsidó nyelven írt füzet; *v)* 6 különféle jegyzőkönyv; *z)* 14 drb különféle nyomtatvány.

Wigand F. K. Pozsony — *a)* Paedagogiai Plutarch 21/22. füz.; *b)* A protestáns irodalmi társaság; *c)* A képes beszédről; *d)* A bölcseletlörténet. II.; *e)* Felhők és csillagok; *f)* Evangelische Glocken. 1889. 1—12. sz.; *g)* Kath hitvédelmi folyóirat. I. évf. 1—5. sz.; *h)* Gondolat. X. évf. 6—10. sz.; *i)* Pozsony-megyei Közlöny. II. évf. Január 3-dik sz. és 2—52. sz.; *k)* Egyház és iskola. VII. évf. 1—26 sz.; *l)* A pozsonyi ev. lyceum Értesítője. 1888/9.

Steinfeld Béla nyomd. Sárospatak. — *a)* A simonyi és darnyai ev. ref. egyház története; *b)* Pflichten izr. Schulmänner; *c)* A szerencsi általános ipartestület alapszabályai; *d)* A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület jegyzőkönyve.

Skarnitzel F. ny. Szokolca. — *a)* Veršíky kmalému Katechismu; *b)* 3 darab apróbb nyomtatvány.

Bittermann Nándor Zombor. — *a)* 5 különf. Értesítő; *b)* Költségelőirányzat; *c)* Szabályrendeletek; *d)* 3 különféle zárszámadás.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák :

Értesítő. XXIII. évf. 4. sz.

Emlékbeszéd. V. 9. 10. ;

Nyelvtud. Értekezések. XIV. 12. sz.

Pecz Vilmos. A görög tragoedia. I. köt.

Társadalmi Értekezések X. 5. 6. sz.

Történettudományi Értekezések. XIV. 6.

Archivum Rákócianum. I. oszt. 10. köt.

Archaeologiai Értesítő. IX. 3. sz.

Természettudományi Értekezések. XIX. 4.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. VII.  $\frac{6}{7}$ .  $\frac{8}{9}$ .

Az 1889 október hó 7-étől 28-áig pedig a következők érkeztek :

#### I. Testületektől.

- Belgrade.* Académie Royale des Sciences. — Glas. XVII.
- Berlin.* Kön. Preussische Akademie der Wissenschaften. *a)* Sitzungsberichte. 1889 1—38; *b)* Abhandlungen. 1888.
- » Gesellschaft für Erdkunde — *a)* Verhandlungen. Bd XVI. Nr 7; *b)* Zeitschrift XXIV. 4. H.
- Bern.* Schweizerische Naturforschende Gesellschaft — *a)* Mittheilungen. Nr 1195/1214; *b)* Verhandlungen. 1887/8.
- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft «Isis». — Sitzungsberichte und Abhandlungen. 1889. Januar—Juni.
- Dublin.* Royal Irish Academy. — Transactions. Vol. XXIX. P. 8.
- Edinburgh.* Royal College of Physicians. — Reports from the Laboratory. Vol. I.

- Firenze.* R. Istituto di studi superiori pratici. — *a)* Osservazioni continue della elettricità atmosferica; *b)* Linere generali della fisiologia del cervello; *c)* Eregesi medico legale sul methodus testificandi; *d)* Archivio della scuola d'anatomia patologica. Vol II.; *e)* Costituto fiorentino; *f)* Le seconde nozze del coniūge superstite.
- Harlem.* Oeuvres complètes de Christian Huygens. T. II.
- Helsingfors.* Société finlandaise d'archéologie. Inscriptions de l'Jénissei.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVIII. Nr. 226.
- New-York.* Geogr. society szerkesztősége. — Bulletin. Vol. XXI. Nr. 3.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. An account of the Congo independent state.
- Riga.* Gesellschaft für Geschichte u. Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Mittheilungen. XIV. Bd. 3. H.
- Stuttgart.* Württembergischer Landesgeschichtsverein. Vierteljahrshefte. Jahrgang XII. Heft 1.

K. K. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. Annalen. Bd. IV. Nr. 3.

«Ornis» szerkesztősége. Bécs. — Ornis. V. Jahrg. Heft 3.

K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXIX. Bd. 3. Quart.

K. K. Gradmessungs-Bureau. Bécs. — Astronomische Arbeiten. I. Bd.

Verein zur Verbreitung naturwissenschaftlicher Kenntnisse. Bécs. — Schriften. XXVIII. Bd.

Kön. böhm. Gesellsch. der Wissensch. Prága. — Sitzungsberichte der mathem. naturwissensch. Classe. 1889. I.

Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Prága. — Mittheilungen. XXVII. Jahrg. Nr. 1—4.

Zemaljski Muzeum u Borni i Hercegovini. Sarajevo. — Glasnik. Kn. III

K. K. Archeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. 1889. An. XII. Nr. 8. 9.

A növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Budapest. — A szellemekben való újabb hit.

Kir. József-műegyetem. Budapest. — Az 1889-90-dik tanév megnyitásakor mondott beszédek.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XVII. 8.

M. kir. földtani intézet. Budapest. — *a)* A könyv és térképtárának II. pótcímjegyzéke; *b)* Földtani Közlöny. XIX. 7. 8.

Kir. magy. természettudományi társulat. — *a)* Adatok a bor- és mustelemzés módszeréhez; *b)* A magyarországi myriopodák magánrajza.

A Mária-Dorothea-egyesület Első Évkönyve. 1885—1889.

## II. Magánosoktól.

Platte Ágoston. Bécs. — Technische Vorträge und Abhandlungen.

Dr. Chyzer Kornél. S.-A.-Ujhely. — Az önfentartásról.

Zujovics J. M. Belgrád. — Annales géologiques de la péninsule balkanique. Tome. I.

Ambrozovics Béla. Budapest. *a)* Vantaggio economico delle strade ferrate e calcolo del medesimo; *b)* Der gemeinschaftliche Nutzen der Eisenbahnen und

dessen Berechnung; c) De l'utile des Chemins de fer au point de vue de l'économie politique et du calcul de cette utilité; d) A vasutakból eredő közgazdasági haszon és kiszámítása (két péld.)

Dr. Havass Rezső. Budapest-Dalmácia visszacsatolása a magyar birodalomhoz.

Rosty Kálmán. Kalocsa. — Jézus szentséges szívének virágos kertje hazánkban.

Hofmann Aug. Wilh. Braunschweig. — Zur Erinnerung an vorangegangene Freunde. I., II., III. Bd.

Tóth Ágost. m. kir. honvédeztudós özvegye. Graz. — Franciaország határa történelmi és földrajzi tanulmány. (Kézirat és térképek.)

Novák Mihály. ?? Zalavármegye az 1848—1849. évi szabadságharcban.

Milanesi. Firenze. — Elenco delle pubblicazioni di Cesare Guasti.

### III. Nyomdaktól.

Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — Népies füzetek. 11—14. füz.

Krafft W. Nagy-Szeben. — a) Neuer Volkskalender. 1890; b) Jahresbericht; c) Dienstordnung und Übungsvorschriften.

I. Drotleff. Nagy-Szeben. — Kalender. 1890

Skarnitzl József örökösci. Szakoleza. — A magyar nyelv iskolája.

Bittermann Nándor. Zombor. — Spomenak.

### IV. Saját kiadásbeli munkák.

Természettudományi Értekezések. XIX. köt. 3. sz. (2 péld.)

## HARMINCZHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

### Az I-ső osztály nyolcadik ülése.

1889. november 4-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

222. *Simonyi Zsigmond* l. t. felolvassa *Imre Sándor* r. tagnak «A középkori magyar irodalom stíljáról» című értekezését. Kivonatban így:

Középkori m. nyelvünk maradványai már kiadattak, és tanulmányuk meg van kezdve. A szótár nagyobb része elkészítve, a nyelvrendszer tüzetes és történelmi fejtegetése pályakérdések által célba véve. Következik, hogy az irod. maradványok stíljáról is szóljunk. Ez még közelebbről érdekli a művelt közönséget és felső iskolákat. Mert ha a dolgok fejlődésének ezt a három stadiumát különböztethetni meg: származás és ősi fejlődés, elágazás, változatos alakulás és szép felsőbb formálódás (péld. ember származása, emberré fejlődése a művelődésig. és művelődés). a nyelvészetre tartozókra nézve is így áll. De tárgyalásuk megfordított rendben halad. Első szükség a megalakult szép beszédművek, második a formák, harmadik az eredet és gyökerek kérdése. De a legfelsőbb tud. köröknek mindháromat kell tárgyalni; tehát *a stílt* is.

I. A nyelv tulajdonait rég tanulják. Szépségeit is figyelemre méltatták többen. *Erdősi* a közbeszéd szépségeit, a közmondásokat stb. dicséri. *Decsi* az adagiumokat gyűjtötte, mint mások néhányan. *Bél Mátyás* a nép elmeszikaírainak összehasonlító gyűjtését és tanulmányát tervezte. *Révai* dicséri középkori írásmódunk «termés aranyát», kivált rövidségét. *Kazinczy* a HB.-et hasonló tulajdonáért méltányolja. *Horváth István* ezt a nyelvet tanulta és követte. *Döbrentei* e szerint új szokat alkot, és e nyelvből több avult szót felveszen. Ilyformán *Horváth E., Vörösmarty, Arany. Toldy* méltányolja a bibliafordításokat, *Mária Sivalmát*, a debreczeni legendakönyvet. kivált a *Katalin-legendát*. De a próza stíljáról tüzetesen nem szóltak.

II. Nagy hiány, hogy a próza-írókról alig tudunk valamit: tehát személyöket. életöket munkáikkal összevetni lehetetlen. Többnyire egyformán vallásos írók, s mi több, fordítók és utánczók. Lassan fejlettek odáig. hogy eredetiség, önállóság kezdjen lenni bennök. A költőkön inkább látszik valami egyéniség nyoma. Példák: a szt. Lászlóról, Mátyásról való énekek, a Szabácsi viadalról való, a Katalin-legendá szerzője. Pelbárt. kivált pedig *Apáthi* versei. Ezek némi egyént, jellemformát sejtetnek. Több írot nem találhattak. Egy-két íróra találtak, de a prózai művek fordítóira alig. Szerzőikről pedig szó sem igen lehet.

III. A stil művelődésének sokáig ellentállott a nyelv sajátos természetére. Más volt rendszere. más irányban fejlett mint a latin és itteni új nyelvek. Csak a XV. században «az első virágzás kezdetén» találunk nagyobb önállóságot, magyarosabb beszédet, menekedést a fordítások értetlenségétől. Megtetszik ez a codexek összevetéséből. A fordítók jó darabig nem értik az eredetit; s az eredeti is, ha így nevezhetni, értetlenül adja a bibliát. Innen a sok rossz fordítás. A Vulgata nehézkes szavai miatt a fordításban sok a képtelenség. Nehéz az új, megértett fogalmak áttétele is. Némely elmélkedő részletekben a bibliai darabok előtt s másutt sok küzdelem van a nyelvvel. Példák. Könnyítnek magokon: idegen szók meghagyása, értelmező szók mellététele által. Példák. Ide tartozik a sok latinosság, melyet a syntaxis tárgyalna. Itt néhány eset említettik.

IV. A stil *nemesebbé*, magas előadásra alkalmassá, csak szabad gondolkodás és közlekedés által lehet. Ez nem volt meg. A tekintély gátolta a gondolkodást. Tanulmánytárgy csak a Vulgata és a latin egyházi iratok voltak: az első ker. századok jeles írói kevésbé. A régi classicus írók még kevésbé. Efféleért Hieronymust megrótták. A régi bölcselőkre hivatkoznak, de gyarlón és közhelyeikért. Inkább *Seneca* s *Virgil* a kedves íróik. Meg a ker. írók. kiknek néha sok szép mondásait, elmés ötleteit hozzák fel. Egyoldalúak. Irtóznak minden szabadabb nyilatkozattól. kivált eretnekségtől; de őszintén megróvják saját paptársaikat s másokat is. ha kell. Egy író *Dantéból* idéz: nemzeti irodalomból különben alig: nálunk efféle nincsen is. A miéink csak másolók. de azt sokszor ügyesen teszik. Elmejátékok, nevek magyarázata, természetrajzi badarságok. mint más népnél s utóbb is. Gyarló hasonlítások, allegóriák. Példák. Leírás az örök életről. Faggató kérdések. Egyszerű dolgok allegóriás



magyarázata. Hosszaság: szabatosság-hiány. Példa az elsőre. Utóbbinak okai.

V. A stíl *naivsága*: indulatos szólások, ismétlések, édelgő szók, szépítő frázisok által. Népiesség: ikerszólások a népnél és műveltebb prózában. Másfélék.

VI. A nyelv *gazdagodása* kivált vallás-erkölcsi műszók által stb. Példák. A néptől és régibb nyelvből vettek. Ujabbak által és amazokkal is gyarapodott a nyelv. Példa. Néhány oly szó, mely ma is kellene, péld. «lével» existere. Erkölcsi tárgyú szók gyűjteményei. Bűnök lajstroma. Másfélék. Házi életre tartozók. Szóbőség és választékosság példája. Nemes szellemű és fontos beszéd. A miéinknél megfelelő szép visszaadás.

VII. Birtak érzéssel *a széphez*. Ezt sokszor jól fejezik ki. A magyar nyelv ebben nem alábbvaló a középkori latinnál. Ez korcsosodott, a magyar nem. A szépet a természetben is érezték, de nem úgy, a hogy régiek és a hogy lehetett volna. Idegen volt tőle a keresztyenség idealismusa. Mégis vannak adatok arra, hogy némelyek szerették s belőle tanultak. A *Jób* példáján kívül a Zsoltároké, továbbá *szt. Ferenczé, Bernáté* jelesen tanúsítják ezt. A természetből veszik, többször igen szépen és érzéssel a képeket; ezekhez mérik az elvont gondolatokat. Szeretik a virágokhoz hasonlítás. *Rózsa, lilium* kedveltjeik. Szépen adják az *Énekek Éneke* némely helyét. Szép képekben a *telkiismeretet* stb. Példák a szép-szólásokra.

VIII. *Jóhangzat*. Ennek mestere volt a középkor. A verselés magyar íróinknál nem derek, a latin énekek hangzatos voltához nem hasonlítható. A prózában sok jóhangzásu részlet. Alliteratio. Megfelelő mondat-párok. Sok mondat numerussal. Ellentett részletek, hangzatos sorok. Humoros hangulatú ellentétek kevés példája. Hármas, négyes stb. mondat-sorok. Szeretnek sokféle osztályozni. Példák.

IX. *Rövidesség*. Mi okozza? Szóbeli szegénység, fősvényesség, feszesség. Itt is többféle található. Néha az eredetinek feszessége, máskor más okozza. *Kazinczy* dicséri a HB.-et, *Révai* általán a régi stílt ilyen okból. Nálunk okozzák: Rövid törzsek. Példák. 2. névelő. 3. igekötő. 4 kötőszók s kapcsoló ige kihagyása. Példák.

X. A stíl *közvetlensége*. Érzékes és elvont stíl. A középkori nyelvben sok érzékes szólas van: a járás-menés módosulásaitól; egyenesség. tántorodás, botránkozás stb. Példák. Műszók és ilyenfajták. Gyarlók. zavaros beszédet okoznak, együgyük a mai tud. beszédhez képest. De egyszerűségök miatt érthetők, hathatók. Tehát figyelemre méltók. *Becker* szava a stíl e tulajdonáról.

Birálatra adatik.

223. Dr. *Munkácsi Bernát* mint vendég bevégzi jelentését «Nyelvészeti tanulmányútról a vogulok földén»

## HARMINCZNEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### A II. osztály kilenczedik ülése.

1889. november 11-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

225. Ortvy Tivadar I. tag értekezése: «A pécsi egyházmegye alapítása és első határai.»

226. Gieszwein Sándor vendég: «Az ó-egyiptomi halottak könyve» című értekezése.

Mind a két értekezés tudomásul vétetett.

## HARMINCZÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

### A III. osztály nyolczadik ülése.

1889. november 18-án.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

228. Vályi Gyula részéről «A 3-ad rendű algebrai görbék elméletéhez» betervezteti König Gyula r. t.

229. Ónodi Adolf egyetemi magántanár részéről «Új észleletek a gégekísérlet terén» megismerteti Thanhoffer Lajos I. t.

230. Korányi Sándor és Tauszk Ferencz részéről «A Jackson-féle epilepsiára vonatkozó adatok» bemutatja Högyes Endre r. t.

231. Krenner József r. t. közleménye «a Veszelit és Roselithez közelálló új ásványról».

## V. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1889. november 24.

BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND elnök úr elnöklése alatt.

43. Az elnök ezúttal nyitván meg először az igazgatósági ülést, a tagokat tisztelettel üdvözlő és támogatásukat kéri.

44. A főtitkár szintén első ízben terjesztvén elő az Igazgatóság előtt jelentéseit, magát a tagok jó indulatába ajánlja és igéri, hogy teljes erejét az Akadémia ügyeinek fogja szentelni. Ezzel kapcsolatban megemlíti, hogy már eddigi tapasztalatai is meggyőzték arról, hogy a főtitkári hivatalban az eddig is vezetett könyveken kívül szükséges lesz könyvet vezetni:

1. A befizetett alapítványok-, hagyományok- és adományokról.
  2. A bejelentett, de még teljesen le nem bonyolított alapítványok-, hagyományok- és adományokról.
  3. A tagoknak és megbizottaknak adott előlegekről.
- Helybenhagyólag tudomásul vétetik.

45. Felolvassa Haynald Lajos ig. és tt. levelét, melyben köszönetét tolmácsolja a papi jubileumán az Akadémia részéről kifejezett üdvkívánatokért.

Örvendetes tudomásul szolgál.

46. Felolvassa Stoczek József ig. t. jelentését Chyzer Kornél l. t. 1888-dik évi számadásáról a széphalmi birtokot illetőleg és Jónás Károly akad. gondnok 1889. első negyedére vonatkozó számadásáról.

A számadások rendben lévén, a felmentvény megadatik.

47. Az Építészeti Bizottság az Országos képtár igazgatójának azon ismételt kérelmére, hogy biztossági szempontból szükséges lenne a főbejárásnál és az udvarra néző lomtárnál vasajtókat készíttetni és a tűzjelzőt a képtárral kapcsolatba hozni, a helyszínen megejtett szemle után javasolja, hogy azon esetben, ha a vallás- és közokt. minisztérium ezen. nem a bérbe adót illető kiadásokat 1891-ben megtéríti, az Akadémia az erre szükséges — mintegy 320 frtnyi — összeget előlegezze, és a szóban forgó munkálatokat tétesse meg.

Elfogadtatik.

48. Az Építészeti Bizottság jelentést tesz az elnök úrtól a szünetek alatt elrendelt munkákról, melyeknek teljesítése 605 frt 29 krba került.

Jóváhagyólag tudomásul vétetik.

49. A Földhitelintézet jelenti, hogy gróf Karácsonyi Guidó 31,500 forintos alapítványa 1889. okt. 28-án befizettetett, és utasítást kér, hogy az Akadémiának mintegy 40,000 frtnyi készpénze minő értékpapirokba helyeztessék el.

Az akadémiai pénztár utasítatik, hogy 5%-os papírradékokat vásároljon.

50. Az elnök úr jelenti, hogy az Akadémia palotájának első emeletén levő lakásokra nézve következőkép intézkedett: 1. az eddigi főtitkári lakást Fraknói másodelnök úr, 1889. augusztus 1-től számítva, 1000 frt évi bérért kivette; 2. a főtitkár 1890. május 1-én költözik be a számára kijelölt szabad lakásba; 3. a még fenmaradó lakásrészét Schenek István l. t. vette bérbe 1890. augusztus 1-től számítva, 600 frt évi bérért.

Jóváhagyólag tudomásul vétetik.

51. A főtitkár előterjeszti, hogy az Akadémia folyamatos kiadványait célszerűbb lenne a mostani elaprózás helyett egy nyomdánál nyomtatni, s hogy ez iránt négy budapesti jóhfrú nyomdát ajánlattételre már föl is szólított.

Helyeslőleg tudomásul vétetik, s az elnök úr fölhatalmaztatik, hogy a legelőnyösebb ajánlattevővel, ha az különben is bizalmat érdemel, egy évre szerződést kössön.

52. A Földhitelintézet jelenti, hogy az utolsó ülés óta a következő alapítványok és hagyományok fizettettek be, u. m.:

Gróf Karácsonyi Guidó alapítványa	31500 frt.
Gróf Andrássy Gyula	1000 »
Békey Imre hagyománya	100 »
Ebenhöch Ferencz hagyománya	50 »
Weber N. János	200 »

53. Az ügyész a következő újabb hagyományokról tesz jelentést, u. m.:

Bergh Károly 1886. december 7-én kelt végrendelete és 1889. jún. 6-án és 14-én kelt végrendelete alapján 1000 frt hagyományt rendelt az Akadémiának, mely összeget örökösei legfőljebb egy év lefolyása alatt tartoznak lefizetni vagy biztosítani.

Edelspacher Péter az Akadémia részére 1000 frtot hagyott, mely az örökhatáronak 1889. január 10-én bekövetkezett halálától számítandó 3 év alatt fizetendő be Kovács Kálmán nyug. miniszter tanácsos 1889. május 6-án alkotott végrendeletében 200 frtot hagyott az Akadémiának, mely összeg rövid idő múlva be fog fizetetni.

Szeless László végrendeletének 6. pontjában 2500 frtot hagyott az Akadémiának. Tudomásul van s az ügyész eme hagyományok nyilvántartására utasított.

54. A főtitkár jelenti, hogy a budapesti leszámítoló és pénzváltóbank Beck Miksa pályadíj czímen 400 frtot fizetett be, hogy ez összeg a budapesti bankok utolsó 25 évi történetét tárgyzó pályamű díjazására fordíttassék.

Tudomásul van. Bejelentendő az összes ülésnek.

55. Az ügyész Szöllösy Albertina hagyománya ügyében megújítja f. évi márczius 10-én tett jelentését s újabb nyomatékos érvekkel támogatja abbéli javaslatát, hogy az örökösök ajánlata 20%-os egyezségi összegre nézve fogadtassék el. Elfogadtatik.

56. Az ügyész jelenti, hogy az ilinyi birtokra vevő ajánlkozik, s indítványozza hogy a valódi érték megbecsülésére Kodolányi Antal, földhitelintézeti birtokbecslő, kérezzék föl.

Elfogadtatik.

57. Chyzer Kornél l. t. részletes jelentést nyújt be a széphalmi kert vízvezetékével járó költségekre nézve.

Chyzer úr fölkéretik, hogy a bemutatott költségvetésében kiszámított 1200 frt erejéig a vízvezetési munkálatot hajtassa végre.

58. Ugyancsak Chyzer Kornél l. t. jelenti, hogy a széphalmi erdőre vevő van, a ki az állományért 10.000 frtot ajánl s ez összeget öt részletben kívánna lefizetni.

Az ajánlat kellő — például jelzálogi — biztosíték kikötése mellett elfogadtatik.

## HARMINCZHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1889. november 25.

BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND akad. elnök úr elnöklése alatt.

233. Tóth Lőrincz r. t. felolvassa emlékbeszédét Ökröss Bálint l. tagról.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

234. Berczik Árpád l. t., mint a Kóczán Ferencz alapítványából kiirt színműpályázat bíráló bizottságának előadója felolvassa jelentését az 1889. évi pályázatról, a mely szerint a VII. számú «Kelet népe nyugoton» jeligéjű, István vezér című öt felvonásos színműnek javasolja a jutalom kiadását.

A bíráló bizottság javaslata elfogadtatván, a felbontott jeligés levélkéből *Szász Károly* neve tünt elő.

235. Az elnök a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleinek elégetésére fölkéri Heinrich Gusztáv és Daday Jenő tagokat, kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

236. A főtitkár a következő jelentést teszi :

Tisztelt Akadémia! Temetésről jöttünk ez ülésre! Az Akadémia egyik főtisztviselőjét, kedves tisztársamat, a II. osztálynak tíz év óta titkárát, a történettudományi bizottság elnökét, *Pesty Frigyes* r. tagot temettük el. Egy fáradhatatlan buzgalmu tudost temettünk el, kit nagy érdemeiért mindannyian tiszteltünk, s egy kedves társat, kit nemes tulajdonaiért mindannyian szerettünk. Hat héttel ezelőtt ép ez órában, ép e helyen szorított velünk utólszor kezét. Előttem áll még hatalmas alakja, melyet a betegség már meggörnyesztett, jóságos arcza, melyre a gyakori szenvedés mély barázdákat vont, szelid mosolya, melylyel biztatott, hogy a főtitkári szobában, ha szemben fogunk is ülni, de együtt egy célra fogunk dolgozni. Hihettük volna-e akkor, hogy ez volt utolsó megjelenése az Akadémián s hogy ő lesz az első halott. kinek elhunytát nekem majd be kell jelentenem. Eltűnt körünkből örökre de nevét kegyelettel őrzi meg az Akadémia és a magyar irodalom története, s emléket szeretettel őrzi meg szívünk.

Elhunytáról gyászjelentést adott ki az Akadémia s ravatalára koszorút tett le az összes Akadémia, s külön a II. osztály és a történettudományi bizottság; a gyászháznál az osztály nevében mostani helyettese intézte hozzá a bucsúsózt. Tudományos érdemeit a II. osztálynak egy tagja fogja majd körünkben méltatni.

Az Akadémia fájdalommal résztvevővel veszi tudomásul nagyérdemű tagjának elhunytát s felhívja a II. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

237. A II. osztály, *Pesty Frigyes* osztálytitkár elhunytá alkalmából, 1889. nov. 24-én tartott rendkívüli értekezletéből:

a) Felkéri az összes ülést, hogy b. e. *Pesty Frigyes* gyászoló özvegyéhez részvét-iratot intézzen.

Elfogadjatik.

b) Szilágyi Sándor r. t. indítványára megkéri az Akadémiát, hogy az elhunyt osztálytitkár özvegyének nyugalmaztatása ügyében az Igazgató-Tanácsnál indítványt tenni méltóztassék.

Kiadatik véleményadásra az osztályelnökökből és titkárokból, valamint az indítványozóból álló bizottságnak.

238. A főtitkár bejelenti Ahlquist Ágost külső tagnak, a helsingforsi egyetemen a finn nyelv és irodalom tanárának f. évi november 20-án bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalommal résztvevővel veszi tudomásul a nyelvtudomány ezen kiváló művelőjének elhunytát és felhívja az I. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

239. Felolvassa a m. kir. miniszterelnök úrnak november 14-én kelt átiratát, melyben az Akadémiát értesíti, hogy ő cs. és apost. kir. Felsége a M. Tud. Akadémiának a konstantinápolyi történelmi kutatók czéljaira szolgáló segélyösszegnek engedélyezéseért kifejezett, hálás és hódolatteljes köszönetét tudomásul venni s egyúttal megengedni méltóztatott, hogy az említett összegből fenmaradt 2354 frt 18 kr. a további kutatások költségeire, elszámolás kötelezettsége mellett, a m. tud. Akadémiánál meghagyassék.

Tudomásul és ahhoz tartásul szolgál.

240. Felolvassa a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak november 4-én kelt átiratát, melynek kapcsán megküldi a spanyol kir. államlevéltárban (Simancasban) levő magyar vonatkozású történelmi okiratok jegyzékét s kérdést intéz, kíván-e az Akadémia még további diplomáciai eljárást ez ügyben?

Köszönettel vétetik s a jegyzék jelentéstétel végett kiadatik a II. osztálynak.

241. Felolvassa a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak november 17-én kelt átiratát, melylyel átteszi az Akadémiához dr. Kunoss Ignác okl. tanár-jelöltnek állami segélyért benyújtott folyamodását, hogy Konstantinápolyban a török nyelvet és irodalmat továbbra is tanulmányozhassa.

Kiadatik jelentéstétel végett az I. osztálynak.

242. Felolvassa dr. Haynald Lajos ig. és t. tagnak Kalocsán, október 24-én kelt levelét, melyben köszönétét fejezi ki a papi jubileumára az Akadémia részéről hozzá intézett üdvözlőkérdésért

Tudomásúl szolgál.

243. Felolvassa a szerb kir. Akadémia október 30-án kelt átiratát, melyben kéri, hogy a konstantinápolyi küldöttségtől a szultán ő felsége titkos levéltárában fölfedezett s a Szt.-Stepan-Bania monostor alapítására vonatkozó oklevelet másolatban sziveskedjék átengedni, hogy kinyomatását a szerb Akadémia minél előbb megkezdhesse.

Kiadatik véleményes jelentéstétel végett a II. osztálynak.

244. Felolvassa az I. osztály jelentését a keszthelyi m. kir. gazdasági intézet tanárainak folyamodása tárgyában, a melyben egy magyarázó gazdasági műszótár kiadásához az Akadémia támogatását kéri. Az osztály, a nyelvtudományi bizottság véleményének meghallgatása után és tüzetesen kifejtett okadatolása alapján, nem ajánlja a kérelem teljesítését.

Az osztály véleménye, mely a folyamodóknak megküldendő lesz, elfogadtatik.

245. Az I. osztály az akadémiai székfoglalók ügyében kiküldött bizottságba maga részéről Hunfalvy Pál és Gyulai Pál r. tt., a II. osztály Pulszky Ferenc t. és Pauler Gyula r. tt., a III. osztály Than Károly és Szabó József r. tagokat küldi ki.

A bizottság felhivatik működésének megkezdésére.

246. Az I. osztály jelenti, hogy a Nyelvtudományi Bizottság dr. Munkácsi Bernátot segédtagjává választotta.

Az Akadémia e választást helybenhagyja.

247. A II. osztály elnöke jelenti, hogy Pesty Frigyes osztálytitkár súlyos betegsége miatt akadályozva lévén az osztálytitkári teendők végzésében, a helyettesítéssel Pauer Imre r. tagot bízta meg.

Tudomásúl szolgál.

248. A II. osztály jelenti, hogy Cholnoky Sándor dunaföldvári ügyvéd egy jogbölcséleti munkát küldött be megbirálás és esetleg kiadás végett. Az osztály a kérdéses kézirat megbirálására nem vállalkozik.

Tudomásúl vétetik.

249. A II. osztály engedélyt kér, hogy Wosinszky Mór, mint vendég, «A prae-historicus idők eddig ismert legősibb temetkezési szokása stb.» című értekezését az osztály egyik ülésén személyesen olvashassa fel.

Az engedély megadatik.

250. A III. osztály az Edl Kálmán-féle orvosnövendéki ösztöndíj ügyében indítványozza, hogy a pályázat ezentúl a bécsi cs. kir. egyetem orvoskari dékáni hivatalának is küldessék meg a fekete táblán leendő kihirdetés végett. Azon esetre, ha ily módon sem fognának pályázók találkozni, az osztály majdan javaslatot fog tenni az ösztöndíj szabályzatának megváltoztatása tárgyában.

Az indítvány elfogadtatik.

251. A III. osztály ajánlja, hogy néhai Tóth Ágoston l. t. hátrahagyott értekezése «Franciaország határaitól» mint becses chartographiai dolgozat, az Akadémia kéziratárában helyeztessék el.

Elfogadjatik.

252. A III. osztály a Könyvkiadó Bizottságban megüresült helyre *Heller Ágost* l. tagot választotta meg.

Tudomásúl szolgál.

253. A főtítkár felolvassa az Akadémiai Értesítő átalakítása ügyében kiküldött bizottság 1889. november 11-én tartott üléséről fölvett jegyzőkönyvet, mely szerint a bizottság egyhangulag kijelenti, hogy a tervezett átalakítást czélszerűnek, sőt szükségesnek tartja, s a részletekre nézve ajánlja, hogy

a) Az Emlékbeszédek, mihelyt a folyó kötet befejeződik, többé ne külön füzetben, hanem mint összes ülési felolvasások, szintén az Akadémiai Értesítőben adassanak ki, kellő számú különnyomatot bocsátván a felolvasó rendelkezésére.

b) Az Értesítő ne csak a nyilvános ülések, hanem az osztályértekezletek és állandó bizottságok tárgyalásairól is hozzon tudósítást, kiszemelvén belőlök azokat, a melyek tágabb köröket is érdekelhetnek.

c) A nem-tagok értekezéseiről közölt ismertetésekben említessék meg, hogy mely tagok ajánlata következtében fogadtatott el az illető értekezés kinyomatásra.

A tervezett Értesítő költségvetése ez:

Egy-egy 4 íves füzet (minta szerinti papíroson) 1000 példányban, $\frac{2}{3}$ -rész borgisz $\frac{1}{3}$ -részben petit szedése és nyomása.....	124	frt	—	kr.
Borítékja az Almanach papírosán .....	8	>	—	>
Fűzése .....	5	>	60	>
Írói díja (2 ív után).....	60	>	—	>
Összesen...	197	frt	60	kr.

tehát az egész évfolyamé kerek számban 2400 frt.

Eddigél az Évkönyv, Értesítő és Almanach együttvéve került 2000, az Emlékbeszédek nyomtatása pedig mintegy 600 frtba; de minthogy az Évkönyv és Almanach jó nagy része ezentúl az Értesítőbe olvad bele, e háromra és az Emlékbeszédek nyomtatására az 1890-ki költségvetésben nem szükséges többet fölvenni, mint 3000 frtot, a mi csak 400 frtnyi tétel-növekedést fog okozni.

Az Értesítő Előrajzát a bizottság következőleg állapítja meg:

1. A M. T. Akadémia 1890-től kezdve «Akadémiai Értesítő» czímmel havi folyóiratot ad ki, mely négy nyomtatott ívnyi tartalommal, minden hónap 15-én jelenik meg. Szerkeszti a főtítkár.

2. Az Értesítő az Akadémia Igazgatósági-, Összes- és Osztályüléseiről a tárgyalásokat jegyzőkönyvi alakban, de az üléseken felolvasott emlékheszédeket, jelentéseket, bírálatokat, valamint az értekezések kivonatait is (ha ugyan azok a kivonatozásra alkalmasak) a külön cikkek során közli. Az osztályértekezletek és az állandó bizottságok tárgyalásait is ismerteti, kiszemelvén belőlök azokat, a melyek tágabb köröket is érdekelhetnek.

3. Az Akadémia a saját kiadásában és a segítségével megjelent munkák- és folyóiratokról nem bírálatokat, hanem tartalmias ismertetéseket közöl, a szokásos tiszteletdíj mellett, vagy az illető szerzők és szerkesztők, vagy megbízható szakférfiak tollából, különös tekintettel a szabatos rövidsége.

4. Az Akadémiai Értesítőt díjtalanul és bérmentve kapják: az Akadémia

minden rendü beltágjai; továbbá alapítvány-tevői, a hazai tudományos társulatok és intézetek, valamint az olvasókörök és casinók, ha ez iránt az Akadémia főtitkári hivatalát január 1-ig megkeresik. Magánosok részére az évi előfizetési ár 3 frt.

Az előrajz, b. Radványzky Béla és Zichy Antal t. tagok észrevétele után, kik az Emlékheszédeket továbbra is a jelen alakban kívánták meghagyatni — 9 szóval 3 ellen elfogadtatott.

254. A főtitkár bemutatja az 1890-iki ülésor tervezetét.

Elfogadtatik.

255. A főtitkár bemutatja az Igazgató-Tanács 1889. november 24-én tartott ülése jegyzőkönyvéből az utolsó ülés óta bejelentett hagyományok jegyzékét.

256. Felolvassa a m. leszámítoló és pénzváltóbank felügyelő bizottságának 1889. november 22-én kelt átiratát, melyben Beck Miksa- pályadíj czímen 400 frtot bocsát az Akadémia rendelkezésére, oly czélból, hogy ez összeg a budapesti bankok utolsó 25 évi történetét tárgyaló munka megkoszorúzására fordíttassék.

Köszönettel vétetik s a pályázat módozatainak megállapítására a II. osztály útján a Nemzetgazd. bizottság kéretik fel.

257. Bemutaltatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az Akadémia kiadásában ez idő alatt megjelent munkák, ily renddel:

#### I. Testületektől.

- Bergen.* Bergens Museum. — Aarsberetning for 1888.
- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XVI. Nr. 8.
- Bukarest.* Academia Română. — a) Nunta la Români; b) Psaltirea Scheiana. Tomul I.
- Firenze.* Società Italiana di Antropologia e di Etnologia. — Archivio. XIX. Vol. 2. Fasc.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. Tome XXIII. Liv. 5.
- London.* Royal Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 11.
- Mecklenburg-Schwerin.* Verein für mecklenburgische Geschichte u. Alterthums-Kunde. Jahrbücher, 54-er Jahrg. Royal Society of Canada. — Proceedings for the year 1888. Vol. VI.
- Montreal.* (Canada.) Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. III. Nr. 7.
- Moszkva.* Société Archéologique Impériale. — Huitième congrès Archéologique. Société Impériale des Naturalistes de Moscou. — Nouveaux mémoires. — Tome XV. Livr. 6.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — a) Georg Simon Ohm's wissenschaftliche Leistungen; b) Ueber die Molekularbeschaffenheit der Krystalle; c) Gedächtnissrede auf Karl von Prantl; d) Ueber die historische Methode auf dem Gebiet des deutschen (Civilprocessrechts; e) Abhandlungen der philosophisch-philologischen Classe. XVIII. Bd. 2. Abt.; f) Abhandlungen der historischen Classe. XVIII. Bd. 3. Abt.; g) Sitzungsberichte der philosoph. philolog. u. histor. Classe. 1889. Heft. 3; h) Sitzungsberichte der mathem. physikal. Classe. 1889. Heft. 2.
- Napoli.* R. Accademia delle Scienze Fische e Mathematiche. — Atti. Serie II. Vol. III.



- Napoli.* R. Accademia delle Scienze Morali e Politiche. — *a)* Rendiconto Anno XXVII; *b)* Atti. Vol. XXIII.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXVIII. Nr. 227.
- Rio-Janeiro.* Brasiliai kormány. — Revista do Observatorio. Anno. IV. Numb. 9.
- Róma.* Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter. — *a)* Statistica dell'istruzione elementare per l'anno 1885/6; *b)* Statistica dell'istruzione secondaria e superiore. 1886/7.; *c)* Annali di statistica Fasc. XVIII.; *d)* Statistica giudiziaria penale. 1887.; *e)* Statistica giudiziaria civile e commerciale. 1887.; *f)* Statistica delle opere pie. Sicilia e Sardegna.
- R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. V. Fasc. 1—4.
- St. Pétersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. Izvesztia. T. XXIV. Kn. 6. T. XXV. Kn. 3.
- Strassburg.* Historisch-Literarischer Zweigverein des Vogesen Clubs. — Jahrbuch. V. Jahrg.

Kais. und. Kön. Kriegs-Archiv. Bécs. Mittheilungen. IV. Bd.

Historischer Verein für Steiermark. Graz. — Mittheilungen. XXXVII. H. u. Beilage (Sfüria illustr.) 25—32. iv.

Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften Prága. — O theorii forem bilinearnych. K. K. archaeologisches Museum. Spalato. — Bolletino. Anno XII. Nr. 10.

K. K. galizische Landesschulrath. Lemberg. — Sprawozdanie o stanie szkol w latach szkolnych: 1884—1888.

Kereskedelemügyi m. k. minisztérium. Budapest. — A kereskedelemügyi miniszter 1888. évi jelentése.

Orsz. m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1889. 7. füz.: *b)* Ugyanaz magyar és német szöveggel. IX. évf. jan.—jún.

Magyar jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XLVI.

Szent-István-társulat Budapest. — *a)* Katholikus Szemle 1889. 1—4. füz. *b)* Régi magyar egyházi írók. I. II. köt. *c)* A róm. kath. egyház története Magyarországhán. I. II. köt. *d)* Házi könyvtár. XXX. XLIX. *e)* XI. Inceze pápa; *f)* XIII. Leo pápa élete.

M. kir. Ferencz-József tudomány-egyetem. Kolozsvár. — Beszédek. 1889. Fasc. I. II. Alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettud. egylet. Gyulafehérvár. II. Évkönyv. Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Viestnik. God. XI. Br. 4.

A ciszterci kiváltságos szent rend személyzetének névtára. 1888/9.

Az aszódi evang. gymnas. Értesítője. 1888/9.

A máramaros-szigeti helyvét hitv. lyceum Értesítője. 1888/9.

## II. Magánosoktól.

Dr. Havass Rezső. Budapest. — Fasti di Zara stb.

Dr. Duka Tivadar. London. — Ugor languages.

Nagyváthy Kálmán. Pozsony. — *a)* Magyar practicus tenyésztető; *b)* Ugyanaz 3-dik kiadás.

Téglás Gábor. Déva. — *a)* Ampelum; *b)* Római márványbánya a Bisztravölgyben;

c) Adalékok Dacia felirattanához; d) Római kőbányászat; e) Ujabb adalékok Dacia felirattárához.

Dr. Koltai Virgil. Győr. — Győr színészete. I. rész.

A M. T. Akadémia Nemzetg. és statiszt. bizottsága. Budapest. — Planum erigendae eruditae societatis Hungaricae alterum elaboratius.

Teza Emil. Padua. — a) T. Guicciardini alla morte di Clemente VII.; b) Osservazioni di un lettore; c) La società bibliaca d'inghilterra etc.; d) A proposito di canti popolari; e) Quali parti della Divina Commedia fossero tradotte in armeno; f) Di una antologia inedita di versi spagnoli fatta nel secento; g) Tomasso Gray. (Két péld.)

Dankó József. Esztergom. — Magyar egyházi bibliografiai érdekességek.

Apéry P. Konstantinápoly. — Contribution a l'étude de la fièvre dengue.

Kammermayer Károly. Budapest. — Budapest régiségei. 1. füz.

Gróf Sztáray Antal. Budapest. — A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray-család oklevéltára.

Rosty Kálmán. Kalocsa. — Jézus szentséges szívének virágos kertje hazánkban.

### III. Nyomdaktól.

Görög-keleti egyházmege nyomd. Arad. Calendariu. 1890.

Réthy és fia. Arad. — Emlékirat.

Alexi. Brassó. — Bukaresti magyar képes naptár. 1890.

Hornvánszky Viktor. Budapest. — a) A zsoltárok könyve; b) Új testamentom; c) 1888. törvényczikkek; d) 1876-i Törvények. II. füz.; Illusztrirter protestantischer Hauskalender. 1890.; f) Protestáns árvaházi képes naptár. 1890.; g) Törvényczikk a kisajátításról; h) 1881-iki országgyűlési törvényczikkek; i) A büntettekről stb.; k) A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. XII.; l) Szent Pál levelei; m) Keresztýén népharát. IV. évf. 10. sz.; n) Turisták lapja. I. évf. 5. sz.; o) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. VI. évf. 8. sz.; p) Orsz. középisk. tanáregyesületi közlöny. XXIII. évf. 2. füz.; r) II. Ulászló királynak ajánlott Codex; s) Postakarékpéztári közlöny 1889. 10. sz.; t) Magyar Nyelvőr, XVIII. köt. 10. füz.; u) Mészeti Lapok. X. évf. 10. sz.; v) Magyar nyelvtört. szótár. I. köt. 10. füz.; x) M. kir. posta- és távir. rendeleték tára. 1889. 52—58. sz.; y) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1889. 47—49. sz.; z) Slovenské noviny. Roč. IV. 114—129. sz.

Schodich Lajos. Felső-Eőr. — a) Neuer Bilder-Kalender. 1890.; b) Illusztrirter Bauernkalender. 1890.; c) Illusztrirter Marien-Kalender, 1890.; d) Illusztrirter Volkskalender 1890.; e) Katholischer Haus-Kalender. 1890.; f) 3 apróbb nyomtatvány.

Wajdits József. Nagy-Kanizsa. — a) Nagy képes magyar népnaptár. 1890.; b) Szűz Mária kis képesnépnaptára. 1890.; c) Szűz Mária nagy képes népnaptára 1890.

Főegyházmege nyomdája. Nagy-Szeben. — Procesul de presă.

Steinfeld Béla. Sárospatak. — Az alsózempléni egyházmege 1889. jegyzőkönyve. Szakolczai nyomda. — a) Skola reči Slovenskej I. soč.; b) Žiwý Ručenec; c) Kazatelna, Roč. X. Číslo 1.; d) Ruženka Jedlohradská; e) 33 apróbb nyomtatvány.

Székesfehérvár és vidéke nyomd. Sz. Fehérvár. — A fehérmegyei tanítóegyesület Értesítője. 1889.

Kirchner özv. Versecz. — Illustr. Hauskalender. 1890.  
Bittermann N. Zombor. — a) Jegyzőkönyv; b) Körendelet.

#### IV. Saját kiadásbelli munkák.

Emlékbeszédek. VI. 1. sz. és Czímlap az V. kötethez.  
Sexti Pompei Festi de verborum significatu quae supersunt cum Pauli epitome.  
Erdélyi országgyűlési Emlékek. XIV. köt.  
Archaeologiai Értesítő. Új folyam. IX. köt. 4. sz.  
Természettud. Értekez. XIX. köt. 6. sz.

### HARMINCZHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. (nyelv- és széptudományi) osztály kilenczedik ülése.

1889. december 2-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

259. *Thewrewk Emil* r. t. felolvassa «A magyar zene tudományos tárgyalásáról» című értekezését.

Bírálatra adatik.

260. *Bogisich Mihály* l. t. a magyar zene történelmére igen nevezetesnek tartja azon adatot, melyet P. Thewrewk Emil épen most fölolvastott értekezésében megemlített, t. i. hogy Podhorszky L. l. t. szerint a párisi Bibliothéque Nationale kézíratai között egy XIV. századbéli kézirat van, a mely magyar dallamokat foglal magában s ennél fogva indítványozza, hogy az elnökség szólítsa föl Podhorszky Lajos l. tagot ez adat hővebb felvilágosítására, melynek alapján aztán esetleg a kézirat kikülszönzésére intézkedések volnának teendők.

Az indítvány elfogadtatott.

261. *Simonyi Zsigmond* l. t. bevégzi a «Kombináló szóalkotásról» tavaly megkezdett értekezését «Analogiai és szövegyítés» czíme alatt Rövid kivonata ez:

*Simonyi Zsigmond* l. t. *Analogia és szövegyítés* czíme alatt folytatja tavali értekezését a kombináló szóalkotásról. Ez abban áll, hogy két-két rokonjelentésű vagy ellentétes szó egymás hangalakját módosítja, illetőleg egymással összeelegyedik, úgy hogy egy harmadik, egészen új szó keletkezik. Így lett pl. *csatázik* és *barangol* szóból *csatángol* (*csatrángol*): így olvadt össze a *tűr* és *tartóztatja magát* ezzé: *tűrtörteti magát*; a *tömény* és *számtalan* ezzé: *töménytelen*, *táméntalan*, *száméntalan* stb. — Ezúttal a fölolvadó egyes tájszókat magyaráz ily módon. pl. *mengyek* = *menek* + *megyek*; *ócsáll* = *ócsari* + *becsméll*; *ragadáncs* = *ragadály* + *hogáncs*: *sanyavész* = *sanyarú* + *csenevész*; *tonka* = *tompa* + *csonka*; *végestelen-végig* = *véges-végig* + *végtelen-végig* stb. Így a *józan* melléknévnek *rózan* alakját a *részeg* ráhatásából magyarázza. — Ezután azzal a kérdéssel foglalkozik, milyen befolyása van a szövegyítésnek a szóképzők alakjára; s arra az eredményre jut, hogy ily módon egész új képzők állhatnak elő, s kifejti

ennek fontosságát az egész szóképzés történetére. Így pl. az egy *gyalogol* ige szülte szerinte ezt az egész szócsoportot: *lovagol*, *kutyagol*, *szamaragol*, *házagol*; az egy *ájazó* főnév ezeket: *állazó*, *szájazó*, *orrozó* stb. — Végül, minthogy eljárását nagyon merésznek s fölforgatónak mondták, hivatkozik sok jeles külföldi nyelvészre, kik máris alkalmazták e módszert egyes szófejtő kísérletekben, s egyúttal ismertet egy-két újabb munkát, mely általában az *anaologia* jelenségeivel foglalkozik.

Birálatra adatik.

## HARMINCZNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály kilenczedik ülése.

1889. december 9-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

263. Thaly Kálmán r. t. A konstantinápolyi újabb kutatások (jelentés).

Tudomásul szolgál.

264. Matlekovits Sándor l. t. b. Wüllersdorf és a szabad kereskedelem meghonosítása az osztrák-magyar monarchiában.

Tudomásul szolgál.

## HARMINCZKILENCZEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1889. december 16.

B. EÖTVÖS LORÁND akad. elnök úr elnöklése alatt.

266. Az elnök a szerb kir. Akadémia két tagját. Kujundesics Milán és Valtroviics Mihály urakat, kik a mai ülésen mint vendégek részt vesznek, az Akadémia nevében szívesen üdvözli.

267. Keleti Károly r. t. felolvassa emlékbeszédét Hunfalvy János igazgató és rendes tagról.

Az Emlékbeszédek során közrebocsátatik.

268. A főtitkár bejelenti *Apáthy István* r. tagnak, a magyar jogtudományi irodalom nagyérdemű munkásának, a magyar kereskedelmi, váltó- és csőd törvény codicatorának december 4-én és *Abel Jenő* l. tagnak, a fáradhatatlan buzgalmű és nagy tehetségű fiatal nyelvésznek december 13-án bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalommal veszi tudomásul nagyérdemű két tagjának elhúnytát és felhívja a II., illetőleg az I. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

269. Előterjeszti Szabó István l. tag december 2-án kelt levelét, melyben ötven éves akadémiai tagságára hozzá intézett üdvözlő iratért köszönetét fejezi ki. Örvendetes tudomásul van.

270. Előterjeszti az I osztály véleményét Moldován Gergely és Alexics György folyamodásáról, melyben azt kéri, hogy bizasanak meg egy román-magyar és magyar-román szótár megírásával és számukra a Fekésházy-díj utalványoztassék. — Az I. osztály indítványozza, hogy a folyamodás, minthogy a Fekésházy-alapítványt a közoktatási minisztérium kezeli, az illetőknek adassék vissza azzal az utasítással, hogy folyamodjanak a minisztériumhoz.

Elfogadtatik.

271. Előterjeszti az I. osztály jelentését a vallás- és közoktatási minisztériumnak Kunoss Ignác érdekében az Akadémiához intézett leiratáról. — Az osztály előadja, hogy az Akadémia Kunoss Ignác tudományos törekvéseit eddig is támogatta, a mennyiben török irodalmi és nyelvészeti munkáit díj mellett kiadta s ily alakban esetleg ezután is támogatni fogja, azonban ösztöndíjak osztása nem az Akadémia, hanem a minisztérium feladatai közé tartozván, a kérelmet nem teljesítheti.

Elfogadtatik.

272. Olvassatik a vallás- és közoktatásügyi miniszternek sürgős elintézésre a II. osztályhoz áttett átirata, melyben az Akadémiát fölhívja, hogy a müncheni bajor kir. állami levéltárban levő Hunyadi-levéltár megszerzése végett az Akadémia is ajánljon fel kéziratárából bajor vonatkozású kéziratokat csere-anyagul. — Az osztály az akadémiai kéziratár rendezőjének jelentése alapján előterjeszti, hogy ily természetű kéziratok az Akadémia levéltárában nem találhatók.

A jelentés fölterjesztendő a közoktatási minisztériumhoz.

273. A II. osztály előterjesztést tesz, hogy az összes Akadémia kebeléből küldetnék ki egy «millenium-bizottság», a mely a fölött tanácskozzék, hogy az Akadémia mikép ünnepelje meg majdan a milleniumot.

Elfogadtatik s az osztályok felhivatnak, hogy e bizottságba két-két tagot válasszszanak.

274. A II. osztály a konstantinápolyi tudományos kutatások eddigi eredményének feldolgozása és a török állami levéltárban megindítandó munkálatok ügyében jelenti, hogy az elsőt illetőleg az osztály ülésein felolvasandó jelentések fognak számot adni, a másodikra végre pedig Vámbéry Ármin, Thaly Kálmán r. tagok, dr. Vélies Antal és dr. Kunoss Ignác urakból álló küldöttség kérését föl.

Tudomásúl van.

275. A II. osztály az összes üléstől hozzá intézett kérdésre válaszolja, hogy a török császári könyvtárból eredetiben elhozott St.-Stepan Banja kolostor alapító levelének facsimiléja a szerb tudományos Akadémiának megküldhető és egyúttal az eredetinek lefényképeztetése is megengedhető.

A javaslat elfogadtatik.

276. Az Archaeologiai bizottság Szalay Imre közoktatásügyi osztály-tanácsost segédtagjául megválasztotta és e választás helybenhagyását kéri.

Helyben hagyatik.

277. A főtitkár jelenti, hogy a Széchenyi bizottság Fraknoi Vilmos m. elnök elnöklete alatt megalakult, és magát Majláth Béla és Grünwald Béla I. tagok beválasztásával kiegészítette.

Tudomásúl van.

278. A budapesti kir. törvényszék büntető osztálya december 12-én kelt átiratában fölkéri az Akadémiát, itélné meg, minő tudományos bece van egy bizonyos írórópiratainak, a kinek elmebeli állapotát legközelebb szakértőileg fogják megvizsgálni.

Az Akadémia nem érzi magát hivatottnak arra, hogy valaki elméleti állapotának megvizsgálásában bírálatokkal vagy nyilatkozatokkal segítse.

279. Jakab Elek r. t. indítványozza, hogy Bálinth Gábor, Konstantinápolyban tartózkodó nyelvész hazánkba hazatérhetését az Akadémia mozdítaná elő.

Kiadatik az I. osztálynak.

280. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok, ily rendben:

### I. Testületektől:

- Baltimore.* Johns Hopkins University. — Circulars. Vol. IX. Nr. 76.  
*Belgrád.* Académie Royale. — Glasznik. Kn. 70.  
*Bucurest.* Academia Română. — a) Analele. Ser. II. Tom. X. Partea administrativa si desbaterile; b) Analele. Ser. II. T. X. Memoriile sectiunii istorice.  
*Cambridge.* (Massachusetts.) Museum of comparative Zoölogy. — Bulletin. Vol. XVII. 5.  
*Firenze.* Società entomologica italiana. — Bulletino. An. XX. Trim. 1/2.  
*Göttingen.* Kön. Gesellschaft der Wissenschaften. — Abhandlungen. XXV.  
*Helsingfors.* Commission Géologique de la Finlande. — Kartbladet. Nr. 12—15.  
*Leipzig.* Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift. XLIII. 3. H.  
*London.* Angol kormány. — Agricultural Returns of Great Britain. 1889.  
 » R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. XI. Nr. 12.  
*New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXVIII. Nr. 228.  
*Paderborn.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. — Zeitschrift. 47. Bd.  
*Posen.* Tudományos társulat. — Ročniki. XVI. köt.  
*Róma.* Közoktatásügyi miniszter. — Cataloghi dei codici orientali etc. Fasc. 4.  
*St.-Petersburg.* Acad. d. Science. — Bulletin. I. Nr. 2. (2 péld.)

K. Akademie der Wissensch. Bécs. — Anzeiger. 1889. 19—24. sz.

Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1889. Nr. 11. 12.

Tudományos Akadémia. Krakó. — Bulletin 1889. Nr. 8. 9.

K. K. deutsche Carl-Ferdinands Universität. Prága. — Personalstand. 1889/90.

K. K. Archæologisches Museum. Spalato. — Bolletino. 1889. Nr. 11.

Società Adriatica di Scienze Naturali. Trieste. — Bolletino Nr. VIII., IX., 1. X.

A M. T. Akadémia főtitkári hivatala, — Budapest — a) Növényhonosítási kísérletek Fiumében, 1881—1885.; b) Természettud. füzetek. 1877. 3. 5. füz.; c) Magyar mérnök- és építészegylet közlönye. XII. 1—12. füz.; d) Étude de statistique nationale; e) Jelentés a budapesti egyetem állapotáról 1867/8—1874/5.; f) Aperçu statistique; g) Vorlage; h) A m. kir. tudományegyetem személyzete 1867—1868.; i) Vélemény; k) Les recidives

de la Grand-Bretagne; *l*) Mortalitäts-Beobachtungen; *m*) A váradi püspökség története; *n*) Statistik der Epidemie; *o*) Gorove István emlékezete; *p*) Zur Reform der Statistik der Edelmetalle; *r*) Pázmándi Horvát Endre; *s*) A sors játéka; *t*) Graf Stefan Széchenyi (3 példány); *u*) Russische Criminal Statistik, 1873.; *v*) Loi et reglement (2 példány); *x*) Loi sur l'organisation des affaires de l'hygiène publique. (2 péld.); *aa*) Exposé décennal de la situation du royaume; *bb*) Twenty-second annual report; *cc*) 7 péld. különf. Emlékbeszéd; *dd*) 3 péld. különf. Schematismus; *ee*) Kimutatások az állami közutak és vasutakról 1887.; *ff*) A budapesti keresk. Akadémia 30-dik évi jelentése.

M. kir. állami számvevőszék. Budapest. — Állami zárszámadás 1888-dik évre, részletes jelentés és részletezés 1—7. füz.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Évkönyv. XVII. évf. 8. XVIII. 3. Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XVII. 9.

Délmagyarországi természettudományi társulat. Temesvár — Természettudományi füzetek. XIII.  $\frac{1}{4}$  füz.

A magyarországi kegyes-tanítórend névtára. 1889/90.

A naszódi gör. kath. gymnasium XX. jelentése.

## II. Magánosoktól.

Fenyvessy Ferencz. Budapest — *a*) Felső oktatásunk reformja; *b*) Felső oktatásunk reformja. Válasz az «Egyetértésnek»; *c*) Széchenyiről és Deákról. (2 példány.)

Sayous Edouard. Paris. — Études sur la religion romaine et le moyen age oriental.

Lánczy Gyula. Kolozsvár. — Történelmi kor- és életrajzok.

Milleker Bódog. Temesvár. — Varadia története.

Dr. Sziklay János. A Balaton és vidéke. I. füzet.

A M. T. Akadémia archaeologiai bizottsága. Budapest. — Kunsthistorischer Atlas. I. Abtheilung.

Smirnoff J. Kazán. — Cseremiszi.

Dobay János. — Gyula. Békés-vármegye. 1848—1849.

## III. Nyomdákától.

Gör. kath. seminárium nyomd. Balászfalva. — *a*) Pentecostariu; *b*) Abecedariu.

Alexi nyomdája. Brassó. — *a*) Grammatica limbei romanesci; *b*) Bukaresti képes naptár.

Brózsa Ottó. Budapest. — *a*) Magyar Compass; *b*) Budapesti Lloyd. X. 175—177. sz. *c*) Ankündigungsblatt. VII. Nr. 156—158; *d*) Váczi Híradó. I. 1—3. sz.; *e*) Pester Medicinisch-Chirurgische Presse. 1889. Nr. 42—49; *f*) Magyar Molnár. I. évf. 2—6. sz.; *g*) Typographia. XXI. évf. 43—49. évf.

Hornyánszky Viktor. Budapest. *a*) Községi közlöny. XI. évf. 44—47. sz.; *b*) Slovenské noviny. Roč IV. Čís. 130—140.; *c*) Posta- és távirtda rendeletek tára.

1889. 59—63.; *d*) Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1889. 51., 53—56., 58., 59. sz.; *e*) Postatakarékpénztári közlöny. 1889. 11. sz.; *f*) Keresztyén népbarát. 1889. 11. sz.; *g*) Blätter für Bienenzucht. IV. Nr.  $\frac{8}{10}$ ,  $\frac{11}{12}$ ; *h*) Agenda; *i*) Közlekedés. 1889. 10. sz.; *k*) Méhészeti lapok. X. évf. 11. sz.; *l*) Felső nép- és polgáriskolai közlöny. 1889. 9. sz.; *m*) Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XXIII. évf. 3. füz.; *n*) A kereskedelemügyi miniszternek 1888. évi jelentése; *o*) A budapesti kereskedelmi ügynökök beadványa; *p*) Az ágost. hitvall. evangélikusok 1889-i közgyűlésének jegyzőkönyve.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — Statut.

Imreh Sándor. Maros-Vásárhely. *a*) Kis Székely naptár; *b*) Székely naptár.

Bleitz-féle nyomda. Nagy-Becskerek. — Hauskalender. 1890.

Drotleff Józ. Nagy-Szeben. — Michael Weiss, der Richter von Kronstadt.

Skarnitzel F. Szokolca. — *a*) Kázeň; *b*) 12 különféle apróbb nyomtatvány.

#### IV. Saját kiadásbeli munkák :

Nyelvtud. Értekezések. XV. 1. sz. és Czinlap a XIV. kötethez.

Történettud. Értekez. XIV. 5. sz.

Természettud. Értekez. XIX. 5. sz.

Mathemat. Értekez. XIV. 3. sz.

Mathemat. és természettud. Értesítő. VIII. 1. 2. sz.

### NEGYVENEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

#### A III. osztály kilencedik ülése.

1889. december 16.

Dr. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

282. König Gyula r. t. «A számfogalom fejlődéséről» című értekezésével székelt foglal.

Tudomásul vétetik.



## NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

a Magyar Tudom. Akadémia Értesítőjének XXIII. (1889.) évfolyamához.

	Lap.
Ahlquist Ágost elhunytáról jelentés.....	195
Akadémia folyamatos kiadványainak egy nyomdánál nyomtatása iránt intézkedés . . . . .	193
„ palotájában lakások bérbeadása . . . . .	193
Alapítványok és hagyományok befizetéséről jelentés . . . . .	193
Antal Géza a III. oszt. I. tagnak választatik . . . . .	132
Antolik Károly zárt levelének elhelyezése . . . . .	10
„ „ „A kifeszített hártályakon és üveglemezeken általa létesített hangidomokról“ . . . . .	136
Apáthy István elhunytáról jelentés . . . . .	202
Ifj. Apáthy István „A piócafélek külső alaktanáról“ . . . . .	145
Archaeologiai bizottság részére orsz. dotatio, s a műemlékek orsz. bizottságára s a régészeti kiadványokra vonatkozó miniszteri irat . . . . .	22
„ „ tagjai . . . . .	175
Asbóth Sándor a) „Az amyalkohol pyridia tartalmáról“ b) „A zsír hamisításának fölismeréséről“ . . . . .	145
Ábel Jenő elhunytáról jelentés . . . . .	202
<b>B</b> allagi Géza „Az 1839/40-ik évi országgyűlés visszhangja az irodalomban.“ Székf. . . . .	173
Balló Mátyás „A phytochemia egy új feladatáról“ . . . . .	50
Batizfalvy Sámuel „Emlékbeszéd dr. muraközi Rózsay József felett“ . . . . .	21
Bálinth Gábor segélyezése tárgyában Jakab Elek indítványa . . . . .	204
Bánóczy József „Emlékbeszéd Greguss Ágost felett“ . . . . .	9
Beck Miksa pályadíj . . . . .	194, 198
Benczur Gyula fölkéretik Trefort Ágoston s Rudolf trónörökös arcképeik lefestésére . . . . .	133

	Lap.
Bergh Károly végrendeleti hagyománya . . . . .	193
Beöthy Zsolt lemondása a könyvkiadó-bizottsági tagságról . . . . .	176
Berecz Károly régibb előlegtartozása elengedtetik . . . . .	9
Bérházban a lakberek leszállítása . . . . .	48
Bézsán-jutalomra beérkezett pályamű . . . . .	166
Bizottsági (állandó) választások . . . . .	175
Bizottságok (állandó) tagjainak megválasztásáról az osztályok jelentései . . . . .	136
Biztosító-Társaság jutalmára (amerikai valutakérdés) beérkezett pályaművek . . . . .	167
Bocheim Vendelin levele egy XV. századbeli magyar festőről . . . . .	23
Bogisich Mihály indítványa a párisi „Bibliothèque National“ kéziratrában létező s magyar dallamokat tartalmazó XIV. századbeli kézirat tárgyában . . . . .	201
Boros Gábor „Az attikai komédia kardaljai“ . . . . .	63
Budenz József „Az ugor nyelvek harmadik személynévmásáról“ . . . . .	63
Bulyovszky-pályázatról az I. oszt. jelentése . . . . .	127
Büntető-ügyben a budap. kir. törvényszéktől érkezett fülkérésre válasz . . . . .	203
<b>Classica-philologiai bizottság megalakulásáról jelentés . . . . .</b>	<b>152</b>
Chyzer Kornél számadásai a széphalmi birtok bevételeiről s kiadásairól . . . . .	8
„ „ jelentése a széphalmi birtokhoz tartozó erdő eladása tárgyában . . . . .	8
„ „ jelentése széphalmi dolgokról . . . . .	149
„ „ számadásairól jelentés . . . . .	193
„ „ jelentése a széphalmi kert vízvezetéki munkálatainak költségeiről . . . . .	194
„ „ jelentése a széphalmi erdő eladása tárgyában . . . . .	194
Cholnoky Sándor jogbölcséleti munkáját kéziratban bírálatra küldi be . . . . .	149
„ „ beküldött jogbölcséleti munkája tárgyában jelentés . . . . .	196
<b>Csapó Dániel özvegyének segély . . . . .</b>	<b>133</b>
<b>Czartoryski-jutalomra kiírt pályázatról . . . . .</b>	<b>167</b>
Czobor Béla „A pécsi székesegyház domborművei.“ Székf. . . . .	143
<b>Daday Jenő a III. oszt. I. tagnak választatik . . . . .</b>	<b>132</b>
„ „ „A nápolyi öböl rotatóriái.“ Székf. . . . .	173
Dóra-jutalomra (gabona-határidőüzlet) beérkezett pályaművek . . . . .	167
Duka Tivadar „Emlékbeszéd Grote Arthur felett“ . . . . .	136
<b>Erdélyi magyar közművelődési egyesület közgyűlésén az Akadémia képviseléséről jelentés . . . . .</b>	<b>164</b>

	Lap.
Eötvös Lőránd báró az Akadémia elnökévé választatik.....	131
„ „ „ „Jelentés a Sz. Gellérthegy vonzó erejére vonatkozólag“	145
„ „ „ elnöki székfoglaló beszéde.....	145—149
Entz Géza „Tanulmányok a véglények (protisták) köréből 1888.“ cz. munkájával Marczibányi mellékjuttalmat nyer.....	128
R. Ensel Sándor „Csörsz-árka“ cz. művéhez adatokat kér.....	149
Elnökök választása legfelsőbb helyen jóváhagyatik ..	138
Elnök választás .....	131
Edl Kálmán-féle ösztöndíj ügyében a III. oszt. indítványa .....	196
Edeispacher Péter hagyománya .....	194
<b>É</b> rtesítő (Akadémiai) átalakítása ügyében kiküldött bizottság jelentése	197
Építészeti bizottság jelentése a szünetek alatt elrendelt munkákról ..	193
<b>F</b> arkas-Raskó-pályázatról a bir. bizottság jelentése .....	66
„ „ díjra beérkezett pályaművek .....	166
Fáy-alapítvány nyílt pályázatára beérkezett tervrajzok .....	10
„ pályázatról (mezőgazdasági kézikönyv) a II. oszt. jelentése.....	127
„ „ (házánk nagyipara) „ „ „ „ .....	127
Fekesházi-alapítvány ügyében miniszteri átirat.....	9, 137
Fényi Gyula „A nemometer-észlelések a Haynald observatoriumon 1885—1888.“ .....	145
Fischer K. Antal „Hun-Magyar-Írás és annak fönmaradt emlékei“ cz. munkáját bírálatra küldi be.....	149
Földhitelintézet számadásairól bizottsági jelentés .....	28
„ átirata értékpapírok vásárlása iránt.....	134
Földhitelintézetnél levő készpénzen 5% papíráradékok vásárlása	193
Főtőkári választás ügye.....	157, 167, 169, 171, 172
Fraknói Vilmos „Carvajal pápai legátus Magyarországon 1456—1462.“	21
„ „ az Akadémia másodelnökévé választatik.....	131
„ „ „Előleges jelentés a konstantinápolyi bizottság működéséről“.....	174
Franczenau Ágoston „A budaeörsi út mellett feltárt márga foraminifera faunája“ .....	66
Friedrich Vilmos és Sticker Mór „Vizsgálatok a gyomorba vitt víz meunységének és hőmérsékének hatásáról az ép és kóros szívre“	173
Fröhlich Róbert az Arch. bizottság külső tagjává választatik .....	10
Fuchs Károly „A hajcsövesség állandóinak befolyásáról a vegyefolyamatokra“	136
<b>G</b> alilei kiadatlan levelei iránt felhívás .....	23
Gazdasági műszótár kiadásához támogatást kér a keszthelyi m. k. gazd. intézet tanári kara .....	138
Gieszwein Sándor „Az ó-egyiptomi halottak könyve“ .....	192

	Lap.
Gondnok költségjegyzéke .....	8
Gondnoki számadásokról jelentés .....	193
Gorove-jutalomra (aesthetika története) beérkezett pályamű .....	166
Grechenek Lajos hagyománya .....	8
Greguss Ágost felett emlékbeszédet mond Bánóczy József .....	9
Groschel F. C. „Hunyady-trilogia“ című munkáját fordítás és kiadás végett küldi be .....	150
Grote Arthur fölött „Emlékbeszéd Duka Tivadartól“ .....	136
Grünwald Béla „Gróf Széchenyi Istvánról.“ Székf. ....	172
Guasti Caesar elhunytáról jelentés .....	136
„ „ munkáinak címjegyzékét megküldi Milanesi, a toskániai levéltár igazgatója .....	175
<b>H</b> adtörténelmi Közlemények terjesztése tárgyában min. irat ..	22
Hadtudományi bizottság megalakulásáról jelentés .....	152
Halász Ignác „A svédországi lapp nyelvjárásokról“ .....	27
Hampel József az Arch. bizottság előadójává választatik .....	10
Hankó Vilmos „A kérii kénes vizek chemiai elemzése“ .....	145
Hegedüs Sándor „Az árfejlődés tényezőiről és törvényeiről“ .....	173
Hegyfoki Kabos „A zivatarokról“ .....	145
Heinrich Gusztáv „Argirus“ .....	1
„ „ „A középkori német lyra eredetéről .....	142
Heller Ágost „Jelentés a physika története a XIX. században“ cz. munkájáról	145
„ „ a Könyvkiadó bizottság tagjává választatik .....	197
Hertelendy Gyula hagyománya .....	8
„Hertelendy Miksa-alapítvány“ befizetése .....	133
„ „ pályadíj szabályai .....	137
Hirschler Ágoston és Terray Pál „A tüdőüszög kóroktanára vonat- kozó vizsgálatok“ .....	173
Hodinka Antal ösztöndíjra ajánltatik .....	151
Hoffmann Á. Vilmos a III. oszt. k. tagnak választatik ..	132
„ „ „ megküldi „Erinnerung an vorangegangene Freunde“ cz. három kötetes munkáját .....	174
Holczer M.-féle ösztöndíjra Papp Elemér zürichi műegyetemi hallgató ajánltatik .....	175
Hornyánszky-féle nyomdaintézettel bérleti szerződés .....	48
R. Horváth Jenő „Gr. Zrinyi Miklós (a költő és hadvezér) hadtudomá- nyi elvei.“ Székf. ....	2
Högyes Endre „Kísérleti adatok a veszettség némely függőben levő kér- déseinek meghatározására“ .....	65
„ „ „A veszettség gyógyításáról stb.“ cz. munkájával nagy- jutalmat nyer .....	128
„ „ a III. oszt. r. tagnak választatik .....	132
„ „ „A veszettség elleni immunitás mechanismusa.“ Székf. ..	145

H ö g y e s Ferencz „Új eljárás a vörös véresejtek szöveti szerkezetének fel- tüntetésére“ .....	2
Hunfalvy János fölött emlékbeszédet mond Keleti Károly .....	202
Hunfalvy Pál „Thukydidesről“ .....	27
„ „ az I. oszt. elnökévé választatik .....	129
„ „ Kálmán Lajosnak „Világunk alakulásai néphagyományaink- ban“ cz. munkájáról .....	142
Hunyady Jenő „Az orthogonál substitutio együtthatóinak parameteres értékei.“ Székf. ....	65
„ „ „Az orthogonál substitutiónak parameteres értéke“ ....	173
Hunyadi-levéltár megszerzése végett intézett miniszteri átiratra jelentés .....	203
<b>I</b> nstituto Veneto pályakérdései 1889-re .....	150
Inkey Béla „Az erdélyi havasok geotektonikai vázlata“ .....	49
Imre Sándor „A középkori magyar irodalom stíljáról“ .....	189
<b>J</b> akab Elek a II. oszt. r. tagnak választatik .....	132
„ „ jelentése a Mikó-szobor leleplezési ünnepélyéről .....	157, 161
Jankovich Béla (ifj.) a Lévy-pályázatnál (német valuta-rendszer) ju- talomban részesül .....	128
„ „ a Lévy-pályázatnál nyert pályadíjat az Akadé- mia nagyterme falfestményeinek költségeire felajánlja .....	138
Jankó János (ifj.) „A platánok rokonsága“ .....	136
Jekelfalussy József „A fonó- és szövőipar szerepe áruforgalmunkban s teendők“ Székf. ....	65
<b>K</b> arátsonyi Gr. alapítványa befizetéséről jelentés .....	193
Gr. Karátsonyi-jutalomra beérkezett pályaművek .....	165
Kazinczy-ünnepélyek ügyében az I. oszt. jelentése .....	70
„ alapítványhoz tartozó erdő becslése, s eladására felhatalmazás. ....	133
„ „ birtok bérbeadásáról jelentés .....	133
„ ünnepélyről Széphalmon Chyzer K. tudósítása .....	149
„ alapítványhoz tartozó ingatlanok bérleti szerződése .....	171
Kálmán Lajos „Világunk alakulásai néphagyományainkban“ .....	142
Károlyi Árpád a II. oszt. r. tagnak választatik .....	132
Keleti Károly „Emlékbeszéd Hunfalvy János felett“ .....	202
Keszthelyi m. k. gazd. intézet tanárai gazdasági műszótár kiadásához támogatást kérnek .....	196
Képtár (országos) helyiségeiben biztossági átalakítások .....	193
Kiadványok ügyében a II. oszt. indítványa .....	70
„ nyomtatása iránt ajánlattételre felhívás .....	193

	Lap.
Kiadványok megkaphatása iránt tett indítványról a könyvtári bizottság jelentése s az összes ülés határozata.....	176
Kinsberg Oszkár és Udránszky László „Néhány benzoil vegyületről“	145
Klein Gyula „A modern növénytan törekvései.“ Székf.....	135
Kondor Gusztáv „Emlékbeszéd Petzval Ottó fölött“.....	174
Konstantinápolyi küldöttség tárgyában a II. oszt. előterjesztése ..	22
„ tört. kutatásokra engedélyezett segélyösszeg főmaradt részének további kutatásokra fölhasználása iránt miniszteri átirat .....	195
„ kutatások eredményének földolgozása stb. ügyében a II. oszt. jelentése .....	203
„ cs. könyvtárból elhozott, Szerbiát érdeklő alapító levél facsimiléje ügyében a II. oszt. javaslata	203
Korda Dezső „A fény hatása a selenre“ .....	50
Korányi Frigyes „Közlemények az egyetemi belgyógyászati kórodából“	173
Korányi Sándor és Tauszky Ferencz „A Jackson-féle epilepsiára vonatkozó adatok“ .....	192
Kovács Kálmán hagyománya.....	194
Kóczán-alapítványi pályázatra beérkezett pályaművek .....	152
„ pályázatról jelentés .....	194
Költségvetési előirányzat 1889-re.....	2, 4—8, 9
König Gyula a III. oszt. r. tagnak választatik .....	135
„ „ „A symmetricus függvények elméletéhez“ .....	173
„ „ „A számfogalom fejlődéséről.“ Székf. ....	206
Könyvkiadó-bizottságba az osztályok választásai. ....	152
Kövesligethy Radó „A kiskertali observatorium“ .....	66
Közülés programja .....	127
Krenner József „A Veselit és Roselithez közelálló új ásványról“.....	192
Kunos Ignác „Kisászsiai tanulmányok“ .....	142
„ „ tanárjelöltnek állami segélyért benyújtott folyamodása az I. oszt. adatik ki jelentéstétel végett.....	196
„ „ érdekében az Akadémiához intézett miniszteri iratról az I. oszt. jelentése .....	203
Kürschak József „A variatio-számításban föllépő másodrendű partialis differential-egyenletekről“ .....	145
Kukuljevics Iván elhunyttáról jelentés .....	164
<b>L</b> enhossék Mihály „A pyramis pályáról némely emlős állat gerince velejében“ .....	21
„ „ „A gerincevelői idegek hátulsó gyökereiről“ .....	135
Léva y pályázatról (német valutarendszer) a II. oszt. jelentése .....	127
„ jutalomra kiírt pályázatról.....	167
Loczka József „Hazai bronzkori tárgyak vegyelemzése“ .....	66
Lubrich Ágost „A bölcselők empirismusa“ .....	49
Lukács jutalomra kiírt pályázatról .....	167

	Lap.
<b>M</b> agyar Nevelő álnévű író „Osírásunk olvasásterve“ cz. kéziratát megvételre felajánlja .....	136
„Magyar-Szerb-Szótar“ kiadási költségeinek részleges fedezése iránt felvilágosítást kér a vallás-és közokt. m. k. miniszter .....	149
Mahes.        ndra Nyayaratna az I. oszt. k. tagnak választatik .....	132
Majláth Bóia „Gr. Széchenyi István leveleiből 1814—1860“ .....	21
Mannó István alapítványának befizetése .....	133
Marczibányi mellékjutalomról a III. oszt. jelentése .....	128
„      jutalomra kiírt pályázatról .....	167
Math.- és Természettudományi bizottság megalakulásáról jelentés .....	152
Matlekovics Sándor „B. Willersdorf és a szabad kereskedelem meghonosítása az osztrák-magyar monarchiában“ .....	202
Maulde René a II. oszt. k. tagnak választatik .....	132
Mátyás király szülőháza megjelölésének ünnepséről jelentés .....	164
Medveczky Frigyes „A normatív elvek jelentősége az etikában.“ Székf. ....	1
Meteorologiai m. kir. központi intézet igazgatói állásának betöltésére fölterjesztés .....	10
„      ez ügyben miniszteri irat .....	22
„      intézet igazgatói állásának betöltése iránt a III. oszt. jelentése .....	70
Mezőssy Menyhért elhunytáról jelentés .....	136
Mikószobor leleplezési ünnepélyéről Jakab Elek jelentése .....	157—161
Mikszáth Kálmán az I. oszt. l. tagnak választatik .....	132
Millenium-bizottság megalakítására a II. oszt. előterjesztése .....	203
Misteli Ferencz az I. oszt. k. tagnak választatik .....	132
Mocsáry Sándor. „A föld fémdarázsai“ Székf. ....	65
Moldován Gergely és Alexis György folyamodására: a Fekésházy-díj utalványozása iránt, az I. oszt. véleménye .....	203
Munkácsi Bernát „Nyelvészeti tanulmányutam a vogulok földjén“ .....	169
„      „Jelentés nyelvészeti tanulmány útjáról a vogulok földjén“ .....	191
„      „a Nyelvtudományi bizottság segédtagjának választatik .....	196
<b>N</b> agygyűlés határideje .....	10
„      programja .....	60
Nagyjutalomra beküldött term. tud. munkák .....	23
Nagyjutalom-pályázatról a III. oszt. jelentése .....	128
Nagyvárad i jogakadémia jubilaumára meghívó .....	49
„      az Akadémia képviseléséről jelentés .....	60
Gr. Nádasdy-jutalomra beérkezett pályaművek .....	165
Neumann Zsigmond „A Chininum tannicum elemzéséről“ .....	50
Ney Ferencz elhunytáról jelentés .....	164

	Lap.
N y á r y Jenő báró a II. osztályba tiszteleti tagnak választatik.....	132
<b>O</b> r i e n t a l i s t á k nemzetközi congressusára meghívó.....	10, 22
"                    Stockholmi congressusán a vallás- és közoktatásiügyi minisztérium képviselte.....	60
O r t v a y Tivadar „A pécsi egyházmegye alapítása és első határai“.....	192
O s z t á l y e l n ö k ö k választása.....	129
<b>Ó</b> n o d i Adolf „Adatok a gége élettanához és kórtanához“.....	2
"                    " „További adatok a gége élettanához és kórtanához“.....	66
"                    " „Új észleletek a gégekisérlet terén“.....	192
<b>Ö</b> k r ö s s Bálint elhunytáról jelentés.....	9
"                    " felett emlékbeszédet mond Tóth Lőrincz.....	194
<b>P</b> a u e r Imre a II. oszt. r. tagnak választatik.....	132
"                    " a II. oszt. osztálytitkári teendőik végzésével megbízatik.....	196
P a u e r János elhunytáról jelentés.....	136
P á l y á z a t i határnapok kitűzése s jutalomhirdetések az I. oszt. részéről.	128
"                    " a II. és III. oszt. részéről.....	129
P á r i s i szegényügyi congressus tárgyában miniszteri értesítés.....	149
P e c z Gedeon „Grimm törvénye“ cz. értekezése Sámuel-díjjal jutalmaztatik	127
P e t z v a l Ottó fölött emlékbeszédet mond Kondor Gusztáv.....	174
P e r é n y i S. „A mezoderma keletkezése“.....	135
P e s t y Frigyes elhunytáról a főtitkár jelentése.....	195
"                    " elhunytja alkalmából a II. osztály intézkedése és Szilágyi Sándor indítványa.....	195
P i s z t ó r y Mór a Lévy-pályázatnál (német valutarendszer) jutalomban részeseül.....	127
P l a n k F. „Pumpentheorie“ cz. munkáját kiadásra felajánlja.....	150
P l ó s z Sándor „A bizonyítási okok és eszközök rendszeréről.“ Székf....	144
P o d m a n i e z k y Géza báró a III. oszt. tiszt. tagnak választatik.....	132
P u l s z k y Ferencz a II. oszt. elnökévé választatik.....	129
"                    " „A népvándorlás emlékeiről“.....	170
<b>R</b> a n n u s i u s-codex bemutatása Pulszky F. és Csontos J. által.....	143
R e i s z Hugó „Adatok a veleszületett szívrendellenességek tanához“.....	145
R o m á n-hagyatékhöz tartozó fohnosi ingatlanok volt haszonbérletjével kiegyezés.....	171
"                    " hagyatékhöz tartozó munkácsi ingatlanok átíratási engedélye...	171
"                    "                    " s eddig el nem adott fohnosi ingatlanokra nézve kötött bérleti szerződés.....	171



	Lap.
Rothschild J. párisi kiadó kérelme Sz.-István koronája képének mellékelhetése iránt.....	176
Rómer Flóris F. elhunytáról jelentés.....	60
Rózsay József felett emlékbeszédet mond Batizfalvy Sámuel.....	21
Rökk Szilárd alapítványa kamatainak felhasználása iránt szabályzat kidolgozása.....	10
„ „ „ „ alapítvány tárgyában kiküldött bizottság javaslata.....	23
„ „ „ „ határozat.....	48
Rudolf trónörökös gyászos elhunytáról elnöki jelentés, s az Akadémia gyászának s kegyeletének nyilvánítására intézkedések.....	19, 20
„ trónörökös elhunytá alkalmával bejelentett részvétnyilvánításra belügyminiszteri irat bemutatása.....	21
„ trónörökös arcképe.....	131
Sámuel-díjról az I. oszt. jelentése.....	127
Schaffer Károly „Az idegrendszer elváltozásai a veszettségnél“.....	145
Schenek István a III. oszt. I. tagnak választatik.....	132
Schiff Ernő „A vér alakos elemeinek és haemoglobulin tartalmának mennyisége az újszülöttek ép és kóros viszonyai között“.....	173
Schickedanz Albert tervezete az oszlopocsarnokban elhelyezendő márvány emléktáblákra.....	9
„ „ gyűjtés a márványemléktáblák költségeire.....	9
Schlesinger Lajos „A Fuchs-féle függvények elméletéhez“.....	66
Schmiddeg Kálmán gr. hagyatéki ügyéről jelentés.....	172
Schott Vilmos k. tag elhunytáról jelentés.....	21
Schuchardt Hugó az I. oszt. k. tagnak választatik.....	132
Schulek Vilmos a III. oszt. I. tagnak választatik.....	132
Schwanda Gusztáv engedélyt kér Szentkláray Jenő „A dunai hajóhadak története“ cz. művének német nyelvre lefordítására.....	176
Schvarcz Gyula „A király tanácsosainak felelőssége Arragoniában és Magyarországon III. András óta“.....	135
Semsey Andor adomány.....	163, 170
„ „ pályadíjaira pályázati száályok kidolgozása végett bizottság küldetik ki.....	164
Setälä Emil „A liv nép és nyelve“.....	133
Simaucauban, a spanyol kir. államlevéltárban levő magyar tört. okiratok jegyzékét megküldi a vallás és közokt. minisztérium.....	195
Simonyi Zsigmond „Analógia és szóvegyítés“.....	201
Somló Sándor a Teleki-pályázatnál jutalmat nyer.....	60
Statistikai s Nemzetgazd. bizottság tagjai.....	175
Szabó István jubileuma.....	174
„ „ köszönő levele a jubileumára hozzá intézett üdvözlő-iratért.....	202

	Lap.
Szabó József bemutatja Zujović belgrádi egyetemi tanárnak „A Balkán-télsziget geológiai évkönyvei I. k.“ cz. munkáját .....	173
Szalay Imre az Archaeológiai bizottságba segédtagnak választatik ....	203
Szádeczky Lajos „A czéhek történetéről Magyarországon.“ Székf. ....	65
Szász Károly jelentése a Teleki-pályázatról .....	50
„ „ indítványa a főtítkári választás ügyében .....	157
„ „ a Kóczán-pályázatnál jutalmat nyer .....	194
Szászvárosi V. Jenő „Táplálkozás táblázat“ cz. munkáját küldi be s támogatást kér .....	149
Szegény ügyben tartandó párisi congressus tárgyában miniszteri irat .....	22
Szeless László hagyománya .....	194
Szendrei János az Arch. bizottság külső tagjává választatik .....	10
Szerb kir. Akadémia átirata a szultán levéltárában fölfedezett oklevélnek másolatban átengedése iránt .....	196
„ vendégek az akad. ülésen .....	202
Széchenyi-bizottság megalakulásáról s kiegészítéséről jelentés .....	203
Székfoglaló (akadémiai) bizottság tagjai .....	196
Széphalmi erdőbirtok megbecsülésének költségei tárgyában min. átirat .....	48
Szily Kálmán „Adalék a pontmozgás tárgyalásához“ .....	49
„ „ r. t. az Akadémia főtítkárává választatik .....	172
„ „ indítványa az Akadémia Értesítőjének rendes időben megjelenő havi folyóirattá alakítása iránt .....	176
Szőllösy Albertina hagyománya ügyében egyezség .....	194
Sztrokay-jutalomra (szeszes italokkal való visszaélés stb.) beérkezett pályaművek .....	166
„ „ (örökösödési eljárás) beérkezett pályaművek ..	167.
<b>T</b> agajánlások .....	23, 70, 75, 80, 101, 130
Tagválasztások .....	132
Tangl Ferencz „Adatok a húgyivarszervek fejlődési rendellenességeinek tanához“ .....	135
Teleki-pályázatról a bíráló-bizottság jelentése .....	50
„ jutalomra beérkezett pályaművek .....	164
Téglás Gábor „Tanulmányok a rómaiak dárcziái aranybányászatáról.“ Székf. ....	49
Thaly Kálmán „Jelentés a konstantinápolyi újabb kutatásokról“ .....	202
Than Károly „A volumetrikus normal oldatok készítéséről“ .....	21
„ „ a III. oszt. elnökévé választatik .....	129
Thewrewk Emil „A magyar zene tudományos tárgyalása“ .....	201
Tóth Ágoston elhunytáról jelentés .....	149
„ „ özvegye megküldi férjének „Franciaország határai“ című chartographiai műve kéziratát, a hozzátartozó értekezéssel együtt. ....	174
„ „ hátrahagyott értekezése „Franciaország határaitól“ a kéziratárba tétetik .....	197

	Lap.
Tóth Lőrincz „A visszaesés óvszerei“ .....	1
„ „ „Emlékezéséd Ókröss Bálint felett“ .....	194
Török József indítványa a székfoglaló értekezést nem tartott tagokra nézve 130, 138	
„ „ indítványáról (a székfoglalás ügyében) az osztályok véleményes jelentései .....	175
Történelmi bizottság megalakulásáról jelentés .....	152
Trefort Ágoston emlékszobra tárgyában felhívás .....	24
„ „ arczképe .....	130
„ „ Mignet k. t. fölött tartott emlékezésülének franczia fordításban kiadására felhatalmazást kér Bonat .....	138
Udránszky László „Adatok a glycerinnek képződéséhez a szeszes erjedéskor“ .....	66
Ullmann-pályázatról a II. oszt. jelentése .....	128
Ügyész költségjegyzéke .....	8
„ jelentése az általa átvett jogügyek állásáról .....	28—46
„ jelentése azon jogügyekről, melyek 1888. máj. 1-je óta vették kezdetüket .....	46
„ javaslatai a folyó ügyekben teendő némely intézkedések tárgyában .....	48
Vadnai Károly jelentése a Farkas-Raskó pályázatról .....	66
Vagyonmérleg 1888-ról .....	3, 9
Vajkay Károly az I. oszt. I. tagnak választatik .....	132
Vasutakönnyegységes időszámítás életbeléptethetése tárgyában miniszteri irat .....	70
Vaszari Kolos bekiildi Rónay Jácint „Napló-töredékek“ cz. munkáját .....	153
Vályi Gyula „A harmadrendű algebrai görbék elméletéhez“ .....	192
Vámbery Ármin jelentése konstantinápolyi utjáról s a II. osztálynak erre vonatkozó határozatai .....	20
„ „ „ a török szultánhoz intézett köszönő levél tárgyában .....	65
Vécsey Tamás a II. oszt. r. tagnak választatik .....	132
„ „ „Sextus Caecilius Africanus jogtudós és néhány lex damnata“. Székf. ....	134
Vikár Béla „Gáti István stenographiájáról“ .....	1
Volf György „A Lobkovicz-codexről“ .....	133
Weissmann Frigyes és Reissmann Adolf „Vizsgálatok a petefészkek kiirtására, a női ivarszerveken mutatkozó elváltozásokról“ ..	136

	Lap.
Wickenburg Márk gróf pályaműve a Lévay-pályázatnál dicséretet nyer	131
Winkler Lajos és Schwicker Alfréd „Közlemények az egyetemi chemiai intézetből“ .....	145
<b>Z</b> ujovič belgrádi egyetemi tanár beküldi „A Balkán-félsziget geológiai évkönyvei I. k.“ cz. munkáját .....	173
<b>Z</b> sigmondy Vilmos elhunytáról jelentés .....	9
Zsivora György arcképe .....	133
Zsivora József életjáradékának utolsó évnegyedi részlete kiutalványoztatik	48